

กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลง
พื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

ณัฐกิตติ์ เขียวทอง

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลง
พื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

ณัฐกิตต์ เขียวทอง

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง "กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม
เพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย"
ของ ณัฐกิตติ์ เขียวทอง
ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ มั่งคั่ง)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(รองศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาวุธตระกูล)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.กรรองกาญจน์ ชูทิพย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย
ผู้วิจัย	ณัฐกิตต์ เขียวทอง
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชาสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2564
คำสำคัญ	กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์, การบูรณาการการเรียนรู้, ประชาธิปไตย, ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย และ 2) เพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษาเรื่องประชาธิปไตย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการศึกษาข้อมูลเป็น 2 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประชาธิปไตย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1) ครูผู้สอนสังคม 2) นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ด้วยการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และระยะที่ 2 การสร้างและทดลองใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1) ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้านในสถานศึกษา 2) ศิลปินเพลงพื้นบ้าน 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา 5) ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชารัฐศาสตร์ 6) นักจัดกิจกรรมทางการเมือง ด้วยการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์) จำนวน 42 คน โดยเก็บข้อมูลหลังการทดลองใช้ด้วยการประเมินผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม 2) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม 3) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม 4) ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 5) แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 6) แบบประเมินผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย

โดยวิเคราะห์ข้อมูลเป็นเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจำแนกตามประเด็นที่กำหนด ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีสามเส้าด้านข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

ผลการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประชาธิปไตย พบว่า มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นไปที่การบรรยาย สอนตามหนังสือ ส่งผลให้นักเรียนเบื่อหน่ายกับการเรียนและไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติที่จะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านประชาธิปไตย ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ฟังและทำตามครูผู้สอน ทำให้ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ อีกทั้งครูยังใช้สื่อการสอนที่ไม่หลากหลายเน้นให้นักเรียนทำใบงาน การวัดผลประเมินผลที่ไม่มีประสิทธิภาพไม่รอบด้าน เน้นการวัดความรู้ความจำจากแบบทดสอบเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งภาระงานเอกสารอื่นๆ ของครูที่ต้องรับผิดชอบจำนวนมากจึงไม่มีเวลาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับผู้เรียน

ผลการสร้างและทดลองใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในเรื่อง ประชาธิปไตย พบว่า จากสภาพปัญหาปัจจุบันของการสอนเรื่องประชาธิปไตยและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลมาสร้างเป็นร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ดังนี้ 1) ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงานและแสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย 2) ผู้เรียนรู้และเข้าใจความหมายของหลักการประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน 3) ผู้เรียนสามารถสร้างชิ้นงานในการนำเสนอโดยใช้ความรู้เรื่องประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างเป็นรูปธรรมและสร้างสรรค์ 4) ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนเรื่องประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น

Title	CREATIVE LEARNING MANAGEMENT PROCESS BY INTEGRATING LOCAL ART AND CULTURE LEARNING (CHOI FOLK SONG) WITH DEMOCRACY SUBJECT OF SOCIAL STUDIES
Author	NATTAKIT KEAWTHONG
Advisor	Assistant Professor Atchara Sriphan, Ph.D.
Academic Paper	M.Ed. Thesis in Social Studies - (Type A 2), Naresuan University, 2021
Keywords	creative learning management process, learning integration, democracy, local art and culture learning (Choi folk song)

ABSTRACT

The research aimed to 1) study and analyze current situation of learning management about democracy and 2) create creative learning management by integrating arts and culture of folk songs (Choi) that are about democracy. It is qualitative research, and it was divided into 2 phases. The first phase was to study and analyze current situation of learning management about democracy, gather information from interviews. The key informants were 1) social studies teacher 2) ninth grade students, they were selected by purposive sampling, according to the criteria. The second phase was to create and do the experiment of using create creative learning management, gather information from interviews. The key informants were 1) folk song teacher 2) folk song artist 3) experts in folk song 4) experts in social science teaching 5) experts in study fields related to politics 6) political activists. All were selected by purposive sampling, too. The creative learning management was used in target group which were 42 ninth-grade students from Watthaichumpol municipality school. The information after the experiment was collected using

The research tools were 1) in-depth interview and focus group 2) Non-

Participant Observation 3) Participant Observation 4) draft of creative learning management 5) plans for creative learning 6) democracy learning assessment. The data was analyzed using qualitative analysis with analytic induction and divided the result accordingly to topics then validated by triangulation method.

1) The results of current situation of learning management about democracy were found that the learning focused on lectures and books which caused students' boredom and lack of participation. It was not a learning management that focuses on actual practices to help contributing knowledge about democracy. Students were listeners and followed only the instructions. They lacked analyzing skill. Teachers' teaching media were not various. Students had paper assignments and the assessments on them were not effective not well-rounded. Teachers were responsible for many roles, so they did not have time to develop various learning activities for students.

2) the result of creating and doing experiment of creative learning management by integrating arts and culture of folk songs (Choi) that are about democracy was found that, after facing problems of current teaching methods and interviewed experts to make a draft of the learning management and use it on target group, students had gained many as follow 1) students participated in working process and gave opinions which are fundamental principles of democracy 2) they understood the basic concept of democracy 3) they created presentation using knowledge about democracy learned from Choi with creativity and tangibility 4) student seemed interested in learning more about democracy.

ประกาศขอบคุณ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ มั่งคั่ง ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาเติมเต็มและชี้แนะแนวทางให้งานวิจัยสมบูรณ์ ทั้งนี้ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ ให้คำปรึกษา ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเมตตา เอาใจใส่ และความเสียสละเวลาอันมีค่าให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีตลอดมา นอกจากนี้ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาวุฒตระกูล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน ที่ได้กรุณาให้แนวคิดและคำแนะนำเพิ่มเติมจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะต่างๆ เป็นอย่างดีในการสร้างเครื่องมือวิจัยให้ถูกต้องสมบูรณ์ ขอขอบคุณผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์) ตลอดจนครูอาจารย์ทุกท่านโดยเฉพาะ ครูณัฐพล จันทร์อิม ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในกิจกรรมทดลองสอน ขอขอบคุณนักเรียนทุกคน รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูลและอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ที่ดูแลการทำวิจัยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และขอขอบคุณแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย ในโครงการสนับสนุนกิจกรรมงานวิจัย ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่ให้โอกาสมอบทุนสนับสนุนในการทำวิจัย และขอขอบคุณอาจารย์ประจำหลักสูตร ขอขอบคุณพี่น้อย ณัฐธิดา แจ็คดีลอม ที่ช่วยประสานงานต่างๆ เป็นอย่างดีจนจบการศึกษา ขอขอบคุณพี่ เพื่อน และน้องทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ และกำลังใจตลอดมา

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณครอบครัวผู้วิจัยที่ห่วงใย เป็นกำลังใจ และสนับสนุน การศึกษาแก่ผู้วิจัยทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ คุณค่าและคุณประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจาก วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่บิดา มารดา คณาจารย์ และสถาบันการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาท วิชา มีส่วนร่วมในการวางรากฐานการศึกษา อบรม และให้การสนับสนุนผู้วิจัยตลอดมาจนจัดทำ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

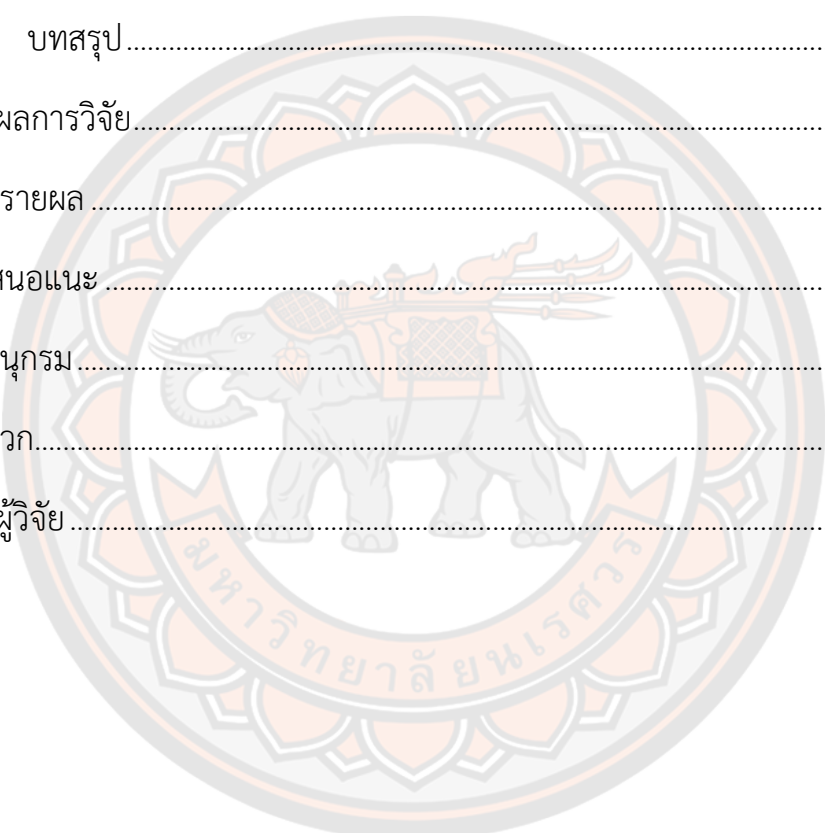
ณัฐกิตติ์ เขียวทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
ประกาศคุณูปการ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
1. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์.....	10
2. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบูรณาการการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย.....	58
3. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลง ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง และเพลงน้อย.....	78
4. งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	107

5. กรอบแนวคิดการวิจัย	112
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย	113
วิธีดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการ จัดการเรียนรู้สังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย	114
1. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	114
2. การกำหนดขอบเขตของการวิจัย	114
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	116
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	116
5. การวิเคราะห์ข้อมูล	117
วิธีดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 การสร้างและทดลองใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์	117
1. ขั้นตอนในการดำเนินการศึกษา	117
2. การกำหนดขอบเขตของการวิจัย	118
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	123
4. การสร้าง พัฒนา และหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	124
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	129
6. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล.....	130
7. การวิเคราะห์ข้อมูล	131
บทที่ 4 ผลการวิจัย	136
4.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย	136

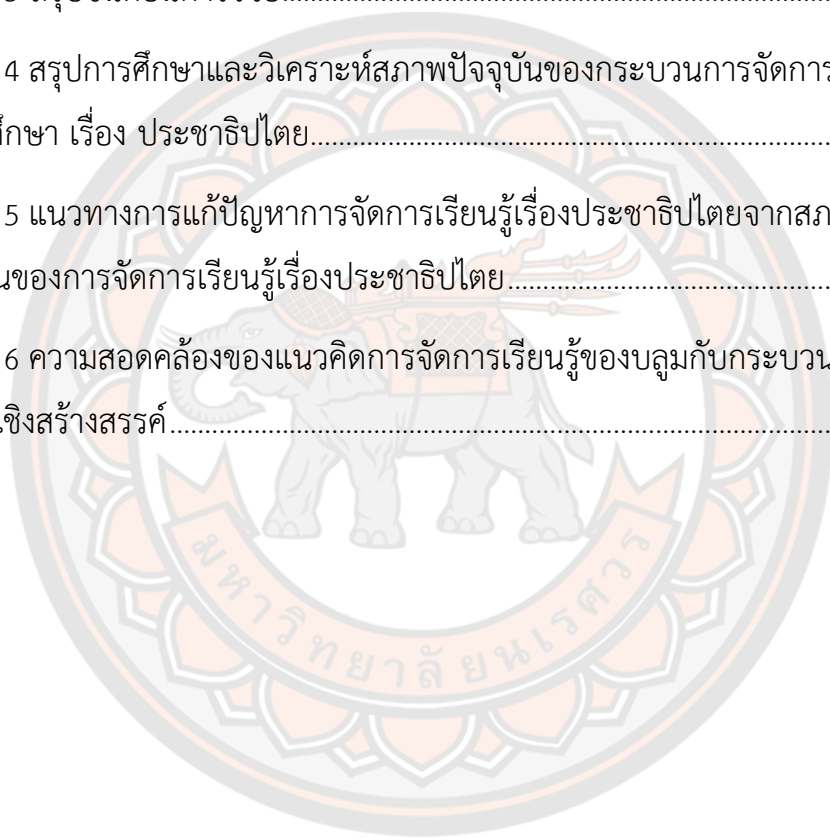
4.2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดย บูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย.....	180
ผลการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย	262
บทที่ 5 บทสรุป.....	290
สรุปผลการวิจัย.....	292
อภิปรายผล.....	308
ข้อเสนอแนะ.....	318
บรรณานุกรม.....	321
ภาคผนวก.....	331
ประวัติผู้วิจัย.....	377

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 การเปรียบเทียบแนวคิดสร้างสรรค์.....	45
ตาราง 2 แบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย	128
ตาราง 3 สรุปขั้นตอนการวิจัย.....	133
ตาราง 4 สรุปการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชา สังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย.....	177
ตาราง 5 แนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยจากสภาพปัญหา ปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย.....	179
ตาราง 6 ความสอดคล้องของแนวคิดการจัดการเรียนรู้ของบลูมกับกระบวนการจัดการ เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์.....	286

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 ปรับปรุงแนวคิดของ Benjamin Bloom.....	14
ภาพ 2 คุณลักษณะผู้เรียนแบบ CCPR Model.....	27
ภาพ 3 วิธีการเรียนการสอนแบบ CCPR Model.....	28
ภาพ 4 บรรยายภาคในชั้นเรียนแบบ CCPR Model.....	29
ภาพ 5 แผนผังโครงสร้างชั้นทักษะของการแต่งเพลงน้อย.....	97
ภาพ 6 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	112
ภาพ 7 สัมภาษณ์ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ.....	138
ภาพ 8 การสอนบรรยายตามเนื้อหาในสไลด์ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ.....	139
ภาพ 9 สัมภาษณ์ครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย.....	140
ภาพ 10 สังเกตการสอนแบบไม่มีส่วนร่วมกับครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ.....	141
ภาพ 11 สัมภาษณ์ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก.....	142
ภาพ 12 สังเกตการสอนแบบไม่มีส่วนร่วมกับครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย.....	143
ภาพ 13 บรรยายภาคการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ.....	146
ภาพ 14 สัมภาษณ์นักเรียนกลุ่ม 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก.....	149
ภาพ 15 สัมภาษณ์นักเรียนกลุ่ม 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ.....	151
ภาพ 16 การสอนบรรยายของครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก.....	152
ภาพ 17 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับนักเรียนกลุ่ม 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก.....	153
ภาพ 18 กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบตั้งคำถาม, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ.....	156

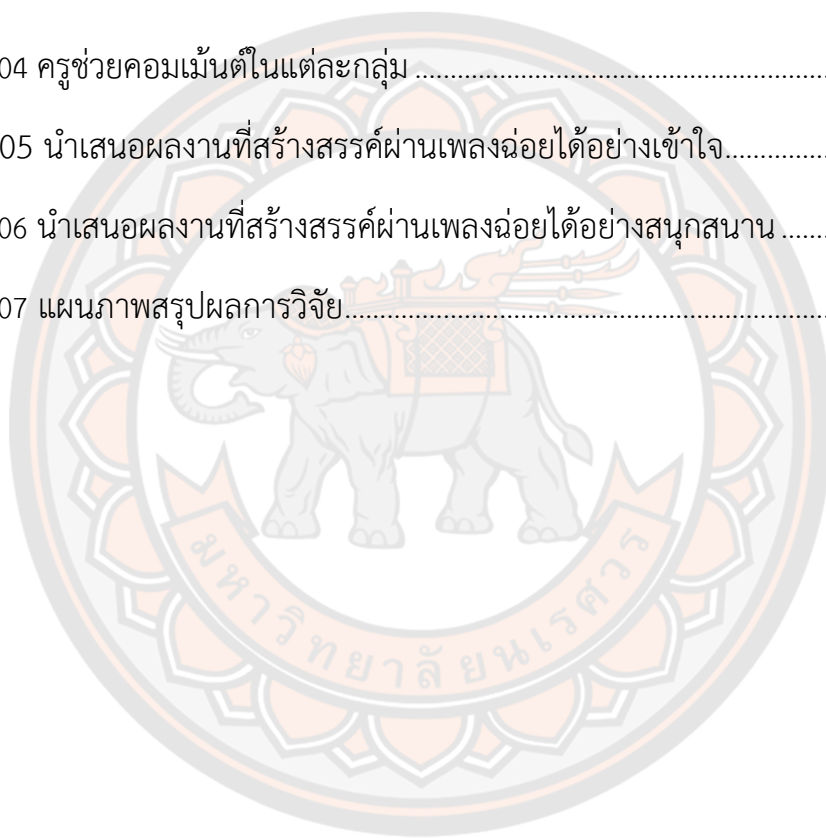
ภาพ 19 บรรยากาศการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย	157
.....	
ภาพ 20 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่ม, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก	158
ภาพ 21 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่ม, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ	159
ภาพ 22 การปรับปรุงแนวคิด Bloom's Taxonomy ตามแนวคิดของ Anderson & Krathwohl	161
.....	
ภาพ 23 วิธีการเรียนการสอนแบบ CCPR Model	163
.....	
ภาพ 24 การสังเกตการสอนแบบมีส่วนร่วม, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ	164
ภาพ 25 บรรยากาศภายในห้องเรียน, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย	166
ภาพ 26 สัมภาษณ์นักเรียนกลุ่ม 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย	169
ภาพ 27 ถามความเห็นเกี่ยวกับการใช้เพลงฉ่อยในการบูรณาการสอนเรื่องประชาธิปไตย,	175
.....	
ภาพ 28 ถามความเห็นเกี่ยวกับการใช้เพลงฉ่อยในการบูรณาการสอนเรื่องประชาธิปไตย,	176
โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก	.....
.....	
ภาพ 29 ถามความเห็นเกี่ยวกับการใช้เพลงฉ่อยในการบูรณาการสอนเรื่องประชาธิปไตย,	176
โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย	.....
.....	
ภาพ 30 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1	181
.....	
ภาพ 31 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา	182
.....	
ภาพ 32 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา	184
.....	
ภาพ 33 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน	185
.....	
ภาพ 34 สัมภาษณ์ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1	188
.....	
ภาพ 35 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2	190
.....	
ภาพ 36 สัมภาษณ์พ่อเพลงพื้นบ้านจังหวัดนครสวรรค์	192

ภาพ 37 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1	194
ภาพ 38 สัมภาษณ์แม่เพลงพื้นบ้านจังหวัดสุพรรณบุรี	198
ภาพ 39 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2	204
ภาพ 40 สัมภาษณ์ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2	207
ภาพ 41 สัมภาษณ์แม่เพลงพื้นบ้านจังหวัดสุพรรณบุรี	208
ภาพ 42 สัมภาษณ์พ่อเพลงพื้นบ้านจังหวัดนครสวรรค์	213
ภาพ 43 ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2	214
ภาพ 44 สัมภาษณ์นักกิจกรรมทางการเมือง	216
ภาพ 45 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา	218
ภาพ 46 สัมภาษณ์ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1	220
ภาพ 47 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน	222
ภาพ 48 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3	230
ภาพ 49 ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2	234
ภาพ 50 สัมภาษณ์แม่เพลงพื้นบ้านจังหวัดสุพรรณบุรี	236
ภาพ 51 สัมภาษณ์พ่อเพลงพื้นบ้านจังหวัดนครสวรรค์	237
ภาพ 52 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3	241
ภาพ 53 นักกิจกรรมทางการเมือง	242
ภาพ 54 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3	243
ภาพ 55 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน	246
ภาพ 56 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา	248
ภาพ 57 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1	250
ภาพ 58 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา	252

ภาพ 59 สัมภาษณ์นักกิจกรรมทางการเมือง.....	255
ภาพ 60 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1.....	257
ภาพ 61 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3.....	261
ภาพ 62 สอนเนื้อหาประชาธิปไตย.....	262
ภาพ 63 สอนเนื้อหาประชาธิปไตย.....	263
ภาพ 64 ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย.....	263
ภาพ 65 ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย.....	263
ภาพ 66 แบ่งกลุ่มตามหัวข้อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย.....	264
ภาพ 67 ให้แต่ละกลุ่มสรุปบทเรียนที่ได้เรียนมาเป็นผังมโนทัศน์.....	264
ภาพ 68 ให้แต่ละกลุ่มสรุปบทเรียนที่ได้เรียนมาเป็นผังมโนทัศน์.....	264
ภาพ 69 แต่ละกลุ่มสามารถค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมได้จากแหล่งเรียนรู้ในอินเทอร์เน็ต.....	265
ภาพ 70 ครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการทำกิจกรรม.....	265
ภาพ 71 ครูเป็นที่ปรึกษาให้แต่ละกลุ่ม.....	265
ภาพ 72 ให้อิสระในการคิดและออกแบบชิ้นงาน.....	266
ภาพ 73 ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำชิ้นงาน.....	266
ภาพ 74 ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำชิ้นงาน.....	266
ภาพ 75 ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำชิ้นงาน.....	267
ภาพ 76 ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำชิ้นงาน.....	267
ภาพ 77 นำเสนอเนื้อหาและประเด็นสำคัญ.....	267
ภาพ 78 นำเสนอเนื้อหาและประเด็นสำคัญ.....	268
ภาพ 79 นำเสนอเนื้อหาและประเด็นสำคัญ.....	268
ภาพ 80 นำเสนอเนื้อหาและประเด็นสำคัญ.....	268

ภาพ 81 นำเสนอเนื้อหาและประเด็นสำคัญ.....	269
ภาพ 82 ครูอธิบายเพิ่มเติมในบางประเด็นที่ตกหล่น	269
ภาพ 83 นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนกลุ่มอื่น	269
ภาพ 84 ครูสอนฉันทลักษณ์ในการแต่งเพลงน้อย.....	270
ภาพ 85 โคร่งฉันทลักษณ์ในการแต่งเพลงน้อย	270
ภาพ 86 ครูสอนการแต่งเพลงน้อยโดยใช้เพลงกับข้าวเพชฌฆาตเป็นแม่แบบ.....	271
ภาพ 87 เนื้อเพลงกับข้าวเพชฌฆาต (ผู้แต่ง ครูจิว พิจิตร ชัยรุ่งเรือง ขวัญจิต ศรีประจันต์).....	271
ภาพ 88 ให้นักเรียนแต่ละคนทดลองแต่งเพลงน้อยแบบง่ายๆ.....	272
ภาพ 89 ครูคอยแนะแนวทางในการทดลองแต่งเพลงน้อย.....	272
ภาพ 90 ฝึกให้นักเรียนร้องตาม.....	272
ภาพ 91 สอนให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้เรื่องประชาธิปไตยผ่านเพลงน้อย.....	273
ภาพ 92 ให้ผู้เรียนดูตัวอย่างเพลงน้อยประยุกต์ที่แต่งจากเรื่องราวต่างๆ ที่น่าสนใจในสังคม	273
ภาพ 93 ยกตัวอย่างการใช้เนื้อหาประชาธิปไตยมาแต่งเพลงน้อย	274
ภาพ 94 ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันแต่งเพลงน้อยในการสรุปเนื้อหาจากที่ได้เรียนมา.....	274
ภาพ 95 นักเรียนมีอิสระทางความคิดอย่างสร้างสรรค์และถ่ายทอดผ่านเพลงน้อย	275
ภาพ 96 ครูช่วยปรับแก้เนื้อหาให้เหมาะสม	275
ภาพ 97 การสรุปเนื้อหาประชาธิปไตยผ่านเพลงน้อยของนักเรียน กลุ่มที่ 1 การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย.....	276
ภาพ 98 การสรุปเนื้อหาประชาธิปไตยผ่านเพลงน้อยของนักเรียน กลุ่มที่ 2 กฎหมายรัฐธรรมนูญเบื้องต้น.....	277
ภาพ 99 การสรุปเนื้อหาประชาธิปไตยผ่านเพลงน้อยของนักเรียน กลุ่มที่ 3 การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย	278

ภาพ 100 การสรุปเนื้อหาประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยของนักเรียน กลุ่มที่ 4 บทบาทของสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.).....	279
ภาพ 101 การสรุปเนื้อหาประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยของนักเรียน กลุ่มที่ 5 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.....	280
ภาพ 102 นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอความรู้ประชาธิปไตยผ่านเพลง .	281
ภาพ 103 นำเสนอผลงานที่สร้างสรรค์ผ่านเพลงฉ่อย	281
ภาพ 104 ครูช่วยคอมเมนต์ในแต่ละกลุ่ม	282
ภาพ 105 นำเสนอผลงานที่สร้างสรรค์ผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างเข้าใจ.....	282
ภาพ 106 นำเสนอผลงานที่สร้างสรรค์ผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างสนุกสนาน	282
ภาพ 107 แผนภาพสรุปผลการวิจัย.....	306

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศไทย และสังคมโลกได้ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตจะสอนเกี่ยวกับ ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 3)

ประเทศไทยมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่เด็กและเยาวชนไทยต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจในหลักการของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง คือหัวใจของประชาธิปไตยเป็นแบบการปกครองที่ล้อมติปวงชนเป็นใหญ่ ส่วนคำว่าระบอบหมายถึง แบบอย่าง ธรรมเนียม ระเบียบการปกครอง ดังนั้น คำว่าระบอบประชาธิปไตย จึงหมายความว่าแบบอย่างหรือธรรมเนียมการปกครองที่ล้อมติปวงชนเป็นใหญ่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2529) ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมาจากศัพท์ภาษากรีกว่า Demos หมายถึงประชาชน กับ Kratien หมายถึง การปกครอง ดังนั้นประชาธิปไตยหรือ Democracy จึงหมายถึงการปกครองโดยประชาชน โดยอำนาจสูงสุดในการปกครองจะมาจากประชาชน และรัฐบาลจะคงอยู่ในอำนาจต่อไปได้เมื่อวาระสิ้นสุดลง ก็ต่อเมื่อประชาชนผู้เลือกตั้งเห็น ว่ารัฐบาลสามารถ สนองตอบต่อเจตนาารมณ์ของประชาชนได้ อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น ประชาธิปไตย เป็นรูปแบบการปกครองตามอุดมการณ์สากล ที่ผู้นำประเทศได้รับอำนาจและความชอบธรรมในการบริหารประเทศจากประชาชน ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยตรง

บนพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ โดยมีการแบ่งอำนาจในการปกครองประเทศอย่างชัดเจน ผ่านการกระจายอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจระหว่าง 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของผู้ปกครองประเทศ (รณชัย โตสมภาค, 2560)

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานนับได้ว่าเป็นหน่วยเล็กๆ ของสังคมที่มีความสำคัญในการนำนโยบายต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จอย่างแท้จริง โดยครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่จะผลักดัน สนับสนุน และส่งเสริมในการวางรากฐานวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้กับนักเรียนตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่งการที่ครูมีความตระหนักและเห็นความสำคัญ ความจำเป็น เรื่องประชาธิปไตยและมีการจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศและการเรียนการสอน ที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย ก็จะทำให้ นักเรียนเกิดมีพฤติกรรมประชาธิปไตยได้ นอกจากนี้หากมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการปลูกฝังประชาธิปไตย ได้รับความรู้ได้ฝึกฝน อบรม เห็นตัวอย่างทั้งจากโรงเรียนและจากบริบทของชุมชนในสังคมที่สอดแทรกอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิต เด็กเยาวชน ก็จะมีพฤติกรรมประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น (โยนงนต์ ทิมสุวรรณ, 2558, น. 3) ในวิชาสังคมศึกษาสาระหน้าที่พลเมืองนั้นให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนในเรื่องประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก เนื่องจากหลักการของประชาธิปไตยเป็นหลักการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่จะช่วยส่งเสริมให้เยาวชนสามารถมีความรู้และเข้าใจในเรื่องของสิทธิและหน้าที่ของตนเองเพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยระบุว่าผู้เรียนต้องเข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 132)

แต่ปัจจุบันการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาเรื่องประชาธิปไตย ผู้สอนส่วนใหญ่มักสอนแบบบรรยายเนื้อหาตามหนังสือ ขาดเทคนิคและวิธีการสอนแบบใหม่ๆ คุณภาพการสอนและการวัดผลประเมินผลก็ไม่สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนเน้นแต่การสอบวัดแค่ความรู้ความจำเท่านั้น เพราะการเรียนการสอนที่ล้าหลัง การสอนแบบเล่าเนื้อหา ไม่อาจพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพได้ (วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์ และวรวรรณ นิमितพงษ์กุล, 2562, น. 16-28) เพราะฉะนั้นการสอนจึงต้องอาศัยการบูรณาการกับสาระอื่นๆ หรือศาสตร์อื่น ที่เชื่อมโยงความรู้ ความคิดรวบยอดหรือทักษะเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และจดจำเนื้อหาที่เรียนให้ได้ และทำให้บรรยากาศในการเรียนสนุกสนานยิ่งขึ้นจะช่วยให้ผู้เรียนสนใจเรียน อยากที่จะเรียนรู้ในวิชาดังกล่าว การเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระทั้งหลายเข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ที่สัมพันธ์กันและต่อเนื่องกับประสบการณ์ตรง สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม

เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อีกด้วย (สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2546, น. 25) ผู้สอนต้องคิดและสร้างระบบ ผลิตรกระบวนการเรียนรู้ ให้ได้ โดยมีพื้นฐานมาจากการศึกษาของไทยเป็นตัวช่วยในการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ การจะเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างเท่าทัน และเป็นอิสระได้จึงจำเป็นต้องปรับการศึกษาให้เป็น วัฒนธรรมการสร้างให้ได้ (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2559, น. 39)

รูปแบบของการบูรณาการเพื่อการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้เน้นไปที่การสอนแบบเชื่อมโยง ข้ามวิชา (Trans disciplinary) คือ การสอนที่ผู้สอนต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยพิจารณากำหนด หัวข้อที่เป็นปัญหาสำคัญในชีวิตและสังคมที่ผู้เรียนควรศึกษาและจำเป็นต้องช่วยกันแก้ไข ผู้เรียนและผู้สอนกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ร่วมกันโดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนรู้จักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้สอนสอนทักษะที่จำเป็น ชี้แนะประเด็นปัญหาแนวทางการศึกษาค้นคว้า การนำเสนอในรูปแบบ ต่างๆ จัดบรรยากาศ หนังสือ เอกสารประกอบการศึกษา ค้นคว้า สื่อ อุปกรณ์ และให้คำแนะนำ ปรึกษาหารือ ให้อิสระในการวางแผนงานการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน ให้ผู้เรียนคิดและทำกิจกรรม ต่างๆ ด้วยตนเอง แต่อยู่ในขอบข่ายที่กำหนด การสอนบูรณาการแบบนี้ ผู้เรียนจะพบความรู้หรือสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเอง (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2560, น. 155-156) ผู้วิจัยจึงนำเอาแนวคิดการจัดการ เรียนรู้โดยใช้เพลงและสื่อพื้นบ้านมาบูรณาการการสอนกับเรื่องประชาธิปไตย ที่จะช่วยส่งเสริมการ เรียนรู้ได้ดีขึ้น การใช้เพลงประกอบการสอนเป็นวิธีสอนที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในวิชานั้นๆ เป็นสื่อที่ สอดคล้องกับความสนใจ สร้างบรรยากาศในการเรียน ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว จดจำเนื้อหาได้แม่นยำ สนุกสนานเพลิดเพลินไม่เบื่อหน่าย (ศรีอัมพร ประทุมพันธ์, 2549, น. 11)

ลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้าน คือ ความเรียบง่ายและมีลักษณะเฉพาะถิ่น ความเรียบง่าย นั้นปรากฏอยู่ในรูปแบบและทำนอง ความเรียบง่ายของรูปแบบคือ การซ้ำคำ ซ้ำวรรค ซ้ำโครงสร้าง ของจังหวะสัมผัส (Isorhythmic structuer) ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพูดธรรมดา ส่วนท่วงทำนองก็เรียบ ง่าย กล่าวคือ มีทำนองไม่ซับซ้อน มีระดับเสียงซ้ำไปซ้ำมา (Recurring tone) มีช่วงจังหวะหยุด (interval) ทำให้ง่ายและสะดวกต่อการจดจำ ส่วนลักษณะเฉพาะถิ่นอยู่ที่ภาษาที่ใช้ ท่วงทำนอง ภาพ สະท้อนสังคมที่อยู่ในเนื้อหาของเพลงและแก่นของเรื่อง (สุกัญญา ภัทรราชย์, 2540, น. 1) ซึ่งผู้วิจัย เลือกลงเพลงมาบูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตย เพราะเป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมมากที่สุดในบรรดา เพลงพื้นบ้านภาคกลางทั้งหลาย (เฉลิมพล คนตรง, 2552, น. 4) และมีผู้นิยมมาร้อง เล่น ทำการแสดง มาจนถึงปัจจุบัน เป็นที่รู้จักของคนจำนวนมากผ่านรายการทีวี เช่น รายการคุณพระช่วย รายการ จำอวดหน้าจอ รายการมาสเตอร์คีย์เวทีแจ้งเกิด รายการ JOOX THAILAND MUSIC AWARDS 2018 เป็นต้น ก็เพราะท่วงทำนองที่สนุกสนาน การร้องการเล่นเพลงที่ไม่ยุ่งยาก อีกทั้งการแต่งเพลงก็ ไม่สลับซับซ้อน สามารถปรับเปลี่ยนเนื้อร้องตามบริบทที่เกิดขึ้นได้ เพลงฉ่อยไม่มีเนื้อร้องที่ตายตัว อาจขยายหรือตัดทอนลงได้ทำให้ง่ายและสะดวกต่อการจดจำ แม้เพลงพ่อเพลงที่ส่วนมากมักจะร้อง

เพลงฉ่อยเป็น และมีการนำเพลงฉ่อยมาประยุกต์ทำเป็นเพลงลูกทุ่ง หรือบันทึกการแสดงเพลงฉ่อย เป็นแผ่นเสียง เทป วีซีดี หรือแม้กระทั่งรายการโทรทัศน์ ต่างได้รับความนิยมและโด่งดังไปทั่วประเทศ (เอนก นาวิกมูล, 2550, น. 538) คนที่หยิบเพลงฉ่อยมาแสดงก็มักสอดแทรกเนื้อหาสาระไปพร้อมกับ ความตลก สนุกสนานอยู่เสมอ ด้วยคุณสมบัตินี้เองผู้วิจัยจึงนำเพลงฉ่อยมาเป็นเครื่องมือบูรณาการ การเรียนรู้ในวิชาสังคมเรื่องประชาธิปไตย เพื่อให้บทเรียนน่าสนใจทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรม ทั้งได้ร่วมคิด แลกเปลี่ยนความรู้ นำเสนอข้อคิดเห็น และออกแบบผลผลิตจากความคิด สร้างสรรค์ด้วยตนเอง ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น เพราะได้คิด วิเคราะห์ กลั่นกรองเนื้อหาจนสามารถสรุปบทเรียนเรื่องประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยได้อย่าง สร้างสรรค์ และเป็นรูปธรรม สามารถแก้ปัญหาการเรียนการสอนในวิชาสังคมเรื่องประชาธิปไตยใน ปัจจุบันได้ โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้ผู้เรียน สามารถสรุปบทเรียนในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยได้ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ในเรื่องประชาธิปไตยมากขึ้น สามารถประยุกต์ใช้เนื้อหาประชาธิปไตยผ่านเพลง ฉ่อยได้อย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนและอยากเรียนมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าระบบการเรียนการสอนในปัจจุบันยังเน้นที่ตัวผู้สอนเป็นหลักไม่เน้นให้ผู้เรียนได้ แสดงความคิดเห็นหรือเน้นการลงมือปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย ที่ต้องเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์จริงโดยครูผู้สอนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ เชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจจากเรื่องที่สอนอย่างแท้จริง ด้วย ปัญหาที่ผู้วิจัยจึงคิดสร้างกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์กับเพลงพื้นบ้านมาบูรณาการกับวิชา สังคมโดยเน้นเรื่องประชาธิปไตย ด้วยความนิยมและความโดดเด่นตามรูปแบบดั้งเดิมหรือรูปแบบที่ พัฒนาของเพลงฉ่อยนำมาเป็นเครื่องมือในการบูรณาการความรู้อย่างสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนสามารถ นำไปต่อยอดในการสร้างผลงานในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้ ซึ่งโครงสร้างของเพลงฉ่อย เป็นโครงสร้างที่ไม่สลับซับซ้อนอีกทั้งยังสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อร้องตามบริบทที่เกิดขึ้นได้ เพลงฉ่อย ไม่มีเนื้อร้องที่ตายตัว อาจขยายหรือตัดทอนลงได้ การใช้ถ้อยคำสำนวนเปรียบเทียบกับง่าย ๆ เสริมในคำ ร้อง อีกทั้งคำร้องทำนองดั้งเดิมก็ยังสนุกสนานช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนด้วย การใช้เพลง ฉ่อยมาบูรณาการในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้ จะสามารถแก้ปัญหาการเรียนการสอน ในวิชาสังคมที่นักเรียนมองว่าน่าเบื่อ ไม่รู้จะเรียนไปทำไม เรียนแล้วจะได้อะไร และที่สำคัญนักเรียนได้ มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ด้วย ทั้งได้ ร่วมคิด แลกเปลี่ยน นำเสนอข้อคิดเห็น และออกแบบผลผลิตจากความคิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง โดยครูจะต้องสอนเนื้อหาในสาระการเรียน ก่อน และใช้ทำนองเพลงฉ่อยเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการเรียนรู้การแต่งเพลง นักเรียนสามารถนำไป ประยุกต์เป็นแร็ป หรือการร้องกับดนตรีประเภทอื่นได้ แล้วแต่ความถนัดและความคิดสร้างสรรค์ของ นักเรียนที่จะสามารถต่อยอดออกไปได้ โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้จะเป็นส่วนหนึ่ง

ในการช่วยพัฒนาประชาธิปไตยในสถานศึกษาให้ผู้เรียนได้รู้และเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยทั้ง ความรู้ ทักษะ กระบวนการเพิ่มมากขึ้น นำความรู้ที่ได้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข และเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย เป็นอย่างไร
2. กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย เป็นอย่างไร

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย
2. เพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนได้นวัตกรรมการสร้างองค์ความรู้ เรื่องประชาธิปไตย ผ่านการกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย
2. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
3. ครูผู้สอนสามารถใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาและวิชาอื่นๆ ได้
4. สถานศึกษาได้แนวทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

ขอบเขตการวิจัย

เพื่อความชัดเจนในขอบเขตการวิจัยแต่ละด้าน ผู้วิจัยจึงจำแนกขอบเขตการวิจัยตาม วัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย โดยครอบคลุมเนื้อหา 7 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านผู้สอน
- 2) ด้านผู้เรียน
- 3) ด้านเนื้อหาสาระวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย
- 4) ด้านสื่อการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย
- 5) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย
- 6) ด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอน
- 7) ด้านบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

- 1) นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนละ 10 คน จำนวน 3 โรงเรียน รวม 30 คน
- 2) ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 3 ท่าน

ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์ครูแต่ละท่านในด้านครูผู้สอนวิชาสังคม ดังนี้

- 1) โรงเรียนจ่านกร้อง พิษณุโลก
- 2) โรงเรียนศิลาจารย์พัฒนา กรุงเทพมหานคร
- 3) โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์) สุโขทัย

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในปีการศึกษา 2563 ช่วง มิถุนายน 2563 ถึง สิงหาคม

2563

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย

กลุ่มเป้าหมาย นักเรียนนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 42 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการโดยครอบคลุมเนื้อหา 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านผู้สอน ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
2. ด้านผู้เรียน ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
3. ด้านเนื้อหาสาระในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
4. ด้านสื่อการเรียนรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

5. ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
6. ด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
7. ด้านบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

- 1) นักเรียน (ช่วงประเมินผลการเรียนรู้)
- 2) ครูผู้สอนที่ใช้เพลงพื้นบ้านเป็นสื่อบูรณาการในโรงเรียน จำนวน 2 ท่าน
- 3) ศิลปินพื้นบ้าน จำนวน 2 ท่าน
- 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน จำนวน 1 ท่าน
- 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา 1 ท่าน
- 6) ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชารัฐศาสตร์ 3 ท่าน
- 7) นักจัดกิจกรรมทางสังคมเพื่อประชาธิปไตย 1 ท่าน

ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์)

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในปีการศึกษา 2563 ช่วง กันยายน 2563 ถึง กันยายน 2564

นิยามศัพท์เฉพาะ

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำกับใคร และแตกต่างจากความคิดธรรมดา โดยการนำศาสตร์ความรู้ต่างๆ ที่หลากหลายมาบูรณาการกับการเรียนการสอน สามารถดัดแปลงความรู้หรือประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ ที่มีอยู่แล้วนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ คือ กระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้นผ่านเพลงฉ่อย เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เป็นขั้นเป็นตอน โดยการบูรณาการเชื่อมโยงองค์ความรู้วิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย กับศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) ซึ่งนักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน สามารถแลกเปลี่ยนหรือเสนอความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ ครูเป็นผู้จัดโครงสร้างเนื้อหาแบบกว้างๆ เปิดช่องว่างให้นักเรียนได้คิดและสร้างงานของตัวเอง โดยอาศัยพื้นฐานความรู้เดิมที่ได้เรียนรู้และประสบการณ์ที่

เกิดขึ้นเอง นำมาต่อยอดจนเกิดเป็นชิ้นงานของตัวเองเพื่อเผยแพร่ และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะชน
ได้

ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) คือ เครื่องมือที่ใช้ในการบูรณาการในงานวิจัยครั้งนี้ ใช้เพลงฉ่อยเป็นแม่แบบในการศึกษาฉันทลักษณ์ วิธีการแต่งเพลง วิธีการเล่นเพลง เป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้ใช้ต่อยอดสร้างชิ้นงานที่สร้างสรรค์และเป็นรูปธรรมในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

การบูรณาการการเรียนรู้ คือ การสอนแบบเชื่อมโยงข้ามวิชา (Trans disciplinary) การนำความรู้ในกลุ่มสาระต่างๆ ของวิชาสังคมศึกษาเชื่อมโยงกับเรื่องประชาธิปไตย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย และนำไปใช้สอดแทรก ผสมผสานกับศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) อันมีรูปแบบและเอกลักษณ์เฉพาะ อีกทั้งยังสามารถยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาต่างๆ ได้ โดยนักเรียนสามารถใช้ความรู้เรื่องประชาธิปไตยที่ตกผลึกจากการเรียน มาสร้างสรรค์องค์ความรู้ในแบบฉบับของตนเอง เป็นการต่อยอดความรู้พื้นฐานสู่ความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ มาร่วมสร้างเป็นผลงานของตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยในการวิจัยในครั้งนี้ใช้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) เป็นเครื่องมือในการบูรณาการกับการเรียนการสอน เรื่อง ประชาธิปไตย

สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้ คือ ลักษณะของการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ในปัจจุบัน ว่ามีกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างไรซึ่งจะครอบคลุม 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านผู้เรียน 2) ด้านผู้สอน 3) ด้านเนื้อหาสาระ 4) ด้านสื่อการเรียนรู้ 5) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ 6) ด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอน 7) ด้านบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัย เรื่อง กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร บทความ งานวิจัยต่างๆ รวมถึงงานวิชาการจากสื่อดิจิทัล เพื่อเป็น แนวทางในการวิจัยโดยได้ทำการรวบรวมสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องมานำเสนอ ดังนี้

1. **แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์**
  - 1.1. ความหมายของการเรียนรู้
  - 1.2. องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้
  - 1.3. กระบวนการเรียนรู้
  - 1.4. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดระดับขั้นของเป้าหมายการเรียนรู้ของ เบนจามิน บลูม
  - 1.5. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพ
  - 1.6. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์นำไปสู่นวัตกรรม
  - 1.7. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ
2. **แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบูรณาการการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย**
  - 2.1. ความหมายของสังคมศึกษา
  - 2.2. ความหมายของการบูรณาการการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา
  - 2.3. ความสำคัญของการบูรณาการวิชาสังคมศึกษา
  - 2.4. ลักษณะการเรียนรู้แบบบูรณาการ
  - 2.5. รูปแบบของการบูรณาการเพื่อการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา
  - 2.6. ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาสังคมศึกษา
  - 2.7. แนวทางในการจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม
  - 2.8. หลักสูตรแกนกลางวิชาสังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมือง เรื่องประชาธิปไตย
3. **แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการใช้เพลงประกอบการสอน ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง และเพลงฉ่อย**
  - 3.1. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลง
  - 3.2. เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

3.3. เพลงฉ่อย

3.4. เพลงฉ่อยกับสังคมไทย

4. งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

1. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

1.1 ความหมายของการเรียนรู้

คอนบาค (Cronbach, 1984) กล่าวว่า การเรียนรู้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มี การเปลี่ยนแปลง อันเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลประสบมา

คิมเบิล (Kimble, 1964) กล่าวว่า การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างถาวร ในพฤติกรรม อันเป็นผลมาจากการฝึกที่ได้รับการเสริมแรง

เบาวเวอร์ และ ฮิลการ์ด (Bower & Hilgard, 1981) กล่าวว่า การเรียนรู้ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเป็นผลมาจากประสบการณ์และการฝึก ทั้งนี้ไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่เกิดจากการตอบสนองตามสัญชาตญาณ ฤทธิ์ของยา หรือสารเคมี หรือปฏิกิริยาสะท้อนตามธรรมชาติของมนุษย์

สเทินเบิร์ก (Sternberg, 1985) กล่าวว่า การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งด้านความรู้คิด รู้สึก หรือทักษะทางกลไกการควบคุมกล้ามเนื้อต่างๆ อย่างถาวร ซึ่งเกิดจากการฝึก การมีประสบการณ์ การวางเงื่อนไข หรือการเรียนรู้แบบ ลักษณะบ่งชี้ที่สำคัญที่แสดงให้เห็นว่ามีการเรียนรู้เกิดขึ้น คือ สิ่งมีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างค่อนข้างคงทนและถาวรอันเป็นผลจากประสบการณ์ฝึกปฏิบัติซ้ำๆ

ราชบัณฑิตยสถาน (2553) กล่าวว่า การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิตที่เป็นผลเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์

สุชา จันทน์เอม (2542, น. 78) กล่าวว่า การเรียนรู้คือ กระบวนการเจริญงอกงามของอินทรีย์หรือพัฒนาการของอินทรีย์ทำให้อินทรีย์สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้น หรือปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี

สุรางค์ ไคว่ตระกูล (2544, น. 185) กล่าวว่า การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัดรวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียน

ประจักษ์ ปฏิทัศน์ (2562, น. 81) กล่าวว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างถาวร (Permanent) จากอิทธิพลของการมีประสบการณ์และการฝึก เช่น จากเดิมไม่เคยรู้หลังจากผ่านกระบวนการเรียนรู้ทำให้รู้ จากเดิมทำไม่ได้เมื่อผ่านกระบวนการ

เรียนรู้ทำให้สามารถทำได้ ยกเว้นพฤติกรรมบางประเภท เช่น ความเหนื่อยล้า ผลข้างเคียงที่เกิดจากการรับประทานยาหรือการได้รับสารเคมีที่ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาท การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเนื่องจากภาวะ พฤติกรรมตอบสนองโดยฉับพลันซึ่งไม่จัดเป็นการเรียนรู้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรของบุคคล สืบเนื่องมาจากประสบการณ์ การฝึกฝน การมีปฏิสัมพันธ์รอบตัวที่ประสบโดยตรงหรือโดยอ้อม จากเหตุการณ์ต่างๆที่ผ่านมา ทำให้มีองค์ความรู้ที่เพิ่มมากขึ้น จากเดิมที่ไม่เคยรู้ ไม่เคยทำ เปลี่ยนเป็น รู้ เข้าใจ และสามารถทำได้ ทั้งนี้การเรียนรู้ไม่เกี่ยวกับการตอบสนองตามสัญชาตญาณธรรมชาติของมนุษย์ หรือ ผลโดยตรง ข้างเคียงของยาที่มีผลต่อระบบประสาท

กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม เพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย จะทำให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนได้อย่างถาวรและยั่งยืน กล่าวคือผู้เรียนจะเข้าใจในเรื่องของประชาธิปไตยโดยอย่างถ่องแท้จากการตกตะกอนความรู้ กระบวนการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้คิดริเริ่ม วางแผน และสร้างสรรค์ผลงานอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นขั้นเป็นตอน โดยครูผู้สอนจะเป็นผู้ดูแล ผู้จัดประสบการณ์ ให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ต่างๆ ที่เป็นนามธรรมมาสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) เป็นฐานรากในการต่อยอดจนเกิดเป็นชิ้นงานที่สร้างสรรค์และเป็นรูปธรรม

1.2 องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

การเรียนรู้มีองค์ประกอบทางจิตวิทยาที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ แรงขับ (Drive) สิ่งเร้า (Stimulus) การตอบสนอง (Response) และการเสริมแรง (Reinforcement) (American Psychological Association, 2015)

1.2.1 แรงขับ (Drive) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เป็นความพร้อมที่จะเรียนรู้ของบุคคลทั้งสอง ระบบประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ แรงขับและความพร้อมเหล่านี้จะก่อให้เกิดปฏิกิริยา หรือผลักดันให้บุคคลตัดสินใจกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนต้องการ การบรรลุเป้าหมายที่ตนต้องการได้สำเร็จจะช่วยลดความเครียดจากแรงขับดังกล่าวลงได้ ตัวอย่างแรงขับประเภทต่างๆเช่น แรงขับด้านความสำเร็จ แรงขับทางเพศ แรงขับด้านความหิวกระหาย

1.2.2 สิ่งเร้า (Stimulus) เป็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นตัวการที่ทำให้บุคคลมีปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมตอบสนองออกมา ในสภาพการเรียนการสอน สิ่งเร้าจะหมายถึงครู กิจกรรมการสอน และอุปกรณ์การสอนต่างๆ ที่ครูนำมาใช้ เช่น เงินรางวัล เกมการแข่งขัน สิ่งของตอบแทน เป็นต้น

1.2.3 การตอบสนอง (Response) เป็นปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกมาเมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ทั้งส่วนที่สังเกตเห็นได้และส่วนที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น การเคลื่อนไหว ท่าทาง คำพูด การคิด การรับรู้ ความสนใจ และความรู้สึก เป็นต้น

1.2.4 การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นการให้สิ่งที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอันมีผลในการเพิ่มพลังให้เกิดการเชื่อมโยง ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองเพิ่มขึ้น การเสริมแรงมีทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคลเป็นอันมาก

สรุปได้ว่าในการวิจัยในครั้งนี้ต้องอาศัยองค์ประกอบเหล่านี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จเพราะถ้าขาดองค์ประกอบทางจิตวิทยาทั้งสี่ด้านนี้ก็จะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่ราบรื่น ไม่ประสบผลสำเร็จ โดยการวิจัยในครั้งนี้เน้นในเรื่องประชาธิปไตย โดยมีการบูรณาการกับเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) อย่างสร้างสรรค์ เราต้องอาศัยสิ่งแรกคือ แรงขับ ให้เกิดกับผู้เรียนทำให้ผู้เรียนอยากที่จะทำหรือสร้างผลงานของตนเองให้ได้โดยครูผู้สอนได้สร้างเป้าหมายให้กับผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมของตนเองเพื่อจะให้บรรลุเป้าหมายไปให้ได้ สิ่งต่อมาคือครูผู้สอนก็ต้องสร้างสิ่งเร้า สร้างบรรยากาศ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) กับการเรียนสังคมศึกษาเรื่องประชาธิปไตยให้ได้ เช่น การเปลี่ยนวิธีการสอนจากการบรรยายมาเป็นการเล่นเกมตอบคำถาม สร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น เมื่อครูผู้สอนได้สร้างแรงขับ และสิ่งเร้ากับผู้เรียนมากพอสมควรจะทำให้ผู้เรียนเกิดการตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ จะทำให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจ ไม่น่าเบื่อ มีการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบกันอย่างสร้างสรรค์ และกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จ แต่อีกสิ่งหนึ่งที่จะขาดไม่ได้เลยระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คือการเสริมแรง เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดสอนเราเพื่อตอบสนองได้ดีขึ้นเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ประสบผลสำเร็จ

1.3 กระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้เริ่มเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้า (Stimulus) มากระตุ้นอวัยวะรับสัมผัส คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนังของสิ่งมีชีวิต การสัมผัสจะกระตุ้นให้ระบบประสาทตื่นตัวและรับรู้ ณ จุดที่สัมผัส เซลล์ประสาทจะแปลงการสัมผัสแล้วส่งเป็นกระแสประสาทไปยังสมอง ต่อจากนั้นสมองจะทำหน้าที่แปลกระแสประสาทเป็นความหมาย ทำให้เกิดความเข้าใจ สมองจะแปลความหมายโดยใช้ประสบการณ์เดิมเป็นฐานข้อมูลอ้างอิงในการรับรู้สิ่งเร้าใหม่นั้น ซึ่งอาจเหมือนหรือแตกต่างจากข้อมูลในประสบการณ์เดิมที่ถูกลำนำอ้างอิง จากนั้นจะทำการประมวลผลการรับรู้ ทำความเข้าใจสรุปความคิดรวบยอด (Concept) และกำหนดแนวทางการแสดงปฏิกิริยาการตอบสนอง

(Response) ต่อสิ่งเร้านั้น สิ่งเร้าทำให้มนุษย์รับรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการตอบสนองต่อสิ่งเร้าแบบเดียวกันนั้นอย่างถาวร สิ่งเร้าทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรนี้เองที่แสดงว่าเกิดการเรียนรู้ต่อสิ่งเร้านั้นแล้ว การเรียนรู้จะเกิดตามลำดับ 5 ขั้นตอนดังนี้ (ประจักษ์ ปฏิทัศน์, 2562, น. 91-92)

1.3.1 มีสิ่งเร้ามากระตุ้นอินทรีย์ (Organism) เมื่อมีสิ่งเร้าเข้ามากระตุ้นร่างกาย ที่บริเวณอวัยวะสัมผัส คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง

1.3.2 เกิดการสัมผัสโดยอวัยวะสัมผัส (Sensation) อวัยวะสัมผัส คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง เปลี่ยนการสัมผัสสิ่งเร้าให้เป็นกระแสประสาทเพื่อส่งต่อไปยังสมอง

1.3.3 เกิดการรับรู้ (Perception) เมื่อสมองแปลความหมายของกระแสประสาทและสมองสามารถทราบความหมายของกระแสประสาทนั้น ทำให้บุคคลเกิดการรับรู้สิ่งเร้าดังกล่าว

1.3.4 เกิดความคิดรวบยอด (Conception) หลังจากเกิดการรับรู้ สมองต้องคิดต่อว่าจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าดังกล่าวหรือไม่ ถ้าตอบสนองควรแสดงพฤติกรรมการตอบสนองต่อสิ่งเร้าดังกล่าวอย่างไร

1.3.5 แสดงปฏิกิริยาตอบสนอง (Response) หลังจากสมองสามารถตัดสินใจได้แล้ว สมองก็จะสั่งการให้แสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าดังกล่าว ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยครูผู้สอนจะต้องมีแผนการสอนของวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย และแผนการสอนเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ใน การจัดการเรียนการสอนควบคู่กันไปเพื่อให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ทั้งสองด้านมาบูรณาการและสามารถสร้างชิ้นงานของตัวเองออกมาได้ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ดังกล่าวจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับขั้นทั้ง 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) มีสิ่งเร้ามากระตุ้นอินทรีย์ (Organism) 2) เกิดการสัมผัสโดยอวัยวะสัมผัส (Sensation) 3) เกิดการรับรู้ (Perception) 4) เกิดความคิดรวบยอด (Conception) และ 5) แสดงปฏิกิริยาตอบสนอง (Response) เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ อย่างเข้าใจ

1.4 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดระดับขั้นของเป้าหมายการเรียนรู้ของ เบนจามิน บลูม

1.4.1 การจัดระดับขั้นของเป้าหมายการเรียนรู้

ประจักษ์ ปฏิทัศน์ (2562, น. 85-90 (Bloom, 1994)) การจัดระดับขั้นของเป้าหมายการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับในกลุ่มนักวิชาการด้านการศึกษามากที่สุด คือแนวคิดของ เบนจามิน บลูม และคณะ (Benjamin Bloom and other (Bloom, 1956)) ที่ตีพิมพ์และเผยแพร่แนวคิดนี้ในหนังสือ “Taxonomy of Educational objective” โดยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน 3 ด้าน

ได้แก่ ด้านการรู้คิด (Cognitive Domain) ด้านเจตพิสัย (Affective Domain) และด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ดังนี้

1. การพัฒนาการรู้คิด (Cognitive Domain) เป็นความสามารถทางด้านสติปัญญาแบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 6 ระดับ คือการพัฒนาสมองและสติปัญญาขั้นสูงสุดมีความซับซ้อนมากที่สุด ดังนี้

ขั้นที่ 1 มุ่งพัฒนาความรู้ของผู้เรียน ความสามารถในการจดจำความรู้ต่างๆ ที่ได้เรียนรู้มา(Knowledge)

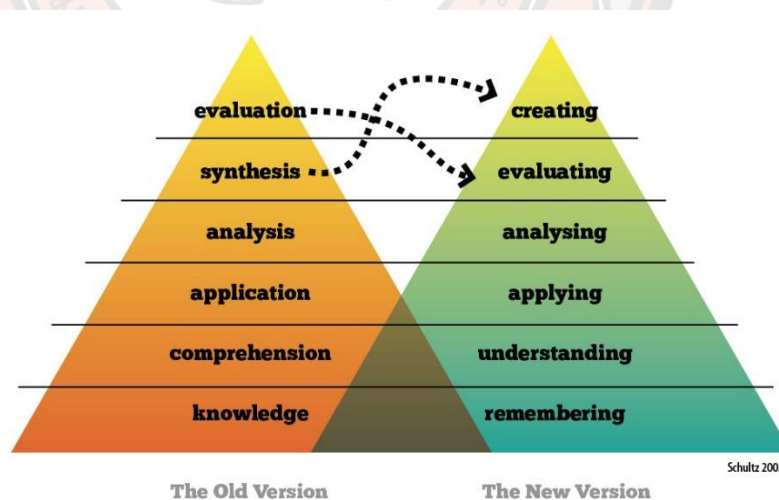
ขั้นที่ 2 มุ่งพัฒนาความเข้าใจของผู้เรียน ความสามารถในการแปลความ ขยายความ ในสิ่งที่ได้เรียนรู้มา (Comprehensive)

ขั้นที่ 3 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถในการนำสิ่งที่เรียนรู้มาไปประยุกต์ใช้ได้ (Application)

ขั้นที่ 4 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถ วิเคราะห์ แยกแยะความรู้เป็นส่วนๆ และทำความเข้าใจในแต่ละส่วนว่าสัมพันธ์หรือต่างกันอย่างไร (Analysis)

ขั้นที่ 5 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถ สังเคราะห์ความรู้ได้ รวบรวมความรู้ต่างๆ หรือประสบการณ์ต่างๆ ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ (Synthesis)

ขั้นที่ 6 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถประเมินค่าได้ ตัดสินคุณค่าของความรู้ว่าเป็นเหตุเป็นผล (Evaluation)

ภาพ 1 ปรับปรุงแนวคิดของ Benjamin Bloom

ที่มา: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2559

ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1995 - 2000 กลุ่มลูกศิษย์ของ Bloom ได้ปรับปรุง พัฒนา Taxonomy of Educational objective (Anderson, 2001; Krathwont, 2001) ให้เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้จริงมากขึ้น โดยเปลี่ยนแปลงขั้นตอนลำดับขั้นของการพัฒนาสมองและสติปัญญาของผู้เรียน ดังนี้

ชั้นความรู้ความจำ เปลี่ยนเป็น ความจำ

ชั้นความเข้าใจ ไม่เปลี่ยนแปลงยังคงเป็น ชั้นความเข้าใจเหมือนเดิม

ชั้นการนำไปใช้ เปลี่ยนเป็น ประยุกต์

ชั้นการวิเคราะห์ ไม่เปลี่ยนแปลงยังคงเป็น ชั้นการวิเคราะห์เหมือนเดิม

ชั้นการสังเคราะห์ เปลี่ยนเป็น ประเมินค่า

ชั้นการประเมินค่า เปลี่ยนเป็น ริเริ่มสร้างสรรค์ (Create) หมายถึง การนำสิ่งต่างๆ มาประกอบขึ้นใหม่ ทำให้รูปแบบเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยบูรณาการสิ่งต่างๆ เช่น โครงสร้าง แบบแผนพฤติกรรม กระบวนการทำงาน เป็นต้น นำมารวมกันตามลักษณะความสอดคล้องของความรู้ (Coherent) นำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำความรู้เดิมมาจัดระบบความคิด เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ ในด้านแบบแผนหรือโครงสร้างของชุดความรู้ ทำให้ได้ชุดความรู้ใหม่ ได้แผนงานที่แตกต่างไปจากเดิม หรืออาจจะได้ผลผลิตใหม่ โดยองค์ประกอบของการพัฒนาผู้เรียนให้มีการคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย (ประจักษ์ ปฏิทัศน์, 2562, น. 85)

1) การทำให้เกิดขึ้น (Generating) หมายถึง การทำให้เกิดชุดความรู้ขึ้นมาใหม่จากการตั้งสมมติฐานและทดสอบสมมติฐานจนก่อให้เกิดความรู้ใหม่ในตัวผู้เรียน ในงานวิจัยเรื่องกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้มีแนวคิดที่นำศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) มาบูรณาการกับ วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย เพื่อทำให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ที่ผู้เรียนสามารถต่อยอดในการสร้างผลงานจากการเรียนรู้วิชาการพื้นฐาน ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถึงแก่นแท้ในการเรียนเรื่องนั้นๆ มากยิ่งขึ้น

2) การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดเป้าหมายและกำหนดเป็นขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามลำดับก่อนหลัง เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น

การวิจัยในครั้งนี้ผู้สอนใช้แผนการสอนเป็นเครื่องมือในกระบวนการจัดการเรียนรู้ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยครูผู้สอนจะต้องมีแผนการสอนของวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย และแผนการสอนเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในการจัดการเรียนการสอนควบคู่กันไปเพื่อให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ทั้งสองด้านมาบูรณาการและสามารถสร้างชิ้นงานของตัวเองออกมา ซึ่งการเรียนในแต่ละเรื่องก็จะเริ่มเรียนตามทฤษฎีลำดับขั้นการเรียนรู้ของบลูม ดังนี้

- 1) เรียนเนื้อหาเกี่ยวกับความจำ เช่น ความหมาย ความสำคัญของประชาธิปไตย จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โครงสร้างของเพลงฉ่อย
- 2) เรียนเนื้อหาที่ต้องอาศัยความเข้าใจ เช่น สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพของประชาชนชาวไทย เนื้อหาสาระในบทเพลงฉ่อย ความหมายของเพลงที่จะสื่อสารออกมา
- 3) เรียนเนื้อหาที่ต้องนำไปประยุกต์ใช้ เช่น การดำรงตนในสังคมประชาธิปไตย สามารถนำเนื้อหาจากบทเรียนมาสรุปและแต่งเป็นเพลงฉ่อยเพื่อสื่อสารออกไปให้คนฟังเข้าใจได้
- 4) เรียนเนื้อหาที่ต้องวิเคราะห์ เช่น ข้อดี-ข้อเสียของการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย สามารถวิเคราะห์เนื้อหาที่เรียนเพื่อนำข้อมูลมาใช้แต่งเพลงฉ่อยได้
- 5) เรียนเนื้อหาที่ต้องประเมินค่า เช่น การใช้ดุลยพินิจในการเลือกตั้ง สามารถปรับปรุงแก้ไขการแต่งเพลงได้
- 6) การริเริ่มสร้างสรรค์ คือการที่ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้เรื่องเพลงฉ่อยและประชาธิปไตยมาบูรณาการและสร้างสรรค์ผลงานของตนเองออกมาได้เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน เป็นประโยชน์ต่อผู้ชมผู้ฟัง

3) การสร้างผลผลิต (Producing) หมายถึง การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อสร้างผลผลิตให้เกิดขึ้น โดยการวิจัยครั้งนี้เน้นในเรื่องความคิดสร้างสรรค์และการบูรณาการการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ เรียนรู้ตามทฤษฎีลำดับขั้นการเรียนรู้ของบลูม จะสามารถนำไปสู่จุดสูงสุดของการเรียนรู้ได้โดยในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะเป็นคนออกแบบผลงานของตัวเองที่ต่อยอดมาจากองค์ความรู้เดิมที่ได้เรียนรู้มาจากการบูรณาการเพลงฉ่อยและเนื้อหาสาระประชาธิปไตย และสามารถนำมาเผยแพร่ให้กับผู้ชมผู้ฟังได้เข้าใจในเนื้อหาสาระตามจุดประสงค์ที่ตนเองตั้งไว้ ทั้งนี้ ไม่ได้จำกัดรูปแบบในการนำเสนอ การแสดงเพลงฉ่อยที่สอดแทรกเนื้อหาเรื่องประชาธิปไตยอาจจะไม่ต้องเหมือนรูปแบบการแสดงที่เคยทำมา กล่าวคือ อาจทำเป็นละครเพลง(ฉ่อย) อาจมีดนตรีไทยหรือสากลเข้ามาสอดแทรกประกอบจังหวะ มีการแต่งกายตามเรื่องตามสถานการณ์ เป็นต้น ครูทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ดูแล (Coach) และผู้แนะแนวทาง (Commentator) เท่านั้น

2. ด้านเจตพิสัย (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความรู้สึกนึกคิดในจิตใจ ความเชื่อ ความซาบซึ้ง กล่าวคือเป็นผลของการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาด้านความรู้สึก ครอบคลุมประเภทความสนใจ เจตคติ การประเมินค่า และค่านิยม หลังการเรียนรู้พฤติกรรมของผู้เรียนจะเปลี่ยนไปจากไม่ชอบเป็นชอบ ไม่พอใจเป็นพอใจ ประกอบด้วยพฤติกรรม 5 ระดับ ดังนี้

- 1) ความตั้งใจ สนใจในสิ่งเร้า หรือ รับรู้ (Receive)
- 2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นหรือตอบสนองสิ่งเร้า (Respond)
- 3) ความรู้สึกซาบซึ้งยินดี มีเจตคติที่ดี หรือค่านิยม (Value)

4) เห็นความแตกต่างในคุณค่า แก้ไขข้อบกพร่อง/ขัดแย้ง สร้างปรัชญา/เป้าหมายให้แก่ตนเองหรือการจัดระบบ (Organize)

5) ทำให้เกิดเป็นคุณลักษณะหนึ่งของชีวิตตนเองหรือ บุคลิกภาพ (Characterize)

3. **ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)** ผลการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถในการปฏิบัติ ครอบคลุมพฤติกรรมประเภทการเคลื่อนไหว การกระทำ การปฏิบัติงาน การมีทักษะและความชำนาญ หลังการเรียนรู้พฤติกรรมของผู้เรียนจะเปลี่ยนไปจากทำไม่เป็น สามารถทำเป็น โดยมีเครื่องมือในการฝึกฝนเช่น แบบฝึกหัด แบบทดสอบ การฝึกคิดเชิงวิเคราะห์ การวิพากษ์ เป็นต้น ประกอบด้วยพฤติกรรม 5 ระดับดังนี้

1) ความสามารถในการสังเกตและรับรู้ขั้นตอนการปฏิบัติ หรือขั้นรับรู้ (Imitation)

2) ความสามารถในการทำตามขั้นตอนหรือรูปแบบ ที่ได้รับการแนะนำ (Manipulation)

3) ความสามารถในการทำงานด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีผู้ชี้แนะและพัฒนาการทำงานด้วยตนเองให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (Precision)

4) ความสามารถในการเลือกรูปแบบที่ตนเองพัฒนาจนมีประสิทธิภาพ และฝึกฝนจนเกิดความคล่องแคล่วเป็นอัตโนมัติชัดเจนต่อเนื่องจน ชำนาญการ (Articulation)

5) ความสามารถที่เกิดจากการฝึกฝนจนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญในงานนั้นเป็นการเฉพาะและเป็นธรรมชาติ ขึ้น เชี่ยวชาญ (Naturalization)

ในด้านเจตพิสัย (Affective Domain) และ ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) นั้นจะนำมาเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลการเรียนรู้หรือผลงานของผู้เรียนเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนการสอนทั้งหมด เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เท่านั้น แต่สิ่งสำคัญจากกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย คือนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนและผู้สอนสามารถนำไปต่อยอดในกิจกรรมอื่นๆ หรือการจัดการเรียนรู้ในวิชาอื่นได้

1.4.2 การจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย

ในงานวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ไว้สองแผนคือแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ประชาธิปไตย และแผนการจัดการ

เรียนรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) โดยจะดำเนินการสอนตามแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดระดับขั้นของเป้าหมายการเรียนรู้ของ เบนจามิน บลูม ตามลำดับ โดยเริ่มจาก ความจำ ความเข้าใจ ประยุกต์ใช้ วิเคราะห์ ประเมินค่า และการริเริ่มสร้างสรรค์ โดยในแต่ละขั้นก็จะใช้รูปแบบการสอนที่แตกต่างกันไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการสอนที่เน้นเรื่องความจำ

รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำ (Memory Model) (ทิตานา แชมมณี, 2560, น. 17-19)

ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด รูปแบบนี้พัฒนาขึ้นโดย จอยส์และวิล (Joyce & Weil, 1996, 209-231) โดยอาศัยหลัก 6 ประการ คือ

1) **การตระหนักรู้ (awareness)** ซึ่งกล่าวว่า การที่บุคคลจะจดจำสิ่งใดได้ดีนั้น จะต้องเริ่มจากการรับรู้สิ่งนั้น หรือการสังเกตสิ่งนั้นอย่างตั้งใจ

2) **การเชื่อมโยง (association)** กับสิ่งที่รู้แล้วหรือจดจำได้

3) **ระบบการเชื่อมโยง (link system)** คือระบบในการเชื่อมความคิดหลายความคิดเข้าด้วยกันในลักษณะที่ความคิดหนึ่งจะไปกระตุ้นให้สามารถจำอีกความคิดหนึ่งได้

4) **การเชื่อมโยงที่น่าขบขัน (ridiculous association)** การเชื่อมโยงที่จะช่วยให้บุคคลจดจำได้ดีนั้น มักจะเป็นสิ่งที่แปลกไปจากปกติธรรมดา การเชื่อมโยงในลักษณะที่แปลก เป็นไปไม่ได้ ขวบให้ขบขัน มักจะประทับในความทรงจำของคนเป็นเวลานาน

5) **ระบบการใช้คำทดแทน**

6) **การใช้คำสำคัญ (key word)** ได้แก่ การใช้คำ อักษร หรือพยางค์เพียงตัวเดียว เพื่อช่วยกระตุ้นให้จำสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกันได้

วัตถุประสงค์ รูปแบบการสอนที่เน้นเรื่องความจำมีวัตถุประสงค์ช่วยให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ได้ดีและนาน และได้เรียนรู้กลวิธีการจำ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้สาระอื่นๆ ได้อีก

กระบวนการเรียนการสอน ในการเรียนการสอนใดๆ ผู้สอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาสาระได้ดีและนานโดยการจัดการเรียนการสอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสังเกตหรือศึกษาสาระอย่างตั้งใจ ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนตระหนักรู้ในสาระที่เรียน โดยการใช้เทคนิคต่างๆ เช่น ให้อ่านเอกสารแล้วขีดเส้นใต้คำ/ประเด็นที่สำคัญ ให้ตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน ให้หาคำตอบของคำถามต่างๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การสร้างความเชื่อมโยง เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาสาระที่ต้องการเรียนรู้แล้ว ให้ผู้เรียนเชื่อมโยงเนื้อหาส่วนต่างๆ ที่ต้องการจดจำกับสิ่งที่ตนคุ้นเคย เช่น คำ ภาพ หรือความคิดต่างๆ

ยกตัวอย่าง ถ้าเด็กจำไม่ได้ว่าค่ายบางระจันอยู่จังหวัดอะไร ครูก็โยงความคิดว่า ชาวบ้านบางระจันเป็นคนกล้าหาญ สัตว์ที่ถือว่าเก่งและกล้าหาญคือ สิงห์โต บางระจันจึงอยู่ที่จังหวัดสิงห์บุรี

ขั้นที่ 3 การใช้จินตนาการ เพื่อให้จดจำสาระได้ดีขึ้น ให้ผู้เรียนใช้เทคนิคเชื่อมโยงสาระต่างๆ ให้เห็นเป็นภาพที่น่าขบขัน เกินความเป็นจริง

ขั้นที่ 4 การใช้เทคนิคต่างๆ ที่ทำไว้ข้างต้นในการทบทวนความรู้และเนื้อหาสาระต่างๆ จนกระทั่งจดจำได้

ผลที่ผู้เรียนจะได้รับ จากการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนที่เน้นเรื่องความจำนั้น การเรียนโดยใช้เทคนิคช่วยจำต่างๆ ข้างต้นนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาสาระต่างๆ ที่เรียนได้ดีและนานแล้ว ยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้กลวิธีการจำ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียนได้

2. รูปแบบการสอนที่เน้นเรื่องความเข้าใจ

รูปแบบการสอนมโนทัศน์ (Concept Attainment Model) (ทศนา แชมมณี, 2560, น. 8-12)

ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด จอนส์และวิล (Joyce & Weil, 1996, 161-178) พัฒนารูปแบบนี้ขึ้นโดยใช้แนวคิดของบรุนเนอร์ กู๊ดนาว และออสติน (Bruner, Goodnow, and Austin) เกี่ยวกับการเรียนรู้มโนทัศน์ว่า “การเรียนรู้มโนทัศน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นสามารถทำได้โดยการค้นหาคุณสมบัติเฉพาะที่สำคัญของสิ่งนั้น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกสิ่งใหม่ๆ และไม่ใช้สิ่งนั้นออกจากกันได้”

วัตถุประสงค์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ของเนื้อหาสาระต่างๆ อย่างเข้าใจ และสามารถให้คำนิยามของมโนทัศน์นั้นด้วยตนเอง

กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

ขั้นที่ 1 ผู้สอนเตรียมข้อมูลให้ผู้เรียนฝึกหัดจำแนก ผู้สอนเตรียมเนื้อหาที่จะสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา อ่าน ทำความเข้าใจ

ขั้นที่ 2 ผู้สอนอธิบายและยกตัวอย่างวิธีการจำแนกข้อมูลให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจ

ขั้นที่ 3 ให้ผู้เรียนได้ฝึกจำแนกข้อมูลจากเนื้อหาที่ผู้สอนได้เตรียมไว้ อาจแบ่งเป็นหมวดหมู่เพื่อจำแนกข้อมูลให้เข้าใจง่ายขึ้น เช่น สี สถานที่ อายุ สิ่งที่เป็น ประโยชน์ โทษ ประโยคที่ให้กำลังใจ คำที่เป็นแง่ลบ สัตว์บก ผลไม้รสหวาน เป็นต้น

ขั้นที่ 4 ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายร่วมกันถึงวิธีการที่ผู้เรียนใช้ในการหาคำตอบ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการการคิดของตัวเอง

ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ เนื่องจากผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีโนทัศน์ จากการคิด วิเคราะห์ และตัวอย่างที่หลากหลาย ดังนั้นผลที่ผู้เรียนจะได้รับโดยตรงคือ จะเกิดความเข้าใจในผังมโนทัศน์นั้น และได้เรียนรู้ทักษะการสร้างมโนทัศน์ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทำความเข้าใจในผังมโนทัศน์อื่นๆ ต่อไปได้ รวมทั้งช่วยพัฒนาทักษะการใช้เหตุผลโดยการอุปนัย (inductive reasoning) คือการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถสรุปหลักการหรือใจความสำคัญจากเนื้อหาจากที่เรียนได้ด้วยตัวเองอีกด้วย

กระบวนการเรียนความรู้ความเข้าใจ (ทิตินา แคมมณี, 2560, น. 129) กระบวนการนี้ใช้กับการเรียนเนื้อหาเชิงความรู้ มีขั้นตอนดังนี้

1) **สังเกต ตระหนัก** ผู้สอนพิจารณาข้อมูล สารความรู้ เพื่อสร้างความคิดรวบยอด ตั้งคำถาม ตั้งข้อสังเกต สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ที่จะหาคำตอบต่อไป

2) **วางแผนปฏิบัติ** ผู้เรียนนำวัตถุประสงค์ หรือคำถามที่ทุกคนสนใจจะหาคำตอบมาวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม

3) **ลงมือปฏิบัติ** ครูกำหนดให้สมาชิกในกลุ่มย่อยๆ ได้แสวงหาคำตอบจากแหล่งความรู้ด้วยวิธีต่างๆ เช่น ค้นคว้า สัมภาษณ์ ศึกษาเอกสารนอกสถานที่ หาข้อมูลจากองค์กรในชุมชน ฯลฯ ตามแผนงานที่วางไว้

4) **พัฒนาความรู้ความเข้าใจ** ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้มารายงานหรืออภิปรายให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการสะท้อนความรู้ความเข้าใจได้อย่างแท้จริง

5) **สรุป** ผู้เรียนรวบรวมเป็นสารความรู้แล้วบันทึกลงสมุด

3. รูปแบบการสอนที่เน้นเรื่องการประยุกต์ใช้

รูปแบบการสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving) (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2560, น. 94-96) วิธีการสอนแบบแก้ปัญหา เป็นวิธีการสอนที่ ดิวอี้ (John Dewey) เป็นผู้คิดค้นขึ้นเป็นวิธีสอนที่เป็นไปตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น วิธีการสอนแบบแก้ปัญหา เป็นวิธีการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน โดยมีการประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมรวมกับความรู้ใหม่ และกระบวนการต่างๆ เพื่อใช้แก้ปัญหา หลักการสำคัญในวิธีการสอนแก้ปัญหา คือให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ลงมือทำกิจกรรมการเรียนรู้เน้นทักษะการแสวงหาความรู้ การค้นพบ การสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง นำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ในขั้นตอนการจัดกิจกรรม

การจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนและวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหาดังนี้

1) **ขั้นที่ 1 ตั้งปัญหา/กำหนดปัญหา** ผู้สอนศึกษาเนื้อหาที่จะสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ แล้วนำมากำหนดปัญหาหรือคำถามแก่ผู้เรียนเพื่อหาคำตอบ หรือจะให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดคำถามก็ได้ วิธีการทำให้เกิดข้อสงสัยหรือปัญหา ตัวอย่างเช่น การถามนำเข้าสู่ปัญหา การเล่าเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อตั้งปัญหา การใช้สถานการณ์ในห้องเรียน กระตุ้นให้เกิดปัญหา

2) **ขั้นที่ 2 ตั้งสมมติฐาน** ในขั้นนี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มและคิดอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนที่ใช้เหตุผลในการคิดวิเคราะห์ปัญหาและคาดคะเนคำตอบ พิจารณาแยกปัญหาออกเป็นปัญหาย่อย โดยนำความรู้ความเข้าใจ ข้อมูลและประสบการณ์เดิมที่เคยศึกษามาแล้ว มาคิดแก้ปัญหา คาดคะเนคำตอบ

3) **ขั้นที่ 3 วางแผนแก้ปัญหา** หรือออกแบบวิธีการหาคำตอบจากสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยศึกษาถึงสาเหตุที่เกิดขึ้นและใช้เหตุผลในการคิดหาวิธีแก้ไขปัญหานั้นได้ตรงกับสาเหตุ ซึ่งจะต้องสร้างทางเลือกหรือวิธีการแก้ปัญหาได้หลากหลาย แล้วใช้เหตุผลในการพิจารณาเลือกวิธีแก้ปัญหา วิธีที่ดีที่สุด มีความเป็นไปได้มากที่สุด พร้อมทั้งเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือที่จะใช้ให้พร้อม

4) **ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล** เพื่อกำหนดปัญหาหรือวางแผนในการแก้ปัญหาแล้ว ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ในขั้นนี้ผู้เรียนจะแยกย้ายไปปฏิบัติกิจกรรมเป็นรายบุคคลตามที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม จัดบันทึกข้อมูลที่ได้นำเสนอข้อมูลต่อกลุ่มเพื่อนำข้อมูลนั้นมาทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล คัดเลือกและรวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่

5) **ขั้นที่ 5 สรุปผล** เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะนำข้อมูลทั้งหมดที่คัดเลือกไว้และตีความแล้วนั้น นำมาสรุปเพื่อนำไปสู่การพิสูจน์สมมติฐานที่กำหนดไว้ว่าเป็นจริงหรือไม่ เมื่อได้คำตอบแล้วจะมีการสรุปผลเป็นหลักกว้างๆ ข้อสรุปนี้จะต้องเป็นข้อสรุปที่สมาชิกกลุ่มใหญ่มีความคิดเห็นตรงกัน และยอมรับร่วมกัน

6) **ขั้นที่ 6 ตรวจสอบและประเมินผล** เมื่อได้ข้อสรุปและหลักการอย่างกว้างๆ แล้ว สมาชิกของกลุ่มจะร่วมกันพิจารณาอีกครั้ง โดยการตรวจสอบและประเมินว่าวิธีการและข้อสรุปที่ได้ทำไปแล้วนั้น มีความถูกต้องเพียงไร น่าเชื่อถือหรือไม่ เป็นการทบทวนเพื่อความถูกต้องและมั่นใจ

ประโยชน์ของการสอนแบบแก้ปัญหา

1) ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างมีระบบ มีการสังเกต การวิเคราะห์ การหาเหตุผล ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ นำไปสู่การแก้ปัญหาได้ตามเป้าหมายอย่างถูกต้อง เป็นการประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมาในการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ

2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง สร้างความมั่นใจ และความภูมิใจให้แก่ผู้เรียน

3) ผู้เรียนได้ทำงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ข้อจำกัดของการแก้ปัญหา

- 1) ปัญหาที่เสนอต้องน่าสนใจ เหมาะสมกับระดับปัญญาของผู้เรียน
- 2) ผู้สอนต้องคอยให้คำแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษาในการแก้ปัญหาให้ผู้เรียน
- 3) ผู้เรียนต้องเป็นผู้ที่กล้าแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

4. รูปแบบการสอนที่เน้นเรื่องการวิเคราะห์

รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดเป็นเพื่อดำรงชีวิตในสังคมไทย โดย
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (ทีศนา แชนมณี, 2560, น. 83-84)

ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2537) ได้พัฒนา
รายวิชา “การคิดเป็นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมไทย” ขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิด
เป็น รู้จักและเข้าใจตนเอง มีเนื้อหาที่สำคัญอยู่ 3 เรื่องหลักๆ คือ 1) การพัฒนาความคิด (สติปัญญา)
2) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม (สัจธรรม) 3) การพัฒนาอารมณ์ ความรู้สึก

กิจกรรมที่ใช้เป็นกิจกรรมปฏิบัติการ 4 กิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรมพัฒนากระบวนการ
ความคิด 2) กิจกรรมพัฒนารากฐานความคิด 3) กิจกรรมปฏิบัติการในชีวิตจริง 4) การประเมินผล
ของกิจกรรม โดยในทุกกิจกรรมจะเน้นในเรื่องการแสดงศักยภาพของมนุษย์ในการเลือกทางดำเนิน
ชีวิตของตนเอง โดยการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมแล้วสามารถแก้ปัญหาได้ ด้วยการนำข้อมูลทั้ง 3 ด้าน
ได้แก่ 1) ข้อมูลตนเอง 2) ข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อม 3) ข้อมูลทางวิชาการ โดยการวิเคราะห์ข้อมูล
เชื่อมโยงข้อมูลทั้ง 3 ด้าน นำมาใช้เพื่อสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ รูปแบบนี้มุ่งช่วยพัฒนากระบวนการคิด ให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น
สามารถวิเคราะห์ข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูล และใช้ข้อมูลทั้ง 3 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูล
เกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม และข้อมูลทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมไทย
อย่างมีความสุข

กระบวนการเรียนการสอน

1) **ขั้นที่ 1 ขั้นสืบค้นปัญหา** ผู้สอนนำเสนอตัวอย่างสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้
สืบค้นปัญหา หรืออาจให้นักเรียนนำเสนอปัญหาจริงที่เจอในชีวิตจริงก็ได้ หรือนำผู้เรียนไปเจอกับ
สถานการณ์จริงๆ ก็ได้ เช่น ชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว ครอบครัว สถานที่ทำงาน โรงพยาบาล เป็นต้น

2) **ขั้นที่ 2 ขั้นรวบรวมข้อมูลและผสมผสานข้อมูลทั้ง 3 ด้าน** เมื่อพบปัญหาแล้ว
ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลต่างๆ จากสถานการณ์ที่เจอ แล้วรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ หากเชื่อมโยง
ข้อมูลให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านตนเอง ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านหลักวิชาการ

3) **ขั้นที่ 3 ขั้นตัดสินใจอย่างมีเป้าหมาย** เมื่อมีข้อมูลครบแล้ว ให้ผู้เรียนหาทางเลือกในการแก้ปัญหา โดยพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดขึ้นทั้งกับตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยรวม สุดท้ายจึงตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

4) **ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติและตรวจสอบ** ให้ผู้เรียนนำทางเลือกที่เลือกไปแก้ปัญหาด้วยตนเองหรือร่วมมือกันทำเป็นกลุ่มตามแผนงานที่วางไว้จนสำเร็จ

5) **ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล และวางแผนพัฒนา** เมื่อปฏิบัติงานจนสำเร็จลุล่วง ให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลว่าการปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไร และเกิดผลดี ผลเสียอะไรบ้าง และวางแผนที่จะพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นไป หรืออาจวางแผนงานในการพัฒนาเรื่องใหม่ต่อไป

ผลที่ผู้เรียนจะได้รับ ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ มีความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมากขึ้น เข้าใจระบบความสัมพันธ์ในสังคม และเกิดทักษะและเจตคติที่ต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5. รูปแบบการสอนที่เน้นเรื่องการประเมินค่า

รูปแบบการเรียนการสอนทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ โดย **สุนน อมรวิวัฒน์** (ทีศนา เขมมณี, 2560, น. 77- 80)

ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด สุนน อมรวิวัฒน์ (2542, น. 168-170) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนี้ขึ้นมาจากแนวคิดที่ว่า การศึกษาที่แท้จริงสัมพันธ์สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ การศึกษาที่แท้จริงควรช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ เหล่านั้น และสามารถฝ่าฟันปัญหาเหล่านั้นได้ โดย

- 1) **การเผชิญ** ได้แก่การเรียนรู้ที่จะเข้าใจภาวะที่ต้องเผชิญ
- 2) **การผจญ** คือ การเรียนรู้วิธีการต่อสู้กับปัญหาอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และมีหลักการ
- 3) **การผสมผสาน** ได้แก่การเรียนรู้ที่จะผสมผสานวิธีการต่างๆ เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาให้สำเร็จ

4) **การเผชิญ** คือ การลงมือแก้ปัญหาให้ไปหมดไป โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้อื่น

วัตถุประสงค์ รูปแบบนี้มุ่งพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและทักษะกระบวนการต่างๆ จำนวนมาก อาทิ กระบวนการคิด กระบวนการเผชิญสถานการณ์ กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการประเมินค่าและการตัดสินใจ รวมทั้งพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในการแก้ปัญหาและการดำรงชีวิต

กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการมีดังนี้ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2542, น. 170)

1) ขั้นนำ การสร้างศรัทธา

- ผู้สอนจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับบทเรียน
- ผู้สอนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน เช่น ร้องเพลง เล่นเกม สันทนาการ

2) ขั้นสอน

- ผู้สอนนำเสนอกรณีตัวอย่าง หรือสถานการณ์ปัญหา มาฝึกทักษะการคิดและปฏิบัติในกระบวนการเผชิญสถานการณ์
- ผู้เรียนฝึกทักษะการแสวงหาและรวบรวมข้อมูล ในกระบวนการนี้นักเรียนต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมาว่าจริงหรือเท็จ มีแหล่งอ้างอิงหรือไม่ ในข้อมูลมีองค์ประกอบใดบ้าง
- ผู้เรียนฝึกประเด็นสำคัญ ฝึกการประเมินค่า เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาว่าทางใดดีที่สุด โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย โดยการระดมความคิดจากคนในกลุ่ม
- ผู้เรียนฝึกทักษะการเลือกและตัดสินใจโดยการฝึกการประเมินค่าตามเกณฑ์ที่ถูกต้อง ดีงาม เหมาะสม ฝึกการวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย ที่จะเกิดขึ้นจากทางเลือกต่างๆ และฝึกการใช้หลักการ ประสบการณ์ และการทำนาย มาใช้ในการเลือกหาทางเลือกที่ดีที่สุด
- ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามทางเลือกที่เลือกไว้ ผู้สอนให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

3) ขั้นสรุป

- ผู้เรียนนำเสนอในรูปแบบต่างๆ ตามความถนัดและเหมาะสม
- ผู้เรียนและผู้สอนสรุปบทเรียน
- ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ผลที่ผู้เรียนจะได้รับ ผู้เรียนจะได้พัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหา และสามารถคิดและตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม

6. รูปแบบการสอนที่เน้นเรื่องการริเริ่มสร้างสรรค์

รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Synectics Instructional Model) (ทิตานา แชมมณี, 2560, น. 46 - 48)

ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด รูปแบบการเรียนการสอนนี้ จอยส์ และวิล (Joyce and Weil, 1996, 239-253) พัฒนาขึ้นจากแนวคิดของกอร์ดอน (Gordon) ที่กล่าวว่าบุคคลมักยึดติดกับวิธีแก้ปัญหาแบบเดิม ไม่รับฟังความเห็นของคนอื่น ทำให้ไม่เปิดรับสิ่งใหม่ๆ และไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ เพราะความคิดสร้างสรรค์ต้องอาศัยแนวคิดใหม่ๆ เกิดจากการระดมความคิดจากหลายๆ คนและหลายประสบการณ์ ดังนั้น กอร์ดอนจึงได้เสนอให้ผู้เรียนมีโอกาสได้คิดแก้ปัญหาด้วยแนวคิด

ใหม่ๆ ไม่คิดตามความคิดของตัวเองแต่ใช้ความคิดในฐานะที่เป็นคนอื่นหรือสิ่งอื่น ลักษณะการคิดแบบนี้จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดใหม่ๆ ได้ และได้เสนอวิธีการคิดแบบอุปมาอุปไมย เพื่อใช้ในการกระตุ้นความคิดใหม่ๆ ไว้ 3 แบบ คือ การเปรียบเทียบแบบตรง (direct analogy) การเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ (personal analogy) และการเปรียบเทียบคำคู่ขัดแย้ง (compressed conflict) วิธีการนี้มีประโยชน์มากสำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเขียนและการพูดอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการสร้างสรรค์งานศิลปะ

วัตถุประสงค์ รูปแบบนี้มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดที่ใหม่แตกต่างไปจากเดิม และสามารถนำความคิดใหม่นั้นไปใช้เป็นประโยชน์

กระบวนการเรียนการสอน

1) ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ผู้สอนให้ผู้เรียนทำงานต่างๆ โดยปล่อยให้ผู้เรียนใช้วิธีการทำงานในแบบที่เคยทำโดยยังไม่ต้องแนะนำอะไรเพิ่มเติม เสร็จแล้วให้เก็บผลงานนั้นไว้

2) ขั้นที่ 2 ขั้นการสร้างอุปมาแบบตรงหรือเปรียบเทียบแบบตรง ผู้สอนเสนอคำคู่ให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง เช่น ลูกบอล กับ มะนาว เหมือนหรือต่างกันอย่างไร ผู้สอนต้องเสนอคำคู่ที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะสอน และควรหาคำเปรียบเทียบหลายๆ คำ เมื่อได้คำตอบแล้วให้จดไว้บนกระดาน

3) ขั้นที่ 3 ขั้นการสร้างอุปมาบุคคลหรือเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ ผู้สอนสมมติให้ผู้เรียนเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งและแสดงความรู้สึกออกมา เช่น เป็นหม้อหุงข้าว เป็นทีวี เป็นนักการเมือง เป็นผู้พิพากษา จะรู้สึกอย่างไร

4) ขั้นที่ 4 การสร้างอุปมาคำคู่ขัดแย้ง ผู้สอนให้ผู้เรียนนำคำหรือวลีมาที่ขัดแย้งกันมาประกอบกันเป็นคำใหม่ให้มีความหมาย เช่น ไฟเย็น มีจรรยาสน้ำผึ้ง เชือดนี่มๆ เป็นต้น

5) ขั้นที่ 5 ขั้นการอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้ง ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันอธิบายความหมายของคู่ขัดแย้งที่ได้

6) ขั้นที่ 6 ขั้นการนำความคิดใหม่มาสร้างสรรค์งาน ผู้สอนให้ผู้เรียนนำงานที่ทำไว้ในขั้นแรก ออกมาทบทวนใหม่ และลองเลือกนำความคิดเห็นที่ได้ใหม่จากขั้นที่ 5 มาใช้ในงานของตนเอง ทำให้งานของตนเองมีความคิดสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น

ผลที่ได้รับจากการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเกิดความคิดใหม่ๆ และสามารถนำความคิดใหม่ๆ นั้นไปใช้ในงานของตน ทำให้งานของตนมีความแปลกใหม่ น่าสนใจมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้เรียนจะเกิดความตระหนักในคุณค่าของการคิด และความเห็นของผู้อื่นด้วย

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคม

ศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในแต่ละชั้นของระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ และเกิดประโยชน์กับตัวผู้เรียนมากที่สุด

1.5 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

1.5.1 การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

เป็นคำรวมกันของความคิดสี่ประการ คือ คิววิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดผลิตภาพ และคิดรับผิดชอบ แต่เพื่อให้เข้าใจง่ายจะเรียกเพียง 2 คำคือ การสร้างสรรค์และผลิตภาพ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพจึงต้องเน้นที่การคิดสร้างสรรค์(Creative) และแปรความคิดสร้างสรรค์นั้นออกมาเป็นผลผลิต (Product) แต่การที่จะมีความคิดสร้างสรรค์ได้ต้องคิดวิเคราะห์ก่อน (Critical) และเมื่อมี Product แล้ว ผู้เรียนต้องรับผิดชอบ (Responsible) ตามมากขึ้น การศึกษาเชิงผลิตภาพและสร้างสรรค์จึงประกอบไปด้วยแนวคิด Critical, Creative, Product และ Responsible ซึ่งในภาษาอังกฤษเราใช้คำเต็ม 4 คำคือ CCPR Model ในความหมายของการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2560, น. 11)

1.5.2 คุณลักษณะผู้เรียนแบบ CCPR Model (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2560, น. 11-13)

1) **คิววิเคราะห์ (Critical Mind)** คุณลักษณะนี้เมื่อคนไทยหรือเด็กไทยมีลักษณะนี้มากก็จะตั้งข้อสงสัยต่อสิ่งที่เชื่อ หรือเห็นว่ามั่นคงจริงหรือไม่ เหมาะหรือไม่ จำเป็นหรือไม่ ควรจะซื้อสิ่งนั้นไหม ซื้อแล้วจะมีผลอะไรตามมานั้นคือจะกลายเป็นคน Smart Consumer เป็นผู้บริโภคที่ฉลาดนั่นเอง

2) **คิดสร้างสรรค์ (Creative Mind)** ข้อนี้แตกต่างจากข้อแรกคือฝึกและพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ตลอดโดยไม่คิดอะไรใหม่ๆ เลย จะเป็นผู้ฟังที่ Negative อยู่ร่ำไป ซึ่งจะทำให้เสียโอกาสมากขึ้น จึงควรคิดใหม่ คิดสร้างสรรค์ขึ้นมาบ้าง

3) **คิดผลิตภาพ (Productive Mind)** ข้อนี้เน้นไปที่สร้างงานให้เป็นรูปธรรม (Product-Oriented, Productive) เมื่อคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการแล้วควรจะทำให้ได้เห็นงานเป็นรูปธรรมขึ้น

4) **คิดรับผิดชอบ (Responsible Mind)** คนในปัจจุบันหรือในอนาคต จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว เรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ไปพร้อมกัน ทำอะไรแล้วต้องมีประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วย

ภาพ 2 คุณลักษณะผู้เรียนแบบ CCPR Model

ที่มา: ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2560, น. 13

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย นั้นผู้วิจัยได้ออกแบบ กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะทั้ง 4 ประการข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ และ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถผลิตผลงานออกมาได้อย่างเป็น ประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

1.5.3 วิธีการเรียนการสอนในแบบ CCPR Model (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2560, น. 16)

วิธีการเรียนรู้ในแนวนี้นี้จะใช้ผลลัพธ์จากการเรียนเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ เพราะในอนาคตสังคมไทยจะ เน้นการตรวจสอบผลของการศึกษามากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีแนวคิดที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ 4 ประการ ดังนี้

1) การจัดการเรียนรู้แบบ Criticality-Based โดยเน้นการคิดวิเคราะห์วิจารณ์เป็นหลัก หลักคิดนี้เกิดจากความเป็นสังคมผู้บริโภครุ่นใหม่ เด็กไทยและคนไทยจึงซื้อกิน ใช้ อย่างไม่ไตร่ตรอง

ผู้สอนจึงจำเป็นต้องสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ เลือกและมั่นใจในตนเองเองว่าที่จะกินจะใช้นั้น มีเหตุผลสมควรแล้วหรือไม่

2) การจัดการรูปแบบ Creativity-Based เน้นการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอะไรใหม่ๆ มีมุมมองใหม่ๆ ให้ทางเลือกที่เพิ่มขึ้นกับกิจกรรมต่างๆ ให้ฝึกการทำงานใหม่เพิ่มเติมจนแน่ใจในทักษะการคิดใหม่ได้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

3) การจัดการเรียนรู้แบบ Productivity-Based เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้สร้างผลงาน (Product) ขึ้นมาจากแนวคิดใหม่ที่ได้รับเริ่มไว้แล้ว แสวงหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้ผลงาน แล้วประเมินตรวจสอบจนแน่ใจในคุณภาพ

4) การจัดการเรียนรู้แบบ Responsibility-Based ข้อนี้คือเรื่องของความรับผิดชอบก็คือ เรื่องของคุณธรรม จริยธรรมรวมถึงความเสียสละต่อสังคมซึ่งคนไทยต้องเน้นมากทั้งในด้านการสอน การฝึก การให้ทำตาม และการทำตามแบบอย่างจนติดเป็นนิสัย

ภาพ 3 วิธีการเรียนการสอนแบบ CCPR Model

ที่มา: ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2560, น. 16

1.5.4 บรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2560, น. 17-18) ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ หรือ CCPR Model เป็นห้องเรียนที่มี

บรรยากาศของการสร้างสรรค์ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา เราอาจสรุปบรรยากาศในชั้นเรียนของ CCPR Model ได้ดังนี้

1) **Innovation Ideas** มีกระบวนการที่มีแนวคิดใหม่ๆ มีการเสนอแนะ มีการพัฒนา มีการจัดระบบขึ้นมาเพื่อให้กระบวนการ Innovation เกิดขึ้น และต้องเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถร่วมมือกันด้วย

2) **Corporative activities** ชั้นเรียนทำงานร่วมกันทั้งนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครู ปรัชญา CCPR นี้เชื่อในการร่วมมือกันทำงานด้วยกัน

3) **Quality-Oriented** ซึ่งสำคัญมากในปรัชญา CCPR เพราะ Product ที่พัฒนาขึ้นมาไม่มีคุณภาพก็ไม่สามารถพัฒนาไปได้

4) **Social Relevance** คือสิ่งที่เรียนมาต้องเชื่อมโยงกับสังคม มีประโยชน์และใช้ประโยชน์กับสังคมได้

ชั้นเรียนของการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพนั้นเป้าหมายหลักคือต้องให้มี Product ที่มีคุณภาพให้มากที่สุด การให้ผู้เรียนได้ลงมือทำและพัฒนาเป็นผลงานให้มากที่สุด โดยเฉพาะผลงานของตนเอง จึงเป็นบรรยากาศหลักของปรัชญาแนวนี้

ภาพ 4 บรรยากาศในชั้นเรียนแบบ CCPR Model

ที่มา: ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2560, น. 18

การจัดการเรียนการสอนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยวิธีการเรียนการสอนและจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในแบบของ CCPR Model เป็นเบื้องต้น ซึ่งการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนและการจัดการเรียนการสอนตามแบบของ CCPR Model นั้นเป็นการปูพื้นฐานให้กับผู้เรียน จะให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และสร้างผลงานเป็นของตนเองได้โดยการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ จากการเรียนในอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

1.5.5 การประเมินผลทางการศึกษาของการเรียนในแบบ CCPR Model

ในการวิจัยครั้งนี้จะเน้นในเรื่องของ การคิดสร้างสรรค์ (Creative) และ การคิดผลิตภาพ (Productive) ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอแนวทางในการวัดและประเมินผลความสามารถ ซึ่งแต่ละแนวทางจะมีการวัดหลายวิธีและเครื่องมือที่ใช้วัดก็แตกต่างกันไป โดยเป็นการวัดตามองค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์และผลิตภาพ ที่ยึดตามทฤษฎีที่กำหนด

แนวทางการประเมินการคิดสร้างสรรค์ (ทวิศักดิ์ จินดานุรักษ์, 2560, น. 34-52)

1. ประเมินการคิดสร้างสรรค์อยู่ในการเรียนการสอนปกติและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ประเมินจากการทำงาน จากการทำโครงการของผู้เรียน ใช้การประเมินตามสภาพจริง ใช้ควบคู่ไปกับการสอนหรือการทำกิจกรรมและประเมินไปพร้อมๆ กัน ผู้เรียนที่มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์จะสามารถเสนอผลงานที่แสดงออกถึงความสามารถในการสร้างสรรค์ได้ดี การประเมินแบบนี้ผู้เรียนจะสนุกสนานและได้รับการพัฒนาไปพร้อมกัน

2. ประเมินการคิดสร้างสรรค์โดยใช้เครื่องมือหรือแบบทดสอบประเมินการคิดสร้างสรรค์โดยเฉพาะ การประเมินในขั้นนี้ต้องมีการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์โดยเฉพาะ

2.1. หลักการและขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถทางการคิดสร้างสรรค์ การวัดความสามารถทางการคิดของบุคคลผู้สร้างเครื่องมือจะต้องมีความรอบรู้ในแนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับ การคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำมาเป็นกรอบหรือโครงสร้างของการคิด เมื่อกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของโครงสร้างหรือองค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์แล้ว จะทำให้ได้ตัวชี้วัดหรือลักษณะพฤติกรรมเฉพาะที่เป็นรูปธรรมซึ่งสามารถบ่งชี้ถึงโครงสร้างหรือองค์ประกอบการคิดสร้างสรรค์แล้วจึงเขียนข้อความตามตัวชี้วัดหรือลักษณะเฉพาะของพฤติกรรมแต่ละองค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์นั้น

2.2. การพัฒนาแบบทดสอบความสามารถทางการคิดสร้างสรรค์มีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญดังนี้

2.2.1. กำหนดจุดมุ่งหมายของแบบทดสอบจะต้องพิจารณาว่าจะนำแบบทดสอบไปวัดความสามารถความคิดสร้างสรรค์ของวิชาใด เรื่องใด

2.2.2. กำหนดกรอบของการทดสอบและนิยามปฏิบัติการของการคิดสร้างสรรค์ ผู้สอนควรศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องับความสามารถทางการคิดสร้างสรรค์ตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

2.2.3. สร้างผังข้อสอบ เป็นการกำหนดเค้าโครงของแบบทดสอบวัดความสามารถทางการคิดสร้างสรรค์ที่ต้องการสร้างในครอบคลุมองค์ประกอบใดบ้างและกำหนดว่าแต่ละส่วนมีน้ำหนักความสำคัญมากน้อยเพียงใด

2.2.4. กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน โดยการกำหนดเป็นเกณฑ์การประเมินคุณภาพ (Rubric) เพื่อให้การให้คะแนนทำได้ชัดเจนและมีความหมายมากยิ่งขึ้น

2.3. การวัดความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของกิลฟอร์ด (Guilford) ใช้องค์ประกอบ 4 ด้าน ของความคิดสร้างสรรค์มาใช้วางแผนการผลิตผลงานที่แตกต่างของบุคคล โดยภาพรวมของมาตรการวัดนี้คือ

2.3.1. ความคิดคล่อง: การตอบสนองอย่างรวดเร็ว

2.3.2. ความยืดหยุ่น: มีวิธีการหลายประเภทของการตอบสนอง

2.3.3. ความริเริ่ม: การตอบที่ใหม่ไม่เหมือนใคร

2.3.4. ความละเอียดลออ: มีรายละเอียดของการตอบสนองมาก

3. ประเมินการคิดสร้างสรรค์จากการบูรณาการตัวชี้วัดของการคิดสร้างสรรค์ ร่วมกับการประเมินผลในวิชาอื่น หรือประเมินการคิดสร้างสรรค์เฉพาะวิชา ประเมินการคิดสร้างสรรค์โดยการบูรณาการตัวชี้วัดของการคิดสร้างสรรค์ร่วมกับการประเมินผลในวิชาอื่น สามารถประเมินการคิดสร้างสรรค์ออกมาโดยเฉพาะ และเป็นการสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการคิดเข้ากับวิชาต่างๆ หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่เรียนด้วย ลักษณะเครื่องมือประเมินต้องมีตัวชี้วัดหรือวัตถุประสงค์การประเมินด้านการคิดสร้างสรรค์อยู่ในวัตถุประสงค์ของแต่ละวิชาการประเมินในส่วนนี้อาจประเมินจากงานที่นักเรียนส่ง ผลงานกลุ่มที่นำเสนอและประเมินการนำเสนอด้วย

แนวทางการประเมินการคิดผลิตภาพ (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, 2560, น. 33-48)

1. ประเมินการคิดผลิตภาพอยู่ในการเรียนการสอนปกติและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการประเมินจากการทำงาน การประเมินตามสภาพจริง ผู้สอนอาจประเมิน

จากงานที่กำหนดให้ทำ สังเกตการณ์ทำงานของผู้เรียน ส่งงานตามกำหนดหรือไม่ ผลงานที่ทำมีคุณภาพ การประเมินแบบนี้จะช่วยให้ผู้สอนสามารถประเมินผู้เรียนแต่ละคนได้ว่ามีความสามารถอยู่ในระดับใด และควรช่วยเหลือใครเป็นพิเศษหรือไม่ เพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนต่อไป

2. ประเมินการคิดผลิตภาพโดยใช้เครื่องมือหรือแบบทดสอบประเมินการคิดสร้างสรรค์โดยเฉพาะ

2.1. **หลักการและขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถทางการคิดผลิตภาพ** ผู้สร้างเครื่องมือจะต้อง จะต้องมีความรู้ในแนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับ การคิดผลิตภาพ เพื่อนำมาเป็นโครงสร้างของแบบทดสอบและกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ กำหนดตัวชี้วัดหรือลักษณะพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรมซึ่งสามารถบ่งชี้ถึงโครงสร้างหรือองค์ประกอบของการคิดผลิตภาพได้

2.2. **การพัฒนาแบบทดสอบความสามารถทางการคิดผลิตภาพมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้**

2.2.1. กำหนดจุดมุ่งหมายของแบบทดสอบ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ต้องรู้ว่าต้องการวัดอะไรจากผู้เรียน

2.2.2. กำหนดกรอบของการทดสอบและนิยามเชิงปฏิบัติการของการคิดผลิตภาพ ผู้สร้างแบบทดสอบจะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางการคิดผลิตภาพตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ การคิดผลิตภาพ ถือเป็นกระบวนการทางสมองที่ก่อตัวเป็นขั้นตอนออกมาเป็นรูปธรรมได้

2.2.3. ประเมินผลงานหรือผลผลิต องค์ประกอบอีกด้านหนึ่งที่สำคัญของการคิดผลิตภาพ คือ ผลงาน หรือผลผลิต ที่เป็นชิ้นงาน สิ่งประดิษฐ์ ผู้ที่มีความสามารถในการคิดผลิตภาพ นอกจากจะคิดแผนการทำงานได้ดีแล้ว ยังต้องลงมือทำและได้ผลงานออกมา

3. **ประเมินการคิดผลิตภาพจากการบูรณาการตัวชี้วัดของการคิดสร้างสรรค์ ร่วมกับการประเมินผลในวิชาอื่น** สามารถประเมินร่วมกับวิชาต่างๆ หรือกลุ่มสาระต่างๆ ได้เลย โดยเฉพาะวิชาที่สามารถประเมินการคิดผลิตภาพได้โดยตรง เช่น การงานอาชีพ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

การจัดการเรียนการสอนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็ต้องมีการประเมินผลการศึกษา ซึ่งเป็นตัวชี้วัดว่าการจัดการเรียนการสอนนั้นดีหรือไม่ดีอย่างไร ควรปรับปรุงตรงไหนบ้าง การประเมินจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง และการประเมินที่ได้ผลตรงวัตถุประสงค์ ต้องประเมินให้ตรงจุดจึงจะสะท้อนตัวผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย นั้นเน้นในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์และผลิตผลงานในแนวทางของตัวเองให้ได้เป็นที่

ประจักษ์และเป็นประโยชน์ต่อสังคม จึงต้องอาศัยการประเมินที่เน้นในเรื่อง การประเมินการคิดสร้างสรรค์และการประเมินการคิดผลิตภาพนั่นเอง

1.5.6 การส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และผลิตภาพในสถานศึกษา

การส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ในสถานศึกษา (ไสว พักขาว, 2560, น. 55)

การคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถที่สำคัญและเป็นที่ต้องการอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 และจัดเป็นความสามารถขั้นสูงสุดด้านพุทธิปัญญาตามแนวคิดของ (Bloom) เนื่องจากเป็นความสามารถในการออกแบบ วางแผน ผลิต นำเสนอสิ่งใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม (ทวีศักดิ์ จินดาบุรุษ, 2558: 101) ดังนั้น หลักสูตรทุกระดับต่างให้ความสำคัญกับการคิดสร้างสรรค์และพยายามส่งเสริมในสถานศึกษา สามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. การพัฒนาบุคลากร เนื่องจากครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ สถานศึกษาจึงควรมีการให้ความรู้และส่งเสริมให้ครูได้ฝึกฝนอบรม เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ หรือตัวครูเองก็สามารถฝึกฝนตัวเองให้เป็นครูที่มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ได้

2. แนวทางการบูรณาการกิจกรรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ในการจัดการสอนตามหลักสูตร ผู้สอนจะต้องจัดการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการการเรียนรู้ระหว่างเนื้อหาสาระวิชาการกับกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ดังนี้

2.1. วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและสมรรถนะสำคัญที่เกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์ในวิชาที่เรียน

2.2. จัดทำหน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้และออกแบบกิจกรรมที่มีการส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์โดยบูรณาการเข้าไปในบทเรียน

3. การจัดบรรยากาศและแหล่งเรียนรู้ ในการคิดสร้างสรรค์ผู้เรียนต้องอยู่ในห้องเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ในสภาพที่ปลอดภัยซึ่งการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนต้องได้รับการยอมรับหรือคำแนะนำที่ดีจากผู้สอน ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและได้รับการกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจจากผู้สอน และจะนำไปสู่ความกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นในแนวคิดใหม่ๆ นอกจากนี้สถานศึกษาควรเตรียมความพร้อมของแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ

4. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการคิดสร้างสรรค์ เป็นการส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมนอกห้องเรียน โดยสอดแทรกในกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมชมรม ชุมนุม จัดค่ายนักคิดส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โครงการประกวดสื่อนวัตกรรม เป็นต้น

การส่งเสริมการคิดผลิตภาพในสถานศึกษา (ไสว พักขาว, 2560, น. 50)

การคิดผลิตภาพเป็นความสามารถในการคิดที่เป็นที่ต้องการของสังคมโลกในปัจจุบันและโลกในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นความสามารถในการคิดที่ทำให้ได้ผลผลิตที่เป็นรูปธรรม จับต้องได้ การคิดผลิตภาพมีพื้นฐานมาจากแนวคิดของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ที่รู้จักกันดี คือ Learning by doing และสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎี Constructionism ของซีมัวร์ เพปิร์ธ (Seymour Papert) ที่สนับสนุนการเรียนรู้แบบ Learning by making (Harel and Papert, 1991) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาในอนาคตควรให้ความสำคัญและส่งเสริมการคิดผลิตภาพอย่างจริงจัง ในการส่งเสริมการคิดผลิตภาพในสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ 3 ประการ ดังนี้

1. การนำเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดผลิตภาพมาใช้ เช่น สื่อการเรียนรู้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เครื่องดนตรี แท็บเล็ต โทรศัพท์มือถือ รูปภาพ หนังสือพิมพ์ หนังสือ เป็นต้น

2. ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) เป็นกระบวนการที่สามารถนำมาใช้ส่งเสริมการคิดผลิตภาพได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการเรียนรู้แบบโครงงานผู้เรียนจะเป็นผู้ออกแบบ วางแผน ดำเนินงานตามแผนจนกระทั่งได้ผลงานและนำเสนอรวมทั้งแพร่ผลงาน (Patton and Robinm 2012, น. 13)

3. การจัดบรรยากาศและแหล่งเรียนรู้ ในการคิดผลิตภาพ ผู้เรียนจำเป็นต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่อบอุ่น ปลอดภัย มีอิสระในการคิด เป็นกัลปยามิตร และได้รับการกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจจากครู ซึ่งจะนำไปสู่ความกล้าที่คิดสร้างผลงานใหม่ๆ สถานศึกษาควรเตรียมความพร้อมของแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ภายในสถานศึกษาค้นคว้าได้อย่างเพียงพอ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องผลิตสื่อ ห้องเรียนศิลปะ สวนพฤกษศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนี้สถานศึกษายังควรประสานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้ด้วย

การส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และการคิดผลิตภาพในสถานศึกษาถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่จะช่วยสร้างรากฐานจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถมีความคิดสร้างสรรค์และผลิตผลงานเป็นของตัวเองได้ เพราะฉะนั้นการวิจัยเรื่องกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ถือเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และการคิดผลิตภาพในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

1.6 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์นำไปสู่นวัตกรรม

1.6.1 ความหมายของการคิดสร้างสรรค์

วอลลาซและโคแกน (Wallach and Kogan, 1956) กล่าวว่า การคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถคิดสิ่งที่ต่อเนื่อง สัมพันธ์เป็นลูกโซ่ เรียกว่า ความคิดโยงสัมพันธ์ คือ เมื่อระลึกถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สิ่งนั้นจะเป็นสะพานช่วยเชื่อมโยงให้ระลึกถึงสิ่งอื่นๆที่สัมพันธ์กันต่อไปเรื่อยๆ ยิ่งคิดเชื่อมโยงได้มากเพียงใดก็ยิ่งบ่งบอกถึงศักยภาพของการคิดสร้างสรรค์ได้มากเพียงนั้น

ออสบอน (Osborn, 1957) กล่าวว่า การคิดสร้างสรรค์ คือ จินตนาการประยุกต์ (Applied imagination) ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อคลี่คลายปัญหาที่ยากที่มนุษย์ประสบอยู่ซึ่งจะนำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้น หรือการผลิตสิ่งแปลกใหม่

ทอแรนซ์ (Torrance, 1962) กล่าวว่า การคิดสร้างสรรค์ คือ กระบวนการบูรณาการประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมาเพื่อสร้างรูปแบบใหม่ ความคิดใหม่ หรือผลผลิตใหม่ที่แปลกและต่างไปจากเดิม

กิลฟอร์ด (Guilford, 1967) กล่าวว่า การคิดสร้างสรรค์ คือ การคิดแบบอเนกนัยที่มุ่งเน้นความสามารถในการผลิตความคิดทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ นับว่าเป็นกระบวนการนำไปสู่การคิดสิ่งแปลกใหม่ รวมถึงการค้นพบแนวทางในการแก้ปัญหาให้ลุล่วง

Tatarkiewicz (1980) กล่าวว่า คำว่าสร้างสรรค์ (Creative) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “creo” การสร้างทำให้เกิดขึ้น โดยได้นิยามความหมายของความคิดสร้างสรรค์คือ ทักษะและความต้องการริเริ่มแนวคิดใหม่หรือสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีคุณสมบัติเด่น ดังนี้

- 1) เหนือกว่าแนวคิดหรือผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันที่มีอยู่แล้ว ในองค์ประกอบต่างๆ เช่น ด้านเนื้อหา โครงสร้าง องค์ประกอบ ภาพลักษณ์ หรือเป้าหมาย
- 2) มีคุณภาพสูงกว่าแนวคิดหรือผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันที่มีอยู่แล้ว
- 3) มีอรรถประโยชน์ใช้สอยเหมาะสม สามารถใช้แก้ปัญหาในงานได้ตรงตามหน้าที่แนวคิดหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

เมเยอร์ (Mayer, 1999) กล่าวว่า การคิดสร้างสรรค์ คือ พฤติกรรมการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Creative thinking) เกิดกระบวนการรู้คิดที่ช่วยบุคคลให้สามารถริเริ่มความคิดใหม่ที่มีอรรถประโยชน์และแก้ปัญหาได้อย่างเหนือชั้นกว่าแนวคิดเดิม

แจ๊คสัน (Jackson, 2003) กล่าวว่า การคิดสร้างสรรค์ คือ พฤติกรรมการบูรณาการวิธีคิดหลายๆแบบเพื่อเชื่อมโยงให้กลายเป็นความคิดใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ จินตนาการไปสู่เรื่องราวใหม่ๆ หรือค้นพบแนวทางแก้ปัญหาอย่างประสบความสำเร็จ

Eragamreddy (2013) กล่าวว่า การคิดสร้างสรรค์ คือ พฤติกรรมความคิดที่นำไปสู่แนวทางใหม่ ทำให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้ง ทำให้เกิดมุมมองใหม่ และทำให้สามารถมองเห็นมิติด้านอื่นๆ ที่แตกต่างไปจากแนวคิดแบบเดิมๆ

อารี พันธมณี (2543, น. 6) กล่าวว่า การคิดสร้างสรรค์ คือ กระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอนอกนัย อันนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิดดัดแปลง ประยุกต์จากความคิด ผสมผสานให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่างๆตลอดจนวิธีการคิด ทฤษฎี หลักการใหม่ๆ

สกนธ์ ภู่งามดี (2545) กล่าวว่า การคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดที่อยู่ในรูปของกระบวนการคิดแบบโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ทั้งนี้ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สามารถโยงให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองต่างๆในลักษณะที่แปลกใหม่มากกว่าผู้ที่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถค้นพบความสัมพันธ์ใหม่ๆ ระหว่างสิ่งต่างๆ ให้สามารถนำไปแก้ปัญหาและสร้างผลงานใหม่ๆ ที่ไม่เหมือนผู้อื่นได้ดี ความคิดริเริ่มเป็น 1 ใน 4 ด้านของความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งนับเป็นความคิดที่เป็นส่วนสำคัญในการสร้างนวัตกรรม

ประจักษ์ ปฏิทัศน์ (2562, น. 181) กล่าวว่า การคิดสร้างสรรค์ คือ พฤติกรรมความคิดแก้ปัญหาอย่างมีจุดหมาย ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการหาความสัมพันธ์ทางความคิด เพื่อนำไปสู่ความคิดใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ เกิดผลงานใหม่ หรือมีแนวทางแก้ปัญหาแบบใหม่ที่ได้รับการยอมรับจากประชาคมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้น ลักษณะสำคัญของสิ่งที่จัดว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์จะต้องเป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ไม่ซ้ำของเดิมที่เคยมีอยู่ (Creative thinking) คิดในแง่บวก (Positive thinking) ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดที่ไม่มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำร้ายผู้ใด (Constructive thinking) แต่เป็นความคิดที่มีประโยชน์สามารถแก้ไขปัญหาได้ ดังนั้น บุคคลผู้คิดสร้างสรรค์จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเดิมหรือปัญหาที่มีอยู่แล้วเป็นอย่างดี จึงจะสามารถคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างสิ่งใหม่ที่ดีกว่าหรือแก้ปัญหานั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การคิดสร้างสรรค์ คือ การคิดนอกกรอบเป็นความคิดเชิงบวก เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ด้วยการเชื่อมโยงความคิดหรือสร้างความสัมพันธ์ที่ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์เดิมที่ผ่านมาเพื่อเป็นพื้นฐานในการต่อยอดสร้างสรรค์ผลงานสิ่งใหม่ๆ อาจจะเป็นสิ่งประดิษฐ์ ทฤษฎี หลักการ อันเป็นสิ่งที่มีคุณค่า ที่ไม่ซ้ำกับของเดิมที่เคยทำมา และสามารถนำไปแก้ปัญหาได้สำเร็จ

1.6.2 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษา และมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการคิดเพื่อแก้ปัญหาหรือคิดเพื่อสร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ซึ่งประกอบด้วยวิธีคิด 4 แบบ (Sternberg, 2006; Batey, 2012)

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง การคิดขึ้นเป็นคนแรกไม่เคยมีใครคิดมาก่อน เป็นความคิดที่แปลกไปจากความคิดเดิมๆ ที่เคยเกิดขึ้น ทั้งนี้บุคคลที่จะคิดริเริ่มเรื่องใดก็ตาม จะต้องศึกษาข้อมูลรายละเอียดของสิ่งที่มีอยู่เดิมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เสียก่อน ต้องกล้าคิด และต้องมีจินตนาการเชิงประยุกต์ จึงจะสามารถเกิดความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ที่แตกต่างและดีกว่าสิ่งที่มีอยู่เดิมได้ ซึ่งมีปัจจัยสำคัญ 3 ประการที่สามารถสนับสนุนความสำเร็จในการคิดริเริ่มได้ (ประจักษ์ ปฏิทัศน์, 2562, น. 190)

1.1. ทักษะการแตกกระบวนกรทางความคิดของตนเองให้ต่างจากกระบวนกรของผู้อื่นที่เคยคิดไว้แล้ว

1.2. ตัวบุคคลผู้คิดริเริ่มจำเป็นต้องพัฒนาตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง กล้าที่จะคิดต่าง กล้าที่จะแสดงออกทางความคิดในวิถีทางที่คนอื่น ๆ ยอมรับได้ กล้าเผชิญกับสถานการณ์ที่คลุมเครือไม่แน่นอน โดยการมองโลกในด้านบวก (Positive thinking) และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์

1.3. ผลงานทางความคิดที่ริเริ่มจะต้องไม่ซ้ำกับสิ่งเดิมที่เคยมี และผลของการคิดริเริ่มนั้น จะต้องเป็นที่ยอมรับของประชาคมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้น ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมาก เพราะมีการริเริ่มจำนวนมากหลายเรื่องที่ไม่ได้รับการยอมรับจากประชาคมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้น เช่น การริเริ่มกีฬาและล่ามมนุษย์ การริเริ่มเช่นนี้ไม่เป็นที่ยอมรับ ไม่จัดเป็นความคิดสร้างสรรค์ เพราะความคิดสร้างสรรค์ต้องดีกว่าเดิมและสร้างประโยชน์มากกว่าสิ่งเดิมเท่านั้น

2. ความคิดคล่อง (Fluency) หมายถึง บุคคลที่มีศักยภาพทางการคิดหาคำตอบสำหรับคำถามจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วในเวลาจำกัด ทักษะการคิดคล่องแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (ประจักษ์ ปฏิทัศน์, 2562, น. 190 - 191)

2.1. ความคิดคล่องด้านถ้อยคำ (Word fluency) หมายถึง ศักยภาพด้านความสามารถในการใช้คำ วลี ประโยค ตามความหมายตรงกับสิ่งที่ตนเองกำลังคิด เช่น นักแต่งโคลง ฉันท กาพย์ กลอน นักแต่งเพลง พ่อเพลงแม่เพลงลำตัด เพลงพื้นบ้าน เป็นต้น

2.2. ความคิดคล่องด้านการเชื่อมโยง (Associational fluency) หมายถึง ศักยภาพด้านความสามารถในการคิดหาสิ่งที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับสิ่งที่ตนกำลังคิด เช่น ให้เอ่ยชื่อสัตว์ 4 เท้า ให้ถูกต้องมากที่สุดตามเวลาที่จำกัด

2.3. ความคิดคล่องด้านการแสดงออก (Expressional fluency)

หมายถึง ศักยภาพด้านความสามารถในการแสดงสิ่งที่ตนคิดออกมาได้อย่างถูกต้องเป็นจำนวนมากในเวลาที่มีจำกัด เช่น มี 70 คำ ให้เรียงเป็นประโยคที่ถูกต้องให้ได้มากที่สุดในเวลาที่มีจำกัด และคำที่กำหนดให้จะต้องถูกใช้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ห้ามใช้ซ้ำในประโยคอื่นอีก

2.4. ความคิดคล่องทางการสร้างแนวคิด (Ideational fluency)

หมายถึง ศักยภาพด้านความสามารถในการคิดได้หลายแบบ หลายเรื่อง หลายมิติ หลายประเภท และคิดแล้วได้คำตอบถูกต้องเหมาะสมเป็นจำนวนมากในเวลาที่มีจำกัด

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ศักยภาพความสามารถในการคิด

หาคำตอบได้หลายประเภท หลายระดับ และหลายทิศทาง ทำให้ได้คำตอบที่ได้จากการคิดมีความแปลกแตกต่าง ไปอย่างมากหลายแบบ ไม่ซ้ำแบบเดิม แบ่งทักษะการคิดยืดหยุ่นออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ (ประจักษ์ ปฏิทัศน์, 2562, น. 191)

3.1. ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous Flexibility)

หมายถึง ศักยภาพด้านการมีอิสระทางการคิด สามารถคิดเกี่ยวกับเป้าหมายทางการคิดเรื่องเดียวแต่ได้คำตอบออกมาอย่างหลายหลายมิติ เช่น ให้บอกถึงประโยชน์ของไม้จิ้มฟัน ผู้ที่มีศักยภาพในการคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันทีในระดับสูง จะสามารถบอกถึงประโยชน์ของไม้จิ้มฟันได้อย่างถูกต้องเป็นจำนวนมากในเวลาที่มีจำกัด

3.2. ความคิดยืดหยุ่นด้านการดัดแปลง (Adaptive Flexibility)

หมายถึง ศักยภาพด้านการคิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปสู่สิ่งอื่นๆ ได้อย่างถูกต้องเป็นจำนวนมากในเวลาที่มีจำกัด เช่น ให้นักเรียนระบุชื่อสัตว์มาให้มากที่สุด แล้วช่วยกันจัดกลุ่มว่ามีกี่ประเภท อะไรบ้าง หากจัดได้หลายประเภทจะถือว่ามีความยืดหยุ่นสูง

4. ความละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง การสังเกตเห็นในสิ่งคนอื่น

มองไม่เห็น เพราะบุคคลมีความคิดที่ลุ่มลึก เกาะติดเจาะลึกเข้าถึงรายละเอียดที่ประณีตพิถีพิถันในสิ่งที่คิด อันเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผลลัพธ์ทางการคิดที่ได้มีความสมบูรณ์แบบ จนคนทั่วไปที่มีศักยภาพความสามารถด้านความคิดละเอียดลออที่ต่ำ ไม่สามารถวัดหรือประเมินผู้ที่มีศักยภาพความสามารถด้านความคิดละเอียดลออที่สูงกว่าตนได้ เช่น ผลงานของจิตรกร นักดนตรี นักวิทยาศาสตร์ สถาปนิก กวี และศิลปินสาขาต่างๆ เป็นต้น (ประจักษ์ ปฏิทัศน์, 2562, น. 192)

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 แบบข้างต้นนี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งที่ผู้สอนต้องสร้างให้เกิดกับตัวผู้เรียน การวิจัยในครั้งนี้เป็นการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ที่นำเอาด้านวิชาการคือ วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย มาบูรณาการกับ ศิลปะเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้นี้มีวิธีการสอนที่จำทำ

ให้ผู้เรียนมีองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 แบบ เพื่อเข้ามามีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

1.6.3 ประเภทของความคิดสร้างสรรค์

จำแนกโดยใช้ระดับความใหม่ ไม่ซ้ำเดิมเป็นเกณฑ์ในการจำแนก สามารถจำแนกได้ 4 ประเภท ได้แก่ (Felder, 1988; Baer, 2012)

1. การขยายบางส่วนของเดิมที่มีอยู่แล้ว (Extension) เช่น การปรับปรุงพัฒนาส่วนประกอบต่างๆ ของรถยนต์แต่ละรุ่น โดยเพิ่มเติมจากรุ่นเดิมที่มีอยู่แล้วเพียงบางส่วนแล้วตั้งชื่อรุ่นใหม่เพื่อนำออกขายทำให้ดูเหมือนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องงานส่วนที่เพิ่มเติมจากของเดิมดังกล่าวถือเป็นความคิดสร้างสรรค์

2. การเลียนแบบ (Duplication) จากสิ่งอื่นที่มีอยู่ ซึ่งสิ่งเดิมนั้นมีคุณสมบัติที่ติดอยู่แล้ว มีคนนำคุณสมบัติหรือวิธีการเดิมนั้นไปประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จมาก่อนแล้ว บุคคลจึงนำคุณสมบัติหรือวิธีการเดิมนั้นมาเป็นต้นแบบเพื่อดำเนินการเลียนแบบ เช่น การนำทฤษฎีที่มีอยู่แล้วไปใช้ในการแก้ปัญหาโจทย์ที่แตกต่างกัน การแต่งเนื้อเพลงใหม่หลายๆ เพลงแต่ใช้ดนตรีเดิมเหมือนกันหมด การสร้างละครหลายๆ เรื่องโดยใช้โครงเรื่องเดิมเหมือนกันหมด เป็นต้น

3. การสังเคราะห์ (Synthesis) คือการใช้ทรัพยากร ข้อมูล หรือแนวคิดเท่าที่มีในปัจจุบัน เป็นปัจจัยนำเข้าไปเพื่อคิดบูรณาการให้กลายเป็นสิ่งใหม่ ข้อมูลใหม่ หรือแนวคิดใหม่ เช่น การสังเคราะห์สารเคมีชนิดใหม่ในเชิงอุตสาหกรรม การสังเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ให้กลายเป็นแนวคิดใหม่ การสังเคราะห์ระบบการตลาดแบบใหม่ของสินค้าประเภทต่างๆ เป็นต้น

4. การสร้างนวัตกรรม (Innovation) คือการคิดสร้างสิ่งใหม่อย่างที่ไม่เคยเกิดสิ่งนั้นขึ้นมาก่อน เช่นการพัฒนาสมองกลคอมพิวเตอร์ การพัฒนายารักษาโรคต่างๆ การสร้างสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นไม่ซ้ำของเดิม เป็นต้น

จำแนกโดยใช้ลักษณะของผู้คิดสร้างสรรค์เป็นเกณฑ์ในการจำแนก สามารถจำแนกได้ 3 ประเภท ได้แก่ (Klijn & Tomic, 2010)

1. การคิดสร้างสรรค์ระดับบุคคล (Individual Creativity) บุคคลที่ประเมินตนเอง (Self-evaluated) ว่า “ฉันมีความคิดสร้างสรรค์เหนือกว่าผู้อื่น” มีแนวโน้มที่จะคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมบ่อยครั้งกว่าบุคคลทั่วไป

2. การคิดสร้างสรรค์ระดับกลุ่ม (Group Creativity) เมื่อบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปรวมกันเป็นกลุ่ม มีพฤติกรรมการปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน มีพฤติกรรมแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นระหว่างสมาชิกของกลุ่ม และสมาชิกทุกคนมีเป้าหมายการคิดสร้างสรรค์ร่วมกันอาจทำ

ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มอันเป็นผลจากกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลของสมาชิกภายในกลุ่มดังกล่าว

3. การคิดสร้างสรรค์ระดับองค์การ (Organizational Creativity) เมื่อมีการจัดตั้งองค์การที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คน อยู่รวมกันโดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กฎระเบียบ และอำนาจรับผิดชอบ ในการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นทางการ กระบวนการบรรลุเป้าหมายที่องค์การต้องการ ส่งผลให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ระดับองค์การ ซึ่งส่วนใหญ่ ความคิดสร้างสรรค์ระดับองค์การจะมีวัตถุประสงค์เพื่อการขับเคลื่อนองค์การให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่องค์การต้องการนั่นเอง

โดยในงานวิจัยในครั้งนี้จะเน้นไปที่ การคิดสร้างสรรค์ระดับบุคคล และการคิดสร้างสรรค์ระดับกลุ่ม เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนจะเริ่มจากตัวบุคคล และนำไปสู่การทำงานเป็นทีม เพื่อให้เกิดการสร้างสรรคสูงสุด ส่วนการคิดสร้างสรรค์ระดับองค์การ เป็นเรื่องของ การต่อยอดจากการการคิดสร้างสรรค์ระดับกลุ่ม ถ้าระดับกลุ่มนี้สำเร็จก็จะทำให้ระดับองค์การสำเร็จไปด้วย

1.6.4 รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Synectics Instructional Model) (ทศนา แคมมณี, 2562, น. 252)

ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ

รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ หรือ “Synectics Instructional Model” นี้ เป็นรูปแบบที่จอยส์และวิล (Joyce and Weil, 1966: 239-253) พัฒนาขึ้นจากแนวคิดของการ์ดอน (Gordon) ที่กล่าวว่าบุคคลทั่วไปมักยึดติดกับวิธีคิดแก้ปัญหาแบบเดิมๆ ของตนโดยไม่ค่อยนึกถึงความคิดของคนอื่น ทำให้ความคิดของตนคับแคบและไม่สร้างสรรค์ บุคคลจะเกิดความคิดเห็นที่สร้างสรรค์แตกต่างไปจากเดิมได้ หากมีโอกาสดำลองคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ไม่เคยคิดมาก่อน หรือคิดโดยสมมติตัวเองเป็นคนอื่นและถ้ายังให้บุคคลจากหลายกลุ่มประสบการณ์มาช่วยกันคิดแก้ปัญหา ก็จะยิ่งได้วิธีการที่หลากหลายขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น กอร์ดอนจึงได้เสนอให้ผู้เรียนมีโอกาสดำลองคิดแก้ปัญหาด้วยแนวความคิดใหม่ๆ ที่ไม่เหมือนเดิม ไม่อยู่ในสภาพที่เป็นตัวเอง ให้ลองใช้ความคิดในฐานะที่เป็นคนอื่น หรือเป็นสิ่งอื่น สภาพการณ์เช่นนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดใหม่ๆ ได้ 3 แบบคือ การเปรียบเทียบแบบตรง (Direct analogy) การเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ (Personal analogy) และการเปรียบเทียบ คำคู่ขัดแย้ง (Compressed conflict) วิธีการนี้มีประโยชน์มากเป็นพิเศษสำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเขียนและการพูดอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการสร้างสรรคทางศิลปะ

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบนี้มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดที่ใหม่แตกต่างไปจากเดิม และสามารถนำความคิดใหม่นั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

กระบวนการของรูปแบบ

1. **ขั้นที่ 1 ขั้นนำ** ผู้สอนให้ผู้เรียนทำงานต่างๆ ที่ต้องการให้ผู้เรียนทำ เช่น ให้เขียน บรรยาย เล่า ทำ แสดง บ่น เป็นต้น ผู้เรียนทำงานนั้นๆ ตามปกติที่เคยทำ เสร็จแล้วให้เก็บผลงานไว้ก่อน

2. **ขั้นที่ 2 ขั้นการสร้างอุปมาแบบตรงหรือเปรียบเทียบแบบตรง (Direct analogy)** ผู้สอนเสนอคำคู่ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง เช่น ลูกบอลกับมะนาวเหมือนหรือต่างกันอย่างไร คำคู่ที่ผู้สอนเลือกมาควรให้มีลักษณะที่สัมพันธ์เนื้อหาหรืองานที่ผู้เรียนทำในขั้นที่ 1 ผู้สอนเสนอคำคู่ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบหลายๆ คู่ และจดคำตอบของผู้เรียนไว้บนกระดาน

3. **ขั้นที่ 3 ขั้นการสร้างอุปมาบุคคลหรือเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ (Personal analogy)** ผู้สอนให้ผู้เรียนสมมติตัวเองเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และแสดงความรู้สึกออกมา เช่น ถ้าเปรียบเทียบผู้เรียนเป็นเครื่องซักผ้าจะรู้สึกอย่างไร

4. **ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างอุปมาคำคู่ขัดแย้ง (Compressed conflict)** ผู้สอนให้ผู้เรียนนำคำ หรือวลีที่ได้จากการเปรียบเทียบในขั้นที่ 2 และ 3 มาประกอบกันเป็นคำใหม่ที่มีความหมายขัดแย้งกันในตัว เช่น ไฟเย็น น้ำผึ้งขม เชือดนึ่มๆ เป็นต้น

5. **ขั้นที่ 5 ขั้นการอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้ง** ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันอธิบายความหมายของคู่ขัดแย้งที่ได้

6. **ขั้นที่ 6 ขั้นนำความคิดใหม่มาสร้างสรรค์งาน** ผู้สอนให้ผู้เรียนนำงานที่ทำไว้เดิมในขั้นที่ 1 ออกมาทบทวนใหม่ และลองเลือกนำความคิดที่ได้มาใหม่จากกิจกรรมที่ 5 มาใช้ในงานของตน ทำให้งานของตนมีความคิดสร้างสรรค์ยิ่งขึ้น

ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ

ผู้เรียนเกิดความคิดใหม่ๆ และสามารถนำความคิดใหม่ๆ นั้นไปใช้ในงานของตน ทำให้งานของตนมีความแปลกใหม่ น่าสนใจมากขึ้น นอกจากนั้น ผู้เรียนอาจเกิดความตระหนักในคุณค่าของการคิด และความคิดของผู้อื่นอีกด้วย

1.6.5 CBL (Creativity-Based Learning) (วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์; วรวรรณ นิमितพงษ์กุล, 2562, น. 71-87)

ที่มาของ CBL

สอนสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning : CBL) เป็นรูปแบบการสอนที่ได้จากงานวิจัยในประเทศไทย เพื่อให้ผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ความรู้และเน้นพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการค้นคว้า ทักษะการคิด ทักษะการทำงาน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการ (Process) และการสร้างบริบท (Context) ตามแนวทาง CBL นี้ จะทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการคิดสร้างสรรค์ได้จริง

การนำ PBL หรือ Problem-Based Learning มาใช้ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในบ้านเราได้ผลออกมาดี คือผู้เรียนได้ฝึกทักษะต่างๆ คิดเก่งขึ้น การเรียนน่าสนใจมากกว่าเดิม แต่สิ่งที่ยังขาดหายไปในการเรียนแบบ PBL คือ ทักษะในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ อาจเป็นเพราะสังคมบ้านเรามักเน้นให้เด็กอยู่ในกฎระเบียบที่ต้องทำอะไรเหมือนกัน แต่งตัว เข้าแถว เรียน เหมือนๆ กัน การสอบก็ให้นักเรียนทำข้อสอบชุดเดียวกัน และเลือกคำตอบที่ถูกซึ่งมักจะมีคำตอบเดียว กลายเป็นเรื่องปกติที่ทุกคนต้องตอบคำตอบเดียวกัน ทำให้นักเรียนของเราชอบความเหมือนและไม่กล้าที่จะแตกต่าง ซึ่งเป็นอุปสรรคในการคิดสร้างสรรค์เพราะความคิดสร้างสรรค์เกิดจากความแตกต่าง

จึงได้นำเอาทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เข้ามาใช้ร่วมกับ PBL เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนใหม่ที่น่าจะเหมาะสมกับความต้องการบ้านเรา นั่นคือ เรียนแล้วพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และในอนาคตก็จะกลายเป็นยุคสร้างสรรค์ เมื่อข้อมูลเติบโตด้วยเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว ความรู้ก็ไม่ใช่ว่าเรื่องที่ยาก ดังนั้นใครที่คิดเก่งกว่า สร้างสรรค์กว่า ก็จะยั่งยืนกว่า ยุคต่อไปก็จะเป็นยุคความคิดสร้างสรรค์ แต่สภาพการเรียนการสอนและการสอบ ของเรายังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อยู่

ในปี ค.ศ.2012 ทีมวิจัยห้องเรียนแห่งอนาคตเริ่มทำวิจัย เพื่อหารูปแบบการสอนที่สร้างความคิดสร้างสรรค์ให้ผู้เรียน หลังจากรวบรวมและทบทวนงานวิจัยด้านรูปแบบการสอน วิธีการสอน และการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในชั้นเรียน รวมทั้งทฤษฎีด้านความคิดสร้างสรรค์และการวัดผลแล้ว เราก็นำข้อมูลมาออกแบบงานวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้ (วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์; วรวรรณ นิमितพงษ์กุล, 2562, น. 78-79)

1. หาวามีกระบวนการ (Process) และบริบท (Context) อะไรบ้าง ที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดอย่างสร้างสรรค์
2. ทดลองใช้กระบวนการนี้ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเพื่อวัดผลความแตกต่าง
3. นำไปทดลองในหลายสาขาวิชาเพื่อวัดประสิทธิผล

ผลการวิจัยสรุปว่า การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานประกอบด้วย กระบวนการและบริบทที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเมื่อนำไปออกแบบการสอน ก็จะทำให้ผู้เรียน พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์

หลักการของ Active Learning

ครูอาจารย์ที่เคยฝึกอบรมหรือเคยจัดการสอนแนวการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) รูปแบบต่างๆ มา เช่น Problem-Based Learning, Activity-Based Learning, หรือ STEM ก็สามารถออกแบบการสอนแนว CBL ได้ไม่ยากเลยครับ เพราะรูปแบบ CBL นี้พัฒนา มาจากการสอนแบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) ซึ่งเป็นหนึ่งในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Model)

รูปแบบการเรียนรู้ต่างๆ ที่วิจัยและพัฒนาขึ้นมาในช่วง 20 ปีนี้ มี วัตถุประสงค์เหมือนกันคือ ต้องการเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะมากกว่าจะเน้นที่เนื้อหาความรู้ เพราะความรู้ เดี่ยวนี้หาง่ายและยังเปลี่ยนแปลงได้เร็วอีกด้วยหลักการสอนรูปแบบใหม่เหล่านี้จึงมีความคล้ายคลึงกัน ได้แก่

1. สอนน้อยๆ ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าเอง
2. ให้นำอุปกรณ์ เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต เข้าห้องเรียนได้
3. ให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานหรือสอนกันเอง
4. ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาความรู้
5. เรียนเป็นกลุ่มโดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก
6. ใช้การประเมินแบบสมรรถนะ (Competency Assessment) คำนึง

เน้นประเมินความสามารถด้านทักษะต่างๆ เช่น การค้นหา การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ ไม่เน้น การท่องจำเนื้อหา

กระบวนการ

จากงานวิจัย CBL พบว่า กระบวนการ 8 ข้อนี้มีผลต่อการพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ครูจะช่วยให้ นักเรียน เรียนแล้วคิดได้ โดยนำกระบวนการ 8 ข้อไป ออกแบบการสอน CBL ตามความเหมาะสมกับเนื้อหา ปัญหา และบริบทได้กระบวนการ 8 ข้อ ที่ ส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์มีดังนี้

1. สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นความอยากรู้ (Inspiration)
2. เปิดโอกาสให้ค้นหา รวบรวมข้อมูล แยกแยะ และนำมาสร้างเป็น

องค์ความรู้ (Self-study)

3. สอนเมื่อมีการถาม โดยส่วนมากจะเป็นการสอนแบบรายคนหรือรายกลุ่มในช่วงเวลาที่ผู้สอนเดินให้คำปรึกษา มากกว่าการสอนรวม (Coaching)

4. เปิดโอกาสและให้เวลาผู้เรียนหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง

5. ใช้เกมเป็นตัวช่วยเรื่องการเรียนรู้ในห้องเรียน (Game-Based Learning : GBL)

6. แบ่งกลุ่มทำโครงการในเวลาเรียน

7. ให้นำเสนอผลงานด้วยวิธีการต่างๆ ที่หลากหลาย ใช้การวัดผลแบบไม่เป็นทางการและการวัดผลแบบหลายมิติ

ตัวอย่าง 5 ขั้นตอน กระบวนการ 8 ข้อนี้ เรานำมาออกแบบการสอนตามแนวทาง CBL ตามความเหมาะสมของผู้สอนและเรื่องที่จะสอน เช่น การสอนวิชาสังคม เรื่องประชาธิปไตยโดยบูรณาการกับศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) สามารถจัดรูปแบบการสอนเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

1. **ขั้นกระตุ้น** ให้เด็กดูรอบการปกครองที่หลากหลายที่นอกเหนือจากรอบประชาธิปไตย เช่น ระบอบคอมมิวนิสต์ ระบอบเผด็จการทหาร ระบอบเผด็จการนาซีของฮิตเลอร์ เป็นต้น

2. **ขั้นตั้งปัญหา** ให้ผู้เรียนได้หาความรู้ ในเรื่องข้อดีข้อเสียแล้วเปรียบเทียบกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3. **ขั้นการค้นและคิด** ครูอาจตั้งประเด็นเกี่ยวกับการนำเพลงฉ่อยมาผสมผสานหรือบูรณาการกับประชาธิปไตยได้อย่างไร ตอนนี้แหละที่ผู้สอนจะเดินแนะนำ บอกแหล่งค้นคว้าข้อมูลให้เด็ก บางครั้งก็ช่วยกันค้น ช่วยตอบคำถาม หรือเดินแนะนำเป็นรายกลุ่ม

4. **เด็กออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน** แบบใดก็ได้ตามความถนัด

5. **ประเมินผล** ตามรูปแบบที่ผู้สอนออกแบบไว้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน

กรณีที่เป็นการแข่งขัน เช่น แข่งโตวาที แข่งสร้างสิ่งประดิษฐ์ และกิจกรรมอื่นๆ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ (Role play) ผู้สอนอาจออกแบบการสอนโดยจัดเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. กระตุ้นความสนใจโดยใช้สื่อต่างๆ

2. แจ้งกติกาและแบ่งทีม

3. ค้นหาและวางแผน

4. แข่งขัน

5. ประเมินผล

1.6.6 สร้างความคิดสร้างสรรค์เท่ากับสร้างนวัตกรรม

ลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ (Creative product) (เนาวนิตย์ สงคราม, 2557, น. 35) นักวิชาการและนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงหลายท่านได้แบ่งความคิดสร้างสรรค์ออกเป็นระดับหรือขั้นตอนต่างๆ ซึ่งในที่นี้ความคิดสร้างสรรค์ไม่จำเป็นต้องเป็นขั้นสูงสุดและไม่จำเป็นต้องค้นคว้าสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ทฤษฎีใหม่ๆ โดยไม่มีผู้ใดคิดหรือทำมาก่อน แต่ความคิดสร้างสรรค์อาจเป็นขั้นหรือระดับใดระดับหนึ่งต่อไปนี้ก็ได้

ตาราง 1 การเปรียบเทียบแนวคิดสร้างสรรค์

แนวคิดของ Taylor (1986)	แนวคิดของ Newell and Simon (1962)
<p>ขั้นที่ 1 เป็นความคิดสร้างสรรค์ขั้นต้นสุด หรือเป็นสิ่งธรรมดาสามัญ โดยออกมาจากความคิดริเริ่ม และแสดงผลงานออกมาอย่างเป็นอิสระ โดยอาจไม่คำนึงถึงการใช้งาน</p>	<p>1. ความคิดสร้างสรรค์ระดับต้น เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่มีอิสระ แปลกใหม่ ยังไม่คำนึงถึงคุณภาพและการนำไปประยุกต์ใช้</p>
<p>ขั้นที่ 2 เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่มีการสร้างผลงานโดยใช้ทักษะเฉพาะทางไม่จำเป็นต้องมีสิ่งใหม่ๆ เช่น การประดิษฐ์ของใช้ในบ้านจากเศษวัสดุหรือของเหลือใช้</p>	<p>2. ความคิดสร้างสรรค์ระดับกลางเป็นความคิดที่คำนึงถึงผลผลิตทางคุณภาพนำไปประยุกต์ใช้งานได้</p>
<p>ขั้นที่ 3 เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่มีการสร้างสรรค์ที่มีการสร้างผลงานใส่แนวคิดสร้างสรรค์ของตนเองลงไป</p>	
<p>ขั้นที่ 4 เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่มีการประดิษฐ์ โดยไม่ได้เลียนแบบใคร และแสดงให้เห็นว่าแตกต่างไปจากสิ่งที่เคยพบเห็น</p>	
<p>ขั้นที่ 5 เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่ได้มาจากขั้นที่ 4 และมาพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น</p>	
<p>ขั้นที่ 6 เป็นความคิดสร้างสรรค์ขั้นสูงที่สุดซึ่งผลงานที่ค้นพบเกิดเป็นทฤษฎี หลักการ สิ่งประดิษฐ์ กระบวนการ วิธีการใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีปรากฏมาก่อน</p>	<p>3. ความคิดสร้างสรรค์ระดับสูง สรุปลักษณ์ที่ค้นพบเป็นรูปธรรมนำไปใช้ในการสร้างหลักการ ทฤษฎีที่เป็นสากลยอมรับโดยทั่วไป</p>

ในวงการศึกษาไทยโดยส่วนใหญ่ นวัตกรรมทางการศึกษามักจะพบผลผลิตสร้างสรรค์ที่เป็นขั้นที่ 1-5 โดยพบในขั้นที่ 6 น้อยมาก เนื่องจากการค้นพบทฤษฎีหรือหลักการใหม่ๆ ต้องใช้ความรู้ ประสบการณ์สูง ในส่วนของผู้เรียน การสร้างผลผลิตความคิดสร้างสรรค์โดยศึกษาจากการวิจัย (เนาวนิตย์ สงคราม, 2553) พบว่าผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรมที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ได้ในขั้นที่ 4 หรือ 5 ซึ่งไม่สามารถพัฒนาได้ถึงขั้นที่ 6 ใดๆก็ดี การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์สูง ผู้เรียนควรได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่ควรมีในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยสามารถสอดแทรกในการเรียนการสอนได้ดังนี้

การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการเรียนการสอน (เนาวนิตย์ สงคราม, 2557, น. 38)

จากการวิจัยและการศึกษาแนวทางการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์สามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. การส่งเสริมให้ผู้เรียนถามและผู้สอนควรใช้คำถามให้มากด้วย และผู้สอนไม่ควรมุ่งเน้นที่คำตอบที่ถูกต้องเพียงอย่างเดียวถึงแม้ว่าผู้เรียนอาจจะเดาก็ยังเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ ค้นคว้าหาคำตอบที่ถูกต้องเพียงอย่างเดียวถึงแม้ว่าผู้เรียนจะตอบซ้ำแต่ย่อมดีกว่า ไม่ตอบอะไรเลย ผู้สอนบางท่านเมื่อรอคำตอบผู้เรียนไม่ไหวก็มักที่จะใช้วิธีตอบเสียเอง ผู้เรียนก็จะไม่เกิดทักษะการคิด วิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบ เช่น ให้ผู้เรียนคิดคู่หรือเขียนตอบลงในกระดาษ แต่อย่างไรก็ตาม การฝึกให้ผู้เรียนตอบออกมาดังๆ เป็นการดีเช่นกัน เพราะผู้สอนสามารถให้ผลป้อนกลับผู้เรียนได้อย่างทันท่วงที และยังฝึกปฏิภาณไหวพริบในการคิดและตอบให้กับผู้เรียนได้ดีเช่นกันอีกด้วย
2. ผู้สอนควรตั้งใจฟังและเอาใจใส่ต่อความคิดแปลกๆ ของผู้เรียนด้วยใจที่ไม่มีอคติและเป็นกลาง เมื่อผู้เรียนแสดงความคิดเห็นออกมาในเรื่องใด ผู้สอนก็ควรจะรับฟังไว้และค่อยๆ ตัดสินถึงคำตอบนั้นๆ
3. ผู้สอนต้องแสดงให้เห็นว่า ความคิดของผู้เรียนนั้นมีคุณค่า ไม่ควรหัวเราะเยาะหรือดูถูกในคำตอบของผู้เรียนถึงแม้ว่าคำตอบนั้นจะเป็นคำตอบที่ดูไม่น่าเป็นไปได้ เพราะในบางครั้งผู้เรียนที่มีจินตนาการสูงมักจะมีคำตอบที่มองในอีกมุมหนึ่งที่แตกต่างไปจากผู้อื่น
4. ผู้สอนควรฝึกผู้เรียนให้เป็นผู้ถามเพื่อเป็นผู้ตอบ เพราะการคิดคำถามย่อมหมายความว่าผู้เรียนอาจมีคำตอบอยู่แล้วในใจ การคิดคำถามเป็นการกระตุ้นความสนใจและความกระตือรือร้นในสิ่งที่กำลังเรียนรู้ในการตั้งคำถามที่ช่วยพัฒนาทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์

5. แสดงให้ผู้เรียนเห็นว่า ความคิดของผู้เรียนนั้นมีคุณค่าและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ เช่น จากภาพที่ผู้เรียนวาดอาจนำไปเป็นลวดลายถ้วยชาม ภาพขณะ เป็นภาพปฏิทิน บัตร ส.ค.ส. เป็นต้น

6. กระตุ้นและส่งเสริมผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ควรให้โอกาสและเตรียมการให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และยกย่องผู้เรียนที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนอาจจะเปลี่ยนแปลงบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ ลดการอธิบายและการบรรยายลงบ้าง แต่เพิ่มการให้ผู้เรียนเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น

7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียน เรียนรู้ค้นคว้าอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอโดยไม่ต้องใช้วิธีชู้ด้วยคะแนน หรือการสอบ หรือ การตรวจสอบ เป็นต้น

8. พิจารณาว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในผู้เรียนจะต้องใช้เวลาพัฒนาอย่างไร ค่อยเป็นค่อยไป

9. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้จินตนาการของตนเองและยกย่องชมเชยเมื่อผู้เรียนมีจินตนาการที่แปลกและมีคุณค่า

การพัฒนาเจตคติเพื่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน (เนาวนิตย์ สงคราม, 2557, น. 40) ความคิดสร้างสรรค์จะถูกสร้างขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ในตัวผู้เรียนนั้นได้ถูกขจัดออกไป องค์ประกอบสำคัญที่ควรพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์คือ การพัฒนาเจตคติ ดังนั้น เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ผู้สอนจึงควรเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติดังนี้

1. มองในแง่บวก ผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนมองในแง่บวกให้มาก โดยให้ผู้เรียนมั่นใจว่าพวกเขาทำได้โดยการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน เช่น เมื่อผู้เรียนพบปัญหาที่ยากลำบากต่อการแก้ไข ผู้สอนต้องช่วยเหลือให้ผู้เรียนสามารถคิดทางแก้ไขได้ ไม่ล้มเลิกไปง่ายๆ และต้องให้ผู้เรียนไม่เห็นปัญหาใหญ่เกินจริง เพราะในบางครั้งเมื่อมีปัญหาเข้ามา ผู้เรียนอาจรีบปฏิเสธที่จะแก้ไข แต่ผู้สอนต้องใช้เวลาและโอกาสโดยปล่อยให้ผู้เรียนมีเวลาคิด พิจารณา และไม่รีบด่วนปฏิเสธว่าทำไม่ได้

2. กล้าที่จะเห็นต่าง การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักสร้างสรรค์ได้ ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีความคิดที่แตกต่าง แต่มิได้หมายความว่าความคิดเห็นของผู้เรียนจะดีและถูกต้องเสมอไป เพราะถ้าผู้เรียนให้ความคิดที่ผิดข้อเท็จจริงมากเกินไป ผู้สอนก็ต้องแนะนำแก้ไขทั้งนี้ ต้องแสดงให้ผู้เรียนเข้าใจด้วยว่าผู้สอนเคารพในความคิดของผู้เรียนเช่นกัน ในที่นี้เมื่อผู้เรียนแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนในชั้นช่วยกันตั้งเกณฑ์ที่สมเหตุสมผล และในบางครั้งทั้งผู้เรียนและผู้สอนอาจได้ความคิดบางอย่างที่ดีกว่าความคิดที่ผ่านมาและเป็นที่ยอมรับของชั้นเรียนด้วย สิ่งที่สำคัญที่ควรเน้นคือ ผู้สอนต้องเคารพในความคิดเห็นของผู้เรียนไม่ว่าความคิดนั้นจะดีหรือไม่ก็ตาม เพราะลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะที่สำคัญของการส่งเสริมผู้เรียนให้มีอิสระในการคิดสร้างสรรค์

3. เปิดการรับรู้ให้กว้าง ความอยากรู้อยากเห็น การเรียนรู้จากผู้อื่น การเปิดรับข้อมูลและประสบการณ์ใหม่ๆ เป็นลักษณะนิสัยของนักคิดสร้างสรรค์ ผู้สอนที่ต้องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผู้เรียน ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกตสิ่งต่างๆ รอบตัว รับฟังข้อมูลข่าวสาร อ่านหนังสือพิมพ์ เล่นอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และรับสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวทั้ง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม กีฬา แฟชั่น บันเทิง เป็นต้น ซึ่งเป็นฐานความรู้ในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ สำหรับบางโรงเรียนหรือบางสถาบันก่อนการเริ่มต้นชั้นเรียน ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียน 1-2 คนต่อชั่วโมงได้มาเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้เรียนสนใจประมาณ 5 นาที โดยหมุนเวียนหัวข้อไปตามที่ผู้สอนและผู้เรียนได้ช่วยกันตั้งไว้

4. กล้าเสี่ยง ผู้เรียนที่มีลักษณะของนักคิดสร้างสรรค์มักมีพฤติกรรมที่กล้าเสี่ยงร่วมกัน เพราะการสร้างสรรคหมายถึงการเลือกเส้นทางใหม่ที่ไม่ใช่เส้นทางเดิมซึ่งผลลัพธ์อาจประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็ย่อมได้ หรืออาจนำมาซึ่งความเดือดร้อนหรือสะดวกสบายก็ย่อมได้เช่นกัน ผู้เรียนที่ต้องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จึงต้องกล้าพอที่จะเสี่ยงโดยการเสนอแนวคิดแปลกใหม่มา ผู้สอนอาจให้เพื่อนร่วมชั้นสอบถามว่าหากจะพัฒนาสิ่งนี้ให้ดีขึ้นกว่านี้จะทำอย่างไร และผลลัพธ์ที่ออกมาจะเป็นอย่างไร

5. ไม่ด่วนตัดสินใจ เช่น ผู้สอนต้องเตือนผู้เรียนให้คิดเสมอว่าความคิดเห็นต่าง ที่ผู้เรียนคิดขึ้นเองหรือที่ได้รับมาจากคนอื่น แม้อาจยังไม่ดีใช้ในขณะนี้ แต่อาจนำไปใช้ในเหตุการณ์หรือสถานการณ์อื่นๆ ได้ ทุกอย่างที่เกิดขึ้นนั้นมีประโยชน์และอย่าตัดสินว่าดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิดจนกว่าจะพิสูจน์ได้ ดังนั้นในขั้นตอนการพัฒนาสู่การคิดสร้างสรรค์จึงต้องไม่ด่วนตัดสินใดๆ ที่เกิดขึ้นโดยยึดหลักดังนี้

5.1. เมื่อพบว่าความคิดหนึ่งผิดอย่างเห็นได้ชัด ต้องไม่คิดว่าทำไมจึงผิด แต่ให้คิดว่าจะใช้ประโยชน์อย่างไรจากความคิดนั้น

5.2. ไม่ด่วนสรุปว่าความคิดใดดีหรือไม่ดีจนกว่าจะได้รับการพิสูจน์หรือสำรวจแล้วอย่างแน่นอน

5.3. ถึงแม้ว่าความคิดหนึ่งมีแนวโน้มสูงที่จะถูกปฏิเสธ แต่อย่าเพิ่งรีบตัดทิ้ง ขอให้ชะลอไว้ก่อนและพิจารณาว่าจะใช้ประโยชน์จากความคิดนั้นให้มากที่สุดได้อย่างไร

เจตคติจะเป็นตัวบ่งชี้เบื้องต้นว่า ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์มากน้อยอย่างไร เจตคติที่ไม่ถูกต้องจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ ผู้สอนจึงควรปรับปรุงแก้ไขและฝึกผู้เรียนให้มีเจตคติที่ดีต่อความคิดสร้างสรรค์

คำวิจารณ์ที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (เนาวนิตย์ สงคราม, 2557, น. 43)

ผู้สอนควรให้คำวิจารณ์ที่สร้างสรรค์แก่ผู้เรียน การวิจารณ์ทำได้หลายวิธี และคำวิจารณ์บางครั้งสามารถหยุดความคิดสร้างสรรค์ได้เมื่อจะวิจารณ์ ผู้สอนควรพิจารณาดังนี้

1. คำวิจารณ์เป็นการสร้างสรรค์หรือทำลาย
2. คำวิจารณ์ที่ให้ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงผลงานหรือปฏิเสธ
3. คำวิจารณ์ที่ให้เป็นคำที่กำยานมิตรพึงให้หรือเป็นการวิจารณ์แบบการจับผิด
4. ผู้สอนสามารถวิจารณ์ผลงานและพิจารณาความพยายามในการสร้างผลงานด้วย
5. ต้องไม่วิจารณ์ในเรื่องส่วนตัว
6. เมื่อวิจารณ์ว่าถูกหรือผิดต้องบอกเหตุผลด้วย

การวิจารณ์อย่างมีวัตถุประสงค์จะเน้นที่ผลงานและในขณะเดียวกันผู้สอนก็ควรชมเชยในเรื่องความพยายามของผู้เรียนในการสร้างผลงานด้วย คำวิจารณ์ที่ให้ควรเชื่อมโยงให้ผู้เรียนได้สำรวจตนเองและนำไปสู่การปรับปรุงผลงานที่ดีขึ้น

1.7 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ

1.7.1 แนวคิดการสอนแบบลงมือปฏิบัติ

การเรียนรู้จากประสบการณ์ในการปฏิบัติของเด็กและเยาวชนในงานวิจัยของ Mark Smith (1980) มีลักษณะการเรียนรู้ของเยาวชนที่ครอบคลุมการศึกษาเรียนรู้โดยการปฏิบัติหรือเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับ 3 สมมติฐาน ดังนี้

1. การเรียนรู้ที่ดีที่สุด เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้
2. ความรู้ต้องถูกค้นพบโดยผู้เรียนเอง ซึ่งมีความหมายอย่างมีนัยสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อผู้เรียนหรือสร้างความแตกต่างในการทำงานขึ้น
3. ความมุ่งมั่นของผู้เรียนในการเรียนรู้มากที่สุด คือ เมื่อมีอิสระที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะมีความสามารถที่สูงขึ้นตามกรอบที่กำหนด (Smith, 1980)

การจัดการเรียนรู้แบบ learning by doing (ภัทรุท นามเมือง, 2557, น. 6)

นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงที่มีความเชื่อปรัชญาการศึกษาที่คือจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นผู้นำนักปราชญ์ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์จะต้องปรับตัวเพื่อให้ชีวิตอยู่รอด จึงมีวิธีที่แพร่หลายและนำมาใช้ในการจัดการศึกษาคือ “Learning by doing” “หรือการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง” แนวคิดของจอห์น ดิวอี้ เป็นปรัชญาที่ยกย่องประสบการณ์ผู้เรียนต้องเรียนรู้จากการกระทำในสถานการณ์จริง การศึกษาตามทัศนะของจอห์น ดิวอี้ คือ ความเจริญ งอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เป็นการจัดการกิจกรรมในลักษณะกลุ่มปฏิบัติการที่เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากการเผชิญสถานการณ์จริง และการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการต่างๆ ฝึกการ

แก้ปัญหาด้วยตนเอง และฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น โดยการนำ วิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้บางครั้งก็เรียกวิธีสอนนี้ว่า การสอนแบบวิทยาศาสตร์

1.7.2 หลักการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student – Centered Instruction) (ทิตินา แคมมณี, 2562, น. 199 - 123)

แนวคิดเรื่องการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น เริ่มมาตั้งแต่มีการใช้คำว่า “instruction” หรือ “การเรียนการสอน ” แทนคำว่า “teaching” หรือ “ การสอน ” โดยมีแนวคิดว่าการสอนครูต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญและช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ มิใช่เพียงถ่ายทอดความรู้เท่านั้น เช่น การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) แต่สำหรับประเทศไทย การสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญยังทำไม่ได้จริงเท่าที่ควรนัก เนื่องจากครูผู้สอนยังยึดติดกับรูปแบบการสอนเดิมๆ คือเน้นการสอนที่ครูเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้าใจในเรื่องการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้เข้าใจตรงกันว่า เป็นการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียน และประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนจะได้รับ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัวและใช้กระบวนการเรียนรู้ต่างๆที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

คำว่า “ การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว ” มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษที่ว่า “ Active participation ” ซึ่งหมายถึงการมีส่วนร่วมที่ผู้เรียนเป็นผู้จัดกระทำต่อสิ่งเร้า (สิ่งที่เรียนรู้) ไม่ใช่แค่รับสิ่งเร้าหรือเป็นผู้รับ (Passive participation) เท่านั้น การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงได้ดี ต้องประกอบไปด้วยพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย (Active participation : Physical) คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายทำกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ร่างกายและประสาทการรับรู้ตื่นตัวพร้อมที่จะรับรู้และเรียนรู้ได้ดี

2. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา (Active participation : Intellectual) คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางสติปัญญาหรือสมอง ได้คิด ใช้สติปัญญา แก้ปัญหา สร้างความหมาย ความเข้าใจ ในสิ่งที่ตนเรียนรู้

3. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ (Active participation : Emotional) คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรู้สึกต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รู้สึกต้องการและยินดีทำกิจกรรมเพื่อแสวงหาความรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง

4. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม (Active participation : Social) คือ การให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันจะช่วยขยายขอบเขตของการเรียนรู้ของบุคคลให้กว้างขวางขึ้น และการเรียนรู้จะเป็นจะเป็นกระบวนการที่สนุกสนานมากขึ้น หากผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

หากผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัวทั้ง 4 ด้าน คือ ได้เคลื่อนไหวปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ (กาย) ได้ใช้ความคิด (สติปัญญา) ได้มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น (สังคม) และเกิดอารมณ์ความรู้สึกอันจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง (อารมณ์) การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวจะเป็นปัจจัยส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงได้ดี

“การเรียนรู้ที่แท้จริง” ในที่นี้หมายถึง ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น (ซึ่งอาจเป็นความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะ ฯลฯ) จากกระบวนการที่บุคคลรับรู้และจัดการต่อสิ่งเร้าต่างๆ เพื่อสร้างความหมายของสิ่งเร้า (สิ่งที่เรียนรู้) นั้นเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์เดิมของตน จนเกิดเป็นความหมายที่ตนเข้าใจอย่างแท้จริง และสามารถอธิบายตามความเข้าใจของตนเองได้ จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งโดยปกติทั่วไปแล้ว ผู้สอนจะจัดการเรียนการสอนเช่นนี้ได้ ก็ต้องมรดการดำเนินการที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. ครูต้องคิดจัดเตรียมกิจกรรม/ประสบการณ์ที่จะเอื้อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว และได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ในขณะที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรลดบทบาทของตนเองลงและเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้อำนวยความสะดวก/ช่วยให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

1.7.3 รูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลชิปปา (CIPPA Model) (ทีศนา แคมมณี, 2560, 85 - 89)

ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด

โมเดลชิปปา (CIPPA Model) เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนของ ทีศนา แคมมณีซึ่งมาจากแนวความคิดทางการศึกษาของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ซึ่งเป็นผู้คิดเรื่อง

การเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) ผู้เรียนเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ ผู้สอนเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Active Participation) โดยการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นมีใจจดจ่อผูกพันกับสิ่งที่ทำ ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ระหว่างกัน ผู้เรียนรู้จักสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้กระบวนการคู่กับการปฏิบัติ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพพบว่าหลักการเรียนรู้จำนวนหนึ่งสามารถใช้ได้ผลดีตลอดมา หลักการดังกล่าว ได้แก่ (1) หลักการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct) (2) หลักกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Interaction) (3) หลักความพร้อมในการเรียนรู้ (Participation) (4) หลักการการเรียนรู้กระบวนการและสร้างผลงาน (Process and Product) และ (5) หลักการถ่ายโอนการเรียนรู้ นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ (Application) หลักการทั้ง 5 เป็นที่มาของแนวคิด “CIPPA” ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้มีคุณภาพมากที่สุด

วัตถุประสงค์ รูปแบบนี้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเรียนอย่างแท้จริง โดยการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตัวเองโดยอาศัยความร่วมมือของกลุ่ม นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการต่างๆ จำนวนมาก เช่น กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และกระบวนการแสวงหาความรู้ เป็นต้น

กระบวนการเรียนการสอน

การจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลัก “CIPPA” นี้สามารถใช้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลาย ซึ่งอาจจัดเป็นแบบแผนได้หลายรูปแบบประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม เป็นการดึงความรู้เดิมของผู้เรียนจากเรื่องที่จะเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน ผู้สอนอาจใช้วิธีการต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนตลอดทั้งจัดเตรียมเอกสารสื่อต่างๆ

2. ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่ เป็นการแสวงหาความรู้ใหม่ของผู้เรียนจากแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่ง ผู้สอนอาจจัดเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปค้นหาก็คได้ ในขั้นนี้ผู้สอนควรแนะนำแหล่งความรู้ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนตลอดทั้งจัดเตรียมเอกสารสื่อต่างๆ

3. ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงกับความรู้เดิม เป็นขั้นที่ผู้เรียนศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลหรือความรู้ที่หามาได้ ผู้เรียนสร้างความหมายของข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่ โดยใช้กระบวนการต่างๆ ด้วยตัวเอง เช่น ใช้กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่มในการอภิปราย สรุปความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้นๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ในขั้นนี้ผู้สอนควรใช้กระบวนการต่างๆ ในการจัด

กิจกรรม เช่น กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการทางสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตัวเอง

4. ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตนรวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ความเข้าใจซึ่งกันและกัน และได้รับประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อมๆ กัน และได้ผู้เรียนแต่ละคนก็ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5. ขั้นที่ 5 การสรุปและการจัดระเบียบความรู้ เป็นขั้นตอนของการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดสิ่งที่เรียนให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่ายขึ้น โดยผู้สอนให้ผู้เรียนประกอบด้วยมโนทัศน์ย่อยขององค์ความรู้ทั้งหมด แล้วนำมาเรียบเรียงให้ได้สาระครบถ้วน

6. ขั้นที่ 6 กาปฏิบัติ/การแสดงผลงาน ขั้นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนแสดงผลงาน การสร้างความรู้ของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ แต่หากต้องมีการปฏิบัติตามข้อมูลที่ได้ ขั้นนี้จะเป็นขั้นปฏิบัติ และมีการแสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การจัดนิทรรศการ การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

7. ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนเองไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลาย เพื่อความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหา และความจำเป็นในเรื่องนั้นๆ เป็นการให้โอกาสผู้เรียนใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หลังจากประยุกต์ใช้ความรู้ อาจมีการนำเสนอผลงานจากการประยุกต์ใช้ครั้งก็ได้หรือไม่มีการนำเสนอในขั้นที่ 6 แต่นำมารวมแสดงในตอนท้ายหลังขั้นประยุกต์ใช้ ก็ได้เช่นกัน ในการวิจัยในครั้งนี้ใช้ศิลปะเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในการแสดงผลงาน โดยการบูรณาการกับวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

8. ขั้นที่ 1 – 6 เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ (Construction of Knowledge)

9. ขั้นที่ 7 เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (Application) จึงทำให้รูปแบบนี้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลัก CIPPA

ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน สามารถอธิบาย ชี้แจง ตอบคำถามได้ดี นอกจากนั้นยังได้พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นกลุ่ม การสื่อสาร รวมทั้งเกิดความใฝ่รู้ด้วย

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโมเดลซิปปา (CIPPA Model) โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นถือเป็นต้นแบบในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการ

เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย โดยผู้วิจัยจะใช้ขั้นตอนต่างๆ ของโมเดลCIPPA นี้ มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย โดยบูรณาการกับศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) จะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ และผลิตผลงานออกมาได้ตามแนวทางที่ตนเองและกลุ่มช่วยกันคิดค้นขึ้นมา

1.7.4 ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) (ทิตนา แคมมณี, 2562, น. 96 - 98)

ทฤษฎีการเรียนรู้

การเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองด้วยตัวของผู้เรียนเอง หากผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความคิดและความคิดของตนเอง ไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม จะทำให้ความคิดนั้นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และเมื่อผู้เรียนสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมาในโลก ก็หมายถึงการสร้างความรู้ขึ้นในตนเอง ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นมาจะมีความหมายต่อตัวผู้เรียน จะอยู่คงทน ผู้เรียนจะไม่ลืมง่าย และจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนได้ดี นอกจากนั้นความรู้ที่สร้างขึ้นเองนี่จะเป็นฐานให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่และนำไปสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างไม่สิ้นสุด

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการเรียนการสอน

สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญก็คือ บรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งควรมีส่วนประกอบ 3 ประการ คือ

1. เป็นบรรยากาศที่มีทางเลือกหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกตามความสนใจ เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความชอบและความสนใจไม่เหมือนกัน การมีทางเลือกที่หลากหลายหรือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำในสิ่งที่สนใจ จะทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการคิด การทำ และการเรียนรู้ต่อไป
2. เป็นสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกันอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความรู้ เช่น อายุ ความถนัด ความสามารถ และประสบการณ์ที่ต่างกัน ซึ่งจะเอื้อให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสร้างสรรค์ผลงานและความรู้ รวมทั้งพัฒนาทักษะทางสังคมด้วย
3. เป็นบรรยากาศที่มีความเป็นมิตร เป็นกันเอง เป็นมิตร บรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย สบายใจ จะเอื้อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความสุข

การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเองนี้จะประสบผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน คือผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนให้สอดคล้องกับแนวคิด และผู้สอนจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ให้คำปรึกษาชี้แนะผู้เรียน ในด้านการประเมินผลการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการประเมินทางด้านผลงาน และกระบวนการ ซึ่ง

สามารถใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การประเมินตนเอง ประเมินโดยครูและเพื่อน การสังเกต การประเมินจากผลงานที่แสดง เป็นต้น

ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะใช้ในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จะทำให้ได้องค์ความรู้ที่ผู้เรียนช่วยกันสร้างขึ้นใหม่พร้อมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้กลับกรองออกมาผ่านการแสดงเพลงฉ่อย ซึ่งถือเป็นชิ้นงานที่ผู้เรียนได้ผลิตออกมาจากความคิดของตัวเองอย่างสร้างสรรค์

1.7.5 ความหมายการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

Bonwell (1991) กล่าวว่า Active & Learning เป็นการเรียนที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและมีส่วนร่วมแทนการฟังอย่างเดียว

Bonwell & Eison (1991) กล่าวว่า Active Learning คือ การเรียนที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าการฟัง ผู้เรียนจะต้องอ่าน เขียน อภิปราย และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ ในการเรียนซึ่งมีความสัมพันธ์กัน 3 ส่วน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ การจัดกลุ่มพฤติกรรมการเรียนนี้ถือได้ว่าเป็นจุดมุ่งหมายของกระบวนการจัดการเรียนรู้ การสอนแบบนี้จะทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและการคิดเกี่ยวกับจุดประสงค์หรืองานหรือกิจกรรมที่กำลังทำ

Beard, Colin (2010) กล่าวว่า Active Learning คือ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างจากการเรียนรู้แบบท่องจำหรือการสอนที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้รับหรือฟังบรรยายอย่างเดียว

Felicia, Patrick (2011) การเรียนรู้จากประสบการณ์คือ กระบวนการการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และถูกกำหนดให้มากขึ้นโดยเฉพาะว่า "การเรียนรู้ผ่านการสะท้อนในการปฏิบัติ"

อนงค์ ศิริวิชาลัย (2536, น. 27) กล่าวว่า ความสำคัญของแบบฝึกหัดเป็นวิธีสอนที่สนุกอีกวิธีหนึ่งคือการให้นักเรียนได้ทำแบบฝึกหัดมาก ๆ สิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาได้ดีขึ้นคือแบบฝึก เพราะนักเรียนมีโอกาสนำความรู้ที่เรียนมาแล้วมาฝึกให้เกิดความเข้าใจกว้างขวางยิ่งขึ้น

อำไพพรรณ ชินสำราญ (2538, น. 17) กล่าวว่า ความสำคัญของแบบฝึกทักษะไว้ว่าแบบฝึกทักษะมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นส่วนเพิ่มเติมหรือเสริมหนังสือเรียนช่วยลดภาระของครูได้มาก ตลอดจนช่วยเสริมทักษะการใช้ภาษาให้ดีขึ้นและการให้นักเรียนทำแบบ

ฝึกทักษะจะช่วยชี้จุดบกพร่องของนักเรียนได้ชัดเจนเพื่อที่ครูจะได้แก้ไขปรับปรุงเฉพาะจุดอย่างทันทีทันใด

สมยศ ต่ายแก้ว (2542, น. 35-40) ได้ให้ความหมายของการสอนแบบปฏิบัติการไว้ว่า การสอนให้ผู้เรียนกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้คำแนะนำช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด โดยทำการทดลองปฏิบัติการใช้ทฤษฎีโดยผ่านการฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความชำนาญ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560) กล่าวว่า Active Learning คือ กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมดำเนินการในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งด้วยการเชื่อมโยงผู้เรียนกับเนื้อหาในองค์ความรู้ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริง แนวความคิด และทักษะผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติหรือลงมือทำชิ้นงานและใช้กระบวนการคิด ค้นคว้า แสวงหาความรู้ ไตร่ตรอง สะท้อนความคิด การอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Think Hard) เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนได้ลงมือทำ ผู้เรียนจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ของตนเอง

จากความหมายดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า Active Learning คือ การสอนที่เน้นการลงมือทำกิจกรรมเรียนรู้จากประสบการณ์มากกว่าเรียนเนื้อหาเป็นหลัก ให้อิสระทางความคิดแก่ผู้เรียนในการค้นหาคำตอบ โดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด ทำให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญและเข้าใจเนื้อหานั้นๆ ได้อย่างลึกซึ้ง

1.7.6 ลักษณะสำคัญของ Active Learning

การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นั้นสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย เช่น การใช้กระบวนการกลุ่ม การจัดการเรียนรู้โครงงาน การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนทำเองจนสำเร็จตามเป้าหมาย มีการพัฒนาความคิดให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นกระตุ้น ชักถาม ระดมความคิด โดยคำนึงถึงหลักการสำคัญ ดังนี้ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2560, น. 45-46)

1. สิ่งที่กำหนดให้ผู้เรียนทำต้องเกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง
2. กิจกรรมสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรมาบ้าง
3. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน
4. ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบงานกับชีวิตจริง
5. ผู้เรียนสามารถสร้างสถานการณ์ตามที่ผู้สอนกำหนด
6. ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560) ได้อธิบายลักษณะของกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ (Active Learning) ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ที่ลดบทบาทการสอนและการให้ความรู้โดยตรง แต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสร้างองค์ความรู้ และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ
3. กิจกรรมเชื่อมโยงกับนักเรียน สภาพแวดล้อมใกล้ตัว ปัญหาชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ
4. กิจกรรมเน้นการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาใหม่ หรือสถานการณ์ใหม่
5. กิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดของตนเองอย่างมีเหตุผล มีโอกาสร่วมอภิปรายและนำเสนอ

1.7.7 การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นั้น จะต้องสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ ด้วยการใช้กลยุทธ์ที่ถูกต้อง เช่น (สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, 2560, น. 46)

1. ส่งเสริมการสืบค้นข้อมูล
2. กระตุ้นความเป็นผู้นำด้วยการพัฒนาตนเอง
3. สร้างบรรยากาศหรือมรสถานที่ที่เหมาะสมกับการทำงานร่วมกัน
4. ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ เสมอและอาจมีการบูรณาการระหว่างวิชา
5. รวบรวมความรู้เก่าและความรู้ใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่
6. งานที่มอบหมายให้นักเรียนต้องปฏิบัติได้จริง

1.7.8 กระบวนการจัดการเรียนรู้ “Active Learning” (สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, 2560, น. 48)

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560) ได้อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ “Active Learning” ไว้ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
  - 1.1. นักเรียนมีส่วนร่วม อาทิ ตั้งคำถาม ตอบคำถาม นำเสนอ
  - 1.2. นักเรียนมีส่วนในการอภิปราย
  - 1.3. นักเรียนมีส่วนร่วมในการเสนอการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือชิ้นงาน
  - 1.4. นักเรียนได้ทำงานกลุ่ม
2. คิดวิเคราะห์ ประเมินค่า สังเคราะห์
  - 2.1. นักเรียนได้คิดวิเคราะห์

- 2.2. นักเรียนได้คิดสังเคราะห์
- 2.3. นักเรียนได้คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ
- 2.4. นักเรียนได้ประเมินค่า

3. สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง

- 3.1. นักเรียนได้ออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง (Self directed)
- 3.2. นักเรียนสร้างสรรค์ชิ้นงาน/ผลงาน (Creation or innovation task)
- 3.3. นักเรียนได้ประเมินตนเองเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ (Self evaluation)
- 3.4. นักเรียนกำกับความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเอง (Self

management)

4. นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ และเชื่อมโยงสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ปัญหาของชุมชน สังคมหรือประเทศชาติ

- 4.1. นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่
- 4.2. นำความรู้ไปใช้กับสภาพแวดล้อมใกล้ตัว
- 4.3. นำความรู้ไปแก้ปัญหาชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ สังคมโลก

การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นหัวใจสำคัญในการจัดการเรียนการสอนของงานวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้ใช้กระบวนการกลุ่ม ในการทำโครงการอาจมีเทคโนโลยีเข้ามาใช้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติจนสำเร็จตามเป้าหมาย มีการพัฒนาความคิดให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นกระตุ้น ชักถาม ระดมความคิดอยู่เสมอ โดยทำตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบข้างต้น

2. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบูรณาการการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

2.1 ความหมายของสังคมศึกษา

สังคมศึกษา หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีลักษณะเป็นสหวิทยาการที่สามารถบูรณาการศาสตร์ต่างๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ อาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาเรื่องราวของมนุษย์ และความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงเป็นวิชาที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับศาสตร์หลายสาขา จึงสามารถจำแนกศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมศึกษาได้ดังนี้ สังคมศึกษา การศึกษา บูรณาการ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สมรรถภาพ ความเป็นพลเมือง โปรแกรมโรงเรียน การศึกษาแบบร่วมมือ ระบบ มานุษยวิทยา โบราณคดี เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์

ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ปรัชญา รัฐศาสตร์ จิตวิทยา ศาสนา สังคมวิทยา มนุษยศาสตร์ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สังคมศึกษาหมายถึง การศึกษาที่ได้บูรณาการของสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพื่อส่งเสริมสมรรถภาพความเป็นพลเมืองภายในสถานศึกษา โดยมีการจัดให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระวิชาต่างๆ ในรายวิชาสังคมศึกษา ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงามทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ให้ผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอด หลักการสำคัญของวิชาต่างๆ ในสาขาสังคมศึกษา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น ในลักษณะบูรณาการ ด้านทักษะ และกระบวนการ ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะและกระบวนการต่างๆ ทั้งทักษะวิชาการ ทักษะทางสังคม ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน รวมถึงให้ผู้เรียนได้พัฒนาเจตคติและค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตย (วิภาพรรณ พินลา; วิภาดา พินลา, 2561, น. 3 - 5)

2.2 ความหมายของการบูรณาการการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา

เนื้อหาสาระของวิชาสังคมมีความเด่นชัดในเรื่องการบูรณาการและเชื่อมโยงสัมพันธ์กับหลายองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ศาสนา หน้าที่พลเมือง ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เป็นต้น โดยการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษามีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดี คิดเป็นแก้ปัญหาได้ ซึ่งในการให้ความหมายของการบูรณาการได้มีนักวิชาการเสนอไว้ดังนี้ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561, น. 67)

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ และคณะ (2542) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบูรณาการว่า ศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่อาจแยกจากกันโดยเด็ดขาดได้ เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของคนที่ต้องดำรงอยู่อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวม การจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะและเรียนรู้เนื้อหาวิชาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายและสอดคล้องกับชีวิตจริง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ได้กล่าวว่า การบูรณาการเป็นการนำสิ่งหนึ่งเข้ารวม กับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้สิ่งที่มีอยู่ “เพิ่มพูน” เกิดความสมบูรณ์มากกว่าเดิมโดยการเอื้อประโยชน์ต่อกัน

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2540) ได้กล่าวว่า การบูรณาการ คือ การทำให้หน่วยย่อยๆ ทั้งหลายที่สัมพันธ์กัน อาศัยซึ่งกันและกันเข้ามาร่วมทำหน้าที่ประสานกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่ง เดียวที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัว

สิริพัทธ์ เจษฎาวิโรจน์ (2549) ได้สรุปความหมายของคำว่าบูรณาการไว้ 2 ประเด็น ดังนี้ หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) หมายถึง การรวมเนื้อหาสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในหลักสูตรที่มีลักษณะเหมือนกัน คล้ายกัน หรือสอดคล้องกัน ให้เชื่อมโยงสัมพันธ์ เป็นเรื่องเดียวกัน ทำได้โดยตั้งหัวข้อเรื่อง (Theme) เป็นหลักขึ้นมา โดยจะเน้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด เป็นแกนก็ได้ แล้วพิจารณาเนื้อหาสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ว่ามีเนื้อหาใดสอดคล้อง หรือสัมพันธ์กับหัวข้อเรื่องใดบ้างให้นำมาสอนร่วมกัน นอกจากนี้หลักสูตรบูรณาการยัง

สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ของสังคมอย่างสมดุล มีความหมายแก่ผู้เรียนและให้โอกาสผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองให้มากที่สุด

การสอนแบบบูรณาการ หมายถึง กระบวนการ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตาม ความสนใจ ความสามารถ และความต้องการ โดยการเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ในศาสตร์สาขา ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนทุกด้าน และสามารถนำ ความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ ในการแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้

สุวิทย์ มูลคำ (2551) ได้ให้ความหมายในการบูรณาการว่า เป็นหลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาวิชาการต่างๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกันทำให้เอกลักษณ์ของแต่ละรายวิชาหมดไปเกิดเป็นเอกลักษณ์ใหม่ของหลักสูตรโดยรวม เช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การบูรณาการการเรียนรู้เป็นเรื่องที่จำเป็นกับวิชาสังคมศึกษาเนื่องจากในสาระการเรียนรู้มีความหลากหลาย จึงจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างรอบด้าน ช่วยให้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ใช้ชีวิตประจำวัน

2.3 ความสำคัญของการบูรณาการวิชาสังคมศึกษา

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีความสำคัญกับวิชาสังคมศึกษา เนื่องจากเป็น การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถมองโลกและสังคมได้อย่างรอบด้าน มีจิตสำนึก มีคุณธรรมจริยธรรมในตนเอง และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561, น. 71)

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ที่สัมพันธ์กันและต่อเนื่องกับ ประสบการณ์ตรง สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่งเสริมให้นักเรียนมีทั้งระเบียบวินัย และมีความรู้รอบตัวรอบหน้า ที่ด้วยตนเองรวมทั้งช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้ตาม หลักสูตรบูรณาการ โดยสร้างหัวข้อขึ้นแทนการสอนเนื้อหาเป็นรายวิชา แบบเดิมได้รับความนิยมนักเรียนจะมีความลึกซึ้งและเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียน มีความเข้าใจในความหมายของเนื้อหาสาระโดยองค์รวมหลักสูตรบูรณาการจะเป็นสิ่งที่สามารถกระตุ้นนักเรียนเกิดความคิดและตระหนักถึงการเชื่อมโยงระหว่างความคิด (สิริพัทธ์ เจริญโรจน์, 2546, น. 2) และเหตุผลที่ต้องมีการเรียนรู้แบบบูรณาการซึ่งเป็นวิธีการที่มีความสำคัญต่อผู้เรียนดังนี้

1. สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงและการดำเนินชีวิตประจำวันไม่ได้จำกัดว่าจะเกี่ยวข้องกับวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ

2. การแก้ปัญหาหรือตัดสินใจจำเป็นต้องใช้ความรู้และทักษะจากหลายสาขาวิชาด้วยกัน
3. ช่วยเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริงได้ ทำให้เข้าใจว่าสิ่งที่เรียนมีประโยชน์หรือนำไปใช้ได้จริง
4. ช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิชา และความสำคัญของวิชาต่างกับชีวิตจริงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย
5. ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและกระบวนการที่เรียนในวิชาหนึ่งอาจช่วยเสริมสร้างความเข้าใจวิชาอื่นได้ดีขึ้น
6. จัดความซับซ้อนของเนื้อหาในหลักสูตร
7. การเรียนแบบบูรณาการตอบสนองความสามารถของผู้เรียนสู่พหุปัญญา (Multiple Intelligence) และตอบสนองต่อความสามารถในการแสดงออกและตอบสนองความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence)
8. กระบวนการเรียนการสอนที่ใช้การเรียนรู้แบบบูรณาการสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี

นอกจากนี้ Lapp and Flood (สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2546) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการบูรณาการนั้นยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ดังนี้

  1. นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน
  2. นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นและมโนทัศน์ และได้รับประสบการณ์จากการหาความรู้ โดยใช้หัวข้อเรื่อง (Theme) เป็นพื้นฐาน
  3. กระบวนการสื่อสารเป็นไปตามสภาพที่แท้จริง ซึ่งนักเรียนจะได้เป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามหัวข้อเรื่อง
  4. นักเรียนมีความรับผิดชอบในการร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น
  5. ครูผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) มากกว่าผู้ให้ข้อมูลหรือผู้บอกความรู้ (Relator)
  6. การวางแผนทำงานกลุ่มของนักเรียนเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544, น. 24-25) ได้กล่าวถึงความสำคัญและแนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญมากที่สุด ฉะนั้นครูผู้สอนและผู้จัดการศึกษาต้องเปลี่ยนแปลง

บทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ (Learning Resources) และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) พร้อมทั้งพัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว ยังมุ่งพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากประเทศไทยและประเทศอื่นทั่วโลก กำลังประสบปัญหาด้านสังคมอ่อนแอเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องความขัดแย้ง ทั้งที่เป็นความคิดและการกระทำของตัวบุคคล องค์กร (Organization) และสังคม ฉะนั้นสถานศึกษาจะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ หาทางแก้ไข โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพของพลโลกด้านทักษะการคิด (Thinking Skill) จะต้องได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างเพื่อให้สามารถเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาในสังคมอนาคตได้

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้จะต้องมีกระบวนการและวิธีที่หลากหลาย ซึ่งผู้สอนต้องคำนึงถึงการพัฒนาทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ (Learning Method) ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง (Authentic Instruction) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) การเรียนรู้ร่วมกัน (Co-operative Learning) การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการวิทยาศาสตร์ (Thinking and Science Process) ไปสอดแทรกในการเรียนการสอน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องฝึกทักษะจากการปฏิบัติจริง และเรียนรู้เนื้อหาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ทำให้การเรียนรู้มีความหมายสอดคล้องกับชีวิตจริงที่ต้องดำรงอยู่อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวม

ดังนั้น การเรียนรู้แบบบูรณาการจะช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา แบ่งเบาภาระของครู และลดเวลาเรียนของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสใช้ความคิด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะหลายอย่าง ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ กระบวนการและเนื้อหาสาระไปพร้อมกัน

2.4 ลักษณะการเรียนรู้แบบบูรณาการ (สุคนธ์ สนิธพานนท์, 2560, น. 155)

1. บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อมุ่งศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราว ประเด็นปัญหา หัวข้อ หรือประสบการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2547) เช่น การสอนวรรณคดีไทย สามารถบูรณาการทั้งทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และหลักภาษาเข้าด้วยกันได้ การสอนภาษาอังกฤษสามารถบูรณาการทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน หลักภาษา และวัฒนธรรมของภาษาเข้าด้วยกันได้

2. บูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตั้งแต่สองกลุ่มสาระการเรียนรู้ขึ้นไปเข้าด้วยกันเพื่อมุ่งศึกษาเกี่ยวกับ เรื่องราว ประเด็น หัวข้อ หรือประสบการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องนั้นๆ อย่าง ลึกซึ้งและชัดเจนใกล้เคียงกับความเป็นจริงในชีวิตยิ่งขึ้น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2547)

2.5 รูปแบบของการบูรณาการเพื่อการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา (สุคนธ์ สนิธพานนท์, 2560, น. 155-156)

1. การสอนบูรณาการแบบหลอมรวมหรือแบบสอดแทรก (Infusion)

ในการจัดการเรียนรู้แบบนี้ผู้สอนคนเดียวจะสอนในเนื้อหาวิชาหนึ่งหรือในกลุ่มสาระ การเรียนรู้หนึ่งจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาหรือทักษะกระบวนการในสาระการเรียนรู้ ในกลุ่มวิชาของตน หรือเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาต่าง ที่ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์เดิมที่ศึกษาจาก วิชาต่างๆ มาแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาผลงานของผู้เรียน วิธีนี้เป็นการสอนบูรณาการแบบหลอมรวมโดย ผู้สอนคนเดียว แต่บูรณาการความรู้และเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และ มองเห็นความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นการสอนแบบ Student-Centered

2. การสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel) คือ

การสอนที่ผู้สอนวิชาต่างๆ ตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาวางแผนการจัดการเรียนรู้ ร่วมกันโดยมุ่งสอนในความคิดรวบยอดหรือปัญหาเดียวกันหรือลักษณะเนื้อหาสาระใกล้เคียงกันมา วางแผนจัดการเรียนรู้ร่วมกันจะทำให้เนื้อหาสาระไม่ซ้ำซ้อนกัน ต่อจากจากนั้นก็ไปเขียนแผนการ จัดการเรียนรู้ของตน กำหนดภาระงานให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า จัดทำสื่อ อุปกรณ์ และรายงาน การศึกษาค้นคว้าของตน กำหนดกระบวนการวัดผลและประเมินผลตามลักษณะวิชาของตน

เนื้อหาวิชาบางหัวข้อที่ซ้ำซ้อนกันก็ไม่ต้องสอนซ้ำอีกโดยให้ผู้เรียนใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามาจากอีกวิชาหนึ่งมาใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนในอีกวิชาหนึ่ง เป็นรูปแบบการสอนแบบ Learner-Based Teaching

3. การสอนบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary) คือ

การสอนที่คณะผู้สอนมาร่วมกันพิจารณากำหนดหัวข้อที่เป็นปัญหาในสังคมหรือปัญหาในชีวิต จำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้ศึกษา หรือคิดหาทางแก้ไขโดยใช้เนื้อหาวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องผู้สอนวางโครงการร่วมกันกำหนดเนื้อหาที่จะสอนเพื่อไม่ให้ซ้ำซ้อน ต่างคนต่างเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของตน รับผิดชอบในการเตรียมสื่อ อุปกรณ์ การวัดผล ประเมินผลของตน และกำหนดโครงการให้ผู้เรียนปฏิบัติร่วมกันเพียงโครงการเดียวแต่ต่างคนต่างสอน แต่ผู้สอนจะประเมินความสำเร็จของผู้เรียนจากโครงการ เป็นการป้องกันการมอบภาระงานที่ซ้ำซ้อนให้ผู้เรียนมากเกินไป การสอนแบบนี้เป็นวิธีสอนแบบ Learner-Independence หรือ Self-Directed Learner

4. การสอนแบบเชื่อมโยงข้ามวิชา (Trans Disciplinary) คือ

การสอนที่คณะผู้สอนต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาร่วมประชุมปรึกษารวบรวมวางแผนและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สอนร่วมกัน โดยพิจารณากำหนดหัวข้อที่เป็นปัญหาสำคัญในชีวิตและสังคมที่ผู้เรียนควรศึกษาและจำเป็นต้องช่วยกันแก้ไข ผู้เรียนและผู้สอนกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ร่วมกันโดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนรู้จักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ตามหัวข้อที่ตนเองถนัด และสนใจอย่างเป็นอิสระ ผู้สอนสอนทักษะที่จำเป็น ชี้แนะประเด็นปัญหาแนวทางการศึกษาค้นคว้า การเขียนโครงการ การพัฒนาโครงการ การนำเสนอโครงการในรูปแบบต่างๆ ฯลฯ ส่วนคณะผู้สอนร่วมกันเป็นผู้ให้ความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า จัดบรรยากาศ หนังสือ เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า สื่อ อุปกรณ์ และให้คำแนะนำปรึกษาหารือแต่ให้อิสระในการวางแผนงานการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน ให้ผู้เรียนคิดและทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง แต่อยู่ในขอบข่ายที่กำหนด การสอนบูรณาการแบบนี้ ผู้เรียนจะพบความรู้หรือสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นการสอนแบบ Learner-Independent หรือ Self-Directed Learner

โดยผู้วิจัยเน้นไปที่การบูรณาการแบบเชื่อมโยงข้ามวิชา ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่นำเพลงฉ่อยมาเป็นเครื่องมือในการช่วยบูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตยนั้น จะต้องอาศัยทักษะความรู้ความสามารถจากวิชาอื่นๆ ด้วย เช่น ภาษาไทย ศิลปะ ดนตรี เป็นต้น จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง ประชาธิปไตย ผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างสร้างสรรค์และเป็นรูปธรรม

2.6 ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาสังคมศึกษา

วิเศษ ชินวงศ์ (2544, น. 28) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นแนวคิดที่มีมานานตั้งแต่สมัย จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) กล่าวว่า

การศึกษาคือกระบวนการของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นักเรียนจะเกิดความเข้าใจ ความเป็นไปของโลกและวิธีปฏิบัติตัวในสังคมด้วยการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้อาจเกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่คณะ ธรรมชาติทางสังคมของการศึกษา และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีในหลักสูตรที่มีลักษณะบูรณาการซึ่งมีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1. หลักการสำคัญในการสอนบูรณาการการเรียนรู้

- 1.1. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.2. จัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง
- 1.3. จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิดกล้าทำ
- 1.4. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ร่วมคิดร่วมทำงานกลุ่ม
- 1.5. จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีความสุข
- 1.6. เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยมที่ดีงามและถูกต้อง เป็นคนดีต่อสังคม

2. การบูรณาการองค์ประกอบการเรียนรู้

สุภาพร แพรวพนิต (2544, น. 20-21) ได้กล่าวว่างค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการบูรณาการ ประกอบด้วย สาระความรู้ การจัดการเรียนการสอน และสื่อและเทคโนโลยี

2.1. สาระความรู้ องค์ประกอบนี้เป็นจุดเด่นและสำคัญที่สุดของกรอบโครงร่างหลักสูตรทุกกลุ่มวิชา โดยแสดงให้เห็นว่า สาระความรู้ที่กำหนดให้นักเรียนเรียนนั้นมีอะไรบ้าง ทักษะ (Skill) กระบวนการเรียน (Learning Process) สมรรถวิสัย เจตคติ ค่านิยม จริยธรรม ผลการเรียนรู้ (Learning Outcome) แต่ละกลุ่มวิชาจะระบุทักษะวิชาที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงไม่ว่าจะเป็น คณิตศาสตร์ (Mathematics) วิทยาศาสตร์ (Sciences) และเทคโนโลยี สังคมศึกษา ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ การงานอาชีพ สุขพลศึกษา ล้วนมีทักษะในความเป็นศาสตร์เหล่านี้ทั้งสิ้น กรอบโครงร่างหลักสูตรจะนำทั้งสาระความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม จริยธรรม มากำหนดไว้เป็นผลการเรียนรู้ หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละชั้น เพื่อเป็นแนวทางให้ครูนำไปกำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนในแผนการสอน (Lesson Plan) ให้สอดคล้องกันต่อไป

เนื่องจากการศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับเรื่องบูรณาการมาตรฐานความรู้ต่างๆ ได้นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ดี กรอบโครงร่างหลักสูตรที่อยู่บนพื้นฐานการศึกษาตามมาตรฐานนิยมเชื่อมโยงให้เห็นว่าสิ่งที่นักเรียน ได้เรียนในกลุ่มวิชาหนึ่งไปสัมพันธ์กับวิชาอื่นได้อย่างไร ลักษณะการบูรณาการบางครั้งจึงเกิดขึ้นได้จากที่โรงเรียนวางหลักสูตรแต่ละรายวิชาออกเป็นหน่วยหรือประเด็นทำให้มองเห็นภาพการบูรณาการทั้งหลาย ทำให้มองเห็นการบูรณาการทั้งภายในของขอบข่ายวิชาของกลุ่มวิชาเดียวกัน และการบูรณาการต่างกลุ่มวิชาได้ง่ายกว่า

การกำหนดรายวิชา และหัวข้อตามแบบหนังสือ ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนมุ่งเรียนเนื้อหา (Matter) มากกว่าการเกิดมโนทัศน์ (Concept)

2.2. การเรียนการสอน ในกรอบโครงสร้างหลักสูตรควรระบุวิธีการเรียนการสอนที่เอื้อกับกลุ่มวิชา และรายวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยยกตัวอย่างให้เห็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยและจุดประสงค์การเรียนรู้ การบอกให้ผู้ใช่หลักสูตรได้ทราบล่วงหน้าว่านักเรียนควรได้รับการเตรียมพร้อมให้มีความรู้ความสารถะไรมาก่อนที่จะเรียน หน่วย หรือจุดประสงค์นั้น กรอบโครงสร้างหลักสูตรในต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ได้มีการรวบรวมกลวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลายไว้เป็นคลังความรู้ไว้ด้วย เพื่อให้ผู้สอนเข้าใจและนำทฤษฎีสอน (Instruction Strategy) เหล่านี้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนได้

2.3. สื่อ และ เทคโนโลยี การศึกษา (Media and Technology Education) นับว่ามีความสำคัญและเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่บรรจุไว้ในกรอบโครงสร้างหลักสูตร เพราะถือว่าเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ด้วย การระบุว่าการเรียนการสอนกลุ่มวิชานั้น รายวิชานั้น ครู และนักเรียนต้องใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาอะไรบ้างเป็นการสื่อสารให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนเข้าใจลักษณะการจัดการศึกษาของโรงเรียนเตรียมพร้อมที่จะให้นักเรียนมีโอกาสใช้สื่อและเทคโนโลยีเหล่านั้นได้ สื่อและเทคโนโลยีเหล่านี้มีตั้งแต่เอกสารสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ ซึ่งสิ่งที่กล่าวถึงสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนต้องมีความพร้อมที่จะใช้สื่อและเทคโนโลยีเหล่านั้นเป็นเครือข่ายในการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

2.7 แนวทางในการจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต
ในสังคม

2.7.1 ความหมายของหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม บุคคลจะเป็นพลเมืองของสังคมได้นั้นต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน ให้อยู่ในกรอบของหลักคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ เพื่อให้สังคมสงบสุข เกิดผลดีต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งความหมายของพลเมืองหมายถึง การเคารพซึ่งกันและกัน และอยู่ในกรอบของกฎหมาย ไม่แก้ปัญหตามอำเภอใจ จึงจะอยู่ร่วมกันและปกครองกันตามวิถีประชาธิปไตยได้ (คณะอนุกรรมการ กนป. ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554, น. 14-16) ดังนั้น การเป็นพลเมืองจะต้องเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น พลเมืองดี คือ ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ เหมาะสมตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ผู้เรียนในฐานะพลเมืองของสังคมควรปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และร่วมพัฒนาชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, น. 11-13) ส่วนหน้าที่ หมายถึง สิ่งที่ควรทำ และต้องทำตามที่ถูกกฎหมายกำหนด เป็นการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง

และสังคมส่วนรวม หน้าที่พลเมือง จึงหมายถึง การกระทำเพื่อสร้างคุณค่าของความเป็นมนุษย์ มีความรับผิดชอบเป็นหัวใจสำคัญ และต้องสอดคล้องกับบทบาททางสังคมที่แต่ละบุคคลดำรงอยู่ โดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมให้มากที่สุด

จากการศึกษาความหมายของวัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนหรือวิถีทางในการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละสังคม ซึ่งคนในสังคมร่วมสร้างกันขึ้นมา เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่ความดีงาม ความเจริญก้าวหน้าสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง มีการสืบทอดเป็นมรดกทางสังคม โดยมีการปรับปรุงและสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การแต่งกาย ภาษา ศิลปะ และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ (ผ่องศรี จันท้าว และคณะ, 2546, น. 10)

จากความหมายของหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมที่กล่าวมาข้างต้น จึงหมายถึง กาดำเนินชีวิตในสังคม โดยยึดหลักประชาธิปไตยในการอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติกันด้วยความเคารพ ร่วมกันทำประโยชน์เพื่อความสงบสุขของส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญาและความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งมวลจนเป็นนิสัย

2.7.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ของหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลกได้ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต จะสอนเกี่ยวกับ ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทย และสังคมโลก เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปรับใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 3) ซึ่งความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สามารถสรุปได้ดังนี้ (วิภาพรรณ พินลา; วิภาดา พินลา, 2561, น. 87-90)

1. ครูต้องเข้าใจโมทัศน์ สำคัญของรายวิชานี้ คือ เข้าใจจุดเน้นที่เป็นพื้นฐานสำคัญ และนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้

2. การวางแผนการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องเน้นการพัฒนาที่ต่อเนื่องของกระบวนการคิด การสืบค้น กระบวนการแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนและตรงกับจุดประสงค์ที่วางไว้ เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม การตั้งคำถาม การแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการค้นหาข้อมูล เป็นต้น

3. การจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง ต้องเน้นความเชื่อมโยงหรือความเกี่ยวข้อง การลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น เช่น กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน กิจกรรมแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน กิจกรรมการมีจิตสาธารณะ เป็นต้น

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ของหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนได้รับผิดชอบในการเรียนรู้ฝึกฝนวินัยตนเอง และมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น เน้นการศึกษาประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เรียนรู้ปัญหา และการแก้ไขที่นำไปสู่การเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง เพื่อเตรียมตัวเป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศชาติต่อไป (วิภาพรรณ พินลา; วิภาดา พินลา, 2561, น. 90-91)

2.7.3 กระบวนการจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม กระบวนการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายนั้น ครูผู้สอนต้องใช้กระบวนการ เทคนิค วิธีการสอนที่มีขั้นตอนเน้นสู่การปฏิบัติจริง อีกทั้งต้องใช้กระบวนการที่หลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรแสวงหาและเลือกใช้กระบวนการ เทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาจิตพิสัย รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซีกค้ำยัน รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบแสดงบทบาทสมมติ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้กระบวนการ กระบวนการสร้างค่านิยม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด เป็นต้น

จากกระบวนการต่างๆ ดังกล่าว ส่วนมากจะเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของผู้เรียน การทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมืองดี การรับฟังผู้อื่น การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การวิเคราะห์เชื่อมโยงปัญหา สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นได้ โดยสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นได้ ผู้สอนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น คำนึงถึงส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ผ่านการลงมือกระทำในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ สถานศึกษาและผู้บริหารมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่มีจิตสำนึกในการรับผิดชอบร่วมกันในฐานะพลเมืองของสมาชิกในสังคม

ซึ่งสามารถกำหนดเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้ (วิภาพรรณ พินลา; วิภาดา พินลา, 2561, น. 98-99)

1. ขั้นที่ 1 การรับรู้ประสบการณ์ (Receiving experience: R) เป็นขั้นตอนที่จัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับลักษณะประชาธิปไตย เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการรับฟังข่าวสาร การสนทนา การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ หรือการสัมภาษณ์บุคคลที่มีลักษณะประชาธิปไตย

2. ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล (Analyzing data: A) เป็นขั้นตอนที่จัดให้ผู้เรียนได้ร่วมแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับจากข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนผ่านตำรา เอกสาร บุคคล สถานที่ โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ด้วยการใช้คำถาม และฝึกให้ผู้เรียนใช้คำถามเพื่อการแสวงหาข้อมูลในการคิดแยกแยะ

3. ขั้นที่ 3 การใคร่ครวญเหตุผล (Contemplating the reasons: C) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำประสบการณ์มาใช้ในการตัดสินใจเลือกการแสดงลักษณะประชาธิปไตย โดยผู้สอนนำสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน จากการให้ผู้เรียนวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เพื่อให้เห็นปัญหาและแนวทางในการแก้ไข

4. ขั้นที่ 4 การสร้างนิสัย (Building characters: B) เป็นขั้นตอนที่จัดให้ผู้เรียนได้นำเอาประสบการณ์ที่ตนได้ยอมรับไว้ แล้วมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นนิสัยในที่สุด จากกิจกรรมลงมือปฏิบัติลักษณะประชาธิปไตยด้วยตนเอง โดยการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันของผู้เรียน

2.7.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญจำเป็นต้องอาศัยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี โดยคำนึงถึงสภาพผู้เรียน ความถนัด ความสนใจ สิ่งแวดล้อม และความต้องการเป็นหลัก เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ครูผู้สอนสังคมศึกษาต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการสร้างสิ่งที่มีความหมายกับตนเอง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้จัดกิจกรรม หรือผู้เรียนอาจเป็นผู้จัดกิจกรรมก็ได้ในบางครั้งอาจจะยึดครูผู้สอนเป็นหลัก เพื่อฝึกทักษะพื้นฐานที่จำเป็นกับผู้เรียน เมื่อผู้เรียนเรียนรู้จนเกิดเป็นทักษะความชำนาญ ครูผู้สอนก็ลดบทบาทลง เป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้จัดกิจกรรม หรือผู้เรียนอาจเป็นผู้จัดกิจกรรมก็ได้ เช่น กิจกรรมการประชุมร่วมกันระหว่างฝ่ายงานต่างๆ กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง กิจกรรมการรณรงค์การมีส่วนร่วมทางการเมือง กิจกรรมแข่งขันทักษะวิชาการด้านประชาธิปไตย กิจกรรมการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคมประชาธิปไตย กิจกรรมร้องเพลงถ้อยให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตย ร้องเพลงถ้อยรณรงค์การเลือกตั้ง เป็นต้น (วิภาพรรณ พินลา; วิภาดา พินลา, 2561, น. 99-103)

2.7.5 การวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรม (ทักษะพิสัย) หรือการปฏิบัติออกมา โดยมีองค์ประกอบทางพุทธิสัยและจิตพิสัย เพื่อให้เกิดผลการปฏิบัติและพัฒนาไปสู่คุณธรรมที่พึงงามของพลเมืองต่อไป ซึ่งเครื่องมือในการวัดภาคปฏิบัติของผู้เรียนส่วนใหญ่นำมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงดังนี้ (วิภาพรรณ พินลา; วิภาดา พินลา, 2561, น. 103-104)

1. แบบทดสอบเพื่อวัดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องที่เรียนรู้
2. แบบจดบันทึกการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน เพื่อวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการอธิบาย
3. แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อวัดลักษณะต่างๆ ค่านิยมต่างๆ ความสามารถในการอภิปราย ความสามารถในการตรวจสอบความเป็นไปได้ของข้อสรุป ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการจัดการ การมีมนุษยสัมพันธ์
4. แบบให้ผู้เรียนเขียนรายงาน เพื่อวัดความสามารถและลักษณะนิสัยต่างๆ ของผู้เรียนเช่นเดียวกับแบบจดบันทึกการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อให้ครูผู้สอนได้ผลการวัดหลายด้านมาประกอบการตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
5. แบบสัมภาษณ์ เพื่อวัดความสามารถและลักษณะนิสัยต่างๆ ของผู้เรียน เพราะผู้เรียนบางคนอาจเก็บตัว ไม่แสดงออก หรือมีความสามารถในการเขียนต่ำ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องทำการทดสอบด้วยแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนได้ใกล้เคียงความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนมากที่สุด

การจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนสังคมศึกษาต้องเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และรู้จักรับผิดชอบด้วยตนเอง ซึ่งครูผู้สอนต้องรู้จักการจัดประสบการณ์ โดยมีกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้รู้จักคิดค้น สร้าง และลงมือปฏิบัติจริงเพื่อค้นหาคำตอบ สรุปความคิดเห็น ความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข และนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะเผชิญสถานการณ์ ที่ฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้มีโอกาสสัมพันธ์กับสิ่งที่เรียนรู้ หรือมีกัลยาณมิตร ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถนำประสบการณ์จากการเรียนรู้นั้นมาเป็นแนวทางในการเลือกและตัดสินใจโดยผ่านการวิเคราะห์และประเมินค่า เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่สามารถส่งเสริมความร่วมมือ แก้อั และรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกันอย่างยั่งยืน (วิภาพรรณ พินลา; วิภาดา พินลา, 2561, น. 104)

2.8 หลักสูตรแกนกลางวิชาสังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมือง เรื่องประชาธิปไตย

2.8.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 12)

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.8.2 ระดับการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับ ดังนี้ (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 20)

1. **ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6)** การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรก ของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิด พื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนา คุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดย เน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. **ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3)** เป็นช่วงสุดท้ายของ การศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการ พัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน มีทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะใน การดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มี ความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็น พื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ

3. **ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6)** การศึกษาระดับนี้เน้น การเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของ ผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะ กระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการ

ประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชน ในด้านต่าง ๆ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) เพราะผู้เรียนในวัยนี้เป็นช่วงที่กำลังอยากรู้อยากลองสิ่งใหม่ๆ ที่ไม่เคยทำ สนใจในกิจกรรมที่สนุกสนาน อีกทั้งอายุช่วงวัยก็อยู่ในช่วงที่ ไม่เด็กเกินไปและไม่โตเกินไป และที่สำคัญสิ่งที่หลักสูตรแกนกลางคาดหวังให้มีหลังจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ มีทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งเป็นความมุ่งหวังในงานวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ซึ่งต้องอาศัยทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ จากการนำเอาศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) มาบูรณาการในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ซึ่งเนื้อหาของชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 นี้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ผู้วิจัยสนใจและตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ต้องใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างผลงานออกมาให้ได้เป็นนวัตกรรมทางการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งสามารถเผยแพร่ออกไปให้เป็นที่ประจักษ์บนกรอบของเพลงฉ่อย โดยการต่อยอดตามแนวคิดสร้างสรรค์ของแต่ละกลุ่ม แต่ละหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย และที่สำคัญผลงานที่ทำออกมาต้องจรรโลงสังคม เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อประชาชน ชุมชน และสังคมรอบตัว

2.8.3 การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 23)

1. หลักการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถ

เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับนักเรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ นักเรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและ พัฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้อง อาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับนักเรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้าง ความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะจะ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอน จึงจำเป็นต้อง ศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึง มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการ เรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและ เทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ และบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตาม เป้าหมายของหลักสูตรทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

4.1. บทบาทของผู้สอน

1) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการ จัดการเรียนรู้ ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะ กระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3) ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมองเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

5) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเทคโนโลยี ที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

6) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน

7) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

4.2. บทบาทของผู้เรียน

- 1) กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง
- 2) เสาะแสวงหาความรู้เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความรู้
- 3) ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ
- 4) ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ
- 5) มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู
- 6) ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.8.4 สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

การจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้ (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 25)

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชนเพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก
2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนเสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
5. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะๆ และสม่ำเสมอ
7. ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษาควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหา มีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ

2.8.5 มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 142)

ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้

ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติใน

การพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

1. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

2. เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

4. ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยในการวิจัยครั้งนี้จะเน้นในสาระของ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต เนื่องจากผู้วิจัยเน้นในการจัดการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย อันเป็นเนื้อหาสาระพื้นฐานที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้จริงในชีวิตประจำวันได้ เป็นเรื่องที่ใกล้ตัว และมีผลโดยตรงต่อสิทธิ และหน้าที่ของตนที่พึงได้รับและพึงปฏิบัติ เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

1. มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง
2. มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ

3. การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัดในการตัดสินใจ

4. มีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้ข้อคิดเกี่ยวกับ

5. รายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้นและวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง

6. รู้และเข้าใจในแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป

7. มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่างๆในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิด เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

8. มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณได้รับการพัฒนาแนวคิด และขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์

9. รู้และเข้าใจแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

2.8.6 มาตรฐานและตัวชี้วัด สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัดชั้นปี ม.3

1. อธิบายความแตกต่างของการกระทำความผิดระหว่างคดีอาญาและคดีแพ่ง
2. มีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน
3. อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม
4. วิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ปัญหาความขัดแย้งในประเทศและเสนอแนวคิดในการลดความขัดแย้ง

5. เสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลก

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์

ตัวชี้วัดชั้นปี ม.3

1. อธิบายระบอบการปกครอง แบบต่าง ๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบระบอบ การปกครองของไทยกับประเทศอื่นๆ ที่มี การปกครองระบอบประชาธิปไตย
3. วิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ เลือกตั้ง การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
4. วิเคราะห์ประเด็นปัญหา ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของ ประเทศไทยและเสนอแนวทางแก้ไข

3. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลง ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านภาค กลาง และเพลงฉ่อย

3.1 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลง

การร้องเพลงเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของคนเรา ซึ่งเรานำเพลงมาเป็นสื่อ เพื่อก่อให้เกิดความสนุกสนานเบิกบาน ผ่อนคลายอารมณ์สร้างความสดชื่น กระปรี้กระเปร่ามีชีวิตชีวา อีกทั้งยังก่อให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ และกระชับความสัมพันธ์ในหมู่คณะได้อีกด้วย (ชัยวัฒน์ เหล่าสีบสกุลไทย, 2546, น. 16) การร้องเพลง เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความบันเทิงแก่นุชย์ ทุกเพศ ทุกวัย นับตั้งแต่ทารกน้อยที่เปล็ดเปล็นกับเสียงกล่อมของแม่ขณะที่ให้นม หรือเสียงขับกล่อมของผู้ ใกล้ชิดด้วยการแสดงความพอใจออกมาทางสีหน้าท่าทาง จนเมื่อเติบโตขึ้นเสียงเพลงและเสียงดนตรี ยิ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่เจริญเติบโต มีจิตใจอ่อนไหว และ เปลี่ยนแปลงง่าย ชอบรวมกลุ่มชอบแสดงความสามารถของตนให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ชอบ เลียนแบบวีรบุรุษที่ตนชอบ เด็กวัยนี้ชอบเล่นกีฬา ชอบศิลปะ ชอบร้องเพลง และเป็นกิจกรรมที่ให้ความ สนุกสนานอยู่เสมอ เพราะกิจกรรมเหล่านี้สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี การร้องเพลงเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่สร้างศรัทธา จากเพื่อนได้เป็นอย่างดี เด็กในวัยนี้ชอบเพลงเป็นพิเศษ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2528)

การร้องเพลงสามารถช่วยให้จิตใจเบิกบาน หายเหงา อารมณ์ผ่อนคลาย หากบุคคลใด ไม่ชอบการร้องเพลง ไม่ชอบดนตรี ย่อมเป็นบุคคลที่ไม่น่าคบ เพราะมีจิตใจแข็งกระด้างไม่น่าไว้วางใจ

ดั่งที่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในเรื่องเวนิสวานิช (มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2515)

คนใดไม่มีดนตรีกาล	ในสันดานเป็นคนชอบกลนัก
อีกใครฟังดนตรีไม่เห็นเพราะ	เขานั้นเหมาะคิดกบฏอัปลักษณ์
หรืออุบายมุ่งร้ายฉมังนัก	มโนหนักมีดมีวเหมือนราตรี
ไม่ควรใครไวใจในโลกนี้	เจ้าจงฟังดนตรีเถิดชื่นใจ

(เวนิสวานิช : รัชกาลที่ 6)

3.1.1 ความหมายของเพลง

ราชบัณฑิตยสถาน (2529, น. 604) เพลง หมายถึง สำเนียงขับร้อง ทำนองดนตรี กระบวนการวิธีรำดาบ รำทวน เป็นต้น ซึ่งการร้องแกกัณมีชื่อต่างๆ เช่น เพลงปรบไก่ เพลงฉ่อย **ชัยวัฒน์ เหล่าสืบสกุลไทย** (2546, น. 16) ได้กล่าวว่า เพลง หมายถึง สำเนียงขับร้อง ทำนองดนตรีที่คนเรากระทำขึ้นเพื่อสนองต่อความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ตลอดจนเพื่อเป็นกิจกรรมทางสังคมอีกด้วย

สนอง อินละคร (2544, น. 108) ได้กล่าวว่า เพลง หมายถึง กิจกรรมที่ผู้จัดให้กับนักเรียนได้เรียนรู้จากเนื้อหา ทำนอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นชีวิตและวัฒนธรรมในแง่มุมต่างๆ อีกทั้งยังแนะนำสั่งสอนในด้านคุณธรรมอันเป็นแรงจูงใจใฝ่รู้ใฝ่เรียนอีกด้วย นักเรียนจะได้ทั้งความรู้และความสนุกสนานควบคู่กันไป

ศรีอัมพร ประทุมพันธ์ (2549, น. 11) ได้กล่าวว่า เพลง หมายถึง สัญลักษณ์หนึ่งของความสุข ความรื่นรมย์ ช่วยคลายเหงาคลายทุกข์ บางครั้งเพลงยังนำมาเป็นเครื่องมือประกอบอาชีพ เพลงจึงเป็นสิ่งที่ผูกพันกับชีวิตมนุษย์อย่างใกล้ชิดตั้งแต่เกิดจนตาย เพลงสามารถเข้าถึงผู้ฟังได้โดยง่ายทางสื่อสารมวลชนต่างๆ บุคคลทุกคนสามารถรับสุนทรียะรส แห่งเสียงเพลงไม่ว่าจะเป็นจังหวะ ท่วงทำนอง ลีลาและเนื้อร้องของบทเพลงนั้นๆ โดยไม่รู้ตัว

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เพลง หมายถึง การขับร้องและทำนองดนตรีที่คนเราประดิษฐ์คิดค้นขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ อีกทั้งยังใช้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมได้อีกด้วย เช่น ด้านการศึกษา ด้านการสื่อสารมวลชน เป็นต้น

3.1.2 การใช้เพลงประกอบการสอน

ศรินพรัตน์ พิธานสมบัติ (2521, น. 7) ได้กล่าวว่า เพลงประกอบการสอน ช่วยให้ห้องเรียนมีชีวิตชีวา น่าเรียน สดชื่นแจ่มใส ทั้งยังเป็นสื่อที่เสียค่าใช้จ่ายน้อย ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูทุกระดับ ทุกประเภท ทุกโรงเรียน และทุกท้องถิ่นควรนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

ทรง จิตประสาธ (2534, น. 18) ได้กล่าวว่า เพลงประกอบการสอน คือ นำมาทำนอง ท่วงทำนองของดนตรี คำร้องต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการสอน ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและเกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้น

อรสา กุมาริปลูกหุด (2521, น. 34 – 35) ได้กล่าวว่า การนำเพลงมาใช้ประกอบการสอน สามารถฝึกทักษะให้แก่ นักเรียน ทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การอ่าน การพูด การเขียน ถ้านำมาใช้ให้เหมาะสมกับระดับชั้น และวัยของนักเรียน และการใช้เพลงประกอบการสอนนั้น มีประโยชน์และสร้างความสนใจให้กับนักเรียนได้มากกว่า เช่น เราฝึกหัดให้เด็กย่อความจากเรื่องที่ใกล้ตัว ถ้าจะเปลี่ยนแปลงมาให้เด็กฝึกหัดย่อความจากเนื้อเพลงบ้าง จะได้รับความแปลกใหม่ ที่ลดความน่าเบื่อเก๋ๆ ลงได้บ้าง

ชัยพร รูปน้อย (2540, น. 12) ได้กล่าวว่า เพลงก่อให้เกิดความสนุกสนาน ร่าเริงเพลิดเพลินใจ และผ่อนคลายความเครียด ส่งเสริมให้เกิดตรีนิยมที่ดีต่อศิลปะในด้านบทเพลงและดนตรี ถ้านำเพลงไปใช้ในการเรียนการสอนแล้วจะทำให้ นักเรียนไม่เบื่อหน่ายต่อวิชาที่เรียนและยังช่วยให้เข้าใจในบทเรียนยิ่งขึ้น ทำให้ผลการเรียนดีขึ้นด้วย นอกจากนี้เพลงยังส่งเสริมให้มีความกล้าด้านการแสดงออก ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะอีกด้วย

ศรีอัมพร ประทุมพันธ์ (2549, น. 11) ได้กล่าวว่า การใช้เพลงประกอบการสอนหมายถึง วิธีสอนที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในวิชานั้นๆ เป็นสื่อที่สอดคล้องกับความสนใจ สร้างบรรยากาศในการเรียน ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว จดจำเนื้อหาได้แม่นยำ สนุกสนานเพลิดเพลินไม่เบื่อหน่าย อีกทั้งยังบูรณาการเชื่อมโยงไปยังนาฏกรรมกรรมการแสดงประเภทต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน สามารถนำมาเผยแพร่ถ่ายทอดจินตนาการส่งความสุขผ่านวรรณกรรม ตัวละครและบทเพลง ผู้ฟังและผู้ชมได้อย่างดียิ่ง

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2550, น. 29) ได้กล่าวว่า การใช้เพลงประกอบการสอนหมายถึง การนำเพลงมาให้ นักเรียนร้อง หรือครุ้ร้องให้นักเรียนฟัง เพื่อนำเข้าสู่บทเรียนหรือทำกิจกรรมของบทเรียน ทำให้บทเรียนน่าสนใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้กับนักเรียน และเพื่อสรุปบทเรียนให้นักเรียนได้จดจำเนื้อหาและประทับใจความรู้สึกรักไว้ได้นาน ช่วยทำให้บทเรียนยากดูง่ายขึ้น

ดังนั้น จึงควรส่งเสริมการนำเพลง และดนตรีมาสู่วงการศึกษามากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ หากจะนำเอาดนตรีและเพลงมาประกอบการเรียนการสอน จึงน่าจะเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้นักเรียนชอบ สนุกสนาน ได้รับความรู้ และมีความสนใจที่จะเรียนมากยิ่งขึ้น และพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยครูไม่จำเป็นต้องบังคับนักเรียนให้เรียนแต่อย่างใด เพราะตามปกติเพลงก็เป็นกิจกรรมที่นักเรียนทำเป็นประจำอยู่แล้วการนำเพลงมาประกอบการสอนนั้น ครูจะต้องคำนึงถึงจุดประสงค์ของหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้

เนื้อหาวิชา และคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ และวัยของนักเรียน ก็จะทำให้บรรยากาศในการเรียน สนุกสนาน และได้รับความรู้ไปพร้อมกันด้วย (สังเวียน สฤทธิกุล, 2525, น. 384)

3.1.3 ความสำคัญของเพลง

ธัญ การวัฒนศิริกุล (2528, น. 7) ได้กล่าวว่า เพลงและดนตรี เป็นเครื่องหล่อหลอมชีวิตจิตใจให้เป็นคนดี และมีบทบาทสำคัญต่อเยาวชนอย่างมหาศาล เสียงเพลง นอกจาก จะสร้างความรื่นเริงบันเทิงใจให้กับผู้ที่ได้ยินแล้วเสียงเพลงยังนำมา ซึ่งรายได้พิเศษนอกเหนือจากงานประจำ หรือเพลงช่วยให้เยาวชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังจะเห็นได้จาก ศิลปิน หรือผู้ที่มีใจรักดนตรี มักจะเป็นบุคคลที่อ่อนหวาน มีความละเอียดอ่อน มีเมตตาธรรม มีความสุขขลิขซึ่ง รักหมั่นคณะกล้าแสดงออกในทางที่ดี

สุดใจ ทศพร และโชติก เก่งเขตรกิจ (2539, น. 76) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของเพลงไว้ว่า เพลงสามารถสื่อความหมายของสิ่งต่างๆ ให้เรารับรู้ได้ เพลงให้อารมณ์ให้ความรู้สึกที่ดีแก่เราได้ ฟังแล้วเกิดความซาบซึ้งหรือประทับใจ จนสามารถบอกได้ว่าเพลงไหนมีประโยชน์แก่เราอย่างไร ควรใช้ในโอกาสใด เช่น การแต่งงาน เพลงก็จะต้องมีลีลาอ่อนหวานนุ่มนวลให้ความรู้สึกสดชื่น เบิกบาน งานศพก็ต้องเป็นเพลงที่ให้ความรู้สึกเศร้า ส่วนงานสวนสนาม อวดแสนยานุภาพของทหาร ก็ต้องเป็นเพลงที่ให้ความรู้สึกเข้มแข็ง และสง่าผ่าเผย เป็นต้น การฟังเพลงจะได้ทั้งความเพลิดเพลิน ความไพเราะ ทำให้จิตใจเบิกบาน ร่าเริง แจ่มใส

สำนักงานคณะกรรมการการบริหารลูกเสือแห่งชาติ (2526, น. 6) กล่าวถึงความสำคัญของเพลงไว้ว่า

1. เพลงมีบทบาทสำคัญมานานตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์
2. เพลงเป็นเครื่องมือแสดงถึงสติปัญญา และคุณธรรมของประเทศชาติ
3. เพลงเป็นสื่อกลางในการติดต่อ และสร้างความเข้าใจกันได้ดี
4. เพลงเป็นเครื่องพัฒนาอารมณ์ให้เบิกบาน แจ่มใส เสียงและทำนองของเพลง เป็นการแสดงออกถึงความชื่นชมยินดี หรือความเศร้าโศกเสียใจ การร้องเพลงเป็นการให้ความสุขและความพึงพอใจทั้งผู้ร้องและผู้ฟัง
5. การร้องเพลงช่วยบำรุงสุขภาพกายและจิตการร้องเพลงเป็นเครื่องกระตุ้น ให้เกิดการหมุนเวียนของโลหิตและระบบประสาท ช่วยกระตุ้นความหิวกระหายอย่างน้อยก็กระหายน้ำ น้ำเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความชุ่มชื้นในร่างกายและเกิดพลัง ขณะที่ยังร้องเพลง เราต้องผ่อนคลายหายใจ เข้าออกตามจังหวะสั้น – ยาว ของทำนองเพลง ทำให้ปอดขยายเข้า – ออก ถ้าร้องเพลงบ่อย ๆ เท่ากับเป็นการช่วยเสริมสร้างให้ทรงอกแข็งแรง

ฉะนั้นจึงควรส่งเสริมการใช้เพลงในการประกอบการสอน เพราะมีส่วนสำคัญในการเป็นเครื่องมือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้มีความรู้สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีส่วนช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนให้ผ่อนคลาย สนุกสนานครื้นเครงอีกด้วย ซึ่งในงานวิจัยในครั้งนี้มีการใช้เพลงพื้นบ้านที่เป็นยอดนิยมอย่างเพลงฉ่อย มาบูรณาการการเรียนรู้กับวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย ก็จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีในเรื่องประชาธิปไตยอีกด้วย

3.1.4 ประเภทของเพลง

กรมพลศึกษา (2537, น. 30) กล่าวถึง ประเภทของเพลงที่จะสอน ไว้ดังนี้

1. เพลงไทย ควรฝึกสอนให้นักเรียนร้องและฟังเพลงไทยให้เห็นความสำคัญของเพลงไทย โดยเฉพาะเพลงไทยเดิม ซึ่งมีเนื้อร้องและทำนองเป็นเอกลักษณ์ โดยพิจารณาตามความเหมาะสมกับวัย และระดับชั้น

2. เพลงไทยสากล เพลงที่ควรนำมาสอน ได้แก่ เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงพระราชนิพนธ์ เพลงปลุกใจ และเพลงไทยสากลที่มีเนื้อร้องที่เหมาะสม

3. เพลงสากล ได้แก่ เพลงที่มีเนื้อร้องภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ ควรเลือกเพลงที่เห็นว่าเหมาะสมกับวัยของเด็ก

4. เพลงเบ็ดเตล็ด เป็นเพลงทั่วไปที่ใช้สอนนักเรียนเด็กเล็กๆ และส่วนใหญ่จะมีทำทางประกอบ สำหรับทำทางประกอบเพลงนั้นอาจเปลี่ยนแปลงและคิดทำใหม่ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับวัยและชั้นเรียนของเด็ก อนึ่ง สำหรับเพลงประเภทนี้เนื้อร้องและทำนองอาจเปลี่ยนแปลงหรือเพี้ยนๆ กันไปบ้าง เพราะบางเพลงก็ไม่อาจทราบได้ว่าใครเป็นผู้แต่ง และมีเนื้อร้องแท้จริงอย่างไร

5. เพลงพื้นเมือง ได้แก่ เพลงพื้นเมืองในภาคต่างๆ ของไทย เช่น เพลงฉ่อย เพลงพวงมาลัย เพลงเกี่ยวข้าว อีแซว หมอลำ

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกเพลงพื้นเมือง คือ เพลงฉ่อย นำมาบูรณาการในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

3.1.5 จุดมุ่งหมายในการใช้เพลงประกอบการสอน

พิมพ์สวัสดิ์ สุขสวัสดิ์ (อ้างถึงใน ปราโมทย์ ไวยกุลม, 2540, น. 11) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายอย่างกว้างๆ ไว้เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาของวิชาทำให้ผู้เรียนจดจำเรื่องราวของบทเรียนได้รวดเร็วและง่าย นักเรียนเกิดความสนุกสนาน ไม่เบื่อหน่ายทั้งยังช่วยให้บทเรียนนั้นมีกิจกรรมอีกด้วย ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนนั้น สำคัญและจำเป็นมาก การร้อง การรำก็มีบทบาทที่จะส่งผลต่อผู้เรียน แต่การสอนร้องรำก็ควรให้สัมพันธ์กับวิชาการอื่นๆ ด้วย

โดยวัตถุประสงค์หนึ่งของการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปะวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ซึ่งการนำเพลงฉ่อยมาใช้ประกอบการสอนเรื่องประชานิยม นั้น จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้นี้มากกว่าการสอนตามเนื้อหาปกติ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้แล้ว ดังนี้

1. เพื่อผู้เรียนมีความรู้เรื่องเพลงฉ่อย
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดและสร้างสรรค์งานของตนเอง
3. เพื่อสรุปใจความสำคัญและสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นรูปแบบของเพลงฉ่อยในทางสร้างสรรค์
4. เพื่อต่อยอดการสร้างเพลงจากฐานแนวเพลงพื้นบ้านดั้งเดิมคือ เพลงฉ่อยตามแบบฉบับของตนเอง
5. เพื่อสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนในการเรียนรู้
6. เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาอย่างแท้จริง
7. เพื่อเป็นการบูรณาการการเรียนรู้กับศาสตร์อื่นๆ

3.1.6 การเลือกเพลงและการใช้เพลงประกอบการสอน

ไอรีน (Irene, 1995) กล่าวถึง หลักการที่จะเลือกเพลงมาใช้ในการเรียนการสอนว่าจะต้องคำนึงถึงจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นสำคัญ และต้องเลือกเพลงอย่างระมัดระวังให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และเพลงจะต้องเป็นที่รู้จักกันดี ผู้เรียนรู้จักทำนองและสามารถร้องได้

กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ (2540, น. 8 – 13) ได้กล่าวถึง การเลือกเพลงมาประกอบบทเรียนว่าเนื้อหาของเพลง จะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน หรือเพื่อเป็นการฝึกทักษะ ก็จะต้องเลือกเพลงที่เหมาะสม ในการฝึกทักษะนั้นๆ การเลือกเพลงมาใช้กับบทเรียนนั้น ครูผู้สอนต้องเลือกให้เหมาะสม ทั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ วัยและความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาสาระในบทเรียน เพื่อให้การใช้เพลงประกอบบทเรียนมีคุณค่าและประสบผลสำเร็จมากขึ้น

เพลงที่ผู้วิจัยเลือกมาประกอบการสอนนั้นคือ “เพลงฉ่อย” เป็นเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่นิยมเล่นกันมากที่สุดจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังมีรายการโทรทัศน์นำเสนอในรูปแบบการแสดงที่ตลกขบขัน สนุกสนาน สอดแทรกสาระน่ารู้มากมาย อย่างเช่น รายการจำอวดหน้าม่าน หรือ จำอวดหน้าจอ ของสามน้ำ (โย่ง พวง นงค์ เขียวยิ้ม) ของบริษัทเวิร์คพอยท์เอนเตอร์เทนเมนต์ เพลงฉ่อยนี้สามารถปรับเนื้อหาให้ทันสมัย ทันข่าวสาร เหตุการณ์บ้านเมืองได้ตลอดเวลา เนื่องจากเนื้อร้องแต่งได้ง่าย เป็นกลอนหัวเดียว ลงสระเดียวกันไปทั้งเพลง อีกทั้งดนตรีประกอบจังหวะก็ง่าย เป็นทำนองเดียวกันไปทั้งเพลง ทำให้ผู้สอนสามารถนำเอาเพลงฉ่อยมาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการ

เรียนรู้ พร้อมทั้งให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดเพลง แต่งเนื้อร้อง หรือคิดค้นดนตรีใหม่ๆ เพื่อมาประกอบให้ตรงกับเนื้อหาสาระตามเรื่องที่จะสอนได้ และการนำเพลงฉ่อยซึ่งถือว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีคุณค่ามาสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มาจากของรากเหง้าเพลงไทย ไม่หลงลืมความเป็นไทย มีความภูมิใจในสมบัติของชาติที่สืบสานสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านให้คงอยู่สืบไป

3.1.7 คุณค่าของเพลง

แฮมมอนด์ (Hammond อ้างถึงใน ดนู จีระเดชากุล, 2541, น. 110) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้กล่าวถึงคุณค่าของเพลงและเสียงดนตรีที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. **ทางด้านร่างกาย** เสียงเพลงและเสียงดนตรีจะกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวให้เข้ากับจังหวะเพลง เช่น การเต้น การกระโดด การสไลด์ การควมบ้า และแสดงท่าทางต่าง ๆ

2. **ทางด้านสติประสาท** ผู้เรียนจะฝึกหัดฟังเสียงเพลงและเสียงดนตรีรู้จักแยกแยะเสียงร้อง และเสียงอุปกรณ์ดนตรีต่างๆ และยังสามารถที่จะฝึกหัดร้องตาม

3. **ทางด้านอารมณ์** เสียงเพลงและเสียงดนตรีสามารถขับกล่อมเปลี่ยนแปลงอารมณ์ของผู้เรียน เพราะเสียงดนตรีเป็นทั้งศิลปะและศาสตร์แห่งความนิยมวล สามารถลดความรู้สึกก้าวร้าวทางอารมณ์ของผู้เรียน ลดความตึงเครียด ความกดดันของระบบประสาทได้ด้วย

4. **ทางสติปัญญา** เสียงเพลงและเสียงดนตรีเป็นสิ่งช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในผู้เรียน เมื่อผู้เรียนได้ยินเสียงก็จะเกิดจินตนาการมองเห็นภาพบางครั้งเราอาจถูกผู้เรียนถามว่า เพลงนั้นหมายถึงอะไร เพลงนี้มีความหมายว่าอย่างไร แสดงว่าเด็กเกิดความรู้สึกเริ่มอยากรู้ถึงความหมายและความเป็นมาของเพลง

5. **ทางด้านสังคม** เสียงเพลงและเสียงดนตรี เป็นพื้นฐานแห่งสื่อทางสังคมของผู้เรียน การที่ผู้เรียนได้ร้องเพลง และร่วมกิจกรรมทางดนตรีเป็นกลุ่มหรือเป็นหมู่คณะในโอกาสพิเศษต่างๆ ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าสังคม ได้พบปะรู้จักกับผู้อื่นนำไปสู่แนวทางการอยู่ร่วมกันในสถาบันสังคมที่ดีได้

3.1.8 ประโยชน์ของเพลงในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

เพลงมีความสำคัญต่อจิตใจของผู้ฟัง ให้ความบันเทิงและลดความเครียด ผ่อนคลายอารมณ์ทำให้มนุษย์เกิดสุนทรียภาพทางอารมณ์ ซึ่งเพลงมีบทบาทต่อชีวิตของเรา เพลงกับชีวิตมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับมนุษย์มาตั้งแต่เกิด เสียงเพลงเกิดจากการสร้างสรรค์

ของคน นักการศึกษาที่ชาญฉลาดจึงนำเพลงมาเป็นสื่อในการศึกษา ทั้งเป็นสื่อหลักและสื่อเสริมพลังที่ครูนำมาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งประโยชน์ของเพลงในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมีดังนี้

1. เพลงช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนให้สนุกสนาน ลดความตึงเครียดระหว่างครูกับนักเรียน หล่อหลอมลักษณะนิสัย จิตใจ ของนักเรียนให้อ่อนโยน
  2. เพลงช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ บุคลิกภาพและด้านสังคมของนักเรียน
  3. การเข้าสู่บทเรียน สรุปบทเรียนหรือทบทวนบทเรียน เพลงช่วยย้ำสิ่งที่เรียนไปแล้ว เช่น คำศัพท์ รูปประโยค กฎไวยากรณ์บางเรื่อง เช่น เกี่ยวกับกาล (tense) ต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ในเพลงยังมีคำที่เป็นคำแสลง (slang) เป็นสำนวน (idioms) ซึ่งเป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน
  4. เพลงช่วยพัฒนาทางด้านภาษา ซึ่งเป็นการฝึกการฟังให้เข้าใจข้อความในเนื้อเพลงพร้อมทั้งเป็นการฝึกการออกเสียง เชื่อมคำ และจังหวะไปในตัว ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ ที่สามารถร้องเพลงได้ ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและช่วยส่งเสริมให้การเรียนดีขึ้น
  5. เพลงให้ความรู้หลากหลายแก่นักเรียน เช่น วัฒนธรรม สถานที่สำคัญ วันสำคัญ เป็นต้น โดยอาจใช้เพลงเป็นจุดเริ่มต้นของการสนทนา หรืออภิปรายเนื้อหาที่บรรจุอยู่ในเพลง
- สรุปได้ว่า เพลงมีประโยชน์ทางด้านอารมณ์ บุคลิกภาพ สังคมและการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอน ผู้เรียนได้รับความรู้จากเพลง และเรียนจากเพลงด้วยความสนุกสนาน ดังนั้นผู้สอนจึงนำเพลงไปสอดแทรกได้เกือบทุกวิชา

3.2 เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

3.2.1 ความเป็นมา

การเกิดขึ้นของเพลงพื้นบ้าน คือ บทร้องที่เกิดจากการจัดจังหวะของคำและเปล่งเสียงเป็นท่วงทำนองตามสภาวะอารมณ์ ความรู้สึก จังหวะของคำขึ้นอยู่กับภาษาพูดของชนและละกลุ่ม ซึ่งมีจังหวะของการออกเสียงแตกต่างกัน ส่วนท่วงทำนองก็ขึ้นอยู่กับเสียงสูง ต่ำ หนัก เบาของถ้อยคำในภาษาที่แตกต่างกัน ประสานกับเสียงของเครื่องดนตรีที่นำมาใช้ประกอบการร้อง ที่อาจทำให้การเปล่งเสียงต้องไล่ระดับตามเครื่องดนตรี (สุภัญญา สุขฉายา, 2556, น. 70)

คำว่า “พื้นบ้าน” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายว่า “เฉพาะถิ่น เฉพาะท้องถิ่น” เมื่อกล่าวถึงเพลงพื้นบ้าน (Folk - song) จึงหมายถึงบทร้อยกรองซึ่งมีทำนองประกอบและร้องกันในที่หนึ่ง มีชื่อเรียกว่า เพลงพื้นเมือง หรือ เพลงพื้นบ้านพื้นเมือง ในความหมายเดียวกัน

เพลงพื้นบ้านของไทย พบหลักฐานว่ามีมาแล้วตั้งแต่สมัยอยุธยา แต่เพิ่งมีการบันทึกเป็นหนังสือ ก็เมื่อธุรกิจการพิมพ์แพร่เข้ามาในประเทศไทยในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและมีหนังสือเพลงพื้นบ้านออกจำหน่าย เมื่อประมาณ พ.ศ. 2470 เป็นต้นมาหนังสือรุ่นแรกๆคงไม่มีเหลือไว้ให้ศึกษาแล้ว แต่เพลงพื้นบ้านยังคงอยู่ ทั้งบทร้องที่ได้รับการถ่ายทอด ตลอดทั้งการร้อง การรำ และการเล่น เนื่องจากช่วงประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบันนี้ เกิดความตื่นตัวเป็นอย่างมากในการรื้อฟื้นเรื่องเพลงพื้นบ้านขึ้นอย่างจริงจัง ทั้งภาคเอกชน ภาคราชการ และสถานศึกษา เพื่อศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์เรื่องเพลงพื้นบ้านให้ละเอียดลึกซึ้ง เพราะเป็นสมบัติวัฒนธรรมที่จำเป็นต้องหวงแหน และอนุรักษ์ให้คงอยู่เป็นของชาติสืบไป (จตุพร ศิริสัมพันธ์, 2553, น. 141)

การสืบค้นความเป็นมาของเพลงพื้นบ้านไทย ได้เค้าความจากหลักฐานด้านประวัติศาสตร์ วรรณคดี กฎหมาย มากกว่าด้านศิลปวัฒนธรรม และอาจลำดับพอสังเขปได้ดังนี้ (จตุพร ศิริสัมพันธ์, 2553, น. 141-145)

ในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991 - 2031) มีประกาศในกฎมณเฑียรบาล ห้ามประชาชนเข้าไปเล่นอีกที่กรังเพลงเรือ ที่บริเวณท่าน้ำสระแก้วใกล้เขตพระราชฐาน กฎมณเฑียรบาลเช่นนี้อ้างนี้ เป็นข้อบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับพระราชฐาน พระราชวงศ์ และระเบียบการปกครองในราชสำนัก ส่วนเพลงเรือมีหลักฐานที่กล่าวถึงต่อไปว่าเป็นเพลงพื้นบ้านประเภทหนึ่ง ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่พบเรื่องเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน

พ.ศ. 2293 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศได้เสด็จไปนมัสการพระพุทธบาทสระบุรี และโปรดให้จัดงานสมโภชประมาณปีถัดมาจนถึง พ.ศ. 2301 พระมหานาค วัดท่าทราย จึงพระนครศรีอยุธยา ซึ่งตามเสด็จครั้งนั้นได้ร้อยกรองปฤณโณวาทคำฉันท์ พรรณนาตั้งแต่ตำนานพระพุทธบาทไปจนถึงงานสมโภช ได้พรรณนาถึงเพลงเทพทองรวมอยู่ในมหรสพต่างๆ ในงานด้วย และภายหลังปรากฏชัดว่า เพลงเทพทองก็เป็นเพลงพื้นบ้านเช่นกัน

เทพทองคะนองเฮ	ชนเปรสดับสรवल
โต้ตอบก็ไปควร	ประถ้อยแกลงกัน
โชนหนึ่งระดับช่อง	ระทาหุ่นและรามัญ
รำเล่น บ เป็นฉัน	ทิจจะสุนทราแล
เหล่าหกคเมนเมิล	จรลิวลลานแด
ยกบาททกลับแป	ศิริลงก็เสียวสยอน

สมัยธนบุรี (พ.ศ. 2310 - 2325) ปรากฏในหมายรับสั่งหลายฉบับให้มีมหรสพในโอกาสต่างๆ กล่าวถึงการเล่นเพลงเทพทองและเพลงปรบไ้ ซึ่งทั้ง 2 เพลงกำลังได้รับความนิยม ต่อ

จากสมัยนี้เพลงพื้นบ้านก็เพิ่มจำนวนแพร่หลายยิ่งขึ้นในงานรื่นเริงของชาวบ้าน และกลายเป็นมหรสพสำคัญในพิธีการต่างๆ ของแผ่นดินต่อมา ดังเช่น คราวฉลองวัดโพธิ์ (ปัจจุบันคือ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม) ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (พ.ศ.2325-2352) เอยถึงเพลงปรบไก่ ในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระอัฐิพระชนกชนนีในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ว่ามีการเล่นเพลงเทพทอง ซึ่งจะเห็นภาพการเล่นได้ชัดในโคลงบทนี้

เทพทองสองฝ่ายได้	ตอบกัน
หญิงบ่อายชายสรร	เสกเย้ย
ฝ่ายหญิงหยาบคำหยัน	ตอบต่อ
พื้นแต่อายอ้ออ้ย	ประพันคนหัว

แม้ในพระราชพิธีเสด็จกุญชร ช้างเผือกแรกได้ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ.2352-2367) ในพิธีสมโภชก็มีการเล่นเพลงปรบไกวด้วย

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2394-2411) ทรงเห็นความจำเป็นต้องเปิดประเทศเพราะอิทธิพลของมหาอำนาจตะวันตกแผ่ขยายใกล้และไกล จึงโปรดฯ ให้ฟื้นฟูการละเล่นต่างๆ ของไทยซึ่งมีมากมายหลายประเภท รวมทั้งเพลงพื้นบ้านเพื่อนุรักษ์ไว้ไม่ให้สูญหาย

มาถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการประสมเพลงฉ่อยเข้ากับละครรำ เกิดเพลงพื้นบ้านชนิดใหม่เรียกว่า เพลงทรงเครื่อง หรือเพลงส่งเครื่อง และนับแต่นั้นเป็นต้นมา เพลงพื้นบ้านก็เป็นมหรสพประเภทที่ได้รับความนิยมไม่แพ้มหรสพอื่นๆ ทั้งยังกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของคนทั่วไปอีกด้วย (จตุพร ศิริสัมพันธ์, 2553, น. 142-145)

สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรก (พ.ศ.2481-2487) มีความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ถึงขั้นรัฐบาลออกกฎหมายกำหนดแนวปฏิบัติ เช่น การแต่งกาย การใช้ภาษาทั้งการพูดการเขียน รวมทั้งเรื่องการเล่นพื้นบ้านโดยมอบหมายให้กรมศิลปากร ปรับปรุงทำรำในเพลงรำโทนของชาวบ้าน ซึ่งขณะนั้นกำลังได้รับความนิยม เพื่อให้เป็นทำรำมาตรฐาน และสร้างบทเพลงประกอบการรำเพิ่มอีกด้วย กับให้เปลี่ยนชื่อเป็นเพลงรำวง เนื่องจากในการรำมีการเคลื่อนย้ายเวียนไปทั้งวง

จากสภาพแวดล้อมของสังคมในปัจจุบัน ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ชาวบ้านสามารถหาความบันเทิงจากแหล่งอื่นได้มากกว่าและสะดวกกว่า เพลงพื้นบ้านจึงได้รับความนิยมน้อยลง

สภาพชีวิตของผู้คนในความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม การทำงานในไร่นาเพาะปลูก ดูแลพืชพันธุ์ตลอดจนถึงวันเก็บเกี่ยวดอกผล ทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ล้วนแล้วแต่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาสาระของบทร้องเล่นที่เหล่าชาวนาชาวไร่ซบซานแรกเริ่มระหว่างความเหน็ดเหนื่อยในช่วงเวลาทำงาน ก็จะมีใครสักคนหนึ่งนึกถึงถ้อยคำคล้องจองร้องออกมาด้วยท่าทีง่ายๆ บางครั้งเป็นบทกระเช้าเข้าเหย้าระหว่างคนหนุ่มคนสาว ร้องเกี่ยวพาราตีกันไป เมื่อถึงวรรคตอนที่ถูกใจก็จะมีคนร้องรับร้องส่งเป็นลูกคู่และร้องโต้ตอบแสดงสำนวนโวหารเล่นสนุกสนานเพื่อความเพลิดเพลิน คลายความเหนื่อยล้าจากการงานอีกทั้งบางบทก็เป็นการบูชาแผ่นดินที่เอื้ออาทรต่อวิถีชีวิต (มงคล เปลี่ยนบางช้าง, 2548, น. 19-21)

การร้องโต้ตอบแต่งเติมกันนั้นทำให้เพลงพื้นบ้านแพร่ขยายออกไปโดยปริยาย ไม่มีใครรู้หรือระบุได้ว่าเพลงนั้นใครแต่ง เพลงนี้ใครร้องมาก่อน เพราะส่วนใหญ่เป็นการถ่ายทอดกันปากต่อปากเป็นมุขปาฐะที่ไม่มีการบันทึกไว้โดยเทคโนโลยีต่างๆ เหมือนเพลงในสมัยปัจจุบัน ทั้งท่วงทำนอง ลีลา น้ำเสียงของบทร้องแต่ละบทนั้นเป็นไปตามลักษณะสำเนียงถิ่นซึ่งผู้คนในแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันไปตามภูมิภาคนั้นๆ ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคอีสาน แม้กระทั่งตามจังหวัด อำเภอ หรือกลุ่มชนต่างๆ ก็จะแตกต่างกันไปตามสำเนียงถิ่นและภาษาพูดของตน และนี่คือความน่าสนใจที่สำคัญของเพลงพื้นบ้านนับเป็นเสน่ห์เฉพาะตนของบทเพลงแต่ละถิ่นฐานบ้านช่อง

หากกล่าวโดยรวมแล้ว เพลงพื้นบ้านแม้ว่าจะถือกำเนิดในแหล่งที่แตกต่างกันไป แต่ที่มาโดยรวมแล้วไม่ต่างกันเพราะ วิถีชีวิตผู้คน ผู้สร้างสรรค์นั้นล้วนแล้วแต่ดำรงวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ แผ่นดิน สายน้ำ เป็นชาวไร่ชาวนา ดำรงชีวิตละม้ายคล้ายกัน จึงอาจกล่าวโดยรวมถึงที่มาของเพลงพื้นบ้านได้ว่ามาจากสภาพสังคม ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานหลัก

เพลงพื้นบ้านมาจากสภาพสังคม ความเป็นอยู่ของมนุษย์ภายใต้เงื่อนไขธรรมชาติ การดำรงชีพทำมาหากินตั้งหลักแหล่งชุมชนหมู่บ้านเป็นเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองใหญ่ หรือสังคมชนบท ผู้คนล้วนต้องการความบันเทิงใจ ผ่อนคลายอารมณ์ อีกทั้งความต้องการเป็นที่ยอมรับ นับถือของกลุ่มคนสังคมนั้นๆ อันเป็นธรรมชาติพื้นฐานของมนุษย์ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดศิลปะการร้องรำทำเพลงขึ้น จะเห็นได้ว่า พ่อเพลง แม่เพลง หรือ ศิลปิน ในท้องถิ่นนั้นๆ จะได้รับการยอมรับนับถือจากคนทั่วไปพื้นฐานการเกษตรทำให้เกิดเพลงพื้นบ้านมากมาย เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงต้นกำ เพลงสงฟาน เพลงพานฟาง เป็นต้น เพลงเหล่านี้เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจทำงานของเหล่าชาวนาที่เรียกว่า ลงแขก (มงคล เปลี่ยนบางช้าง, 2548, น. 19-21)

วิวัฒนาการของดนตรีและเพลงพื้นเมืองภาคกลางสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชาชนอย่างแนบแน่น การดำรงชีวิต การทำมาหากิน พิธีกรรมความเชื่อ อีกทั้งการแสวงหาความ

บันเทิงรื่นเริงล้วนเป็นจิตวิญญาณที่สะท้อนอยู่ในการเล่น ซึ่งช่วยจรรโลงสังคมอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง พร้อมจะเผชิญปัญหาและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ (ภัทรวิ ภูชฎาภิรมย์, 2552, น. 11-15)

ขอบเขตพื้นที่ภาคกลาง คำว่าภาคกลาง หมายถึง พื้นที่วัฒนธรรม 35 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร อุทัยธานี นครนายก สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สมุทรปราการสุพรรณบุรี นครปฐม ลพบุรี พระนครศรีอยุธยาชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง สระบุรี ปทุมธานี นนทบุรี กรุงเทพมหานคร กาญจนบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด ตาก ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี เพชรบุรี ระยอง ราชบุรี สระแก้ว อุตรดิตถ์ ภาคกลางเป็นแหล่งชุมทรัพย์ภูมิปัญญาด้านเพลงพื้นบ้าน ดังจะเห็นได้จากผลการรวบรวมข้อมูลภาคสนามของ อเนก นาวิกมูล (2550) เมื่อปี พ.ศ.2521 พบว่ามีถึง 45 ชนิด หลายเพลงได้สูญหายไปแล้ว (บัวผัน สุพรรณยศ, 2561, น. 23)

พื้นที่ภาคกลางส่วนใหญ่เป็นบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมอันเกิดจากการทับถมของแม่น้ำหลายสายที่ไหลลงมาจากภูเขา ได้แก่ ลำน้ำ ปิง วัง ยม นำมารวมกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ในแถบนี้ทำให้มีกลุ่มคนอพยพมาตั้งถิ่นฐานมากมาย กลายเป็นแหล่งศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญ มีผู้คนหนาแน่น หลายเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ผสมปนเปกันไป จนเกิดเป็นวัฒนธรรมที่หลากหลาย วิถีชีวิตของคนภาคกลางจึงสัมพันธ์กับแม่น้ำลำคลอง เกิดเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เช่น ลอยกระทง แข่งเรือ เช่นเดียวกับวัฒนธรรมการละเล่นร้องเพลงที่เกี่ยวข้องกับการทำไร่นา เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงสงพาง เพลงซึกกระดาน เป็นต้น

สังคมนั้นประกอบด้วยคน 2 กลุ่มใหญ่ คือชนชั้นปกครอง และประชาชนราษฎรทั่วไป ด้วยเหตุนี้จึงมีประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป เช่น ชนชั้นปกครองจะเน้นพบปะสังสรรค์ จะเล่นวงปี่พาทย์ ละคร หุ่น โขน เป็นต้น แต่ชาวบ้านชนบทจะมีรูปแบบวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กันระหว่างการทำงานและความบันเทิง จัดเป็น “วัฒนธรรมพื้นบ้านพื้นเมือง” เช่น การเล่นเพลงพื้นบ้าน การเล่นเพลงหรือการร้องเพลงโต้ตอบกัน มีหลายประเภทโดยจะยกตัวอย่างเพลงพื้นบ้านภาคกลางมาดังนี้ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงซัน เพลงครึ่งท่อน เพลงปรบไก่ เพลงฉ่อย เพลงเทพทอง เพลงเรือ เป็นต้น การเล่นเพลงที่นี้จึงหมายถึง การร้องและเล่นเพื่อความเพลิดเพลิน สนุกสนานของชาวบ้านในชนบท หรือชุมชนที่ห่างไกลออกไปและยังเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมความบันเทิงของชาวกอง ครอบคลุมทั้งเพลงร้องและดนตรีประกอบจังหวะซึ่งปัจจุบันมักเรียกว่า “เพลงพื้นบ้าน” “เพลงพื้นเมือง” ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นเพลงที่ชายหญิงร้องโต้ตอบกัน เรื่องราวส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการเกี่ยวพาราสิ ซึ่งมีจุดเด่นอยู่ที่ไวหาร การชิงไหว ชิงพริบ ซึ่งนิยมเรียกภายหลัง "เพลงปฎิพากย์" การเล่นเพลงนั้นมีวิวัฒนาการจากการสร้างสรรค์ของชาวบ้านสืบทอดกันมา และยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งตั้งถิ่นฐานในภาคกลางมีการเล่นหรือวัฒนธรรมดนตรีเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ สืบทอด

วัฒนธรรมความบันเทิงของกลุ่มคนมายาวนาน แม้มีการผสมผสานวัฒนธรรมภายนอก แต่ก็แตกต่างกันมีลักษณะอันเป็นแบบแผนเฉพาะตน

3.2.2 ความหมาย

มนตรี ตราโมท (2447, น. 50) ได้กล่าวถึง เพลงพื้นบ้าน คือ เพลงของชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นประดิษฐ์แบบแผนการร้องของตนไปตามความนิยมและสำเนียงภาษาพูดที่เพี้ยนแปร่งแตกต่างกันไป เพลงแบบนี้มักจะนิยมร้องกันในเวลาเทศกาลหรืองานที่มีการชุมนุมผู้คนในหมู่บ้านรื่นเริงกันชั่วคราว เช่น สงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ ทอดผ้าป่า และในการลงแขกเอาแรงกันในอาชีพทำนา

มงคล เปลี่ยนบางช้าง (2548, น. 7) ได้กล่าวถึง เพลงพื้นบ้าน คือ บทเพลงซึ่งผู้คนแต่ละท้องถิ่นใช้ถ้อยคำและท่วงทำนองแต่ประสมเข้าด้วยกัน โดยมีเนื้อหาสะท้อนสังคม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมนั้นๆ ทั้งยังมีสำเนียงเสียงขับร้องเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นของเพลงนั้น สืบทอดกันมาปากต่อปาก มีลักษณะเด่นที่เรียบง่ายของถ้อยคำ การร้องและท่วงท่าของการแสดงออก

อเนก นาวิกมูล (2550, น. 7) ได้กล่าวถึง เพลงพื้นบ้าน คือ เพลงที่ชาวบ้านร้องเล่นกันมานาน โดยเฉพาะในยุคสังคมสังคมแบบเกษตรกรรม มีการถ่ายทอดด้วยปากหรือการสังเกตจดจำเอง มักไม่ทราบชื่อผู้คิดท่วงทำนองของแต่ละเพลง การร้องมีทั้งแบบร้องเดี่ยวหรือร้องเป็นกลุ่ม มักใช้เครื่องประกอบจังหวะน้อยชิ้น ส่วนใหญ่ใช้การปรบมือเป็นหลัก บางที่เรียกว่าเพลงพื้นบ้าน บางที่เรียกว่าเพลงพื้นเมือง หรือเรียกรวมๆ กันว่า เพลงพื้นบ้านพื้นเมือง เพลงพื้นบ้านที่มีการร้องโต้ตอบกันเรียกว่าเพลงปฏิพากย์

บัวผัน สุพรรณยศ (2561, น. 24) เพลงพื้นบ้านภาคกลางชนิดเพลงโต้ตอบของหนุ่มสาว เช่น เพลงอีแซว เพลงฉ่อย เพลงเรือ เพลงทรงเครื่อง ลำตัด เป็นต้น

เพลงพื้นบ้านในประเทศไทย มีอยู่มากมายหลายประเภท เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงเด็กเล่น เพลงประกอบการละเล่น เพลงประกอบพิธี แต่ละประเภทมีปรากฏทุกท้องถิ่นแต่อาจแตกต่างกันไปบ้างตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นๆ เพลงปฏิพากย์หรือเพลงโต้ตอบเป็นเพลงพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในทุกภาคของประเทศไทย (สุกัญญา ภัทรราชย์, 2543, น. 1)

เพลงปฏิพากย์ เป็นเพลงที่ชายหญิงใช้ร้องโต้ตอบกันเชิงเกี้ยวพาราสี มีการถามตอบในเรื่องคติโลก คติธรรม ศาสนานา ประวัติศาสตร์ ร้องว่ากันระหว่างชายหญิง ความสนุกสนานจะอยู่ที่พ่อเพลงแม่เพลงในการใช้โวหารชิงไหวชิงพริบด้นกลอนแก้กัน มีลูกคู่ร้องรับกระทุ้งจังหวะทำให้ครื้นเครงยิ่งขึ้น เพลงปฏิพากย์ในแต่ละท้องถิ่นแต่ละภูมิภาคมีชื่อเรียกและวิธีการแสดงที่ต่างกันไป เช่น ภาคเหนือ เรียก เพลงซอ ภาคอีสาน เรียก หมอลำคู่ หมอลำชิงชู้ ภาคอีสานใต้ เรียก

เจริญตัว เจริญเบริน ภาคใต้ เรียก เพลงเรือ เพลงนา ภาคกลาง เรียก เพลงฉ่อย เพลงอีแซว (อมรากล่ำเจริญ, 2553, น. 4-5)

เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ส่วนใหญ่เป็นเพลงโต้ตอบหรือเพลงปฏิพากย์ เป็นเพลงที่หนุ่มสาวใช้ร้องโต้ตอบเกี่ยวพาราสีกัน มักร้องกันเป็นกลุ่มหรือเป็นวง ประกอบด้วย ผู้ร้องนำ เพลงฝ่ายชายและฝ่ายหญิงที่เรียกว่า พ่อเพลง แม่เพลง ส่วนคนอื่นๆ เป็นลูกคู่ร้องรับ ให้จังหวะด้วยการปรบมือ หรือใช้เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ เช่น กรับ ฉิ่ง เพลงโต้ตอบนี้ ชาวบ้านภาคกลางนำมาร้องเล่นในโอกาสต่างๆ ตามเทศกาล หรือในเวลาที่มาวมกลุ่มกัน เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือบางเพลงก็ใช้ร้องเล่นไม่จำกัดเทศกาล (จตุพร ศิริสัมพันธ์, 2553, น. 48)

เพลงพื้นบ้านของภาคกลาง จะแสดงออกมาในรูปของการร้องเป็นส่วนใหญ่ ใช้สำเนียงภาษาชาวบ้านท้องถิ่นภาคกลาง การร้องมักจะเกี่ยวกับการเกี่ยวพาราสี โดยฝ่ายชายจะร้องเกี่ยวขึ้นมาก่อน ฝ่ายหญิงจะร้องโต้กลับไปมีการใช้ถ้อยคำแบบสองแง่สองง่ามและเน้นความสนุกสนานเป็นหลัก เพลงพื้นบ้านภาคกลางมีอยู่หลายประเภท แยกตามวัตถุประสงค์ของเพลงและตามโอกาสที่ใช้เล่น เช่น ถูคูหน้ำน้ำ ทอดกฐิน ออกพรรษา ก็นิยมเล่นเพลงเรือ เพลงหน้าเวย เพลงครึ่งท่อน เพลงรำภาข้าวสาร เพลงร่อยพรรษา หน้าเกี่ยวข้าว นวดข้าว จะเล่นเพลงเกี่ยวข้าว เพลงเดินกำรำเคียว เพลงโนเนโนขนาด เพลงจาก เพลงสงฟาง เพลงพานฟาง และเพลงซึกกระดาน เพลงสงคอรำพวน หน้าสงกรานต์จะเล่นเพลง พวงมาลัย เพลงพิชฐาน เพลงสงกรานต์ เพลงยั่ว เพลงระบำบ้านไร่ เพลงข้าเจ้าหงส์ เพลงเหย่ย เพลงคล้องช้าง เพลงซึกเย่อ เพลงแห่นางแมว และยังมีเพลงที่เล่นได้ทุกฤดูกาล ற்பับความบันเทิง ใช้เกี่ยวพาราสีกัน ได้แก่ เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงเทพทอง เพลงเรือ เพลงปรบไก่อ เพลงขอทาน ลำตัด เป็นต้น (พูนพิศ อมาตยกุล, 2529, น. 189)

เพลงพื้นบ้านในภาคกลางที่ได้รับความนิยมมากในอดีต คือ เพลงฉ่อย เหตุเพราะมีจังหวะทำนองที่กระชับ เนื้อเพลงเป็นถ้อยคำเรียบง่าย จึงทำให้นิยมหัดเพลงฉ่อยกันมากในเขตที่ราบลุ่มภาคกลาง ภาคเหนือตอนล่าง และบริเวณใกล้เคียง เพลงฉ่อยเป็นเพลงของชาวบ้านเกิดจากวิถีชีวิตของชาวบ้านมีเนื้อหารสชาติเป็นเรื่องราว มีการบันทึกและพบแพร่หลายทั่วไปในภาคกลาง และเป็นเพลงที่ร้องเล่นเป็นอาชีพ ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตของคนไทยในท้องถิ่นนั้น และสังคมยุคนั้นได้อย่างดียิ่ง (เฉลิมพล คนตรง, 2552, น. 4)

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปความหมายของเพลงพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านภาคกลาง คือ เพลงพื้นบ้านมีการถ่ายทอดด้วยปากหรือการสังเกตจดจำเอง โดยมีเนื้อหาสะท้อนสังคม วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมนั้นๆ ทั้งยังมีสำเนียงเสียงขับร้องเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นนั้นๆ ด้วย เพลงพื้นบ้านภาคกลางส่วนใหญ่เป็นเพลงปฏิพากย์ที่ชายหญิงใช้ร้องโต้ตอบกันเชิงเกี่ยวพาราสี มีการถามตอบในเรื่องกันในเรื่องต่างๆ รอบตัว ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตของคนไทยใน

ท้องถิ่นนั้น มีเนื้อหาและท่วงทำนองที่สนุกสนานรื่นเริง และเพลงพื้นบ้านในภาคกลางที่ได้รับความนิยมมากในอดีต คือ เพลงฉ่อย

3.2.3 ลักษณะของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

1. มีความเรียบง่ายในด้านถ้อยคำ การร้อง และการเล่น
2. เน้นความสนุกสนานเป็นหลัก มีการใช้คำสองแง่สองง่าม
3. การมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันในแต่ละท้องถิ่นจะมีรูปแบบคล้าย ๆ กันทั้งใน

ด้านเนื้อหาการเรียงลำดับเรื่องและด้านถ้อยคำ

เพลงพื้นบ้านมีความเก่าแก่สืบทอดจากปากต่อปากมาหลายชั่วอายุคน โดยอาศัยการจดจำไม่มีกำเนิดที่แน่ชัดแต่เป็นที่ยอมรับและถ่ายทอดกันอย่างแพร่หลาย ลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้านคือความเรียบง่ายทั้งรูปแบบ เนื้อร้อง ทานอง ดนตรีและลักษณะเฉพาะถิ่น ความเรียบง่ายของรูปแบบคือการซ้ำคำ ซ้ำวรรค ซ้ำโครงสร้างของจังหวะสัมผัส ส่วนความเรียบง่ายในท่วงทำนอง คือมีทานองไม่ซับซ้อน มีระดับเสียงเข้าไปเข้ามา มีช่วงจังหวะหยุดที่แน่นอนทำให้ง่ายและสะดวกต่อการจดจำ ส่วนลักษณะเฉพาะถิ่นปรากฏอยู่ที่ภาษาและท่วงทำนอง เนื้อหาของบทเพลงและแก่นเรื่องใช้ภาษาพูดธรรมดา เนื้อร้องและทำนองของเพลงพื้นบ้านโดยทั่วไปจะไม่มีระเบียบแบบแผนที่แน่นอนว่าจะต้องใช้เสียง สูง-ต่ำแค่ไหน เนื้อเพลงมักจะไม่มีการแต่งลวงน. สิ่งสำคัญของการขับร้องอยู่ที่ผู้ร้อง หรือที่เรียกกันว่าพ่อเพลง-แม่เพลง ต้องคิดกลอนสดร้องแก้กันโดยใช้ไหวพริบปฏิภาณอันทำให้เกิดความสนุกสนานทั้งสองฝ่าย และยังทำให้ผู้ฟังได้รับความสนุกสนานตามไปด้วย วิธีการร้องเพลงอาจจะร้องเล่นคนเดียว เป็นกลุ่ม หรือร้องโต้ตอบกัน ใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านหรือเครื่องประกอบจังหวะน้อยชิ้น หรืออาจไม่ใช้เลย ใช้เพียงการตบมือให้จังหวะเท่านั้น (สุกัญญา ภัทราชัย, 2540)

เพลงพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ (Oral literature) ที่สามารถถ่ายทอดปรัชญาความนึกคิดของชาวบ้านหรือกลุ่มชนได้อย่างใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งรวมบทร้อยกรองและดนตรีเข้าด้วยกัน การร้อยกรองมุขปาฐะ (Oral poetry) คือการแต่งถ้อยคำเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกนึกคิด ในกลุ่มชาวบ้านถ้อยคำที่แต่งขึ้นนิยมนำเสนอออกมาในรูปแบบของการถ่ายทอดปากเปล่ามากกว่ารูปแบบของภาษาเขียน มีการจัดวางจังหวะของคำ จังหวะของเสียงเป็นรูปแบบของร้อยกรองง่ายๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานของร้อยกรองที่มีเกณฑ์ในภาษาเขียนและถ้ามีความงามทางศิลปะ คือ มีการใช้ภาพพจน์เชิงเปรียบเทียบต่างๆ ก็อาจทำให้ร้อยกรองชิ้นนั้นเข้าขั้นวรรณกรรมได้ (สุกัญญา สุฉฉายา, 2545, น. 3)

เพลงพื้นบ้านไม่มีเนื้อร้องที่ตายตัว อาจขยายหรือตัดทอนลงได้ การใช้ถ้อยคำสำนวนเปรียบเทียบง่ายๆ เสริมในคำร้อง และไม่ได้มีการจดบันทึกท่วงทำนองไว้จึงทำให้เพลงพื้นบ้านมีลีลาแตกแยกไปหลายทาง ในอดีตเพลงพื้นบ้านมีบทบาทสำคัญต่อสังคมหลายด้านโดยเฉพาะวิถีชีวิต

ของชาวบ้านที่อยู่ในสังคมเกษตรกรรม ที่ส่วนมากจะเล่นเพลงเพื่อความบันเทิงส่วนตัวและส่วนรวมของสังคมในท้องถิ่นนั้น เพลงพื้นบ้านจึงมีทั้งเพลงที่ร้องในพิธีกรรมและเพลงปฎิพากย์(โต้ตอบ) ร้องเล่นเพื่อการรื่นเริงในโอกาสที่ชายหญิงจะได้มาพบกันในงานเทศกาลของท้องถิ่น (อมรา กล้าเจริญ, 2553, น. 2)

3.2.4 ประเภทของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

เพลงพื้นบ้านภาคกลางตามที่ อเนก นาวิกมูล (2550) รวบรวมไว้ในหนังสือเพลงนอกศตวรรษรวมทั้งสิ้น 45 เพลง สามารถแบ่งโดยใช้เวลามาเดินความในการอธิบาย โดยใช้ช่วงของฤดูกาลต่างๆ หรืองานเทศกาลสำคัญๆ มาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งดังนี้

1. หน้าน้ำ กฐิน ผ้าป่า ออกพรรษา

เพลงเรือ เพลงหน้าโถ เพลงเครื่องท่อน เพลงรำภาข้าวสาร เพลงร้อยพรรษา

2. หน้าเกี่ยวข้าว นวดข้าว

เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเต็นกำ เพลงเต็นกำรำเคียว เพลงจาก เพลงสงฟาง เพลงโถก เพลงพานฟาง เพลงสงค่อลำพวน เพลงซักรกระดาน

3. หน้าสงกรานต์และใกล้เคียง

เพลงพิชฐาน เพลงพวงมาลัย เพลงสังกรานต์ เพลงยั่ว เพลงระบำบ้านไร่ เพลงระบำ เพลงข้าเจ้าหงส์ เพลงเหย่ย เพลงคล้องช้าง เพลงข้าเจ้าโลม เพลงฮิลเลล เพลงกรุ่น เพลงซึกเย่อ เพลงเข้าผี เพลงแห่นางแมว เพลงใจหวัง เพลงบวชนาค

4. เพลงอื่นๆ ร้องทั่วไปไม่จำกัดเทศกาล

เพลงเทพทอง เพลงปรบไก่ เพลงไก่อ่า เพลงพาดควาย เพลงสำหรับเด็ก เพลงขอทาน เพลงฉ่อย เพลงทรงเครื่อง ลำตัด เพลงระบำบ้านนา เพลงแอ้วเคล้าซอ เพลงอีแซว เพลงโนเนโนนาค เพลงรำโทน

3.3 เพลงฉ่อย

3.3.1 ความเป็นมา

“เพลงฉ่อย” เกิดขึ้นได้อย่างไรไม่มีใครทราบแน่ชัด ใดๆ ที่ “เป็นเพลงพื้นเมืองชนิดหนึ่งที่แพร่หลายมากที่สุดเพลงหนึ่ง มีคนรู้จักร้องเล่นกันกว้างขวาง” (อเนก นาวิกมูล, 2550, น. 527) มนตรี ตราโมท (2447) กล่าวในหนังสือการละเล่นของไทย ว่าเพลงฉ่อยปรับปรุงมาจาก เพลงปรบไก่ เพลงโคราช เพลงเรือ คือตบมือเป็นจังหวะเหมือนเพลงปรบไก่ ร้องไหว้ครูและเกริ่นอย่างเพลงโคราช ใช้กลอนคล้ายเพลงเรือ แต่ถึงอย่างไร ก็ไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดมายืนยันถึงความ เป็นมา

ต่อมาในปลายปี พ.ศ.2525 มีผู้หยิบหลักฐานที่กล่าวถึงเพลงฉ่อย ซึ่งอยู่ในหนังสือวิชาญพิเศษ ปีที่ 4 น. 265 อยู่ในเรื่อง “เรื่องซักร้อง” พระนิพนธ์ กรมหมื่นสวัสดิวรางสวัสดิ์ พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแต่งเมื่อ ร.ศ.108 หรือ พ.ศ. 2432 อยู่ในช่วงกลางสมัยรัชกาลที่ 5 โดยจะยกมาแต่ที่กล่าวถึงเพลงฉ่อยดังนี้

“ยังมีเพลงร้องตามหัวเมือง แลเข้ามาร้องในกรุงก็มีบ้าง คือเพลงฝ่ายเหนือ เรียกเพลงฉ่อย ฤเพลงตะขาบ อย่าง ๑...”

นี่คือหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดที่เป็นตัวหนังสือ กรณีเพลงฉ่อย คำว่า “ฝ่ายเหนือ” อาจหมายถึงจังหวัดอุทัยธานี นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก ซึ่งคนเล่นเพลงทาง จังหวัดอ่างทอง สุพรรณบุรี หรือจังหวัดต่างๆลงมา เรียนคนเล่นเพลงทางนั้นว่าเพลงทางเหนือ คำว่า “เพลงตะขาบ” (ต้นฉบับเดิมใช้ ข ขวด) ไม่เคยได้ยินใครเรียก ได้ยินแต่เพลงฉ่อย (หาที่มาของคำไม่ได้)

คนเพลงเก่าๆ เรียก เพลงวง เพราะเดิมเป็นวง เล่นบนลานดิน เนื่องจากสมัยก่อนคนไทยเล่นอะไรมักเล่นบนลานอยู่ ไม่มีเวที เมื่อยืนเล่นเป็นวงคนดูก็ยืนล้อมกันดู ไม่ใช่นั่งหันหน้าไปหาคนเล่นทางเดียวอย่างสมัยนี้ บ้างเรียก เพลงฉ่า เพราะเวลาจับเพลง รับว่า เอ้อชา เอ้อชา ฉ่าชา... บางถิ่นเรียกพิสดารไปเลยตามความเข้าใจของตน เช่น ชาวบ้านโพหัก อ.บางแพ จ.ราชบุรี เรียกว่า เพลงทอดมัน เหตุผลเพราะเสียงร้องรับเอ้อชา นั้นดังราวกับเสียงฉ่าๆ เหมือนตอนทอดมัน นอกจากนั้นชาวบ้านยังเอากลอนเพลงเกริ่นไปร้องเล่น เรียกเป็นเพลงเกริ่นแตกไปอีก กลอนเพลงเกริ่นนี้ มาจากเวลาเล่นเพลงฉ่อย เมื่อไหว้ครูกับร้องเกริ่นเขาใช้กลอนแบบหนึ่ง และเมื่อว่าประก็ใช้กลอนอีกแบบหนึ่ง ในกรุงเทพฯหรือบางถิ่น เช่น ระยอง เรียกเพลงฉ่อยว่า เพลงเป็

สรุปได้ว่า หลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดเกี่ยวกับเพลงฉ่อยที่ค้นพบได้คือ สมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ.2432 ซึ่งจริงๆ แล้วเพลงฉ่อยต้องเกิดก่อนนั้นแล้ว กรมหมื่นสวัสดิวรางสวัสดิ์ถึงเอามากล่าวถึงได้ แต่จะเกิดมาก่อนนั้นก็ปีก็ไม่แน่ชัด ยังต้องรอการสืบค้นเพิ่มเติมต่อไป (อเนก นาวิกมูล, 2550, น. 527-529)

3.3.2 ลักษณะของเพลงฉ่อย

1. เป็นเพลงที่นิยมที่สุดเพลงหนึ่งของเพลงพื้นบ้านจากอดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เป็นเพลงปฏิพากย์ ร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง ใช้ปฏิภาณไหวพริบ
3. เนื้อร้องเรียบง่าย ส่วนมากเป็นกลอนหัวเดียวลงท้ายด้วยสระไอ
4. มีลูกคู่ร้องรับ “เอ้อชา เอ้อชา ชา ฉ่าชา หน้อยแม่”
5. จังหวะกระชับสนุกสนาน
6. เล่นได้ทุกเทศกาล

เพลงฉ่อยเป็นเพลงที่เล่นกันทั่วไปทุกจังหวัดในภาคกลาง โดยนิยมเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ และวันนักขัตฤกษ์อื่นๆ ภายหลังมีการตั้งวงเป็นอาชีพรับจ้างแสดงทั่วไป คณะลำตัดหวังเต๊ะนิยมนำเพลงฉ่อยมาร้องแทรกกับการเล่นเพลงลำตัดเสมอๆ เพลงฉ่อยเป็นเพลงโต้ตอบระหว่างชายหญิง มีเอกลักษณ์ตรงที่ลูกคู่จะร้องรับว่า "เอ๋ชา เอ๊ชา ซา ฉาด ซา" บางคณะต่อด้วย "หน้อยแม่" ไม่ต้องมีดนตรีประกอบ ลูกคู่จะปรบมือเท่านั้น เพลงฉ่อยมีชื่อเรียกหลายชื่อ บางครั้งเรียกว่า เพลงวง มาจากลักษณะที่ยืนร้องเป็นวงกลม หรือเรียกว่า เพลงฉ่า มาจากบทรับของลูกคู่ ซึ่งบางแห่งรับว่า ฉ่า ซา...และที่เรียกว่า เพลงเป้ เพราะมีพ่อเพลงฉ่อยที่มีชื่อเสียงมากชื่อ เป้ จึงเรียกตามชื่อพ่อเพลงผู้นั้น (จตุพร ศิริสัมพันธ์, 2553, น. 66-68)

เพลงฉ่อยเป็นเพลงที่ร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง จะขึ้นต้นคำเกริ่น "โอ่งโงะ โงะ โงะ" มีลูกคู่คอยรับและปรบมือให้จังหวะ มีการรำประกอบเพลงที่ร้องบ้าง คำร้องมักมีความหมายสองแง่สองมุม จุดประสงค์มุ่งให้ผู้สนุกสนานครึกครื้น ลูกคู่จะคอยรับว่า "เอ๋ชา เอ๊ชา ซา ฉ่าซา หน้อยแม่" (มัลลิกา คณานุกรม, 2550, น. 99)

เพลงฉ่อยเป็นเพลงหา คือมีการว่าจ้างไปเป็นมหรสพ ผู้ที่เล่นเพลงฉ่อยเป็นอาชีพมีแบบแผนในการเล่น ไม่ใช่ใครอยากจะทำก็ทำ แม้แต่ทำนองผู้หญิงผู้ชาย ก็ยังต้องร้องแยกกัน (อนุก นาวิกมูล, 2550, น. 529) เพลงฉ่อยระดับอาชีพมีแบบแผนในการเล่นหลายขั้นตอน เริ่มจากชายไหว้ครู หญิงไหว้ครู ชายร้องเกริ่น หญิงร้องเกริ่น แล้วจึงว่าประหรือโต้ตอบกันด้วยดับต่างๆ จนกว่าจะหมดเวลา นิยมปรบมือให้จังหวะ อาจมีรับไว้ช่วยตีให้จังหวะ หรือไม่มีก็ได้ เพลงฉ่อยมีจังหวะไม่ช้าไม่เร็วเกินไป จึงค่อนข้างทันอกทันใจคนฟัง ส่วนทำนองก็ไม่อยากแก่การร้อง กลอนที่ใช้เป็นกลอนลงท้ายสระเดียวกัน เช่นลงท้ายสระไอ เรียกว่า กลอนไล ลงท้ายสระอา เรียกกลอนลา ลงท้ายสระอี เรียกว่า กลอนลี ฯลฯ (มีหลายสระแต่นิยมสระไอ มากที่สุดเพราะคำเยอะ หาใช้คำได้ง่าย) เนื้อร้องเป็นเพลงชุดหรือบท เรียกว่า "ดับ" มีทั้งที่ผูกเป็นเรื่องสั้นๆ เช่น ดับตีหมากผัว ว่าด้วยเรื่องเมียหลวงเมียน้อยทะเลาะกัน ดับชิงชู ว่าด้วยเมียมีชูผัวกลับมาทราบข่าวติดตามไปถึงบ้านชู ก็ทะเลาะกัน และร้องเป็นบทหรือดับเบ็ดเตล็ดแสดงถึงปฏิภาณคารมคมคายในการร้อง ตอบโต้ต่างๆ รวมแล้วนับร้อยดับ เมื่อรวมเข้ากับเพลงแกเสดๆ แล้วก็สามารถเล่นได้นับวันนับเดือนไม่มีทางหมด (อนุก นาวิกมูล, 2550, น. 78-80)

3.3.3 องค์ประกอบของเพลงฉ่อย

องค์ประกอบสำคัญของเพลงฉ่อย มี 5 อย่างดังนี้

1. **ครูเพลง** ครู ในภาษาเพลงพื้นบ้าน เรียกว่า ครูเพลง เป็นครูโดยมีพรสวรรค์ เรื่องเสียงและการร้อง มีลีลาครบเครื่องทั้งการร้อง การรำ มีปฏิภาณไหวพริบดี ชอบทางการขับร้อง

สนใจติดตามข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอด ทั้งการฟัง จดจำ และฝึกฝนอยู่เสมอ จะมีชื่อเสียงมากขึ้นอยู่กับประสบการณ์ (จตุพร ศิริสัมพันธ์, 2553, น. 149)

2. คนร้อง อาจแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ร้องสมัครเล่น กับร้องอาชีพ คนที่ร้องสมัครเล่น คือคนทั่วไปชอบการร้องรำเล่นสนุกเป็นครั้งคราว มีงานเพลงที่ได้ก็ไปร้องเล่น ส่วนคนร้องอาชีพต้องฝึกฝนกับครูเพลงมาก่อน มีความชำนาญในการเล่นเพลงมาพอสมควร จะมีคนมาจ้างไปเล่นตามงานเทศกาลต่างๆ ภาษาในเพลงพื้นบ้าน ในภาคกลางเรียกผู้นำร้องฝ่ายชายว่า พ่อเพลง ผู้นำร้องฝ่ายหญิงว่า แม่เพลง (จตุพร ศิริสัมพันธ์, 2553, น. 150)

3. ลูกคู่ มีหน้าที่ช่วยให้การเล่นเพลงครึกครื้นสนุกสนาน การเล่นเพลงแต่ละครั้งยังมีลูกคู่มากยิ่งขึ้น ลูกคู่ทำหน้าที่ต่างๆ ตามลักษณะของเพลง เช่น การปรบมือ ตีกรับ ตีฉิ่ง ร้องรับ (จตุพร ศิริสัมพันธ์, 2553, น. 151)

4. เครื่องดนตรี แต่เดิมเพลงฉ่อยไม่มีดนตรีประกอบจังหวะ มีเพียงการปรบมือประกอบจังหวะเท่านั้น แต่ในปัจจุบันได้นำเอาเครื่องดนตรีไทยมาประกอบจังหวะทำนองแบบง่ายๆ เช่น ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง กลองสองน. โทน รำมะนา เป็นต้น (สุกัญญา สุจฉายา, 2543, น. 11)

5. การแต่งกาย ในการเล่นเพลงฉ่อยในสมัยก่อนการแต่งกายยังคงเป็นเครื่องแต่งกายในชีวิตประจำวันทั่วไปตามแบบชาวบ้าน เช่น โจงกระเบน ผ้าถุง ผ้าขาวม้าคาดเอว เสื้อคอกลม เสื้อคอกระเช้า แต่ในปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบการแต่งกายให้สวยงามยิ่งขึ้น เช่น สร้อยคอเครื่องประดับ ผ้าทอ ผ้าไหม ผ้าแพร เป็นต้น เพื่อให้เหมาะสมและดูสวยงามตอนการแสดง (เอนก นาวิกมูล, 2550, น. 531)

3.3.4 หลักการประพันธ์กลอนเพลงภาคกลาง

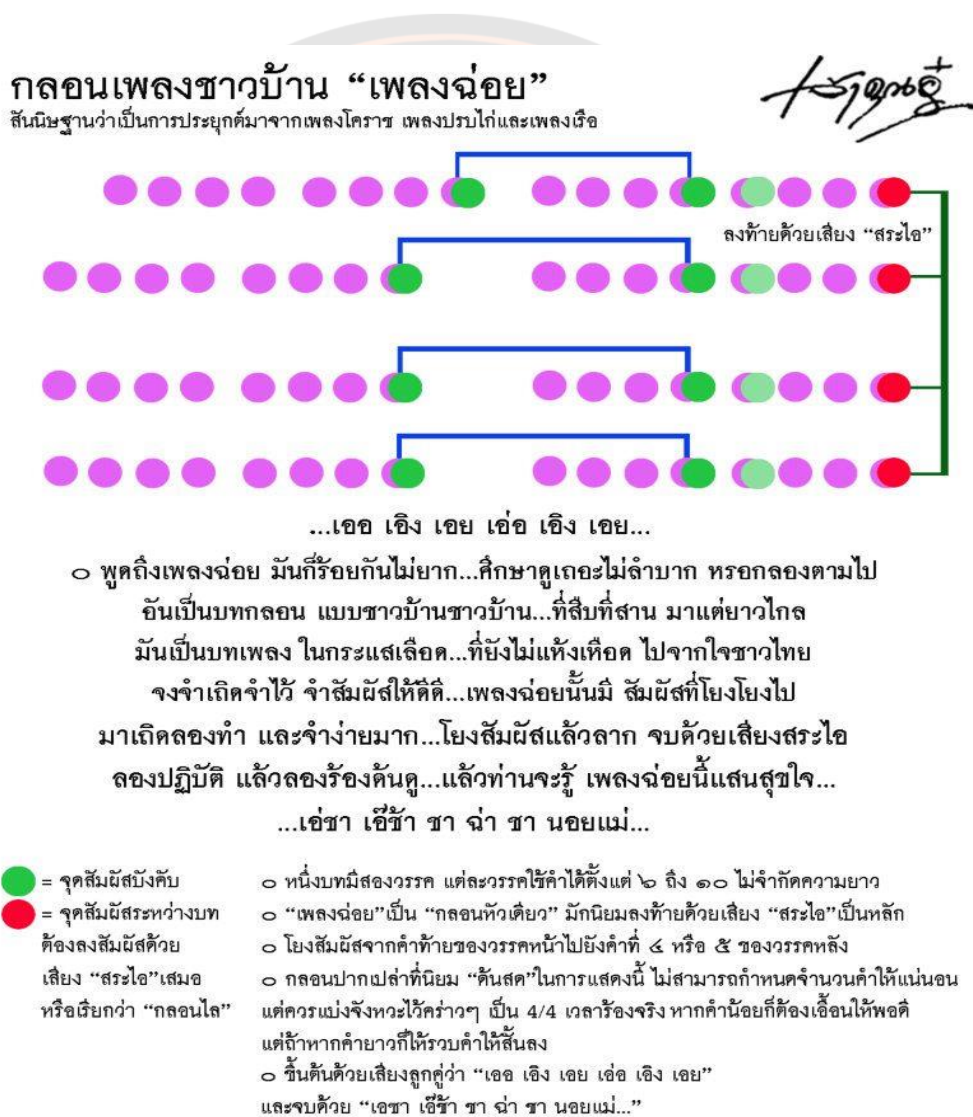
เกณฑ์ในการพิจารณาการประพันธ์เพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ควรยึดหลัก 3 ประการ คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความไพเราะงดงาม

1. ความถูกต้อง “กลอนประพันธ์” หรือ “กลอนแต่ง” คือบทเพลงที่ได้จากการคิดสร้างสรรค์และบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร บางครั้งใช้คำว่า “กลอนแท้” เพื่อเข้าคู่กับ “กลอนสด” “กลอนครู” หมายถึง กลอนประพันธ์ ที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากบิดามารดาและครูเพลงศิลปินพื้นบ้านรวมทั้งสืบต่อจากครุฑนักวิชาการ ด้านเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิเป็นแนวในการร้อง การแต่ง และการด้น (บัวผัน สุพรรณยศ, 2561, น. 67)

เพลงพื้นบ้านจัดเป็นวรรณคดีร้อยกรอง ผู้ประพันธ์กลอนเพลงพื้นบ้านภาคกลางยึดหลักพื้นฐานของการประพันธ์ร้อยกรองทั่วไปก็ได้ เช่น การเลือกใช้คำประพันธ์ที่ถูกต้อง การเลือกสรรเนื้อหาที่เหมาะสม การใช้ภาษาอย่างถูกต้อง ชัดเจน และสละสลวย เป็นต้น (บัวผัน สุพรรณยศ, 2561, น. 67)

1.1. รูปแบบคำประพันธ์ เพลงพื้นบ้านมีลักษณะเป็นร้อยกรองที่เกิดจากการจัดวางจังหวะของคำและสัมผัสคล้องจอง แม้ไม่มีกฎเกณฑ์เคร่งครัดมากนักแต่ก็มีข้อบังคับที่ผู้ประพันธ์ควรยึดตามแบบแผน ซึ่งเพลงพื้นบ้านภาคกลางเป็นประเภทเพลงปฏิพากย์หรือโต้ตอบ จะมีลักษณะคำประพันธ์เป็นกลอนหัวเดียว ในหนึ่งบทมีสองวรรค แต่ละวรรคประกอบด้วยจำนวนคำ 5-12 คำ สัมผัสระหว่างวรรคมีเพียงแห่งเดียว และสัมผัสระหว่างบทจะลงท้ายด้วยคำที่มีเสียงสระและเสียงพยัญชนะสะกดเสียงเดียวกัน ซึ่งชาวบ้านจะเรียกชื่อกลอนตามสัมผัสที่ลงท้ายนั้นๆ เช่น กลอนไล กลอนลา กลอนลี กลอนลัน เป็นต้น ดังแผนผังตัวอย่างต่อไปนี้ (บัวผัน สุพรรณยศ, 2561, น. 68-69)

ภาพ 5 แผนผังโครงสร้างฉันทลักษณ์ของการแต่งเพลงฉ่อย

การใช้ภาษา จะพิจารณาจากหลักการใช้ภาษามาตรฐาน เช่น สะกดถูกต้องตามอักขระวิธี ใช้ถ้อยคำและสำนวนที่ตรงความหมาย เป็นต้น กลอนเพลงพื้นบ้านแม่เป็นร้อยกรองง่ายๆ และไม่เคร่งครัดด้านการใช้ภาษาให้ถูกต้องเป็นมาตรฐาน แต่ก็ต้องระมัดระวังการใช้ภาษาให้ถูกต้องแก่บุคคลหรือประเด็นที่จะประพันธ์ เช่น การใช้คำราชาศัพท์ การซ้ำศัพท์เฉพาะ เพื่อเป็นการสื่อความหมายให้ถูกต้อง ถูกกาลเทศะ มิเช่นนั้นถ้าความหมายคลาดเคลื่อนไปอาจจะทำให้ผู้ประพันธ์ ผู้ร้องเพลง หรือผู้ถูกกล่าวถึงเกิดความเสียหายได้ (บัวผัน สุพรรณยศ, 2561, น. 70)

2. ความเหมาะสม

กลอนเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ดีต้องมีความสอดคล้องกับบริบทด้านการแสดงและสังคม ได้แก่ บุคคล โอกาส วัตถุประสงค์ สภาพสังคมและวัฒนธรรม ผู้ประพันธ์เพลง พื้นบ้านจึงควรศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยเหล่านี้เพื่อเป็นกรอบในการวางโครงเรื่อง การเลือกเนื้อหา การใช้ภาษา การสร้างสรรค์มุกตลก การกำหนดความสั้นยาวและรูปแบบการนำเสนอบทเพลง

2.1. บุคคล บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้กลอนเพลงที่ประพันธ์ขึ้น ได้แก่ ผู้จัดงาน ผู้ชม ผู้ร่วมแสดง ผู้ส่งเสริม เป็นต้น ในเนื้อหาการประพันธ์เพลงอาจกล่าวถึงบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การเลือกเนื้อหาที่กลุ่มผู้ชมสนใจ

2.2. โอกาส ลักษณะของงาน รูปแบบของงานที่จะแสดง รวมทั้งกาลเทศะในการแสดง การนำเอาสถานที่ หรือประวัติและคุณค่าของประเพณีมาสอดแทรกในเนื้อหา

2.3. วัตถุประสงค์ การประพันธ์เพลงพื้นบ้านต้องทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ให้ตรงกับหัวข้อและสิ่งที่ต้องการถ่ายทอด เช่น ในการวิจัยในครั้งนี้เน้นการสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย โดยใช้เพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) ในการบูรณาการ การประพันธ์เพลงก็ต้องสื่อออกมาในเนื้อเรื่องของประชาธิปไตยเป็นหลัก

2.4. สภาพสังคมและวัฒนธรรม เป็นการนำเกร็ดความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์รอบตัว วิถีชีวิต สภาพเศรษฐกิจและสังคม การเมือง เป็นต้น มาสอดแทรกในกลอนเพลงอย่างพอเหมาะ เช่น กลอนเกริ่นไหว้ครู ก่อนการแสดง เพื่อแสดงความเคารพนับถือและรำลึกถึงพระคุณครูบาอาจารย์

3. ความไพเราะงดงาม

เพลงพื้นบ้านเป็นผลงานที่สร้างสรรค์ ที่ให้ความสุข ความงามและความรู้แก่ชีวิต เพลงโต้ตอบของภาคกลางที่มีความไพเราะอันเกิดจากถ้อยคำที่สละสลวย งดงาม ก่อให้เกิดความรู้สึกรัก เกิดภาพจินตนาการ และอาศัยศิลปะในการแสดงของศิลปิน เช่น การใช้เสียงร้อง ท่าทางประกอบ และยังมีความงามในเนื้อหาสาระของบทเพลง ช่วยให้ผู้ฟังเกิดความรู้ ให้ข้อคิดเตือนสติ มองโลกในแง่ดี เป็นต้น การเล่นและฟังเพลงพื้นบ้านจึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยสร้างความสุข ให้แก่จิตใจ เพลง

พื้นบ้านจึงมีคุณค่าในเชิงสร้างสรรค์และในเชิงสุนทรียะ ผู้ประพันธ์เพลงพื้นบ้านจึงควรคำนึงถึงความงามของเนื้อหาด้วย

หลักการสำคัญคือความงามง่าย กลอนเพลงส่วนใหญ่จะประกอบด้วยถ้อยคำง่ายๆ ตรงไปตรงมา ใช้ภาษาพูดในท้องถิ่น ภาษาวิพื้นบ้าน อาจมีถ้อยคำที่ทันสมัย แม้จะมีการเปรียบเทียบ ก็จะใช้สำนวนโวหาร หรือความเปรียบที่เข้าใจง่าย ดังตัวอย่างเพลงฉ่อยต่อไปนี้ (บัวผัน สุพรรณยศ, 2561, น. 73)

ไอ้เรื่องผัวน้องไม่อยากจะมิ	สำหรับกวนจี้กวนใจ
มันไม่หิวเหมือนหมากอยากเหมือนข้าว	แม้จะสู้อดเอาเสียก็ได้
เอ็งอย่ามาวอนหอนเห่า	ไปเลยไอ้ห้าเจ้ากินใจ
มาบอกให้น้องมีผัว	กงการของตัวเสียเมื่อไหร่
เอ็งไม่ต้องเสือกหน้ามาเที่ยวบอก	ทุตไอ้หน้าวอกลิงไพร
เมื่อน้องจะมีผัวน้องก็เอา	ใครจะเป็นเจ้าแล้วหัวใจ
หน้าอย่าเธอเสมออย่างพี่	ต่อให้ถึงสิบปียังไม่ได้
พวกเจ้าหน้าวอกอย่ามาหลอกอย่ามาลวง	ทำให้น้องเป็นห่วงเป็นโย
ให้พี่กลับหลังไปนั่งกรอง	ไม่ได้เลียกระตองแล้วพี่ชาย

(บัวผัน สุพรรณยศ, 2561)

การใช้ถ้อยคำง่ายๆ บางคำอาจจะไม่สุภาพ บางคำอาจจะไม่สุภาพดังตัวอย่างแต่ก็แฝงความหมายลึกซึ้งและสะท้อนความจริงใจ ตรงไปตรงมา ซึ่งเป็นเสน่ห์ของชาวบ้านทั่วไป ความเรียบง่ายของการใช้ถ้อยคำในเพลงพื้นบ้านภาคกลางจึงเป็นความเรียบง่ายที่สมบูรณ์ คือทั้งง่ายและทั้งคมคายไพเราะ (อเนก นาวิกมูล, 2527, น. 77)

3.3.5 กลวิธีการสร้างสรรค์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง (เพลงฉ่อย) (บัวผัน สุพรรณยศ, 2561, น. 118-128)

1. ใช้ถ้อยคำคมคาย สัมผัสไพเราะ การใช้ถ้อยคำที่กระชับ สละสลวย เห็นภาพพจน์

2. เหมาะผู้ร้องกาลเทศะ ตรงจังหวะทำนอง กาลเทศะเป็นปัจจัยที่วัดคุณภาพของกลอนเพลงและผู้ประพันธ์ด้วย ควรระลึกเสมอว่ากลอนเพลงใดๆที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปแสดงในที่ต่างๆ นั้นเหมาะสมหรือไม่ และการจัดวางถ้อยคำสัมผัสลงตรงจังหวะหรือห้องของกลอน

หรือดนตรีหรือไม่ อาจใช้วิธีแต่งไปร้องไป เพื่อเป็นการทดสอบจังหวะเป็นช่วงๆ เพื่อให้บทเพลงที่ประพันธ์ออกมาสมบูรณ์แบบที่สุด

3. ต้องมีคุณค่า สะเทือนอารมณ์ ผลงานศิลปะต้องสร้างความสะเทือนอารมณ์ กระตุ้นใจผู้ฟัง ผู้ประพันธ์ต้องหาจุดเด่นจุดด้อยเพื่อนำมาเสริมในบทประพันธ์ให้เข้าถึงอารมณ์ของคนฟังให้ได้ เช่น กล่าวชม ทักทาย ชวนเล่น หรือให้ผู้ชมมีส่วนร่วมกับการแสดง เนื้อหาที่ร้องมีประโยชน์ต่อคนฟัง

4. ประยุกต์ ผสมผสานและสร้างสรรค์ ขอบเขตของเพลงพื้นบ้านนั้น กว้างขวาง สามารถเสริมเติมแต่งเพื่อให้บทเพลงน่าสนใจ เช่น การนำละครมาเป็นโครงเรื่องและใช้การดำเนินเรื่องโดยเพลงพื้นบ้าน การใช้ดนตรีตะวันตกมาผสมผสานกับเพลงพื้นบ้าน ใช้การร้องแร็ปกับเพลงฉ่อย การใช้ภาษาต่างประเทศ หรือภาษาถิ่น มาร้องในเพลงฉ่อย เป็นต้น

5. ชั้นเชิงภาษา มุกตลกฮาเรื่อเพศ คนไทยส่วนใหญ่เชื่อว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่ต้องปกปิดและควบคุมเพราะเป็นเรื่องส่วนตัว และบรรทัดฐานของสังคมเป็นตัวกำหนด ยิ่งว่าก็เหมือนยิ่งยุ คนไทยจนนำเรื่องเพศมาล้อเลียน ร้องในลักษณะสองแง่สองง่าม หรือสร้างเนื้อร้องเป็นมุกตลก จึงเป็นที่นิยมของคนไทย อาจนำเสนอในลักษณะที่ใช้สัญลักษณ์ ใช้ความเปรียบ ใช้ความหมายโดยนัย คำพวน หรือการเว้นคำ เช่น เปรียบป็นเป็นอวัยวะเพศชาย โดนการสร้างบริบทเนื้อร้องสื่อสารให้คนดูเข้าใจได้อย่างตลกขบขัน ดังนี้

พอพูดถึงป็นด้วยกันป็นกุ่มนชอบกล	เวลามันยาวจับมันย่นมันไม่ยอมขยาย
ถึงเวลามันจะหดไม่ต้องกดมันก็เข้า	ถึงเวลามันยาวไม่ต้องยิงมันก็ใหญ่
คิดแล้วแปลกประหลาดยิ่งแล้วไม่เสียลูก	ยิ่งถูกหรือไม่ถูกลูกมาอยู่ข้างท้าย

(บัวผัน สุพรรณยศ, 2561, น. 123)

3.3.6 สร้างสรรค์คำประพันธ์ใหม่ (บัวผัน สุพรรณยศ, 2561, น. 96-117)

คำว่า **สร้างสรรค์ประพันธ์ใหม่** ในที่นี้หมายถึง การสร้างสรรค์กลอนเพลงซึ่งเป็นผลงานศิลปะชั้นโดยใช้ความคิด จินตนาการ อารมณ์สะเทือนใจ ความรู้ความสามารถ เช่น ทักษะภาษาและวรรณศิลป์ วิธีการสร้างงานศิลปะเป็นลักษณะเฉพาะบุคคล ที่ผ่านการทดลอง ค้นคว้า สังเกต หรือแสวงหารูปแบบเฉพาะที่เหมาะสมกับปัจจัยต่างๆ

การสร้างสรรค์จะประสบความสำเร็จเป็นผลงานได้ นอกจากต้องอาศัยความรู้ความสามารถสร้างสรรค์ เป็นตัวกำหนดแนวทางและรูปแบบแล้ว ยังต้องอาศัยความสามารถที่ยืดหยุ่นของศิลปินซึ่งเป็นความสามารถเฉพาะตัว เป็นความชำนาญที่เกิดจากการฝึกฝนและความพยายามอันน่าทึ่ง เพราะฝีมืออันยอดเยี่ยม จะสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่มีความงามนี้ได้ นอกจากนี้

ยังต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ มาใช้ในการสร้างสรรค์ด้วยเช่นกัน วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ แบ่งออกเป็นวัตถุดิบที่ใช้สื่อในการแสดง และเครื่องมือที่ใช้สร้างสรรค์ให้เกิดผลงาน ตามความชำนาญของศิลปินแต่ละคน แนวทางในการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินแต่ละท่าน อาจมีที่มาจากแนวทางที่ต่างกัน สำหรับการสร้างสรรค์ประพันธ์ใหม่มีขั้นตอนและวิธีการดังนี้ (บัวผัน สุพรรณยศ, 2561, น. 97)

1. รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์บริบทการแสดง กลอนเพลงน้อยที่ดีต้องมีเนื้อหาเหมาะสมกับผู้ร้อง เหตุการณ์ ลักษณะของงาน ระยะเวลา สถานที่และผู้ชมการแสดงในแต่ละครั้ง โดยผู้เรียนสามารถรวบรวมเอกสารหลักฐาน จากหนังสือ เอกสาร หรือบทเรียนที่เคยเรียนมา เช่น การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย เพื่อมาประกอบในการสร้างสรรค์ผลงานเพลงต่อไป จัดเตรียมความพร้อมของทีมงานให้เหมาะสมกับการแสดง เช่น คนร้อง ลูกคู่ อุปกรณ์ประกอบการแสดง เครื่องดนตรี แบ่งไปตามความถนัดของบุคคลในทีม เพื่อให้งานแสดงออกมาลงตัวและเหมาะสม

2. สร้างแรงบันดาลใจและใช้จินตนาการ แรงบันดาลใจและจินตนาการเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างสรรค์บทเพลง สามารถใช้ความรู้สึกของตนเป็นตัวกำหนดทิศทางการสื่อความหมาย อยากรู้อะไรออกมาในรูปแบบใดรู้สึกอย่างไร เช่น ตลก เศร้า เหงา ซึ้ง เป็นต้น หรืออาจใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัวในการสร้างบรรยากาศเพื่อช่วยสร้างจินตนาการและแรงบันดาลใจ เช่น ฟังนา วัด ชุมชน โรงเรียน เป็นต้น ทั้งนี้ทั้งนั้นให้ยึดหัวเรื่องเป็นหลักในการคิดต่อยอด

3. เลือกชนิดของเพลงและรูปแบบคำประพันธ์ อย่างที่เคยกล่าวไว้ว่าภาคกลางเป็นแหล่งชุมทรัพย์ของเพลงพื้นบ้าน มากมายกว่า 45 ชนิด (เอนก นาวิกมูล, 2550) ล้วนแล้วแต่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองทั้งสิ้น หลายเพลงได้สูญหายเนื่องจากไม่มีผู้ถ่ายทอด หลายเพลงยังคงอยู่และเล่นแพร่หลายทั่วไปจนถึงปัจจุบัน และในงานวิจัยในครั้งนี้เลือกใช้ เพลงน้อย ในการบูรณาการเรียนรู้อีกกับวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ในกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากเพลงน้อยมีลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้และง่ายต่อการต่อยอดและสร้างผลงาน เช่น เนื้อเพลงเรียบง่าย อาจตัดหรือเพิ่มได้ตามความเหมาะสม สามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาตามสถานการณ์ได้ เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป มีจังหวะที่กระชับสนุกสนาน มีผู้นำมาต่อยอดสร้างผลงานเผยแพร่ผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ สื่อออนไลน์มากมาย

4. การเลือกเรื่องและเนื้อหา หมายถึง การกำหนดขอบเขตของเนื้อหา เรื่อง และการสรรหาความรู้ที่จะนำมากล่าวในบทเพลง ในงานวิจัยนี้ เน้นการบูรณาการในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย เป็นหลัก เนื่องจากหลักการของประชาธิปไตยนั้นเป็นหลักการขั้นพื้นฐานที่มีผลโดยตรงต่อชีวิตมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง สิทธิหน้าที่ ผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับ ในฐานะประชาชนคนไทย อีกทั้งกฎหมายเบื้องต้นที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน

แต่ผู้ประพันธ์เพลงอาจนำข้อมูลด้านอื่นมาเป็นข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อสอดแทรกใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง เช่น นิทาน ตำนาน เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี หรือสิ่งต่างๆ รอบตัวผู้เรียนเอง ก็จะช่วยให้บทเพลงสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

5. เลือกรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา

5.1. การร้องเดี่ยว เป็นการร้องคนเดียว ร้องนำ ร้องเกริ่น เพื่อเริ่มเรื่อง ส่วนใหญ่ปรากฏในเพลง กล่อมเด็ก เพลงขอทาน เพลงแหล่ หรือการร้องในบทไหว้ครู บทออกตัว เป็นต้น

5.2. การร้องต่อมุขแบบจำอวด เห็นได้จากรายการคุณพระช่วย ในช่วง จำอวดหน้าม่าน หรือ รายการจำอวดหน้าจอ ของสามน้ำ โดนส่วนมากนำเสนอเพลงฉ่อยเป็นหลัก เปลี่ยนเรื่องราวไปตามความสนใจของสังคม เช่น ช่วงน้ำท่วม ช่วงโรคระบาด โดยมีจุดเด่นเป็นมุขตลก ในการดำเนินเรื่อง เป็นที่ชื่นชอบของคนสมัยใหม่เป็นอย่างมากและเพลงฉ่อยกลับมาเป็นที่สนใจของ ประชาชนอีกครั้ง ดังตัวอย่างเช่น

โบราณว่าไฉนร้ายกว่าเสือ	ฉันเองก็เชื่อโบราณว่าไว้
ยุร้ายกว่าเสือแกเชื่อแน่นะ	ฉันจะถามแกใหม่
มีมุ้งอยู่สองมุ้งอำรมีมุ้งอยู่สองมุ้ง	มุ้งเสือมุ้งยุ่งแกจะเข้ามุ้งไหน
ถ้าเข้ามุ้งเสือเปอร์เซ็นต์ตายสูง	ฉันเข้ามุ้งยุ่งเพราะเป็นมุ้งใหญ่
แต่ถ้าเป็นฉันนะฉันไม่เข้าไปหรอก	ฉันก็นอนข้างนอกก็เพราะมันปลอดภัย
เขาขังยุ่งไว้ในนั้นไม่ให้ยุ่งออกมา แล้วแกเข้าไปหายุ่งมันทำไม	

(บัวผัน สุพรรณยศ, 2561, น. 108)

5.3. การร้องโต้ตอบ หรือ “ปฏิพากย์วิธี” เป็นรูปแบบการนำเสนอ เนื้อหาที่พบมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นการโต้ตอบระหว่างชายหญิง ในเพลงฉ่อยส่วนมากก็นำเสนอใน รูปแบบนี้

5.4. การร้องถาม-ตอบ หรือ “ปจฉาวิสัชนปฏิพากย์”

ในลักษณะนี้จะเป็นการร้องโต้ตอบด้วยโวหารและปฏิภาณไหว พริบระหว่างผู้ร้องสองฝ่าย เป็นการทดสอบเขาว์ปัญญาและสร้างภูมิปัญญาเป็นการบ่มเพาะให้บุคคล ให้ความสำคัญของความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ฝึกฝนความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำในสิ่ง ที่ถูกต้อง ทั้งยังฝึกฝนความเฉียบแหลม ความเฉลียวฉลาดมีไหวพริบปฏิภาณ เป็นวิธีการสร้างแรงบันดาลใจ และพลังในการเรียนรู้เพราะผู้แต่ต้องค้นคว้า ผู้ร้องต้องท่องจำ เพื่อให้ผู้ชมชื่นชมและติดใจ เป็นแรงกระตุ้นให้ผู้แต่งผู้ร้องได้พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ในงานวิจัยนี้ผู้เรียนอยากสร้างบทเพลงที่ นำเสนอเรื่องการถาม การตอบ เกี่ยวกับความรู้เรื่องประชาธิปไตยในเพลงก็ได้ เช่น

ถาม	สวัสดีนะเพื่อสาว จะถามถึงเรื่องง่ายๆ จะถามว่าจำนวน ส.ส. ใครตอบได้ก็ยกมือ	แกรู้รึป่าวฉันจะถามอะไร เป็นเรื่องของประชาธิปไตย อีกทั้ง ส.ว. มีเท่าไร อ้าวตอบสิว่าคือเท่าไร
ตอบ	ถามง่ายขนาดนี้ ส.ส.มีห้าร้อย ส.ว.สองร้อยห้าสิบ ขอบคุณนะที่มาถาม	อิสหมศรีมันก็ตอบได้ ไม่น้อยนะจะบอกให้ จึ๊บๆ ฉันตอบได้ ท่านผู้ฟังก็จำไว้

(ณัฐกิตติ์ เขียวทอง, 2563)

5.5. การแสดงแบบ “ทรงเครื่อง” เพลงทรงเครื่องหรือเพลงส่งเครื่อง เป็นการแสดงพื้นบ้านภาคกลางชนิดหนึ่งที่แต่งองค์ทรงเครื่องและแสดงเป็นเรื่องเหมือนอย่างละคร ใช้เพลงฉ่อยเป็นหลักในการเดินเรื่อง มีเครื่องดนตรีปี่พาทย์และเพลงไทยประกอบการแสดง ที่เรียกว่า ทรงเครื่อง ก็เพราะผู้แสดงแต่งเครื่องอย่างละครหรือลิเก ที่เรียกว่า ส่งเครื่อง เพราะ ผู้แสดงจะร้องส่งปี่พาทย์รับ เพลงทรงเครื่องจึงเป็นการแสดงที่ผสมผสานระหว่างเพลงพื้นบ้านและละคร ฉะนั้นในงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้เรียนสามารถออกแบบการแสดงเพลงพื้นบ้านเป็นลักษณะของละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยก็ได้ หรือถ้าไม่ใช่ปี่พาทย์ก็สามารถใช้เป็นคนตรีอื่นเข้ามาประยุกต์ได้ เช่น กีตาร์ กลองชุด เบส กลองทอม เป็นต้น

6. วางโครงเรื่องเป็นการกำหนดความสั้นยาวและเรียงลำดับเหตุการณ์ของเรื่อง การวางโครงเรื่อง อาจร่างเนื้อหา ประเด็นที่เกี่ยวข้องเป็นหัวข้อย่อยๆ แล้วนำมาเรียบเรียงเป็นลำดับ ให้เหมาะสมตามเวลา ตัวอย่างเช่น

เพลงฉ่อย หัวข้อ ประชาธิปไตยของไทยไฉไลจริงๆ

- ความหมายของประชาธิปไตย
- ความสำคัญของประชาธิปไตย
- สิทธิหน้าที่ ที่ประชาชนจะได้รับ
- เวลาทั้งหมด 15 นาที
- อุปกรณ์ประกอบฉาก
- ดนตรีประกอบการแสดง
- ตอนเกริ่นกล่าวถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

7. คิดหาถ้อยคำและเรียงร้อยบทเพลง

7.1. คำขึ้น คำขึ้นต้นเพลงแต่ละท่อน คำต้นนี้ควรเลือกสรรคำที่ดึงดูดความสนใจของผู้ชม เช่น ออกตัวเป็นคำทักทายท่านผู้ชม หรือเกริ่นถึงผู้มีพระคุณก่อนเริ่มเดินเรื่อง

7.2. คำร้อง เนื้อเพลงที่เกิดจากการเรียงร้อยถ้อยคำเป็นกลอนเพลงที่มีฉันทลักษณ์เฉพาะตัว สามารถสื่อความหมายได้ดี สะท้อนถึงเรื่องราวได้อย่างเข้าใจ มีการสัมผัสอย่างสละสลวย สามารถนำสิ่งรอบตัวมาใส่เป็นเนื้อร้องได้อย่างลงตัว

7.3. คำลง การลงท้ายของแต่ละท่อนแต่ละเพลง ถือเป็นส่วนสำคัญมาก ต้องเลือกสรรวลีให้ประทับใจคนฟัง อาจให้สำนวน โวหาร เข้ามามีส่วนในบทร้อง จะเกิดความประทับใจแก่ผู้ฟังเป็นอย่างมาก

8. ตกแต่งและขัดเกลาเนื้อเพลง เมื่อแต่งเนื้อร้องเสร็จแล้ว ควรตรวจทานปรับปรุงถ้อยสำนวน อาจจะตัด เพิ่ม หรือเปลี่ยนคำ เป็นการขัดเกลาเนื้อร้องให้มีความสละสลวยยิ่งขึ้น

3.3.7 การเล่นเพลงฉ่อย

ขั้นตอนการเล่นเพลงเป็นแบบแผนของเพลงอาชีพรูปแบบปฏิบัติได้ดังนี้

1. ไหว้ครู (อเนก นาวิกมูล, 2550, น. 529)

1.1. เตรียมสิ่งของ ได้แก่ พานก้านล หรือพานหมากพลู เหล้า บุหรี่ ธูป เทียน ดอกไม้ เงิน 6 สลึง หรือ 6 บาท (ไม่ทราบว่าจะทำไมแต่สั่งสอนกันมาแบบนี้)

1.2. ชายไหว้เป็นลำดับแรก ชายนั่งยองๆ มีพ่อเพลงถือพานก้านลว่านำขึ้นแล้วมีลูกคู่คอยรับตอนท้าย เริ่มไหว้จากพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ก่อน แล้วมาไหว้พ่อไหว้แม่ จากนั้นจึงไหว้ครูท้ายสุด เป็นการไหว้ลำดับตามเคารพ

1.3. เมื่อชายไหว้เสร็จ ต่อมาหญิงก็ไหว้ครูบ้าง หญิงนั่งพับเพียบแม่เพลงถือพานก้านลร้องนำขึ้นเหมือนกัน และไหว้ไปตามลำดับที่กล่าวข้างต้น

2. การร้อง (บัวผัน สุพรรณยศ, 2561, น. 27)

2.1. บทไหว้ครู เป็นการร้องลำดับแรกก่อนเริ่มการแสดง บทร้องที่มีเนื้อหากราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผู้มีพระคุณ โดยจะเริ่มไหว้พระรัตนตรัย เทพในศาสนาพุทธ เทพในศาสนาพราหมณ์ ภูตผีต่างๆ จากนั้นจะไหว้พ่อแม่ครูบาอาจารย์ โดยเฉพาะครูเพลงทั้งที่มีชีวิตและเสียชีวิตไปแล้ว การไหว้ครูนี้พ่อเพลงซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายชายจะร้องก่อน แล้วแม่เพลงที่เป็นหัวหน้าฝ่ายหญิงจะร้องตาม ส่วนใหญ่ผู้ร้องจะนั่งร้องและวางพานก้านลไว้ด้านหน้าหรือยกขึ้นถือไว้ขณะร้อง

2.2. **บทเกริ่น** เป็นการร้องหลังจากไหว้ครูเสร็จ เพื่อร้องเรียกคนดู ทักทายคนดู ให้ความรู้ที่กำลังจะเล่นเพลง กำลังจะเข้าเรื่องแล้ว จะใช้เพลงออกตัว เพลงแต่งตัว เพลงปลอบในการร้องเกริ่น

2.3. **บทประ** ถือเป็นหัวใจของการร้องโต้ตอบ ชาวเพลงออกเสียงว่า/ปะ-หระ/ หมายถึง การปะทะ หรือร้องโต้ตอบกัน ระหว่างชายหญิงสองว่า เป็นการดำเนินเรื่องไปตามเพลงดับต่างๆ ที่วางไว้ แล้วร้องแก้กันเป็นกลอน อาจมีการด้นสดเป็นปฏิภาณส่วนบุคคล ช่วยสร้างสีสันและความสนุกสนานยิ่งขึ้น และเป็นการแสดงภูมิของผู้ร้องอีกด้วย

2.4. **บทจากหรือบทลา** หมายถึงเนื้อร้องที่มีเนื้อหาเป็นการอำลา เช่น ลาคู่เล่นเพลง ลาเจ้าภาพ ลาผู้ชม

2.5. **บทอวยพร** บทที่มีเนื้อร้องที่มีเนื้อหาของคุณเจ้าภาพและผู้ชมทั้งหลายที่หาว่าจ้างและชมการแสดง รวมทั้งขอบคุณผู้ชมที่มาให้รางวัลต่างๆ มีเนื้อหาแสดงความขอบคุณและอาลัย ตลอดจนอวยพรขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองและดลบันดาลให้ทุกคนมีความสุขด้วยประการทั้งปวง

3.4 เพลงฉ่อยกับสังคมไทย

3.4.1 **เพลงฉ่อยที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต** กล่าวได้ว่าพวกที่ทำการค้าการขายอย่างจริงจังและเป็นพ่อค้ารายใหญ่มักจะเป็นพ่อค้าคนจีน พ่อค้าชาวจีนมีฐานะร่ำรวย มีกิจการใหญ่โต เช่น โรงเลื่อย โรงสี โรงเหล้า และเป็นเศรษฐีเงินกู เนื่องจากความร่ำรวยนี้เองชาวบ้านคนไทยต่างก็ไม่รังเกียจที่จะได้ลูกเขยคนจีน ทักษะเช่นนี้สะท้อนในเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่เป็นการแสดง เมื่อถึงบทเกี่ยวพาราสิฝ่ายชายมักโอ้อวดตนเป็นลูกอาเสี้ย (สุกัญญา สุจฉายา, 2543, น. 92)

ที่เป็นลูกเจ้าสัวน้องเอยจริงหนอแม่เอี้ยวลอองามขึ้น
แม่ผ้าพับยื่นพื้นแม่จะติดอะไร
ที่เป็นลูกตาปานหลานตาแปะ
เงินทองเยอะเยอะอยู่ถมไป

(สุกัญญา สุจฉายา, 2543, น. 92)

3.4.2 **เพลงฉ่อยเกี่ยวกับความเชื่อ** ตามความเข้าใจของชาวบ้าน กรรมคือผลแห่งสิ่งที่ทำมาในอดีต บุญคือความดีหรือการไม่ทำสิ่งที่ก่อทุกข์ให้ผู้อื่นหรือตัวเอง ส่วนบาป คือสิ่งที่ทำให้เกิดทุกข์แก่ผู้อื่นและตัวเอง ผลของบุญและบาปจะติดตามไปทั้งชาตินี้และชาติ. ตามหลักที่ว่า ทำดี

ได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความเชื่อเรื่อง กรรมเก่า ทำให้ชาวบ้านยอมรับสภาพของตนเอง และหมั่นทำบุญเพื่อหวังความสุขในวันข้างหน้า

ไปฟังพระท่านเทศน์   ให้แก้ตัดกิเลสที่มั่นรุนแรง
ให้แก้ทำบุญเสียทันตาเห็น   เมื่อแก้หมดเวรจะได้ตัดตัวไป

(สุกัญญา สุขฉายา, 2543, น. 95)

3.4.3 เพลงฉ่อยเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่สังคมชนบท เพลงฉ่อยบทนี้จะสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของคนชนบทในสมัยก่อนว่ามีการตักน้ำ ต่ำข้าว สาวๆ หนุ่มๆ ก็ไปพบกันที่ตีนท่า (และการเล่นจ้ำจิมะเขือเปราะก็สัมพันธ์กันในเรื่องอาบน้ำ) (บุปผา บุญทิพย์, 2547, น. 114)

เสียชีวิตกระเดื่องตัวพี่เคยดำ	เสียชีวิตทำน้ำตัวพี่เคยตัก
พี่เคยหยุดหยุดยืนพัก	อยู่กับแม่พวงยุพิน
พี่เคยขับลำรำร้อง	ด้วนกันกับน้องที่ตีนท่า
พี่เคยตักน้ำหาบ	เอามาอาบด้วยกัน
แก้ห่อขมมันชัน	เอามายืนให้ชู
พูดกันพลาถปนกันพลาถ	น้องยังผินหลังให้พี่ดู
น้องเคยผินหลังให้พี่ท่า	น้อยเคยผินหน้าให้พี่ดู
มือพี่ฉาบอกชู	ตัวน้องยังทำเป็นเฉย
แม่อย่าซ้ำเลื่องตาชาย	มาให้ชูอาลัยแม่เลยน่า

(บุปผา บุญทิพย์, 2547, น. 114)

3.4.4 เพลงฉ่อยเกี่ยวกับการเมืองและการปกครอง เพลงที่มีเนื้อร้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง มักจะเป็นเพลงสมัยใหม่เสียเป็นส่วนมาก บางครั้งการเล่นเพลงฉ่อย หรือลำตัดให้ครึกครื้นก็เป็นการกระหน่ำ หรือกะเทาะการเมือง ระบบการปกครอง

โอ.....งโห่งย ฉ้อราษฎ์บังหลวง ตักดวงมือเต็บ

ฉวยใช้ฉิบฉิบ ฉาวฉ่า กองสลากกินแบ่งเพื่อนก็แกว่งตีนกวาด คุมเสร็จเด็ดขาด
“ของข้า” ไร่เงินรัฐโห่งริบ ไปงุงบิงง่าง่าย ไปกินบ่งกันสบายจริงบา ยังสลากสองชู เพื่อนกินรูดสอง
ชั้น ปากมอมเป็นมันเหมือนปากม้า อ่างราชการลับ เสวยฉับเซ็นเซ็ค ให้คุณหนูเล็กเล็กของป่า ให้เธอ
นั่งทานุส มีบ้านชุดคนใช้ แหวนเพชรเม็ดใหญ่ วาวตา

เงินนับร้อยร้อยล้าน ราชการลับ จ่ายเพลินจริงเจียวพับ เอ๊ยผ่า โควตาทัพบก เอาไปกเสี่ยสะบัด ไอ้เสื่อพิตอมยัด เอาวา เงินสวัสดิการ ของทหารซัดซัด ไหงถึงยกเอาไปยัด เอ๊ยท่า สวัสดิการของรัฐ มาเป็นสวัสดิกุ เป็นสร้อยเพชรสีชมพู ของเมียข้า โอ้วาแสนสงสาร เพื่อนทหารของชาติ ไม่ได้เลยสักบาท อิจจา.....โอ้วาเงินสวัสดิการผลาญสิ้น ทหารเอ๊ยจะต้องกินน้ำตา ซา เอ้อซา ฉ่าซา หน้อยแม่ เอ๊ย

(บุปผา บุญทิพย์, 2547, น. 115-116)

4. งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ดรุณี จำปาทอง (2560) เรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช2551ในระดับ การศึกษาภาคบังคับ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาของครูโดยพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างหลักคิดของหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา (2) ศึกษาความคิดเห็นของครู และศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (3) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา และ (4) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรในครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย คือ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับการศึกษาภาคบังคับ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3) และศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 150 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างเป็นระบบ เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครู และแบบสอบถามความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา และศึกษานิเทศก์ จำนวน 18 คนได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างสำหรับครูผู้สอน และสำหรับศึกษานิเทศก์ การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาของครูไม่สอดคล้องกับหลักคิดของหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามที่คาดหวัง ทั้ง ๆที่ครูและศึกษานิเทศก์มีความเข้าใจหลักสูตรแกนกลางฯ และการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรในระดับมาก (2) ครูและศึกษานิเทศก์เห็นด้วยในระดับมากกับหลักการของหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นโลกยุคข้อมูลข่าวสารมากกว่าหลักสูตรแบบยึดเนื้อหา (3) ปัญหา

อุปสรรคและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา สำคัญได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านบทบาทของศึกษานิเทศก์และผู้บริหารโรงเรียน และ (4) แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรในครั้งต่อไป มีประเด็นสำคัญคือ (4.1) การพัฒนาครูและสนับสนุนการทำงานของครูอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และ (4.2) การพิจารณาบทบาทหลักสูตรเพื่อการพัฒนาในระยะต่อไป ได้แก่ การมุ่งพัฒนาหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานต่อไป และการปรับลดเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนทั้งภายในกลุ่มสาระและระหว่างกลุ่มสาระ

ปิยะศักดิ์ สนิททรัพย์ (2530) เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจในวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอน การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาย่& สัมฤทธิ์ทางการ เรียนและความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนด้วยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนห้วยตะพานวิทยาคมอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 1 มีการศึกษา 2530 จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน นักเรียนในกลุ่มทดลองได้รับการสอนด้วยการใช้เกมและ เพลงประกอบการสอน นักเรียนในกลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามแผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา 10 ใช้เวลาในการทดลอง 14 คาบ คาบละ 50 นาที และใช้เนื้อหาเดียวกับ ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest - Posttest Design.เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาภาษาไทย (มีความเชื่อมั่น .81) และแบบสอบถามวัดความสนใจในวิชาภาษาไทย (มีความเชื่อมั่น .84) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าสถิติ (t-test) ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสนใจในวิชาภาษาไทยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
- 3.นักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 01
4. นักเรียนในกลุ่มทดลองมีพัฒนาการของความสนใจสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
5. นักเรียนในกลุ่มควบคุมมีพัฒนาการของความสนใจสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พิทยา โพธิ์ทอง (2549) เรื่อง การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจทางการเรียน เรื่องมาสร้างโลกสี่เหลี่ยมกันเถอะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 วิทยาลัยนาฏศิลปปทุมธานี จำนวน 40 คน สอนโดยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอน ใช้เวลาในการทดลอง 9 คาบ คาบละ 50 นาที ใช้เนื้อหาเรื่องมาสร้างโลกสี่เหลี่ยมกันเถอะ และดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนวิจัยแบบ one – group pretest – posttest design.

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากผู้วิจัยสร้างขึ้นคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องมาสร้างโลกสี่เหลี่ยมกันเถอะ และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนโดยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าสถิติ t – test แบบ dependent

ผลการทดลองพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังจากที่ได้รับการสอนโดยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอน เรื่องมาสร้างโลกสี่เหลี่ยมกันเถอะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนมีความพึงพอใจทางการเรียนต่อรูปแบบการสอนโดยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอนอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

ศรับังอร จุ้ยศิริ (2550) วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวรรณคดีไทยโดยใช้เพลงประกอบการสอนกับการสอนแบบปกติ การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญ กรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการสอนโดยใช้เพลงประกอบการสอนกับการสอนแบบปกติกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนอัสสัมชัญ กรุงเทพมหานคร ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่ายมา 2 ห้องเรียน แล้วนำมาเป็น กลุ่มทดลอง จำนวน 50 คน ได้รับการสอนโดยใช้เพลงประกอบ และกลุ่มควบคุม จำนวน 50 คน ได้รับการสอนแบบปกติ โดยทั้งสองกลุ่มใช้เนื้อหาเดียวกันและใช้เวลาในการทดลอง 15 คาบ แบบแผนการทดลองเป็นแบบทดสอบ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง (Randomized Control Group Pretest-Posttest Design) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แผนการสอนวิชาภาษาไทยและแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ t-test for Independent samples และ t-test for Dependent samples ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เพลงประกอบการสอนกับการสอนแบบปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เพลงประกอบการสอน ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

3. ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เพลงประกอบการสอนกับการสอนแบบปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

5. ความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เพลงประกอบการสอนก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เฉลิมพล คนตรง (2552) ได้ศึกษาวิเคราะห์ เพลงฉ่อยโบราณ : ภาพสะท้อนสังคม โดยความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในการแสดงเพลงฉ่อยโบราณที่แสดง ณ ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ สาขาสะพานผ่านฟ้า จำนวน 3 ครั้ง

ผลของการศึกษาค้นคว้า ปรากฏดังนี้การแสดงเพลงฉ่อยโบราณ ได้สะท้อนภาพสังคม 4 ด้าน ดังนี้ คือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ ภาพสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ด้านการประกอบอาชีพพบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะชาวนาซึ่งการทำไร่ทำนาในอดีตนั้นจะเป็นลักษณะการทำนาแบบดั้งเดิม ด้านการสร้างที่อยู่อาศัยจะเป็นลักษณะการปลูกสร้างตามสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศ ภาพสะท้อนด้านขนบธรรมเนียมประเพณีพบว่า มีประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน ธรรมเนียมการสู่ขวัญ และประเพณีการไหว้ครู ธรรมเนียมการต้อนรับแขก ภาพสะท้อนด้านค่านิยมพบว่าส่วนใหญ่มีค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง ค่านิยมการรักนวลสงวนตัว ค่านิยมเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ และค่านิยมสินค้าต่างประเทศ และภาพสะท้อน ด้านความเชื่อ พบว่า มีความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา ความเชื่อจากศาสนาพราหมณ์ความเชื่อเรื่องโชคลาง ความเชื่อเรื่องของพระคุณพ่อพระคุณแม่ ชาตินี้ชาติดิน. ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ ความเชื่อเรื่องผี และเครื่องรางของขลัง ซึ่งเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

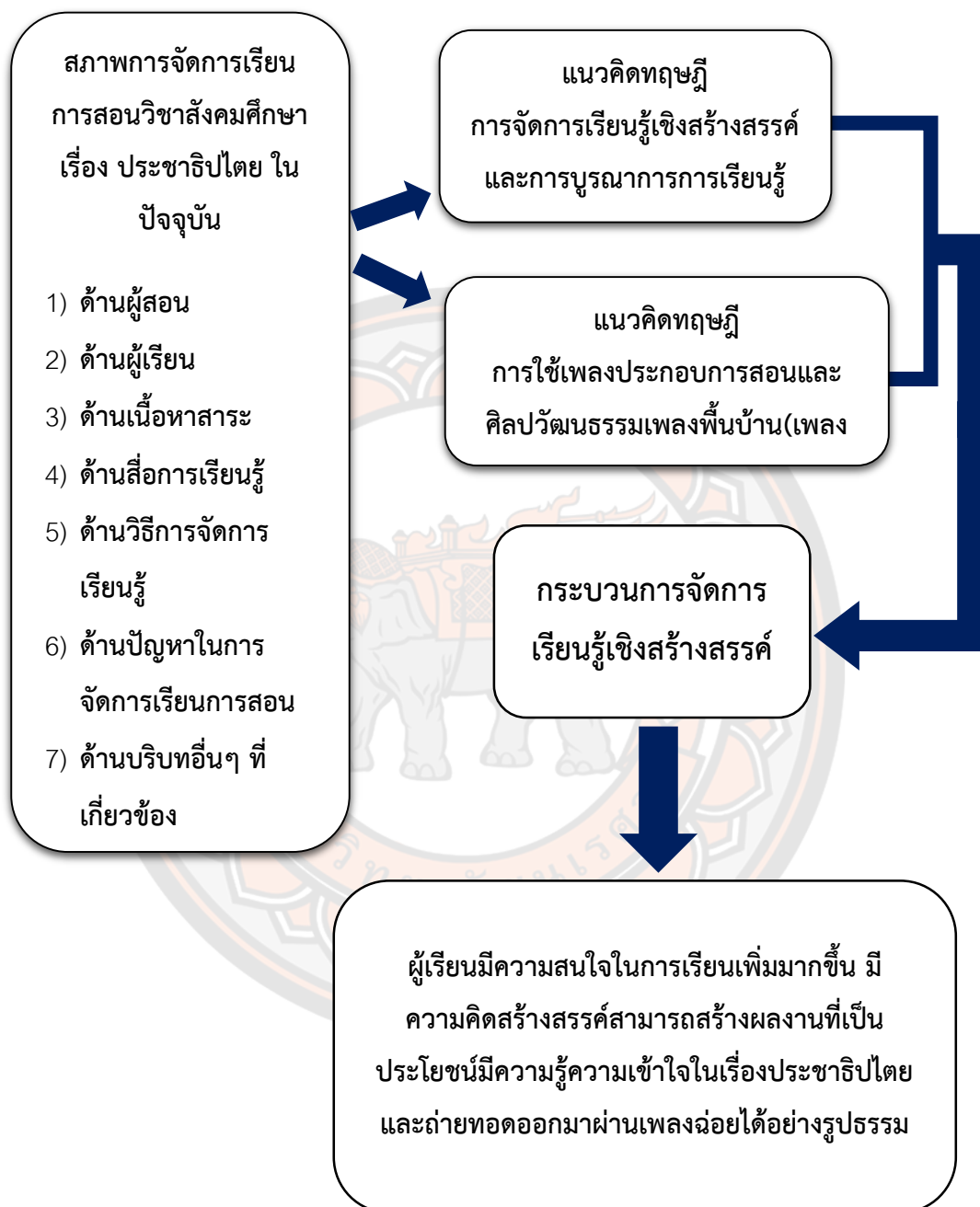
จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า งานวิจัยที่กล่าวถึงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างการสอนโดยใช้เพลงประกอบการสอนกับการสอนแบบปกติ ผลปรากฏว่าการเรียนการสอนโดยใช้เพลงประกอบการสอนนั้นทำให้ นักเรียนสนใจในการเรียนมากขึ้น นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้น และการนำเพลงมาใช้ประกอบการสอนถือเป็นแนวคิดที่ผู้วิจัยสนใจ โดยคิดค้น

กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงน้อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการนำเพลงพื้นบ้าน (เพลงน้อย) มาประกอบการเรียนการสอน

และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงน้อยโดยตรงเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาสาระจากบทเพลงพื้นบ้านจากเพลงน้อยโบราณจากการถ่ายทอดแสดง ณ ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ ทำให้ได้เรียนรู้ภาพสะท้อนสังคมผ่านบทเพลงน้อยที่พ่อเพลง แม่เพลง ได้นำเสนอ ได้แก่ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ ทำให้เราได้เรียนรู้ว่าในอดีตหรือ การเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นอย่างไร เช่น ภาพสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ด้านการประกอบอาชีพพบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะชาวนาซึ่งการทำไร่ทำนาในอดีตนั้นจะเป็นลักษณะการทำนาแบบดั้งเดิม ภาพสะท้อนด้านค่านิยมพบว่าส่วนใหญ่มีค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง ค่านิยมการรักนวลสงวนตัว เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเพลงน้อยเป็นเครื่องมือที่สามารถสรุปความและถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ออกมาได้อย่างเข้าใจ มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์และสนุกสนาน ช่วยสร้างความสนใจให้กับผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านนำมาบูรณาการกับการเรียนรู้ทางวิชาการ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างลึกซึ้ง เป็นผู้ที่มีความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและผลิตผลงานในแนวทางของตนเองได้ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมมากที่สุด จึงได้คิดค้นกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงน้อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 6 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาค้นคว้ากระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล (Informants) โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ (Purposive Sampling) ซึ่งได้ระบุคุณลักษณะของบุคคลในกลุ่มที่ต้องการศึกษาไว้เพื่อเป็นเกณฑ์ในการเลือกดังนี้ 1) ครูผู้สอนสังคม 2) นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 3) ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 4) ศิลปินเพลงพื้นบ้าน 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน 6) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา 7) ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชารัฐศาสตร์ 8) นักจัดกิจกรรมทางการเมือง โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์) จำนวน 42 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) และสนทนากลุ่ม 2) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม 3) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม 4) ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 5) แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 6) แบบประเมินวัดผลการเรียนรู้ เรื่องประชาธิปไตย

วิเคราะห์ข้อมูลเป็นเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีสามเส้าด้านข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวม วิเคราะห์เรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนาข้อมูล โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ ระยะเวลาที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระยะเวลาที่ 2 การสร้างและทดลองใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและปรัชญา จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีในบทที่ 2 ผู้วิจัยจึงออกแบบวิธีการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูล โดยมุ่งเน้นศึกษาเพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และวิเคราะห์ผลการวิจัยภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้และประสบการณ์ในเรื่องประชาธิปไตย เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในด้านการจัดการศึกษานำไปเป็นแนวทางในการสนับสนุนและพัฒนาการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

วิธีดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้ สังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

1. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

- ขั้นที่ 1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา จากหลักการ ทฤษฎี เอกสาร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
- ขั้นที่ 2 การเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้วิชา สังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ในปัจจุบัน ในโรงเรียนที่ได้คัดเลือกไว้ สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับตัวแทนนักเรียนที่ได้คัดเลือกไว้ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) กับครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย
- ขั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการสังเกตการณ์ การสนทนา กลุ่ม และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับครูผู้สอนสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย แล้วนำมาเรียบเรียงเป็น รายงานการวิจัยในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนาข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อไป
- ขั้นที่ 4 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาสังคม ศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ในปัจจุบันมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและจัดการเรียนรู้อย่างเป็น รูปธรรมกับกลุ่มนักเรียนที่เลือกไว้ต่อไป

2. การกำหนดขอบเขตของการวิจัย

● ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

1. นักเรียน

เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนจ่านก ร้อง 2) โรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์ 3) โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์) โรงเรียนละ 10 คน รวม 30 คน

เกณฑ์การเลือก

เลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยกำหนดเป็นเกณฑ์/ คุณสมบัติ ว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจ และสามารถให้ข้อมูลในเรื่องนั้นๆ ได้ลึกซึ้ง ที่สุด โดยการเลือกผู้ให้ของข้อมูลที่เป็นนักเรียน ผู้วิจัยมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้

- 1) เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่เรียนในสถานศึกษาที่ผู้วิจัย เลือกไว้ข้างต้น
- 2) เป็นนักเรียนที่ได้เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

3) เป็นนักเรียนที่เคยทำกิจกรรมเกี่ยวกับประชาธิปไตยในโรงเรียน เช่น สภานักเรียน รมณรงค์กิจกรรมการเลือกตั้ง ทำงานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในโรงเรียน เป็นต้น

2. ครูผู้สอน

เกณฑ์การเลือก

เลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยกำหนดเป็นเกณฑ์/คุณสมบัติ ว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจ และสามารถให้ข้อมูลในเรื่องนั้นๆ ได้ลึกซึ้งที่สุด โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลด้านครูผู้สอน ผู้วิจัยมีการกำหนดเกณฑ์ไว้คือ

- 1) เป็นครูสอนวิชาสังคม เรื่องประชาธิปไตย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย
- 2) เป็นครูผู้สอนผู้มีความรู้ความสามารถในด้านการสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย
- 3) เป็นครูที่ดูแลกิจกรรม ชมรม โครงการ ที่เกี่ยวข้องข้องกับประชาธิปไตยในโรงเรียน

มีจำนวน 3 ท่าน ดังนี้

- 1) ครูสุรชัย คุตช่วง โรงเรียนจ่านกร้อง พิษณุโลก
- 2) ครูจริยา บัวสำเร็จ โรงเรียนศิลาจารย์พัฒนา กรุงเทพมหานคร
- 3) ครูณัฐพล จันทร์อิม โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์) สุโขทัย

• ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เป็นเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานปี 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม เน้นเรื่องประชาธิปไตย

• ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

เกณฑ์การเลือก

เลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยกำหนดเป็นเกณฑ์/คุณสมบัติ ว่าเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งเป็นโรงเรียนเดียวกับผู้ให้ข้อมูลด้านครูผู้สอนแต่ละท่าน มีดังนี้คือ

- 1) โรงเรียนจ่านกร้อง พิษณุโลก
- 2) โรงเรียนศิลาจารย์พัฒนา กรุงเทพมหานคร
- 3) โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์)

- **ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย**

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในปีการศึกษา 2563 ช่วง มิถุนายน 2563 ถึง สิงหาคม 2564

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

- **เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล**

3.1. แนวทางการศึกษาเอกสาร (Documentary study) หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา

3.2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ครูผู้สอนด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

3.3. แนวคำถามในการสัมภาษณ์นักเรียนที่ได้เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

3.4. แนวทางการสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ได้ ไปใช้ในการเก็บข้อมูลสนาม โดยดำเนินการยึดตามวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

- ติดต่อนักเรียน ตามที่เลือกไว้จำนวน 30 คน และครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ตามที่เลือกไว้จำนวน 3 โรงเรียน แบ่งสัมภาษณ์วันละโรงเรียน โดยทำเป็นหนังสือขอความอนุเคราะห์ แนะนำตนเอง แจ้างถึง วัตถุประสงค์ถึงเรื่องที่ศึกษา กระบวนการดำเนินการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) เป็นรายบุคคลกับครูผู้สอนสังคม และสนทนากลุ่มกับนักเรียนแต่ละโรงเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ตามวันเวลาและสถานที่ที่ได้นัดหมาย ในประเด็นคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้าครอบคลุม 7 ประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ 1) ด้าน

ครูผู้สอน 2) ด้านผู้เรียน 3) ด้านเนื้อหาสาระ 4) ด้านสื่อการเรียนรู้ 5) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ 6) ด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอน 7) ด้านบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัย จะทำการขออนุญาตบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูล เมื่อได้รับการยินยอมจึงเริ่มการสัมภาษณ์ และในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมอยู่ด้วย

- นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย เพื่อวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย และนำมาเสริมสร้างเครื่องมือเพื่อใช้พัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน ในงานวิจัยนี้เพิ่มเติมต่อไป

- อุปกรณ์การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) อุปกรณ์ในการจดบันทึก
- 2) เทปบันทึกเสียง
- 3) กล้องถ่ายภาพและวิดีโอ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ จะเป็นข้อความบรรยายซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ สทนากลุ่ม และจดบันทึก เพื่อสรุปข้อเท็จจริงและนำเสนอต่อไปสามารถวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนได้ดังนี้ 1) ถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างละเอียด 2) ทำข้อสรุปชั่วคราวและการตัดทอนข้อมูล 3) เสนอข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ 4) สรุปข้อเท็จจริงและนำเสนอเชิงพรรณนา

วิธีดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 การสร้างและทดลองใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

1. ขั้นตอนในการดำเนินการศึกษา

- ขั้นที่ 1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ การบูรณาการการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลง จากหลักการ ทฤษฎี เอกสาร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีศึกษาเอกสาร (documentary study)

- ขั้นที่ 2 การเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เรื่อง เพลงฉ่อย และการสัมภาษณ์เจาะลึก (in - depth Interview) กับศิลปินพื้นบ้าน ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา รัฐศาสตร์ และนักกิจกรรมทางการเมือง

- ขั้นที่ 3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย และการศึกษาในระยะที่ 1 และข้อมูลที่ได้จากการ

สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในระยะที่ 2 มาใช้ในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

- ชั้นที่ 4 นำกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย มาจัดการเรียนรู้ อย่างเป็นรูปธรรมกับกลุ่มนักเรียนที่เลือกไว้
- ชั้นที่ 5 เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการดำเนินการวิจัยทั้งหมด เรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณานาข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อไป

2. การกำหนดขอบเขตของการวิจัย

2.1. กลุ่มเป้าหมาย

เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์) จังหวัดสุโขทัย ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน 42 คน

เกณฑ์การเลือก

เลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยกำหนดเป็นเกณฑ์/คุณสมบัติ ว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจ และสามารถให้ข้อมูลในเรื่องนั้นๆ ได้ลึกซึ้งที่สุด โดยการเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียน ผู้วิจัยมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้

- 1) เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์) จังหวัดสุโขทัย
- 2) เป็นนักเรียนที่ได้เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย
- 3) เป็นนักเรียนที่หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ของโรงเรียนเลือกให้

2.2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

1. นักเรียน (ช่วงประเมินผลการเรียนรู้)

เกณฑ์การเลือก

เลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยการเลือกผู้ให้ของข้อมูลด้านนักเรียน ผู้วิจัยมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ คือ เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยไปทดลองสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์) จำนวน 42 คน และเก็บข้อมูลจากการวัดผล ประเมินผล โดยจะใช้วิธีการสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน

เกณฑ์การเลือก

เลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยกำหนดเป็นเกณฑ์/คุณสมบัติ ว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจ และสามารถให้ข้อมูลในเรื่องนั้นๆ ได้ลึกซึ้งที่สุด โดยการเลือกผู้ให้ของข้อมูลด้านครูผู้สอน ผู้วิจัยมีการกำหนดเกณฑ์ไว้คือ

- 1) เป็นครูผู้สอนเพลงพื้นบ้านในโรงเรียน มีความสามารถในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
- 2) อยู่ในพื้นที่จังหวัดสุพรรณซึ่งถือว่าเป็นแหล่งกำเนิดเพลงพื้นบ้านที่สำคัญของประเทศไทย

มีจำนวน 2 ท่าน/ตัวแทน ดังนี้

- 1) **ครูศรีอัมพร ประทุมพันธ์** ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลวัดป่าเลไลยก์ อ.เมืองสุพรรณบุรี จ.สุพรรณบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1
- 2) **ครูชำเลียง มณีวงษ์** ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 1 อ.ดอนเจดีย์ จ.สุพรรณบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

3. ศิลปินเพลงพื้นบ้าน

เกณฑ์การเลือก

เลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยกำหนดเป็นเกณฑ์/คุณสมบัติ ว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจ และสามารถให้ข้อมูลในเรื่องนั้นๆ ได้ลึกซึ้งที่สุด โดยการเลือกผู้ให้ของข้อมูลด้านครูผู้สอน ผู้วิจัยมีการกำหนดเกณฑ์ไว้คือ

- 1) มีความสามารถร้องเพลงพื้นบ้านและเพลงฉ่อยเป็นอาชีพได้
- 2) เคยได้รับรางวัลด้านศิลปินพื้นบ้านดีเด่นหรือศิลปินพื้นบ้าน
- 3) เป็นผู้สืบสาน อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านและเพลงฉ่อย

มีจำนวน 2 ท่าน/ตัวแทน ดังนี้

- 1) **แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์** ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปการแสดง (เพลงพื้นบ้าน-อีแซว) ปี 2539
- 2) **พ่อโกมินทร์ พูลเขตรกิจ** ศิลปินเพลงพื้นบ้าน จังหวัดนครสวรรค์

4. ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน

เกณฑ์การเลือก

เลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยกำหนดเป็นเกณฑ์/คุณสมบัติ ว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจ และสามารถให้ข้อมูลในเรื่องนั้นๆ ได้ลึกซึ้งที่สุด โดยการเลือกผู้ให้ของข้อมูลด้านครูผู้สอน ผู้วิจัยมีการกำหนดเกณฑ์ไว้คือ

- 1) เป็นนักวิชาการด้านเพลงพื้นบ้าน
- 2) มีงานเขียนเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านและเผยแพร่
- 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน/คติชนวิทยา

มีจำนวน 1 ท่าน/ตัวแทน ดังนี้

1) **ผศ.โอฬาร รัตนภักดี** อาจารย์ประจำวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง จังหวัดลำปาง ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา ภาษาไทย และเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

5. ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา

เกณฑ์การเลือก

เลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยกำหนดเป็นเกณฑ์/คุณสมบัติ ว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจ และสามารถให้ข้อมูลในเรื่องนั้นๆ ได้ลึกซึ้งที่สุด โดยการเลือกผู้ให้ของข้อมูลด้านครูผู้สอน ผู้วิจัยมีการกำหนดเกณฑ์ไว้คือ

- 1) เป็นนักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอนสังคม
- 2) เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีผลงานเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรและการสอนสังคม

มีจำนวน 1 ท่าน/ตัวแทน ดังนี้

1) **ผศ.อรรถพล อนันตวรสกุล** หัวหน้าภาควิชาการการสอนสังคม ศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ผู้ผลักดันแนวทางการสอนสังคมที่สร้างสรรค์และสร้างเครือข่ายครูสังคมทั่วประเทศ

6. ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชารัฐศาสตร์

เกณฑ์การเลือก

เลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยกำหนดเป็นเกณฑ์/คุณสมบัติ ว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจ และสามารถให้ข้อมูลในเรื่องนั้นๆ ได้ลึกซึ้งที่สุด โดยการเลือกผู้ให้ของข้อมูลด้านครูผู้สอน ผู้วิจัยมีการกำหนดเกณฑ์ไว้คือ

- 1) เป็นนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์

2) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงรัฐศาสตร์ หลักการประชาธิปไตย

มีจำนวน 3 ท่าน/ตัวแทน ดังนี้

1) ศาสตราจารย์ ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง อาจารย์ประจำภาควิชา รัฐศาสตร์การเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ผู้มี ผลงานการเขียนหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองท้องถิ่นเป็นที่ยอมรับไปทั่วประเทศ และ เป็นผู้ผลักดันการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด

2) อาจารย์ศิวพล ชมภูพันธ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผู้เชี่ยวชาญการสอนวิชาสังคม ทิวเตอร์วิชาสังคมศึกษา มีผลงานการ เขียนหนังสือสรุปบทเรียนและข้อสอบ O-net วิชาสังคม

3) อาจารย์ณิภัทร์ กิจเจริญ อาจารย์ประจำสาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อาจารย์ผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการศึกษากับการเมือง

7. นักจัดกิจกรรมทางการเมือง

เกณฑ์การเลือก

เลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยกำหนดเป็นเกณฑ์/ คุณสมบัติ ว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจ และสามารถให้ข้อมูลในเรื่องนั้นๆ ได้ลึกซึ้ง ที่สุด โดยการเลือกผู้ให้ของข้อมูลด้านครูผู้สอน ผู้วิจัยมีการกำหนดเกณฑ์ไว้คือ

- 1) เป็นนักจัดกิจกรรมทางการเมือง
- 3) จัดกิจกรรมทางการเมืองเรียกร้องประชาธิปไตยอย่างสันติวิธี

มีจำนวน 1 ท่าน/ตัวแทน ดังนี้

1) นายสิริวิชัย เสรธีวัฒน์ (จ่านิว) นักจัดกิจกรรมทางการเมืองผู้ เรียกร้องประชาธิปไตยในฐานะเยาวชนและประชาชนคนไทยเพื่อส่วนรวมโดยจัดกิจกรรมอย่างสันติ วิธี

1.3. ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 เป็นเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานปี 2551 กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตใน สังคม เน้นเรื่องประชาธิปไตย โดยผู้วิจัยเลือกเนื้อหา เป็น 5 หน่วยย่อย ดังนี้

- 1) การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
- 2) กฎหมายรัฐธรรมนูญเบื้องต้น
- 3) การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย

- 4) บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- 5) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ส่วนที่ 2 เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการสอนศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) โดยมีขั้นตอนและองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ 5 หน่วยย่อย ดังนี้

- 1) ประวัติความเป็นมาของเพลงฉ่อย
- 2) ลักษณะของเพลงฉ่อย
- 3) องค์ประกอบของการแต่งเพลงฉ่อย
- 4) องค์ประกอบของการเล่นเพลงฉ่อย
- 5) บูรณาการการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยกับเพลงฉ่อย

1.4. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

เกณฑ์การเลือก

เลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยผู้วิจัยมีการกำหนดเกณฑ์ไว้คือ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุโขทัยที่มีรูปแบบการเรียนการสอนเฉพาะทางที่เน้นในเรื่องความสามารถของผู้เรียนเป็นหลักและสนับสนุนการเรียนรู้ด้านวิชาการควบคู่ไปด้วย โดยผู้วิจัยเลือกโรงเรียน “โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์)” ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยทำหน้าที่สอนอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้ เพื่อใช้เป็นพื้นที่ในการทดลองกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยจะเน้นการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งโรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์) สังกัดกองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยนั้นส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัด มีจิตสำนึกรักท้องถิ่นของตน อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม โดยกองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่นได้ระบุอำนาจหน้าที่ข้อหนึ่งด้านการดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ว่า “มีหน้าที่ในการดำเนินงาน และส่งเสริมสนับสนุน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย”

1.5. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในปีการศึกษา 2563 ช่วง กันยายน 2563 ถึง กันยายน 2564 โดยผู้วิจัยใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

- 1) การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย รวมทั้งสิ้น 10 คาบ คาบละ 50 นาที สัปดาห์ละ 3 คาบ โดยมีเนื้อหาทั้งหมด 5 หน่วยย่อย

2) การจัดการเรียนรู้เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) และบูรณาการกับวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย รวมทั้งสิ้น 8 คาบ คาบละ 50 นาที สัปดาห์ละ 3 คาบ โดยมีเนื้อหาทั้งหมด 5 หน่วยย่อย

3) รวมสองส่วนได้ 18 คาบ ระยะเวลาประมาณ 6 สัปดาห์ (ประมาณ 1 เดือนครึ่ง)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

3.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเรื่องประชาธิปไตย (10 คาบ)

3.1.2 แผนการจัดการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) และบูรณาการ (8 คาบ)

3.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 แนวทางการศึกษาเอกสาร (Documentary study) ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลง และศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย)

3.2.2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

3.2.3 แนวทางการสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมเรื่องประชาธิปไตย

3.2.4 แนวคำถามในการสนทนากลุ่มกับนักเรียนที่ได้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

3.2.5 แบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย คือ แบบประเมินวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในเรื่องประชาธิปไตย และประเมินผลการบูรณาการวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตยกับ เพลงฉ่อย

3.3 ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย มีขั้นตอนดังนี้

- **ขั้นที่ 1 เรียนวิชาการ** จัดการเรียนการสอนใน เรื่อง ประชาธิปไตย เน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้ลงมือปฏิบัติ ทบทวนความรู้เดิมและเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ที่เกี่ยวกับเรื่องประชาธิปไตย ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย
- **ขั้นที่ 2 เรียนศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย)** จัดการเรียนการสอนการแต่งเพลงฉ่อยและวิธีการเล่นเพลงฉ่อย เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ฝึกแต่งเพลง ฝึกร้องเพลง โดยครูผู้สอนให้ดูตัวอย่างจากสื่อที่หลากหลาย
- **ขั้นที่ 3 บูรณาการการเรียนรู้** โดยบูรณาการระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย และศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) เน้นให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้เรื่องประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยอย่างสร้างสรรค์ โดยมีการแบ่งทีมรวมกลุ่ม เพื่อสร้างทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้เกิดกระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
- **ขั้นที่ 4 การประยุกต์ใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์** นักเรียนใช้ความรู้และประสบการณ์เดิม ร่วมกับความรู้และประสบการณ์ใหม่ที่ได้เรียนมา ตกผลึกความรู้จากวิชาที่เรียนทั้งหมดแล้วนำมาประยุกต์และสร้างสรรค์เป็นเพลงฉ่อยที่สอดแทรกเนื้อหาประชาธิปไตย ขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดทักษะการคิด การวิเคราะห์ เพื่อนำความคิดสร้างสรรค์มาต่อยอดเพื่อสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรม
- **ขั้นที่ 5 นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้** จัดเป็นกิจกรรม "ฉ่อยประชันทันโลก" โดยใช้เพลงฉ่อยเป็นพื้นฐานของการนำเสนอ ผู้เรียนสามารถนำเสนอผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ตามความชอบ ความถนัดของแต่ละกลุ่มหรือแต่ละคน สามารถต่อยอดเป็นแนวดนตรีใหม่ การใช้คำใหม่ๆ การแสดงเพิ่มเติมประกอบการนำเสนอ เป็นต้น
- **ขั้นที่ 6 วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้** โดยใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ด้วยแบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย เป็นเครื่องมือการวัดผลที่หลากหลายและรอบด้าน แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

4. การสร้าง พัฒนา และหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยสร้างแผนการสอนวิชาสังคมศึกษาและแผนการสอนศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ขึ้นเพื่อสำหรับการสอนผู้เรียน โดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานปี 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม เน้นเรื่องประชาธิปไตย ได้พิจารณาขอบข่ายเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการสอน และนำผลของการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ในปัจจุบัน มาร่วมใช้ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคม เรื่องประชาธิปไตยด้วย

2. ศึกษาหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ การบูรณาการการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เพลงประกอบการสอน

3. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการแสดงเกี่ยวกับเพลงเพลงพื้นบ้าน ทั้งการร้อง การเล่น การแต่งเพลง จากหนังสือและสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมาสร้างเนื้อหาในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ให้สมบูรณ์

4. เลือกเนื้อหาจากการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในหัวข้อการอบรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อนำมาปรับกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ มัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดกระบวนการบูรณาการ การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้ศิลปวัฒนธรรม เพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) กับ วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

5. นำข้อมูลที่ศึกษาจากทั้ง 2 ส่วนคือ วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย และ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) นำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยแผนการจัดการเรียนรู้ สังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย 10 คาบ คาบละ 50 นาที สัปดาห์ละ 3 คาบ มีเนื้อหาทั้งหมด 5 หน่วยย่อย และใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) 8 คาบ คาบละ 50 นาที สัปดาห์ละ 3 คาบ โดยมีเนื้อหาทั้งหมด 5 หน่วยย่อย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 รวม 18 คาบ 6 สัปดาห์ (ประมาณ 1 เดือนครึ่ง)

6. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคม เรื่องประชาธิปไตย

1) แผนการสอนหน่วยที่ 1 การเมืองการปกครองในระบบ

ประชาธิปไตย

- ความหมายและความเป็นมาของการเมืองการปกครอง
- ความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตย
- ลักษณะของอำนาจอธิปไตย
- สถาบันการปกครองในระบบประชาธิปไตย

2) แผนการสอนหน่วยที่ 2 กฎหมายรัฐธรรมนูญเบื้องต้น

- ความหมายและความสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญ
- เนื้อหาของกฎหมายรัฐธรรมนูญ
- สิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย
- หน้าที่ของประชาชนชาวไทย

3) แผนการสอนหน่วยที่ 3 การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย

- ความหมายและความสำคัญของการเลือกตั้ง
- การเลือกผู้แทนในระดับต่าง ๆ
- คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง
- การใช้ดุลยพินิจในการเลือกตั้ง
- ผลเสียของการซื้อขายเสียง
- การป้องกันการซื้อขายเสียง
- ประชาชนควรทำอย่างไรเมื่อมีการเลือกตั้ง
- หากไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะทำให้เสียสิทธิอะไรบ้าง

4) แผนการสอนหน่วยที่ 4 บทบาทของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร

- ความหมายของคำว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ความสำคัญของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- การได้มาและพ้นจาก ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- บทบาทอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ลักษณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดีและไม่ดี
- หน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนต่อการเลือกตั้ง ส.ส.
- การปฏิบัติตนภายหลังการเลือกตั้ง ส.ส.

5) แผนการสอนหน่วยที่ 5 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ

ประชาชน

- การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- ประเภทของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับชาติ
- การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น

7. แผนการจัดการเรียนรู้ศิลปะวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย)

- 1) แผนการสอนหน่วยที่ 1 ประวัติความเป็นมาของเพลงฉ่อย
- 2) แผนการสอนหน่วยที่ 2 ลักษณะของเพลงฉ่อย
- 3) แผนการสอนหน่วยที่ 3 องค์ประกอบของการแต่งเพลงฉ่อย
  - ลักษณะการแต่งเนื้อเพลง
  - ลักษณะโครงสร้างคำประพันธ์/ฉันทลักษณ์ของเพลงฉ่อย
- 4) แผนการสอนหน่วยที่ 4 องค์ประกอบของการเล่นเพลงฉ่อย
  - รูปแบบการร้อง
  - เทคนิคการร้อง
  - ทำนองเพลง/เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ
  - การแต่งกาย

5) แผนการสอนหน่วยที่ 5 จัดกระบวนการบูรณาการการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ศิลปะวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) กับ วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ 3 ท่าน คือ 1) รองศาสตราจารย์ ดร.สุขแก้ว คำสอน 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษ จันทะคุณ 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สลักจิต ตรีธรมโอภาส ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

4.2 แบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย

เป็นเครื่องมือการวัดผลที่หลากหลายและรอบด้าน โดยใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นไปตามเกณฑ์การประเมิน 3 ด้านคือ การประเมินด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice) และด้านเจตคติหรือคุณลักษณะ (Attitude) ด้วยแบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) สร้างแบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย ที่มีเกณฑ์ประเมินรอบด้าน ตามตัวชี้วัดและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้
- 2) นำแบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย ที่ได้สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เป็นผู้ประเมินความเหมาะสม จากนั้นนำแบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย ฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

ตาราง 2 แบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย

แบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย				
ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ความรู้	เข้าใจและนำเสนอเนื้อหาในผลงานได้อย่างถูกต้อง			
	สอดแทรกเนื้อหาสาระผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างเข้าใจ			
	เข้าใจและสรุปทเรียนตามหลักฉันท์ลักษณะของเพลงฉ่อยได้อย่างถูกต้อง			
	เข้าใจเนื้อหาตามที่กลุ่มได้รับมอบหมาย			
	รวม			
ทักษะ	มีส่วนร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม			
	สารสรุปเนื้อหาผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างสร้างสรรค์			
	นำเสนอผลงานผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างสร้างสรรค์			
	ใช้ภาษาในการแต่งเพลงฉ่อยได้อย่างสร้างสรรค์			
รวม				
คุณลักษณะ	มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมในห้องเรียน			
	มีความสนุกสนานระหว่างทำกิจกรรมในห้องเรียน			
	มีความสนใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น			
	มีความจดจ่อกับสิ่งที่ผู้สอนนำเสนอ			
รวม				

เกณฑ์การให้คะแนน

ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินสมบูรณ์ชัดเจน	ให้	3	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินเป็นส่วนใหญ่	ให้	2	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินบางส่วน	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
25 - 36	ดี
12 - 24	พอใช้
ต่ำกว่า 12	ปรับปรุง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ได้ ไปใช้ในการเก็บข้อมูลสนาม ในขั้นการสร้างและทดลองใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

5.1 ติดต่อ ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน จำนวน 2 ท่าน ศิลปินพื้นบ้าน จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน จำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนจำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญในสาขารัฐศาสตร์จำนวน 1 ท่าน และนักกิจกรรมทางการเมือง 1 ท่านโดยทำเป็นหนังสือขอความอนุเคราะห์ แนะนำตนเอง แจ้งถึงวัตถุประสงค์ถึงเรื่องที่ศึกษา กระบวนการดำเนินการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

5.2 สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เป็นรายบุคคล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ตามวันเวลาและสถานที่ที่ได้นัดหมาย ในประเด็นคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้าครอบคลุม 7 ประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยซึ่งจะเน้นเป็นกระบวนการสอนแบบบูรณาการ ได้แก่ 1) ด้านครูผู้สอน 2) ด้านผู้เรียน 3) ด้านเนื้อหาสาระ 4) ด้านสื่อการเรียนรู้ 5) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ 6) ด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอน 7) ด้านบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะทำการขออนุญาตบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูล เมื่อได้รับการยินยอมจึงเริ่มการสัมภาษณ์ และในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้การสังเกตการณ์ (Observation) แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

5.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในข้างต้นมาทำการพิจารณา

5.4 ดำเนินการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ซึ่งมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1) กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด
- 2) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
- 3) ออกแบบกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาเนื้อหาเรื่อง ประชาธิปไตย โดยการบูรณาการกับศิลปะเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย)
- 4) กำหนดสื่อการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากเนื้อหาที่จะจัดการเรียนรู้ และพิจารณาความเหมาะสมกับระดับชั้นที่จัดการเรียนรู้
- 5) กำหนดสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้ในส่วนของเพลงฉ่อยจะมีการสอนจากผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน โดยการจัดบรรยากาศให้เหมือนกับการซ้อมเล่นเพลงพื้นบ้านของพ่อเพลงแม่เพลงจริงๆ
- 6) กำหนดบทบาทของครูและนักเรียน

7) กำหนดเกณฑ์การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้จะวัดผลและประเมินผลจากพฤติกรรมที่แสดงออก ผลงานที่เป็นรูปธรรมอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน

5.5 ผู้วิจัยนำกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแนวทางการจัดการเรียนรู้

5.6 นำกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

5.7 สนทนากลุ่มกับนักเรียนผู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยถามตามแนวข้อคำถามที่เตรียมไว้เพื่อสะท้อนผลจากการเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

5.8 จัดการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ด้วยแบบประเมินการวัดความรู้เรื่องประชาธิปไตย และรวบรวมผลการเรียนรู้ทั้งหมดเพื่อนำมาวิเคราะห์

5.9 อุปกรณ์การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) อุปกรณ์ในการจดบันทึก
- 2) เทปบันทึกเสียง
- 3) กล้องถ่ายภาพและวิดีโอ

6. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การทดสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยอาศัยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการตรวจสอบ แหล่งบุคคล คือ การเปรียบเทียบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มของ นักเรียน และ ครูผู้สอน ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน และผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน

การสร้างสมดุลให้กับอคติที่อาจเกิดขึ้นนั้น จะใช้คำถามเดียวกันในการสัมภาษณ์ เพื่อจะตรวจสอบว่าคำตอบเป็นไปทิศทางเดียวกันหรือไม่ เพื่อเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องในการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่

การตรวจสอบการดำเนินการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ (Peer Debriefing) จะให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของข้อความที่ใช้ในการสัมภาษณ์ว่ามีความครอบคลุมทั้ง 5 ประเด็นที่สนใจศึกษา

การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การสังเกต (Observation) แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และข้อมูลจากเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นวิธีการสร้างความน่าเชื่อถือ (Credibility) และความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลโดยพิจารณาวิธีการสังเกตที่เชื่อว่าได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และมีความครบถ้วนมากขึ้นน้อยเพียงใด มีความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยได้

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยในครั้งนี้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และจัดบันทึกจากการวิจัยในครั้งนี้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนได้ดังนี้

1) **การถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างละเอียด** ห้ามมีการข้ามประโยคบางประโยคที่ผู้วิจัยตัดสินใจว่า “ไม่มีความสำคัญ” เพราะข้อมูลบางอย่างอาจนำมาใช้ในการตรวจสอบในภายหลังได้

2) **การจัดเตรียมข้อมูล (Data Management)** การจัดบันทึกข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ และนำข้อมูลเหล่านี้มาช่วยในการวิเคราะห์ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม ของผู้ให้ข้อมูล การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม มาจัดระบบ ถอดเทปบันทึกเสียง และจัดพิมพ์ข้อมูล

3) **การให้รหัส (Coding)** โดยการใช้คำหลักซึ่งอาจมีลักษณะเป็นวลีหรือข้อความหนึ่งมาแทนข้อมูลที่บันทึกไว้ในบันทึกภาคสนามที่ผู้วิจัยทำการอ่านข้อมูลการสัมภาษณ์ มาจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categoring) หรือการทำดัชนีข้อมูล (Indexing) โดยการเลือกคำบางคำมาเพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูล โดยดัชนีข้อมูลนี้อาจเป็นคำ (Words) เป็นประโยค (Sentences) เป็นแนวคิด (Concept)

4) **การทำข้อสรุปชั่วคราวและการตัดทอนข้อมูล (Memoing Data Reduction)** การลงเขียนข้อสรุปแต่ละเรื่อง เพื่อลดขนาดข้อมูลและช่วยกำจัดข้อมูลที่ไม่ต้องการออกไปได้ ทำให้ข้อมูลในส่วนที่เป็นบันทึกละเอียดที่มีอยู่มากนั้นถูกลดทอนหรือตัดทิ้งไปจนเหลือเฉพาะประเด็นหลักๆ ทำให้ข้อมูลมีความกระชับชัดเจนมากขึ้น

5) การเสนอข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และการนำเสนอ (Displaying Data for Analysis) เป็นการนำข้อสรุปย่อยๆ มาเชื่อมโยงกัน เพื่อหาข้อสรุปซึ่งจะตอบปัญหาการวิจัย

6) สรุปข้อเท็จจริงและการนำเสนอ (Verifying Conclusions and Presentation) ได้แก่ การเชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎี กับสิ่งที่ค้นพบ ความสำเร็จของการสร้างบทสรุป และทำเป็นรายงานเผยแพร่ต่อไป

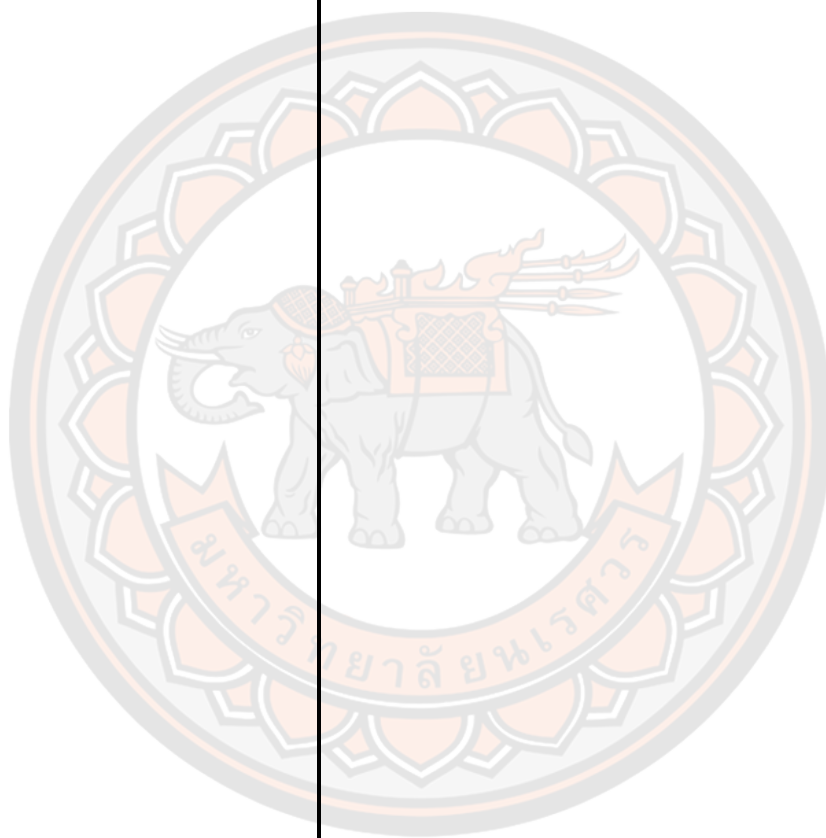

ตาราง 3 สรุปขั้นตอนการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ผลที่ได้รับ
<p>วิธีดำเนินการวิจัยในชั้น</p> <p>การศึกษาและวิเคราะห์สภาพ</p> <p>ปัจจุบันของกระบวนการ</p> <p>จัดการเรียนรู้สังคมศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จาก 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 ท่าน ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> ครูโรงเรียนในจังหวัดพิษณุโลก 1 ท่าน ครูโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร 1 ท่าน ครูโรงเรียนในจังหวัดสุโขทัย 1 ท่าน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 10 คน รวม 30 คน ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> นักเรียนโรงเรียนในจังหวัดพิษณุโลก 10 คน นักเรียนโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร 10 คน นักเรียนโรงเรียนในจังหวัดสุโขทัย 10 คน 	<p>เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล</p> <ul style="list-style-type: none"> แนวทางการศึกษาเอกสาร (Documentary study) ที่เกี่ยวกับหลักสูตร สังคมศึกษา <ul style="list-style-type: none"> แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้สอนด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย แนวคำถามในการสนทนากลุ่มนักเรียนที่ได้เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย แนวทางการสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย 	<ul style="list-style-type: none"> ได้ทราบถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย ในปัจจุบัน ได้ทราบถึงข้อดีข้อเสียของรูปแบบทางการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย ในปัจจุบัน นำผลของการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย ไปพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้อีกต่อไป
<p>วิธีดำเนินการวิจัยในชั้นการ</p> <p>สร้างและทดลองใช้</p> <p>กระบวนการเรียนรู้เชิง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2 ท่าน ศิลปินเพลงพื้นบ้าน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน 1 ท่าน 	<ul style="list-style-type: none"> แนวทางการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลง และ 	<ol style="list-style-type: none"> ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปะวัฒนธรรมเพลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ผลที่ได้รับ
วัตถุประสงค์	<ul style="list-style-type: none"> ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชารัฐศาสตร์ 3 ท่าน นักจัดกิจกรรมทางการเมือง 1 ท่าน นักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 15 คน 	<ul style="list-style-type: none"> แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย แบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย 	<ul style="list-style-type: none"> พื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย นวัตกรรมการสร้างองค์ความรู้เรื่องประชาธิปไตย ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ของนักเรียน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน แนวทางในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ผลที่ได้รับ
			<p>6. แนวทางในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านจากกระบวนการจัดการเรียนรู้สู่เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย</p>

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย นี้ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 2 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย และ 2) เพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ผู้วิจัยจะรายงานผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

โดยผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตยออกเป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านผู้สอน 2) ด้านผู้เรียน 3) ด้านเนื้อหาสาระวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย 4) ด้านสื่อการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย 5) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย 6) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน และ 7) บริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รายละเอียด ดังนี้

4.1.1 สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ในด้านผู้สอน

ครูคือผู้ชี้แนะในการจัดการเรียนการสอน

ครูผู้สอนสังคมศึกษาส่วนมากมีสถานะเป็นผู้ชี้แนะ เพื่อให้ผู้เรียนคล้อยตาม เน้นการพูดฝ่ายเดียวไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนมากนัก ยังขาดความสนใจในการสอนเนื้อหาเรื่องประชาธิปไตย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ครูต้องเป็นผู้ชี้แนะแต่ในทุกวันนี้เราต้องยอมรับว่าครูคือผู้ชี้แนะโดยส่วนใหญ่ด้วยความที่คนมีความหลากหลายในตนเอง ครูก็คือความหลากหลายอย่างหนึ่ง ดังนั้นถามว่า

จริงๆ แล้วการที่ครูมาเรียนสอนหน้าห้องน้อยคนมากที่ครูจะอินกับการเป็นประชาธิปไตยและ
น้อยคนมากที่จะหยิบยกเข้ามาโดยสิ้นไหล

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ครูเป็นผู้นำทางการสอน โดยคิดออกแบบและทำเป็นแบบอย่างเพื่อให้ผู้เรียนทำตามใน
กรอบที่ตนเองตั้งไว้ผู้เรียนมีหน้าที่ปฏิบัติตามแนวทางเท่านั้นไม่สามารถคิดนอกกรอบได้ดังที่ผู้ให้ข้อมูล
สำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...บทบาทของครูผู้สอนก็คือ ถ้าจะพูดถึงในส่วนของเรา ก็เป็นลักษณะของครู
ทั่วไป แต่คือว่าเราก็จะทำให้เราเป็นโค้ชมากกว่า ก็คือเป็นผู้นำให้เด็กได้คิดได้ปฏิบัติ คือเรา
จะไม่ได้สอนเด็กโดยตรง ยกตัวเช่น อย่างการเลือกตั้ง สอนความหมายการเลือกตั้งคืออะไร
ก็แล้วแต่ แต่เราก็จะจัดสถานการณ์ขึ้นมาเพื่อที่จะให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ครูขาดเทคนิคในการสอน

ครูหลายคนยังขาดเทคนิคในการสอนใหม่ๆ ทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนขาด
ประสิทธิภาพ ยังยึดติดกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมๆ ที่ทำต่อๆ กันมาดังที่ผู้ให้ข้อมูล
สำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ครูต้องมีเทคนิคแต่ต้องยอมรับว่าครูทุกวันนี้ก็พยายามแต่ด้วยภาพลักษณ์ ครูรุ่นใหม่
ก็พยายามอยู่ส่วนหนึ่ง กับครึ่งพยายามแล้วแต่เขาไม่รู้อันคืออะไร เราก็ต้องยอมรับว่า
ครูเองชินกับการสอนแบบเดิมหรือถูกสอนมาอย่างไรก็นำมาสอนนักเรียนแบบนั้น ถูกสอน
มาแบบนั้น วิทยาลัยครูหรืออะไรก็แล้วแต่ในสมัยก่อน

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...ทุกอย่างมันเป็นไปตามศาสตร์วิชา เช่น ถ้าเป็นครูภาษาอังกฤษก็จะกำหนดไว้เลย
ครูภาษาไทยก็จะกำหนดไว้เลย ครูภาษาไทยก็จะระเบียบมาก ประเพณีเป็นเลิศทุกอย่างก็
จะเป็นแบบนี้แต่ถ้าครูสังคมก็จะอะไรก็ได้ครูสังคมสามารถสิ้นไหลได้หมด ดังนั้นพอ
ธรรมชาติวิชาเป็นแบบนี้แล้วพอนำมาปรับให้เป็นเนื้อเดียวกันก็ยอมรับว่ายากในหมู่ครู
เปลืองๆ ครูจัดการยากกว่าเด็กเสียอีก

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ภาพ 7 สัมภาษณ์ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

ครูยังเน้นการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก

...ส่วนใหญ่คือเป็นการสอนแบบบรรยายอยู่ เป็นปัญหา อุปสรรคที่สำคัญ ที่จะจัดกิจกรรมในการสอน เพราะครูสังคมส่วนใหญ่ ก็ยังคงเน้นการพูดการบรรยายเด็กก็จะฟังก็จะจด ชี้นำเด็ก เด็กก็จะได้ไม่ได้แสดงความคิดเห็น ครูพูดอะไรก็ต้องอย่างนั้น เขาไม่มีโอกาสที่จะได้พูด ไม่มีโอกาสที่จะได้แสดงความคิดเห็น คราวนี้เด็กก็จะรับรู้ไปในระดับที่เขารับรู้ไปตามที่ครูผู้สอนบอกเล่าก็ถือเป็นปัญหามาก

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

...ส่วนใหญ่นั่งเรียนในห้องฟังครูสอนอย่างเดียว มีกิจกรรมอย่างอื่นบ้างนอกจากการบรรยายเช่น เล่นเกม แล้วก็จด ครูก็จะมาพูดมาสอน เปิดตามหนังสือสไลด์หนูฟังแล้วเบื่อมากง่วงอยากหลับ บางทีก็ไม่ได้ฟัง

(นักเรียนกลุ่ม 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

...หนูเป็นคนที่ไม่เข้าใจวิชาสังคมเลยคะตั้งแต่เรียนมา เพราะว่าคุณครูที่เจอมาตั้งแต่ประถมจนถึงม.2 คุณครูสอนบทนี้เสร็จก็ไปเรื่อยๆ บรรยายอย่างเดียว เน้นบรรยายบรรยาย พอบรรยายหนูก็ไม่เข้าใจอะไรเลยแล้วครูก็ไปบทอื่นเลย ไม่ได้ถามความคิดเห็นไม่ได้ตามเด็กนักเรียนในห้อง

(นักเรียนกลุ่ม 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ภาพ 8 การสอนบรรยายตามเนื้อหาในสไลด์ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

...สำหรับผมนะครับในเรื่องการจัดการเรียนการสอนเรื่องประชาธิปไตย ในเรื่องนี้ จะเน้นเกี่ยวกับการบรรยาย และมีการตั้งคำถามเด็ก จะพยายามให้เด็กได้คิดและวิเคราะห์ ตลอดว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมันส่งผลอย่างไรกับปัจจุบันและนี่ก็เป็นกระบวนการสอน ของผมที่จะเน้นบรรยายและมีส่วนร่วม

(ครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

ครูเป็นนักเล่าเรื่อง นักตั้งคำถาม

บทบาทส่วนใหญ่ของครูสังคมส่วนใหญ่มักวางตัวเองเป็นผู้บรรยายเป็นหลัก โดยไม่ได้ทำ ประชาพิจารณ์กับผู้เรียนว่าต้องการเรียนรู้ในเรื่องใด สนใจเรื่องไหน อยากถามอะไร แต่จะพูดหรือเล่า ตามบทที่ตัวเองเตรียมมา แล้วตั้งประเด็นคำถามที่เตรียมไว้สำหรับถามนักเรียนเพื่อให้เกิดข้อถกเถียง กันบ้างในชั้นเรียน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ในฐานะครูผู้สอนบทบาทก็จะเป็นครูผู้สอนเป็นนักตั้งคำถามและเป็นคนที่ชอบ พูดให้เด็กฟังในเรื่องที่หนังสือไม่ค่อยสอนจะชอบพูดให้เด็กฟังแล้วให้เด็กได้คิดเหมือนเป็น โค้ช จะเป็นคนชอบพูดอธิบายจะไม่ค่อยพูดตามหนังสือจะให้เด็กได้คิดและวิเคราะห์ตาม ตลอด

(ครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

ภาพ 9 สัมภาษณ์ครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย

4.1.2 สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ในด้านผู้เรียน

นักเรียนมีสถานะเป็นผู้ตามในการจัดการเรียนการสอน

ยังมีความเหลื่อมล้ำกันทางฐานะครอบครัว ส่วนใหญ่ยากจน มีผลต่อการจัดการเรียนรู้โดยตรง หากครูสั่งงานที่เกี่ยวข้องกับการต้องใช้เทคโนโลยี เช่น ค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต ปริ้นงานมาส่ง สอนผ่านแอปพลิเคชันในมือถือ เป็นต้น ก็จะทำให้ได้ยาก ครูแก้ปัญหาโดยการสั่งงานให้ทำในห้อง ใช้อุปกรณ์การเรียนโรงเรียนเรียน ดังนั้นการทำกิจกรรมส่วนใหญ่นักเรียนจะมีฐานะเป็นผู้ตาม ฟังคำสั่งจากครู เช่น ทำรายงาน ทำใบงาน ตอบคำถามท้ายบท ยังไม่ค่อยมีโอกาสได้คิดสร้างสรรค์ หรือคิดแนวทางใหม่ๆ ร่วมกันกับผู้สอนมากนักดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ครูจะไม่ค่อยมีการบ้าน ที่ไม่ใช่การจดในสมุด การบ้านของครูจะมาจากการให้เด็กทำสรุปมาแม่พในแอปพลิเคชัน ในคอกเกิล ชอบให้เด็กทำรายงานโดยที่ไม่ต้องปริ้นแต่ทั้งหมดจะเกิดขึ้นในห้องเรียนให้เด็กทำในห้องคอม ทำกลุ่มทำเดี่ยว แชร้อีเมลทำงานร่วมกันแล้วส่ง ครูจะไม่ค่อยให้เด็กเอากลับบ้านเพราะรู้ว่าเด็กบางคนไม่มี พอเด็กบางคนไม่มีมันจะมีปัญหาบูลี่กันแก ไม่ช่วย ทำไม่ช่วย แล้วเด็กบางคนถ้าอยากช่วยเพื่อนต้องไปร้านเกมเพื่อทำงานช่วยเพื่อนซึ่งอันนี้เรากำลังจะสร้างความเกลียดชังให้กับเด็ก เด็กก็จะเริ่มมีปัญหาทัน

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ภาพ 10 สังเกตการสอนแบบไม่มีส่วนร่วมกับครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

คนไทยเราถูกปลูกฝังให้เป็นผู้ตามที่ดีดังคำกล่าวของ จอมพล ป. พิบูลสงครามที่ว่า “เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย” ทำให้ไม่กล้าคิด กล้าถาม กล้าแสดงความคิดเห็นที่ผิดแผกแตกต่างไปจากสังคมส่วนใหญ่มากนัก ใครว่าไงฉันก็ว่าตามนั้นทำให้ขาดทักษะการคิด ส่งผลให้เยาวชนไทยหรือนักเรียนไทยส่วนใหญ่จะวางตัวในฐานะผู้ตามและผู้ฟังที่ดีในการจัดการเรียนการสอน จะเห็นได้จากในทุกๆ ครั้งที่ครูถามว่า “ใครมีคำถามหรือข้อสงสัยหรือไม่?” สิ่งที่ได้รับกลับมาคือความเงียบ หรือถ้ามีใครยกมือถามก็จะถูกเพิกเฉย เพื่อว่า ทำเหมือนผู้ถามนั้นเป็นตัวปัญหา ด้วยเหตุนี้เองผู้เรียนส่วนใหญ่จึงเลือกนั่งเรียนเงียบๆ เฉยๆ ดีกว่าจะแสดงบทบาทอื่นใด และผู้สอนมักจะเตรียมการสอนที่วางแผนวางไว้หมดแล้วไม่มีโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมออกแบบการเรียนรู้แต่อย่างใด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ดังนี้

...เมื่อพูดถึงกิจกรรมหรือในห้องเรียนของเรา ก็คือจะขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ส่วนใหญ่คือครูผู้สอนจะวางแผนการสอนไว้ให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมที่เราตั้งเป้าหมายไว้ เด็กจะต้องปฏิบัติตามแผนที่ครูวางไว้ บทบาทของเด็กขึ้นอยู่กับครูเป็นหลัก ครูเป็นคนกำหนด ถ้ามาแบบบรรยายเด็กก็นั่งฟัง ไม่กล้าถามไม่กล้าตอบอะไร ถ้ามาในแนวแอกทีฟสนุกสนาน เด็กก็จะมีส่วนร่วมบ้าง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเด็ก เรียกว่ามันขึ้นอยู่กับสภาพบริบทสังคมไทยหรือเปล่า สังคมไทยมันเป็นสังคมแบบที่ไม่ค่อยคิด ไม่ค่อยแสดงออก มาก่อนนั่งที่หลัง มาที่หลังนั่งหน้า เป็นสังคมที่แบบว่า ไม่กล้าออกจากริตนอกประเพณีเท่าไรนัก ทุกสิ่งทุกอย่างต้องอยู่ในกรอบ กลัวผิดจารีตประเพณี ไม่ค่อยมีคิดแตกแยก ถ้ามองถ้ามันเป็นสังคมที่ดีนะ ยังคงอนุรักษ์ แต่เรามองไปต่างชาติก็จะมองว่าเด็กไทยไม่ค่อยคิด มันก็เกิดการพัฒนาหรือต่อยอดเป็นไทยแท้ ๆ เลย

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

...แต่คราวนี้ด้วยยุคปัจจุบันสถานการณ์มีเทคโนโลยีมาเกี่ยวข้อง เด็กก็เริ่มจะศึกษาเทคโนโลยี แล้วเด็กก็เริ่มมีความกล้าคิดกล้าทำกล้าแสดงออกมากขึ้น เพียงแต่รอให้ครูถามไม่กล้าถามเอง ถ้าครูจัดการเรียนสอนแล้วให้เด็กได้ตอบ ทำให้เด็ก เด็กพร้อมอยู่แล้ว แต่ปัญหาคือครู ครูยังไม่ยอมเปิดโอกาสตรงนั้น เพราะปัญหาหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดการเรียนของครู กลัวสอนไม่ทัน ปฏิบัติกิจกรรมเด็กก็จะเรียนไม่ทัน เน้นสอนตามหนังสือ

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ภาพ 11 สัมภาษณ์ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก

นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน

...ได้เล่นเกม ได้ตอบคำถามใน Kahoot ครูเขาจะมีคำถามมาให้แล้วให้พวกเราใช้มือถือเข้าร่วมเล่นเกมตอบคำถาม สนุกดีครับ

(นักเรียนกลุ่ม 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

นักเรียนมีฐานะเป็นผู้ฟังที่ดี

สถานะของผู้เรียนส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ฟังเป็นหลัก กล้าถามมากกว่าเด็กในอดีตเพราะครูช่วยสร้างบรรยากาศให้กล้าแสดงออก ซึ่งเป็นบรรยากาศที่ดีสำหรับการเรียนรู้ แต่ยังขาดแรงผลักดันจากผู้สอนที่จะช่วยสนับสนุนให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ ทำให้การเรียนรู้จบลงแค่ประสบการณ์ของความรู้ความจำ ความเข้าใจเท่านั้นดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...กิจกรรมในห้องเรียนเน้นไปที่การตั้งคำถามตอบคำถาม ผู้เรียนถ้าสำหรับห้องนี้ เด็กจะสนใจฟังมากเวลาที่ถามอะไรเด็กจะตอบตลอดจะมีเด็กที่ชอบตอบคำถามแล้วชอบถามคำถามที่เรานึกไม่ถึงเกี่ยวกับเรื่องที่เราสอนหรือบางทีมันอาจจะเป็นมุมของเด็กที่บางทีเราก็ตอบไม่ได้ ซึ่งเราก็ต้องไปหาคำตอบให้เขา เด็กๆ กล้าที่จะคิด กล้าที่จะถามมากกว่าในอดีต รุ่นเราบางที่ยังไม่กล้าถามแต่รุ่นนี้กล้าถาม

(ครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

ในมุมมองของนักเรียนเองเขายังรู้สึกว่าในห้องเรียนเขามีสถานะเป็นผู้ฟังเท่านั้น เป็นผู้ฟังที่ดีหมายถึงฟังครูสอนอย่างเดียว ไม่มีการแสดงความคิดเห็นใดๆ ขณะที่ครูสอน ดั่งที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...นั่งฟังครู เป็นผู้ฟัง เป็นผู้ฟังที่ดี ไม่พูดเลย ไม่คุยตอนครูสอน ส่วนใหญ่จะเป็นแบบนี้ครับ

(นักเรียน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

ภาพ 12 สังเกตการสอนแบบไม่มีส่วนร่วมกับครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย

4.1.3 สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ในด้านเนื้อหาสาระวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย

วิชาสังคมเป็นวิชาหนึ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากสำหรับผู้เรียน

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้เรียนให้รู้จัก

บทบาทหน้าที่ที่ควรทำและไม่ควรทำ รู้จักดีชั่ว เคารพซึ่งกันและกัน ไม่สร้างความเดือดร้อนให้สังคมส่วนรวม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...สำหรับผู้เรียนวิชาสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนเป็นคนที่มีสมบูรณ์ การที่เขาจะเป็นคนที่สมบูรณ์ได้เขาจำเป็นอย่างที่จะต้องรู้ว่าในสังคมทุกวันนี้เป็นอย่างไร อย่างแรกคือเขาต้องเข้าสังคมเป็น สองเขาต้องรู้จักศึกษาหาข้อมูลใดๆก็ตามเขาต้องรู้ว่าแบบนี้ข่าวจริงแบบนี้เฟคนิวส์ ดังนั้นวิชาสังคมคือการประมวลความรู้ทั้งหมดเมื่อเขาผ่านจุดนั้นมาแล้วเขาจะสามารถอยู่ในสังคมได้โดยไม่รู้สึกลัวสิ่งที่เขาเจอเป็นเรื่องที่ใหม่หรือเป็นเรื่องที่เขาจับไม่ได้

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...เรามีหน้าที่ทำให้เด็กเห็นว่าในทุกๆสังคมมีทั้งคนดีและคนไม่ดีปะปนกันเราจะทำอย่างไรให้เราอยู่ในสังคมได้ หนึ่งคือเคารพกติกา สองไม่เบียดเบียนผู้อื่นและสามไม่ทำให้ใครก็ตามในสังคมมาทำร้ายเราได้คือเราต้องรู้จักป้องกันตนเอง ดังนั้นสิ่งสำคัญสำหรับพีคือวิชาสังคมทำให้เด็กเห็นอะไรก็ตาม สมมติว่าถ้าเปรียบวิชาศาสตร์ต่างๆเป็นสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม สังคมคือตัวเหลี่ยมมนทำให้ทุกอย่างละมุนขึ้น สมมติว่าคุณเป็นคนเก่งแต่คุณเข้าสังคมไม่เป็นคุณเลือกรับข้อมูลที่เป็นด้านใดด้านหนึ่ง สุดท้ายคุณก็จะเป็นคนที่ถ่ายทอดอะไรออกมาแล้วไม่มีใครอยากฟัง

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...คราวนี้พูดถึงภาพรวมของสังคมศึกษา คือหัวใจสำคัญของสังคมศึกษาที่ครูสังคมจะต้องรู้และจะต้องนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอน สอนอย่างไรก็ได้ที่ทำให้เด็กอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นี่คือหัวใจสำคัญ การสอนอย่างไรที่ทำให้เด็กอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ก็ต้องมีเทคนิคกระบวนการจัดการเรียนรู้ ให้เด็กได้อยู่ร่วมกัน ได้ทำงานร่วมกัน ได้คิดร่วมกัน ได้วางแผนร่วมกัน และสุดท้ายเด็กก็จะคุ้นเคยกับลักษณะของการเรียนรู้แบบที่จะอยู่ร่วมกันเพื่อที่จะนำทักษะตรงนั้นนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในอนาคตได้ นี่คือหัวใจสำคัญของสังคมศึกษา ที่เรากำลังจะจัดกันในส่วนการศึกษาขั้นพื้นฐาน นะครับ ม.1-ม.6 ประมาณนี้ แต่ว่ารายละเอียดแต่ละสาระการเรียนรู้ ก็จะมีรายละเอียดที่

ปลีกย่อยกันอีกต่อไป ซึ่งจะเป็นรายละเอียดที่ช่วยกันส่งเสริมให้เด็กได้รับความรู้ได้ฝึกทักษะ ได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ประชาธิปไตยมีความสำคัญและสามารถบูรณาการได้กับทุกเรื่อง

ในเรื่องของประชาธิปไตยนั้นมีความสำคัญกับผู้เรียนเป็นอย่างมาก เพราะหลักการของ ประชาธิปไตยเป็นหลักการขั้นพื้นฐานที่แทรกซึมอยู่ในชีวิตมนุษย์ทุกคน เช่น การเลือกตั้ง ถือเป็น หัวใจสำคัญของกระบวนการประชาธิปไตยซึ่งผู้เลือกจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของ ประชาธิปไตย โดยเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานเพื่อส่วนรวม ผู้เลือกจึงจะไปรับ ประโยชน์สูงสุดจากการบริการจัดการของภาครัฐ ทำให้ชีวิตอยู่ดีกินดี มีความสุข จะเห็นได้ว่า ประชาธิปไตยนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องทำความเข้าใจให้ท่องแท้ เพราะส่งผลโดยตรงต่อชีวิตมนุษย์ ทุกคน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...เพราะอะไรทำไมต้องมีการเลือกตั้ง เพราะทุกวันนี้คนเยอะทุกคนจะไปนั่งในสภา มันไม่พอเลือกตั้งจะเป็นส่วนหนึ่ง ดังนั้นคุณก็ต้องคิดอย่างมีเหตุและผลว่าจะเลือกใครเข้าไป โดยที่ไม่ได้เอาความชอบเป็นตัวตั้งต้องดูนโยบาย

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...ถ้าถามว่าประชาธิปไตยสำคัญอย่างไร ประชาธิปไตยสำคัญที่ว่าเมื่อเขาโตมาแล้ว เขาต้องอยู่ในสังคมประชาธิปไตยอย่างไรโดยที่ไม่ได้เป็นพลเมืองเรียกร้องอย่างเดียว และสามารถดูแลตนเองได้ จะทำอย่างไรให้เขามีความเข้มแข็งในตนเองคือเขาเลือกเกิดไม่ได้ ดังนั้นสิ่งสำคัญก็คือเราจะต้องให้เขาโตไปเป็นคนที่มีเข้มแข็งและเข้าใจกระบวนการ ประชาธิปไตยมากกว่าการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการคัดคน เลือกสส.อย่างไรให้เป็น กระบอกเสียงนโยบายสำคัญอย่างไร นโยบายชวนเขื่อนโยบายพัฒนาต่างกันอย่างไรคือเขา ต้องเข้าใจกระบวนการเหล่านี้เพราะเขาต้องโตไปเป็นประชากรที่เข้มแข็งถ้าคนเหล่านี้ อ่อนแอ รากฐานในอนาคตของเราก็อ่อนแอ ประเทศก็ไม่เจริญก้าวไปข้างหน้าสักที

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

เรื่องประชาธิปไตยนั้นถือว่ามีสำคัญมากในการจัดการเรียนการสอนและมีความสัมพันธ์ในหลายสาระ หลายวิชา กล่าวคือทุกๆ เรื่องสามารถบูรณาการกับประชาธิปไตยได้ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลักการประชาธิปไตยแบบไม่รู้ตัว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ประชาธิปไตยมีความสำคัญเป็นลำดับแรก คือเด็กต้องเข้าใจจริงๆ แล้วทุกศาสตร์ในสังคมกระบวนการประชาธิปไตยสำคัญ เรามองในองค์ประกอบประชาธิปไตยคือมีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็น เคารพความแตกต่าง เสมอภาคคือทุกอย่างถ้าเราลองจับไปดูมันจะอยู่ในทุกสาระเลยศาสนาพุทธศาสนาเราเน้นความเสมอภาค ทุกคนมีสิทธิบวช เคารพพื้นที่ซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันหรือจะไปในเรื่องของวัฒนธรรม วัฒนธรรมสิ่งแรกที่เราสอนเด็กในวันนี้คือเราต้องยอมรับในความแตกต่างของความหลากหลายของคนในสังคม ดังนั้นประชาธิปไตยก็ให้เรายอมรับ รับฟังซึ่งกันและกัน

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...ครูจะต้องให้ความสำคัญเริ่มตั้งแต่การพูด การจัดกิจกรรมในห้องเรียน การวางแผนหรืออะไรก็ตามเด็กต้องมีส่วนร่วมทุกอย่างต้องมีกระบวนการ เพราะกระบวนการคือส่วนหนึ่งของประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจริง ๆ แล้วจะแตกเป็นอะไรก็ได้แต่ต้องเกิดจากการวางแผนและการคิดอย่างมีกระบวนการ ดังนั้นคือทุกสาระก็สามารถบูรณาการได้หมด

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...วิชาสังคมศึกษาเป็นสหวิชามันแยกไม่ได้ มันไม่ควรพูดแยกคือสังคมมันเยอะมาก แต่ถ้าจะพูดแยกเรียนหกปีก็ไม่มีทางจบ มันแตกไปได้เรื่อย ๆ ดังนั้นเด็กต้องวิเคราะห์เป็นองค์รวมได้ มันสามารถแตกเป็นอะไรได้บ้าง เช่น ภูมิศาสตร์ ภูมิศาสตร์เกี่ยวกับประชาธิปไตยไหม จริงๆมันก็เกี่ยว กฎหมาย การปฏิบัติตนระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ก็ถือเป็นประชาธิปไตยหมด

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ภาพ 13 บรรยากาศการจัดการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

ประชาธิปไตยเป็นเรื่องใกล้ตัว อยู่รอบๆตัวเรา แล้วมีผลกระทบต่อชีวิตของเรา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...เช่น เรื่องการใช้กฎหมายให้เท่าเทียมกันทุกคนในสังคมก็จะทำให้เกิดความยุติธรรมและสงบสุข หรืออย่างเรื่องการเปลี่ยนนายก ถ้านายกไม่ดีก็ต้องเปลี่ยนเพราะเศรษฐกิจก็จะไม่ดีตาม หรืออย่างการเก็บภาษีทุกคนต้องมีส่วนร่วมกันจ่ายเอาเงินไปพัฒนาประเทศ

(นักเรียนกลุ่ม 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของทุกคนและแทรกซึมอยู่ในทุกเหตุการณ์ในชีวิตของมนุษย์ เป็นเรื่องที่คุณต้องหยาบคายสถานการณ์ทางการเมือง หลักการของประชาธิปไตยในชีวิตจริงมาพูดถึงยกตัวอย่าง และบูรณาการกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยเฉพาะในปัจจุบันสถานการณ์ทางการเมืองที่เป็นอยู่นั้น ทำให้ทุกคนเห็นแล้วว่ามันใกล้ตัวและมีความสำคัญกับตัวเรามากแค่ไหน มีการประท้วงการเรียกร้องทางการเมืองของกลุ่มเยาวชนที่แผ่ขยายเป็นวงกว้าง เช่น การเรียกร้องความถูกต้องความเป็นธรรมที่ควรจะมีในโรงเรียนของกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า “กลุ่มนักเรียนแล้ว” การเรียนร้องให้ปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันและดำรงอยู่ต่อไปได้ การเรียนร้องให้ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ลาออกจากตำแหน่งเนื่องจากการบริหารงานที่ล้มเหลว ของกลุ่มนักศึกษาธรรมศาสตร์ที่เรียกตัวเองว่า “ธรรมศาสตร์จะไม่ทน” และกลุ่มเยาวชนอื่นๆ อีกมากมาย ที่แสดงออกทางการเมืองบนพื้นฐานหลักการของประชาธิปไตยสากล ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ครอบครัวก็เป็นประชาธิปไตย พื้นฐานแรก ครอบครัว สังคม ครัวครอบบูรณาการอย่างไรให้เป็นประชาธิปไตย มาโรงเรียนก็เป็นประชาธิปไตย ออกจากโรงเรียนนี้ไปแล้วใช้ชีวิตก็เป็นประชาชนทั่วไปก็เป็นประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นคำว่าประชาธิปไตยมันบูรณาการตลอดชีวิต แต่ว่าแหล่งฝึก ก็คือโรงเรียนฝึกเด็กอย่างไรให้เด็กเข้าใจ พูดว่าอย่างไร เด็กเข้าใจ เด็กคิดเป็น เด็กวิเคราะห์สังเคราะห์เป็น บูรณาการตรงนี้ให้เป็นเท่านั้นเอง นี่คือความสำคัญของประชาธิปไตย

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

...ถ้าพูดถึงสาระไหนที่สำคัญ ถ้า สพฐ. ได้กำหนดมาให้หลักสูตรการศึกษาแล้ว ทุกสาระมีความสำคัญในบริบทที่เท่าเทียมกันอยู่แล้ว เรามาพูดถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบันมันก็มีสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป ยกตัวอย่างเช่น สถานการณ์ปัจจุบันนี้เราจะมุ่งเน้นในเรื่องของสิทธิเสรีภาพของการเมือง สอนอย่างไรให้เด็กเข้าใจ เรื่องของสิทธิ บทบาท หน้าที่ แล้วก็สอนเด็กนักเรียนให้เข้าใจว่าการเมือง เรื่องของประชาธิปไตยเราควรจะได้รับรู้ เรียนรู้สังสรรค์ระดับไหนให้เหมาะสมให้สม ให้พอสมควรกับวัยที่เราต้องเป็น เราก็จะเห็นจากสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันนี้ ก็เป็นสถานการณ์บ้านเมืองที่ปัจจุบันก็เยาวชนก็เริ่มให้ความสำคัญกับการเมืองมากขึ้น อาจจะออกไปแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ แต่ตอนนี้ก็คือมองว่า ครูผู้สอนควรจะทำอย่างไร ที่จะให้เด็กได้แสดงออกที่ถูกต้องและเหมาะสม

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

...ซึ่งเราไม่รู้ว่าอนาคตอาจจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ หรือเศรษฐศาสตร์ก็ได้แต่ในยุคนี้เป็นเรื่องของประชาธิปไตย ซึ่งเด็กรุ่นนี้อาจจะเกิดมาของช่วงการเปลี่ยนผ่าน หรือถ่ายเทในเรื่องของอำนาจต่าง ๆ เราก็ต้องอธิบายให้เด็กเข้าใจ แล้วพอเด็กเข้าใจ เราควรให้เด็กแสดงความคิดเห็น หรือหาทางออกร่วมกันในชั้นเรียนก่อน เพื่อที่เขาจะมีพื้นฐานทักษะที่เขาจะออกไปรับรู้ เพื่อที่เขาจะได้มีลักษณะการคิด วิจัยญาณไม่ใช่ว่าออกไปจากโรงเรียน ออกไปจากห้องเรียนก็ไปฟังไปเชื่อ จากผู้รู้ ผู้คิดที่พยายามแวนโน้มน้าว เกิดความแตกแยก เด็กจะต้องเข้าใจ

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ความเข้าใจเบื้องต้นของนักเรียนที่มีเกี่ยวกับประชาธิปไตยมีหลากหลายประเด็นที่ผู้เรียนยกตัวอย่างว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย เช่น ความยุติธรรม สิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียม เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการของเรื่องประชาธิปไตยซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญในชีวิตประจำวัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ดังนี้

...เข้าใจว่าประชาธิปไตยคืออะไรก่อน....ความยุติธรรม ความถูกต้อง สิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียม ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน การฟังเสียงส่วนมาก ไม่ลำเอียง กฎหมาย เช่น พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ กฎหมายจราจร เป็นต้น ด้านทุจริต ถ้าทุกอย่างเป็นประชาธิปไตย สังคมจะอยู่ในความเรียบร้อย มีระเบียบมากขึ้น ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง สงบสุข เพราะ

การกระทำอะไรก็แล้วแต่ถ้าเป็นเรื่องส่วนรวมก็ต้องฟังเสียงส่วนมาก ถ้าทำตามอำเภอใจก็คงไม่ใช่ประชาธิปไตยค่ะ อีกร้อยทุกคนควรรู้เรื่องนี้เพราะมันสำคัญในชีวิตประจำวันค่ะ

(นักเรียนกลุ่ม 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ภาพ 14 สัมภาษณ์นักเรียนกลุ่ม 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก

นำวิชาประวัติศาสตร์มาบูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตยทำให้ผู้เรียนทราบที่มาที่ไป สามารถเข้าใจความเป็นมาและบริบทต่างๆ ของประชาธิปไตยได้อย่างลึกซึ้ง ช่วยให้เรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยได้ดีขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ดังนี้

...แนวทางในการสอนประชาธิปไตยจะสอนให้เด็กรู้ก่อนว่าประชาธิปไตยคืออะไร สอนข้อดีข้อเสียและในฐานะครูประวัติศาสตร์เราจะเล่าความเป็นมาว่าประเทศไทยปกครองระบอบไหนมาก่อน เช่น ปกครองลูก สมบูรณาญาสิทธิราชย์ แล้วมาเป็นประชาธิปไตยได้อย่างไร แล้วหลังจากนั้นจะหยิบการปกครองแบบเผด็จการของเกาหลีเหนือมาเทียบว่าต่างกับประชาธิปไตยของไทยหรือไม่อย่างไร

(ครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

เนื้อหาที่ใช้สอนเรื่องประชาธิปไตยกับเด็กชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

...เราพูดถึงม.3 เราสอนอะไรเขาเด็กม. 3 เราก็จะเน้นเรื่องกระบวนการที่จะต้องให้ ยกตัวอย่างเช่น การลงประชามติ กระบวนการการเลือก กระบวนการลงในเรื่องของคะแนน การเสียง เพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรม เรื่องของการโหวตคือเหมือนในตอนที่เด็ก ๆ เขาเรียน

เรื่องเนื้อหาสาระมามาก พอจนถึงม.3 ที่สิ้นสุดการศึกษาภาคบังคับ เพราะบางคนต้องออกไปใช้ชีวิต เพราะฉะนั้นเราต้องสอนในเรื่องของการนำไปใช้

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

...ตามตัวชี้วัดที่ สพฐ. กำหนดของ ม.3 ในส่วนที่เรียนหน้าที่พลเมืองนะ ก็คือ กฎหมายแพ่งและอาญา สิทธิมนุษยชน วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมสากล สังคมไทย การเมืองการปกครองในยุคปัจจุบัน 5 เรื่องนี้ เรื่องที่เด็กจะต้องเรียน เมื่อพูดถึงประชาธิปไตยในการพัฒนา ก็จะพูดในส่วนของมนุษยชน ก็จะมีคามหมายความสำคัญของสิทธิมนุษยชน การมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครอง และก้องค์กรสิทธิมนุษยชน เรื่องหนึ่งที่เด็กจะต้องเรียนเกี่ยวกับกฎหมาย ก็คือในเรื่องของการเมืองการปกครองในปัจจุบัน มันก็จะอยู่ในเรื่องของ การเปรียบเทียบการเมืองการปกครองไทยกับประเทศอื่น ๆ ในระบอบประชาธิปไตย

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ประชาธิปไตยเป็นเรื่องใกล้ตัวและสำคัญในชีวิต

...ประชาธิปไตยเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องรอบๆ ตัว เป็นสิ่งสำคัญสำหรับเราต้องรู้กฎหมาย บ้านเมืองจะได้ไม่วุ่นวาย มีการจัดระเบียบทางสังคม และประชาชนต้องมีสิทธิเสรีภาพ มีอิสระในตนเอง ไม่เบียดเบียนคนอื่น คนอื่นไม่เดือดร้อน

(กลุ่มนักเรียน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...จะเห็นได้จากการชุมนุมของเยาวชนในปัจจุบันที่เรียกร้องให้นายกลาออก ผมคิดว่าถ้าเปลี่ยนคนบริหารประเทศเศรษฐกิจอาจจะดีขึ้น มีเงินมาใช้จ่ายมากขึ้นไม่ต้องเป็นหนี้เป็นสิน แล้วก็มีเรื่องของภาษีที่ส่งผลกระทบต่อทุกคนต้องจ่ายมันควรเอาไปพัฒนาประเทศได้มากกว่านี้ มัวแต่ไปกู้ต่างประเทศคนไทยใช้หนี้กันแยะเลยครับครู

(กลุ่มนักเรียน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...หนูขอยกตัวอย่างนะคะอย่างเรื่อง เรื่องของอาชีพ เช่น คนขายของในตลาด สมมติว่าเด็กนักศึกษามีผู้ปกครองทำงานค้าขายแล้วในช่วงนี้ก็เศรษฐกิจไม่ค่อยดีอาจจะทำให้นักศึกษาคคนนั้นอาจจะไม่ได้เรียน

(กลุ่มนักเรียน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ภาพ 15 สัมภาษณ์นักเรียนกลุ่ม 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

4.1.4 สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ในด้านสื่อการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย

ใช้ใบงาน ใบความรู้ และสื่อเทคโนโลยีพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน

จากการสังเกตในชั้นเรียนการจัดการเรียนการสอนเรื่องประชาธิปไตยของทั้งสามโรงเรียน นั้น สื่อการเรียนรู้เป็นสื่อเทคโนโลยีต่างๆ ไป ส่วนมากเน้นการบรรยายเป็นหลักประกอบการให้ทำใบงาน ให้ใบความรู้ ใช้สื่อคอมพิวเตอร์ ไอแพด โทรแท็บล์ สื่อวิดีโอที่เกี่ยวข้อง ประกอบการใช้โปรแกรม Power Point ในการนำเสนอข้อมูลหรือเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการสอน ประกอบกับการใช้หนังสือ แบบเรียนควบคู่ไปด้วย มีใบงาน ใบความรู้ แจกให้กับนักเรียน บางช่วงมีการเล่นเกมและตอบคำถาม

...สื่อในโรงเรียนเราจะเป็นเทคโนโลยีจะมียูทูป พาวเวอร์พอยต์ กูเกิลแอปพลิเคชัน และพวกเกมผ่าน kahoot

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ประสบการณ์ของผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมเรื่อง ประชาธิปไตยได้เรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนรู้ชนิดต่างๆ เช่น หนังสือ อินเทอร์เน็ต โทรแท็บล์ เป็นต้น ซึ่งสื่อที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารทางเดียวโดยครูเป็นผู้จัดหามาให้ นักเรียนมีหน้าที่ดู ฟัง แต่ไม่มีส่วนร่วมในการใช้สื่อ ในการออกแบบสื่อการเรียนรู้เป็นของตนเองดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ดังนี้

...สื่อการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนในวิชาสังคมเน้นในเรื่องประชาธิปไตยส่วนใหญ่เป็น อินเทอร์เน็ต หนังสือ โทรทัศน์ การเล่าการบรรยายของครู แผนภาพ แผนที่ รูปภาพจาก อินเทอร์เน็ต คลิปวิดีโอใน Youtube

(กลุ่มนักเรียน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ภาพ 16 การสอนบรรยายของครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก

...นอกจากกระดานจดยังจะมีสื่อเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง โรงเรียนของเราทุกห้อง ก็จะมีโปรเจคเตอร์ให้หมดเลย ครูก็จะมีเพาเวอร์พอยท์เกิดขึ้นละ มีคลิปวิดีโอ มีรูปภาพ ที่มัน ตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น มันก็จะทำให้เด็กตื่นตาตื่นใจ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ไม่ว่าจะมีสื่อ แบบนี้บ่อยจนเกินไป ควรให้เด็กสลับกันกับการทำกิจกรรมบ้าง สำหรับโรงเรียนแห่งหนึ่งใน พิษณุโลก เราก็จะให้โปรแกรมการเรียนรู้ Google Classroom เป็นหลัก โรงเรียนมีการ อำนวยความสะดวกให้เด็กได้อีเมล เขาก็จะออกอีเมลให้เด็ก ครูก็จะมีอีเมล เชื่อมต่อกันง่าย

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

...ช่วงนี้เรียนออนไลน์ได้เรียนในโปรแกรมการเรียนรู้ Google Classroom หรือ บางที ครูก็ส่งคลิปของ DLTV มาให้เรียน

(นักเรียนกลุ่ม 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

...ในด้านสื่อการเรียนรู้ จะเน้นเป็นใบงาน บางส่วนจะเน้นไปทางโทรทัศน์ให้เห็น ภาพ วีดีโอบ้างใบงานบ้างจะไม่ค่อยมีสื่อมากมาย

(ครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

ภาพ 17 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับนักเรียนกลุ่ม 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก

4.1.5 สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ในด้านวิธีการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย

ในส่วนของสภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย
ในด้านวิธีการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตยนั้น จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนสังคม
และสังเกตการสอนของครูทั้ง 3 โรงเรียนนั้น แต่ละท่านมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายแต่ยังขาด
การส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดสร้างสรรค์หรือสร้างนวัตกรรมในเรื่องที่เรียนมากนักส่วนใหญ่เน้นไปที่
ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การวิเคราะห์บ้าง ซึ่งสามารถแบ่งเป็นวิธีการสอนต่างๆ ดังนี้

วิธีการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน

การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเรื่องประชาธิปไตยของทั้งสามโรงเรียนนั้น ส่วนมากเน้น
การบรรยายเป็นหลัก ประกอบการใช้หนังสือ มีเล่นเกมบ้าง แต่มีโรงเรียนแห่งหนึ่งใช้วิธีการสอน
มุ่งเน้นการทำกิจกรรมเป็นทีมผ่านโครงงานโดยอาศัยเพื่อนครูที่มีความสนใจร่วมกันและมี
ความสามารถที่หลากหลาย ร่วมมือกันทำกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการทำให้การ
สอนมีคุณภาพ และประสิทธิภาพมากขึ้น ครูสามารถร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างตรง
จุด เกิดเป็นนวัตกรรมการสอนรูปแบบใหม่ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...สภาพปัจจุบันที่เป็นจริง เน้นบรรยาย ใช้หนังสือเป็นหลัก ก็จะมีเล่นเกมบ้างแต่
ว่าถ้าจะให้ทุกคนลุกขึ้นมาเป็นผู้นำกิจกรรมสิ่งแรกที่เรา กำลังทำอยู่และได้ทำมาสามปีแล้ว

คือเราพยายามหาครูแกนนำที่เป็นแกนนำในการทำอะไรก็ตามที่เป็นประโยชน์ เช่น เกี่ยวกับถ้าเราต้องการบูมเรื่องประชาธิปไตยเราก็พยายามหาว่าครูคนไหนที่มีความอินกับเรื่องเหล่านี้เราก็เลือกเขาขึ้นมาเป็นคนนำ เช่น ครูกล้วยโครงการคุณธรรมครูคิดว่าโครงการสามารถทำได้ ทุกสาระครูก็จะลุกขึ้นมาทำ พอครูลุกขึ้นมาทำน้องคนนี่เก่งเทคโนโลยี น้องคนนี่เก่งอะไรพอลุกขึ้นมาทำทุกคนก็จะเริ่มจากการชวนเพื่อนทำ ครูชวนครูภาษาไทยทำสนิทกับคนไหนก็ชวนเขามาทำในนโยบายที่ครูอยากทำหลังจากนั้นพอคนเริ่มโอเคเราก็จะเริ่มจัดอบรมโดยครูเราเอง ดังนั้นทุกวันนี้ปัญหามันมีอยู่ การบูรณาการไม่เกิดจริงแต่เราพยายามเริ่มจากคนใกล้ตัวลักษณะคือเพื่อนชวนเพื่อนเหมือนครูขายนโยบายให้เพื่อนฟังแล้วเพื่อนสนใจเพื่อนก็จะมาทำ พอทำแล้วประสบความสำเร็จ เช่น ได้รางวัล เด็กผลการเรียนไม่ติดศูนย์หรืออะไรที่บูรณาการแล้วมันดี ณ ตอนนีบูรณาการเป็นเรื่องที่ทุกคนสนใจ

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...แล้วนวัตกรรมที่ทุกคนเริ่มจากเพื่อนช่วยเพื่อนไม่ใช่นโยบายจากสูงๆ ลงมา กลยุทธ์โรงเรียนเราก็ตั้งไปแต่กระบวนการเราจะไม่ทำเหมือนโรงเรียนอื่นคือทุกคนมานั้นประชุมกัน ชี้แจงอบรม เราไม่ได้ทำแบบนั้น เราเริ่มช้ากว่านั้นแต่เราเป็นฐานที่เข้มแข็งมากคือเราเริ่มจากเพื่อนชวนเพื่อน

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...ทำสิ่งที่ชอบแล้วก็ขายฝันให้กับเพื่อนแล้วพากันทำ ซึ่งครูพอเห็นอะไรใหม่ๆ ก็อยากจะทำครูก็จะเริ่มทำพอเพื่อนเห็นว่าทำอะไรสอนหน่อยและมามันเริ่มดีในขณะที่อีกกลุ่มบ่นว่าเด็กติดศูนย์เพราะการบ้านเด็กเยอะตัวครูไม่รู้จักบูรณาการ วิชาไหน ๆ ก็สั่งการบ้าน ทำไมสามคนนี่ไม่มีเด็กติดศูนย์ก็เพราะสามคนให้เด็กทำงานขึ้นเดี๋ยวแล้วเราบูรณาการพร้อมกับและให้เด็กปริเซนต์พร้อมกัน แล้วเราก็ให้เต็มเกรดเลย คนก็จะเริ่มคิดแล้วว่าทำอย่างไร

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

วิธีการสอนโดยใช้กรณีศึกษา

วิธีการจัดการเรียนการสอนอีกวิธีหนึ่ง คือ ครูยกตัวอย่างกรณีศึกษาที่เป็นที่พูดถึงในสังคมมาตั้งเป็นประเด็นถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ประเด็นทางสังคมเราเอามาสอนในห้อง เช่น ไหว้ครูทำไม ไม่ไหวได้ไหม ให้มาถกเถียงกัน กรณีศึกษาสำคัญมากนะคะจะหยิบสถานการณ์ขึ้นมาแล้วเวลาเด็กสะท้อนออกมาเราจะรู้เลยว่าคุณยังดูไม่หมด พอคุณยังดูไม่หมดเด็กเขาก็จะเริ่มเข้าใจเองตอนที่เสร็จสิ้นกระบวนการ

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

วิธีการสอนโดยใช้บทเพลงเป็นสื่อ

การสอนโดยใช้เพลงเป็นสื่อกลางในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์จากบทเพลงโดยบูรณาการกับพระพุทธศาสนา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...เช่น สอนเรื่องอริยสัจสี่ทุกข์ ลองไปหาเพลงทุกข์แล้วแก้ปัญหาทุกข์ได้ด้วยตัวเองในเพลงเดียวกัน แทนที่จะไปฟังแค่เพลงของยังโอมก็จะได้ไปฟังเพลงอื่นๆ เพื่อนำมาทำการบ้าน ก็จะได้แค่ฟังจะต้องเริ่มวิเคราะห์ เริ่มมองเป็น จะไม่ใช่ฟังเพลงแล้วสนุกไปเฉยๆ

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

วิธีการสอนโดยการตั้งคำถาม

วิธีการสอนโดยใช้เหตุและผลในการตั้งคำถามและหาคำตอบ จะช่วยให้ผู้เรียนมีวิจาร์ณญาณคิดอย่างเป็นระบบ เป็นคนมีเหตุผลในการตัดสินใจในการเลือกทำอะไรบางอย่าง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ชอบจังเลยอยากสัก สักก็ได้ไม่เป็นอะไรต่ำกว่า ณ วันนี้ใหม่ละ ทำไม่ได้ละในทางกลับกันถ้าครูทำได้ใหม่ละ บางคนบอกว่าก็สิทธิของครูนะแต่ความน่าเชื่อถืออยู่ไหน ละภาพลักษณ์ก็สำคัญนะ

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...คือครูต้องมีกระบวนการในการสอนที่ชัดเจน ชัดเจนคือเด็กต้องเห็นเป้าหมาย ครูจะต้องมีเหตุและผลในการตอบคำถาม เมื่อไหร่ก็ตามถ้าคุณตอบคำถามแบบตัดจบเด็กจะไม่เชื่อคุณอีกเลยตั้งแต่นั้นเป็นต้นไปแล้วคำว่าประชาธิปไตยจะไม่เกิดในห้องเรียน

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ภาพ 18 กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบตั้งคำถาม, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

ครูจะใช้วิธีการสอนโดยการตั้งคำถามที่เป็นประเด็นปัญหาในสังคมที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กได้คิดหาเหตุผลว่ามันเกิดผลอย่างไร ทำไมถึงเกิดขึ้น ผลที่เกิดขึ้นเป็นเช่นไร ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ตามอย่างมีเหตุมีผล ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...สำหรับผมนะครับในเรื่องการจัดการเรียนการสอนเรื่องประชาธิปไตย ในเรื่องนี้ จะเน้นเกี่ยวกับการบรรยาย และมีการตั้งคำถามเด็ก ตั้งคำถามเด็กเสมอว่าเหตุการณ์นี้มันเกิดเพราะอะไร เด็กจะต้องเป็นคนคิดและอธิบายให้เราฟังว่ามันเกิดขึ้นได้อย่างไร ทำไมมันถึงเกิด แล้วผมก็จะพยายามบอกเด็กว่าผลที่ตามมามันเป็นอย่างไร มันดีและเสียอย่างไร สำหรับอดีตที่เกี่ยวข้อง เช่น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง การรัฐประหารหรือการเปลี่ยนแปลงอะไรในอดีตมันส่งผลกับปัจจุบันอย่างไร จะพยายามให้เด็กได้คิดและวิเคราะห์ตลอดว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมันส่งผลอย่างไรกับปัจจุบันและนี่ก็เป็นกระบวนการสอนของผมที่จะเน้นบรรยายและมีส่วนร่วม

(ครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

ภาพ 19 บรรยากาศการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย

วิธีการสอนโดยการบรรยายเป็นหลัก

...ส่วนใหญ่คือเป็นการสอนแบบบรรยายอยู่ เป็นปัญหา อุปสรรคที่สำคัญ ที่จะจัดกิจกรรมในการสอน เพราะครูสังคมส่วนใหญ่ ก็ยังคงเน้นการพูดการบรรยายเด็กก็จะฟังก็จะจด ชี้นำเด็ก เด็กก็จะได้ไม่ได้แสดงความคิดเห็น ครูพูดอะไรก็ต้องอย่างนั้น เขาไม่มีโอกาสที่จะได้พูด ไม่มีโอกาสที่จะได้แสดงความคิดเห็น คราวนี้เด็กก็จะรับรู้ไปในระดับที่เขารับรู้ไปตามที่ครูผู้สอนบอกเล่าก็ถือเป็นปัญหามาก

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

...ส่วนใหญ่นั่งเรียนในห้องฟังครูสอนอย่างเดียว มีกิจกรรมอย่างอื่นบ้างนอกจากการบรรยายเช่น เล่นเกม แล้วก็จบ ครูก็จะมาพูดมาสอน เปิดตามหนังสือสไลด์หนูฟังแล้วเบื่อมากง่วงอยากหลับ บางทีก็ไม่ได้ฟัง

(นักเรียนกลุ่ม 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

...หนูเป็นคนที่ไม่เข้าใจวิชาสังคมเลยคะตั้งแต่เรียนมา เพราะว่าคุณครูที่เจอมาตั้งแต่ประถมจนถึงม.2 คุณครูสอนบทนี้เสร็จก็ไปเรื่อยๆ บรรยายอย่างเดียว เน้นบรรยายบรรยาย พอบรรยายหนูก็ไม่เข้าใจอะไรเลยแล้วครูก็ไปบทอื่นเลย ไม่ได้ถามความคิดเห็นไม่ได้ตามเด็กนักเรียนในห้อง

(นักเรียนกลุ่ม 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...สำหรับผมนะครับในเรื่องการจัดการเรียนการสอนเรื่องประชาธิปไตย ในเรื่องนี้ จะเน้นเกี่ยวกับการบรรยาย และมีการตั้งคำถามเด็ก จะพยายามให้เด็กได้คิดและวิเคราะห์

ตลอดว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมันส่งผลอย่างไรกับปัจจุบันและนี่ก็เป็นกระบวนการสอนของผมที่จะเน้นบรรยายและมีส่วนร่วม

(ครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่ม

หัวใจการจัดการเรียนการสอนสังคมคือทำอย่างไรก็ได้ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีความสุข อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ดังนี้

...คราวนี้พูดถึงภาพรวมของสังคมศึกษา คือหัวใจสำคัญของสังคมศึกษาที่ครูสังคมจะต้องรู้และจะต้องนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอน สอนอย่างไรก็ได้ที่ทำให้เด็กอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นี่คือหัวใจสำคัญ การสอนอย่างไรที่ทำให้เด็กอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ก็ต้องมีเทคนิคกระบวนการจัดการเรียนรู้ ให้เด็กได้อยู่ร่วมกัน ได้ทำงานร่วมกัน ได้คิดร่วมกัน ได้วางแผนร่วมกัน และสุดท้ายเด็กก็จะคุ้นเคยกับลักษณะของการเรียนรู้แบบที่จะอยู่ร่วมกันเพื่อที่จะนำทักษะตรงนี้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในอนาคตได้ นี่คือหัวใจสำคัญของสังคมศึกษา

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ภาพ 20 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่ม, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก

ครูจะแบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อทำกิจกรรม ให้ร่วมกันสรุปใจความสำคัญจากสิ่งที่เรียน มีการให้แสดงความคิดเห็นกันในกลุ่มแล้วออกมาพรีเซ็นต์หน้าชั้นเรียน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ยกตัวอย่างเรื่องการสอนนิทานชาดกนะครับ ครูเขาจะให้แบ่งกลุ่มแล้วก็สรุป
ร่วมกันกับเพื่อน แสดงความคิดเห็นร่วมกันแล้วให้ออกมานำเสนอค่ะ

(นักเรียนกลุ่ม 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ภาพ 21 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่ม, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

...ให้ทำงานกลุ่ม หางานในอินเทอร์เน็ต ใน Google มาเขียนรายงาน นำเสนอหน้า
ชั้นเรียน

(นักเรียนกลุ่ม 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติ

...ยกตัวอย่างในเรื่องของกระบวนการจัดการเลือกตั้ง ทางโรงเรียนร่วมมือกับ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลกและ กกต.จังหวัด จัดสถานที่และนำเครื่องมือการ
เลือกตั้งจริงๆ เข้ามาจัดในโรงเรียนในกิจกรรมเลือกตั้งสภานักเรียน ทำให้นักเรียนทุกคนได้
สัมผัสและเข้าร่วมการเลือกตั้งที่สมจริง ทำให้เราได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
ครับ

(นักเรียนกลุ่ม 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของสภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคม
ศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ในด้านวิธีการจัดการเรียนรู้นั้น เมื่อเปรียบเทียบกับแนวทฤษฎีการเรียนรู้
ของ Benjamin Samuel Bloom (February 21, 1913 – September 13, 1999) Bloom's
Taxonomy ในด้านการพัฒนาการรู้คิดหรือพุทธิสัย (Cognitive Domain) ที่มีการปรับปรุงใหม่ตาม

แนวคิดของ Anderson and Krathwohl (2002) คือ ขั้นที่ 1 ความสามารถในการจดจำ (Remembering) ขั้นที่ 2 ความสามารถในการเข้าใจ (Understanding) ขั้นที่ 3 ความสามารถในการประยุกต์ใช้ (Applying) ขั้นที่ 4 ความสามารถในการวิเคราะห์ (Analysing) ขั้นที่ 5 ความสามารถในการประเมินค่า (Evaluating) และขั้นที่ 6 ความสามารถในการสร้างสรรค์ (Creating) จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมเรื่อง ประชาธิปไตย ในปัจจุบันยังอยู่ในระดับความจำ ความเข้าใจ ไปจนถึงขั้นวิเคราะห์ และประเมินผลได้บ้าง แต่ยังไม่มีการส่งเสริมในผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์มากนัก คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ได้ด้วยตนเอง หรือสามารถปรับปรุงแก้ไขออกแบบ ตั้งสมมุติฐานใหม่ๆ ได้ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดให้เกิดนวัตกรรม ชิ้นงาน ในแนวสร้างสรรค์ได้เลย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในการบูรณาการการเรียนรู้ในวิชาสังคม เรื่องประชาธิปไตย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้านพุทธพิสัยได้ครบทุกระดับ ดังนี้

การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ที่มีจุดมุ่งหมายในการเป็นแนวทางตั้งคำถามให้แก่ผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ การคิดที่มีระดับขั้นสูงขึ้นไป ซึ่งตามทฤษฎีของ Bloom ในด้านพุทธิพิสัยแบ่งออกเป็น 6 ระดับได้แก่

1. ระดับความรู้ความจำ (Remembering) คือการที่ผู้เรียนสามารถตอบได้ว่าสิ่งที่เรียนมาจากไหน เพราะเกิดจากการจดจำ จากการสัมภาษณ์และสังเกตการสอนก็จะเห็นได้ว่าในระดับความรู้ความจำนั้นคุณครูก็มีแนวทางการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก ร่วมกับการเปิดสื่อให้นักเรียนดูร่วมไปด้วย เช่น Youtube

2. ระดับความเข้าใจ (Understanding) คือการที่ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งที่ได้เรียนมา สามารถอธิบายตามความเข้าใจของตัวเองได้ จากการสัมภาษณ์และสังเกตการสอนก็จะเห็นได้ว่าในระดับความเข้าใจนั้นคุณครูก็จะมีที่ตั้งคำถาม การเล่นเกมตอบคำถามใน Kahoot ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

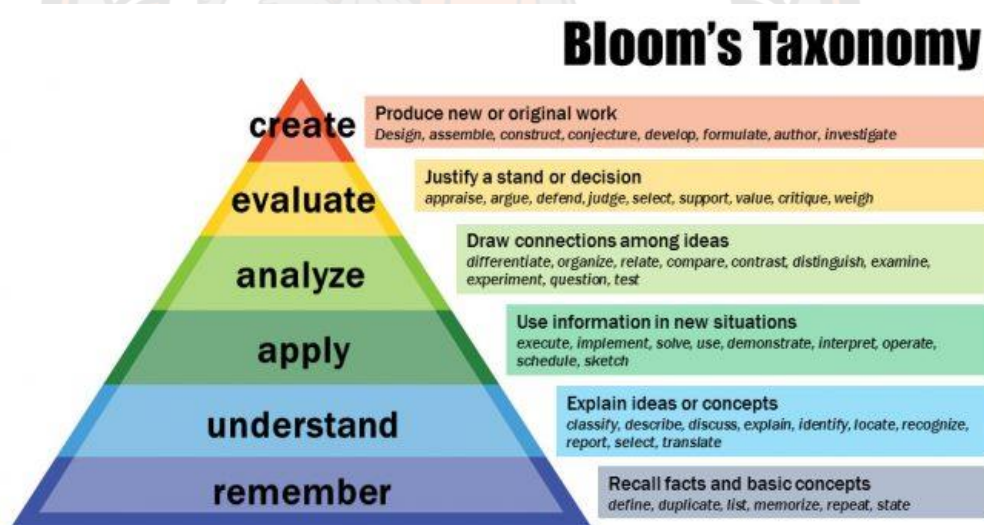
3. ระดับการประยุกต์ใช้ (Applying) คือการที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ จากการสัมภาษณ์และสังเกตการสอนก็จะเห็นได้ว่าในระดับการประยุกต์ใช้นั้นคุณครูจะใช้กรณีศึกษา ข่าวเหตุการณ์บ้านเมืองที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเพื่อให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ที่มีในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

4. ระดับการวิเคราะห์ (Analysing) คือการที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาคิดอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งแยกแยะหาความสัมพันธ์และเหตุผลได้ จากการสัมภาษณ์และสังเกตการสอนก็จะเห็นได้ว่าในระดับการวิเคราะห์นั้น คุณครูจะให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มแล้วตั้งประเด็นปัญหา แล้วให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดแสดงความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์และออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

5. **ระดับการประเมินค่า (Evaluating)** คือการที่ผู้เรียนสามารถตั้งเกณฑ์ตัดสินเปรียบเทียบคุณภาพหรือประสิทธิภาพของการเรียนรู้ได้ จากการสัมภาษณ์และสังเกตการสอนก็จะเห็นได้ว่าในระดับการประเมินผลนั้น ครูมีการยกตัวอย่างสถานการณ์เพื่อให้เด็กได้เลือกว่าสิ่งไหนถูก สิ่งไหนผิด สิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควร แล้วให้นำไปประจักษ์ในชีวิตประจำวันด้วย

6. **ระดับการสร้างสรรค (Creating)** คือการที่ผู้เรียนสามารถคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ได้ด้วยตนเอง หรือสามารถปรับปรุงแก้ไขออกแบบ ตั้งสมมุติฐานใหม่ๆ ได้ ในระดับนี้ จากการสัมภาษณ์และสังเกตการสอนก็จะเห็นได้ว่าทุกโรงเรียนยังขาดอยู่ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ เช่น ความไม่พร้อมของผู้เรียน จำนวนนักเรียนที่มากเกินไป หลักสูตรไม่เอื้ออำนวย เนื้อหาเยอะ ครูไม่คุ้นชินกับการบูรณาการข้ามสาระ ยึดติดกับการสอนบรรยายและรูปแบบการสอนแบบเดิมๆ ที่ทำกันมา รู้สึกว่าการจัดกิจกรรมเป็นการสร้างภาระให้กับครูผู้สอนเอง เป็นต้น

ด้วยเหตุผลต่างๆ ที่ว่ามานี้ทำให้ไม่เกิดกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในโรงเรียนหรือในชั้นเรียนมากนัก เพราะฉะนั้นเนื้อหาของงานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยเป็นแนวทางให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์สามารถคิดเพื่อพัฒนาสิ่งใหม่ๆ สร้างสรรค์ชิ้นงานใหม่ๆ ได้ด้วยตนเอง

ภาพ 22 การปรับปรุงแนวคิด Bloom's Taxonomy
ตามแนวคิดของ Anderson & Krathwohl

ที่มา: Armstrong, P., 2010

จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์สอนของทั้ง 3 โรงเรียนข้างต้นนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งที่ขาดหายไปคือกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องสร้างเสริมให้เกิดกับผู้เรียนให้ได้เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ โดยการสร้างกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ฝึกให้นักเรียนได้คิดสร้างสรรค์ และสร้างผลผลิตออกมาเป็นรูปธรรมได้นั้น ผู้สอนต้องมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและตั้งเป้าหมายให้ชัดเจนว่าเรียนแล้วอย่างน้อยผู้เรียนต้องคิดสร้างสรรค์เป็น ต่อยอดให้เป็นผลผลิตจากการเรียนรู้ได้ จากแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพของอาจารย์ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับ วิธีการเรียนการสอนในแบบ CCPR Model คือ วิธีการเรียนรู้ในแนวนี้จะใช้ผลลัพธ์จากการเรียนเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ เพราะในอนาคตสังคมไทยจะเน้นการตรวจสอบผลของการศึกษามากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีแนวคิดที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ 4 ประการ ดังนี้

1) **การจัดการเรียนรู้แบบ Criticality-Based** โดยเน้นการคิดวิเคราะห์วิจารณ์เป็นหลัก หลักคิดนี้เกิดจากความเป็นสังคมผู้บริโภคร เด็กไทยและคนไทยจึงซื้อกิน ใช้ อย่างไม่ไตร่ตรอง ผู้สอนจึงจำเป็นต้องสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ เลือกลงและมั่นใจในตนเองเองว่าที่จะกินจะใช้นั้น มีเหตุผลสมควรแล้วหรือไม่

2) **การจัดการรูปแบบ Creativity-Based** เน้นการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอะไรใหม่ๆ มีมุมมองใหม่ๆ ให้ทางเลือกที่เพิ่มขึ้นกับกิจกรรมต่างๆ ให้ฝึกการทำงานใหม่เพิ่มเติมจนแน่ใจในทักษะการคิดใหม่ได้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

3) **การจัดการเรียนรู้แบบ Productivity-Based** เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้สร้างผลงาน (Product) ขึ้นมาจากแนวคิดใหม่ที่ได้ริเริ่มไว้แล้ว แสวงหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้ผลงาน แล้วประเมินตรวจสอบจนแน่ใจในคุณภาพ

4) **การจัดการเรียนรู้แบบ Responsibility-Based** ข้อนี้คือเรื่องของความรับผิดชอบก็คือ เรื่องของคุณธรรม จริยธรรมรวมถึงความเสียสละต่อสังคมซึ่งคนไทยต้องเน้นมากทั้งในด้านการสอน การฝึก การให้ทำตาม และการทำตามแบบอย่างจนติดเป็นนิสัย

ภาพ 23 วิธีการเรียนการสอนแบบ CCPR Model

ที่มา: ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2560, น. 16

4.1.6 สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ในด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย

ผู้เรียนขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อและภูมิคุ้มกันในตัวเอง

เด็กขาดวิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสารเพราะไม่เจาะลึกลงรายละเอียดกับข้อมูล
ข่าวสารดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์คือ

...อันดับแรกขอบอกเลยว่าข่าวทุกวันนี้มีผลมากการเสพสื่อสารบรรทัดแรก เด็กเขา
ไม่เข้าใจหรือกระบวนการถ่ายทอดอำนาจ กระบวนการกำกับติดตาม เด็กไม่อ่าน
รัฐธรรมนูญตั้งนั้นข่าวอะไรก็ตามจั่วมาสามบรรทัดแรกจะหนักมากสำหรับโรงเรียนนี้เพราะ
เขาจะอ่านแค่นั้น บวกกับทัศนคติของที่บ้าน ทัศนคติสื่อสื่อมีผลกับเด็กในการเรียนรู้ว่ามี
วิจารณญาณ

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

เมื่อผู้เรียนขาดวิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะเรื่องของประชาธิปไตยทำให้เขาเข้าใจผิดในเนื้อหาสาระที่แท้จริงของประชาธิปไตย เมื่อเข้าใจเนื้อหาผิดก็นำไปใช้ผิด เรียกร้องกล่าวอ้างประชาธิปไตยแบบไร้เหตุผลกำกับ ทำให้การกระทำต่างๆ ที่แสดงออกมาบนพื้นฐานของประชาธิปไตยที่ผิดๆ มันดูไม่สมเหตุสมผลเท่าที่ควร ซึ่งจากการสัมภาษณ์มีครูได้ให้ข้อมูลตามสภาพจริงดังนี้

...แต่ก็เวลาเขาได้รับข้อมูล เขาไม่รู้จริง แต่เขาเอาไปตัดสินเรื่องทุกอย่าง จะไม่มองเลยว่าจริงก็มีด้านบวกอยู่บ้าง ด้านลบอยู่บ้าง สิ่งนี้ไม่ถูกต้อง ต้องทำอะไรมันก็จะกลายเป็นลบทุกเรื่อง เช่น เขาวุ่นวายผมสั้นหรือยาวก็ได้แค่นี้เด็กก็ดีใจแล้วแต่เขาไม่ไปอ่านกฎระเบียบเลยว่าห้ามตัด ห้ามทำสี ห้ามกันหนาและให้เป็นไปตามข้อตกลงของสถานศึกษา ซึ่งนี่ก็เป็นปัญหาของเด็กทุกวันนี้ พ่อเด็กเป็นแบบทุกวันนี้การที่ครูจะพูดว่าเราต้องคิดให้รอบคอบครูก็ถูกตีตราว่าเป็นสลิ่ม เพราะว่าคุณเชื่อแบบนั้น

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ภาพ 24 การสังเกตการสอนแบบมีส่วนร่วม, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

ผู้เรียนขาดวิจาร์ณญาณในการคิดวิเคราะห์

เพราะฉะนั้นการสอนเรื่องประชาธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดวิจาร์ณญาณให้ การคิด การตัดสินใจ และนำแนวทางประชาธิปไตยไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์และถูกต้อง ซึ่งครูผู้สอนต้องเป็นคนที่ย่อยผลึกต้นให้เด็กเกิดวิจาร์ณญาณให้ได้มากที่สุดด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ หลากหลาย

...สิ่งสำคัญคือประชาธิปไตยในโรงเรียนจะต้องแทรกซึมไปทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิตประจำวัน การตั้งกติกา การทำกิจกรรมในห้องเรียนหรือแม้กระทั่งกระบวนการที่ แท้จริงของประชาธิปไตยคือเขาต้องรู้ช่องทางว่าถ้าวันหนึ่งเขาโตไปเขาไม่รู้ว่าเขาต้อง เรียกร้องสิ่งเหล่านั้นได้ที่ไหนอย่างน้อยเขาต้องรู้ว่าที่แรกที่เขาคงไปคือที่ไหน ไม่ใช่จะไป ร้องแรกแหกกระเชอ คือบางทีกลุ่มคนเหล่านี้ถ้าเขาไม่ได้ถูกการฝึกคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ โตไปเขาจะร้องแรกแหกกระเชอแบบไม่มีเหตุผล

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...ครูต้องพัฒนาให้เกิดการบูรณาการ ทำอย่างไรก็ได้ให้เด็กเกิดทักษะการคิด วิเคราะห์อย่างมีวิจาร์ณญาณ เด็กออกนอกโรงเรียนไปแล้วปฏิบัติได้ คิดเป็น เชื่อโดยใช้ วิจาร์ณญาณ จากสถานการณ์ปัจจุบันมีนักรการเมืองหลายกลุ่ม พอเด็กไปฟัง ก็จะเกิดความ เคลิบเคลิ้ม เชื่อ ปลุกปั่นอะไรต่าง ๆ เด็กจะเชื่ออย่างไร ที่เชื่อแบบมีวิจาร์ณญาณ สถานที่ โรงเรียนก็คือสถานที่แห่งการฝึกให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น พอเด็กออกไปเจอสถานการณ์ก็จะ เข้าใจไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ พอพูดแบบนี้ก็ต้องใช้ปัญญาไตร่ตรองก่อนจึงจะเชื่อ

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ผู้สอนขาดทักษะการบูรณาการ

อีกประการหนึ่งที่สำคัญของการสอนเรื่องประชาธิปไตย คือ ครูผู้สอนขาดทักษะการบูรณา การกับเนื้อหาสาระวิชาอื่นๆ ซึ่งในความเป็นจริงมันไม่ควรจะเป็นแบบนี้ เพราะการบูรณาการจะช่วย ให้เด็กได้เรียนรู้หลักการของประชาธิปไตยในหลายแง่มุมหลายบริบท ไม่ใช่มานั่งท่องจำว่า ประชาธิปไตยคืออะไร ครูทุกคนสามารถบูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตยได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ กล่าวไว้ ดังนี้

...ครูในสังคมไทยนั่งกันนั่งตามกลุ่มสาระอยู่กันเป็นสาระ ตัวแทนกลุ่มสาระ แต่ ในขณะที่เด็กมีตัวแทนห้องซึ่งหนึ่งห้องมีทุกวิชาดังนั้นทัศนคติในการมองถ้าจะให้สอนเรื่อง ทุจริตครูสังคมก็รับไปสอนสิโดยที่จริงๆ แล้วครูวิชาไหนก็สอนเรื่องการทุจริตได้

วิทยาศาสตร์ก็ทุจริตได้ เช่น การให้สารเคมีที่ไม่เป็นไปตามงานวิจัยแล้วคุณโกงผลงานวิจัย อันนี้ก็คือทุจริต แต่ครูเขาไม่มองแบบนั้น ดังนั้นครูจำเป็นที่จะต้องปรับทัศนคติว่า ประชาธิปไตยไม่ใช่ครูสั่งคนแต่ประชาธิปไตยคือครูทุกคน

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

จำนวนนักเรียนต่อห้องเยอะเกินไป

การที่ครูจะต้องจัดกิจกรรมที่นอกเหนือจากการสอนบรรยายปกตินั้นจำนวนนักเรียนที่มากเกินไปก็เป็นปัญหาเพราะในวิชาสังคมจะมีเวลาเรียนต่อครั้งเพียง 50 นาที หรือ 1 ชั่วโมงเท่านั้น ด้วยเวลาที่จำกัดการจัดการนักเรียนในชั้นเรียนก็ยิ่งลำบากยิ่งจำนวนนักเรียนในห้องมีมากก็ยิ่งใช้เวลาในการจัดกิจกรรมด้วย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...คิดว่าเป็นปัญหาทุกๆ ไปคือ เด็กเยอะ จัดกิจกรรมยาก ควรจะประมาณ 25 ไม่ควรเกิน 30 มั่นเหนี่ยวครับ การที่เข้ามาในห้องจะต้องมาคุมเด็ก 45 คนให้เงียบก่อนถึงจะเริ่มจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนก็แยแล้ว ยกตัวอย่างการสอนชดเชยวันเสาร์เด็กมา 20 คนสอนง่ายมากสอนสบายเด็กตั้งใจเรียนดี

(ครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

ภาพ 25 บรรยากาศภายในห้องเรียน, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย

ผู้เรียนขาดทักษะการปฏิบัติเพราะครูเน้นสอนบรรยาย

...อีกปัญหาหนึ่งก็คืออันนี้พูดถึงในเรื่องของครู ในภาพรวม ปัจจุบันในภาพรวมยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่ถูกต้อง ยังเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยังเน้นการ

บรรยาย ระบบเรามีการพัฒนาาระบบการศึกษาหลายรุ่นหลายสมัยมาก แต่คุณครูเราก็ยังคงที่จะสอนกันแบบนั้นเหมือนเดิม

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

...แต่ว่าปัจจุบันก็สอนกันไป ให้เด็กได้ฟังเฉย ๆ เขาไม่มีโอกาสที่จะได้พูด ไม่มีโอกาสที่จะได้แสดงความคิดเห็น คราวนี้เด็กก็จะรับรู้ไปในระดับที่เขารับรู้ตามที่ครูผู้สอนนี้ถือว่าเป็นปัญหามาก เพราะวิชาสังคมเป็นวิชาทักษะชีวิตที่ต้องปฏิบัติตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะฉะนั้นมันจะไม่มีสูตรตายตัว ไม่รู้หรือกว่าอนาคตจะมีสถานการณ์อะไรเกิดขึ้นมาบ้าง ก็ต้องพร้อมเตรียมที่จะรับมือ ยกตัวอย่าง เช่น สถานการณ์ปัจจุบันในเรื่องของโควิดไวรัส เราไม่ได้เตรียมตัวมาก่อนที่มันจะเกิดขึ้น พอเด็กเจอสถานการณ์แบบนี้ ถ้าเด็กเคยผ่านกระบวนการ เคยผ่านการเรียนการสอนสังคมมาแล้ว เด็กก็จะรู้ว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมอยู่อย่างไรให้ตัวเองปลอดภัย ให้ผู้อื่นปลอดภัย

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ครูติดตามหนังสือมากเกินไป

...ปัญหาในปัจจุบันนี้ก็คือครูส่วนใหญ่ยังคงสอนตามหนังสือ พอสอนตามหนังสือ เนื้อหาในหนังสือจะมีเยอะมาก บริษัทที่ขายหนังสือเขาก็ต้องการขายหนังสือเขา เขาก็ต้องมีเนื้อหาอะไรที่ใส่เข้ามา แต่เนื้อหาบางเนื้อหาสิ้นเกินไป ไม่ได้อยู่ในตัวชีวิตที่เขากำหนด ทำให้ครูมาบอกว่าสอนไม่ทัน ปัจจุบันก็มีหนังสือหนึ่งเล่ม เอนักเรียนเปิดหน้านี้ ครูก็จะเปิดแต่ในหนังสือ เด็กก็จะจดแต่ในหนังสือ มันก็จะทำให้เด็กไม่เกิดการพัฒนา ไม่เกิดทักษะ แอคทิฟมากเท่าไรหรอก เพราะฉะนั้นครูก็เป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการเรียนการสอน

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ครูสั่งงานสั่งการบ้านเยอะ

...สั่งงานเยอะเน้นปริมาณ ไม่ส่งก็โดนตี โดนหักคะแนน ส่งไปก่อน ทำๆไปให้จบ เนื้อหาที่ต้องสอน

(นักเรียนกลุ่ม 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...สิ่งที่เป็นปัญหาในการเรียนสำหรับผมคือครูสั่งการบ้านเยอะ ทำจนไม่ได้หลับไม่ได้นอน เรียนก็วิซาก็มีการบ้านทุกวิชา บางคนทำไม่ทันก็ลอกมาส่ง สุดท้ายไม่รู้เรื่อง

(นักเรียนกลุ่ม 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ครูชอบพูดนอกเรื่อง

...ครูชอบพูดนอกเรื่องตอนแรกครูก็จะพูดเรื่องเนื้อหาก่อนแล้วเขาก็จะโยงออกไปเลยเรื่องลูก เรื่องครอบครัว เรื่องที่เกิดขึ้นต่างๆเรื่อยเปื่อยเลย แล้วเขาก็จะกลับมาเนื้อหาไม่ได้แล้ว

(นักเรียนกลุ่ม 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก

...เราเคยเรียนสังคมกับครูศิลปะ ของหนูครูห้องสมุดมาสอนแนะแนว ของผมครูศิลปะไปสอนคณิต บางทีครูเขาติตติฐะเขาก็ให้ครูคนอื่นมาสอนแทน

(นักเรียนกลุ่ม 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

บรรยากาศในห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการแสดงความคิดเห็น

ทั้งสามโรงเรียนที่ผมไปสังเกตการสอนมา ส่วนมากไม่ค่อยเห็นบรรยากาศของการแสดงความคิดเห็นมากนักด้วยเหตุผลบางอย่าง เช่น กลัวตอบผิดแล้วครูจะว่า กลัวเพื่อล้อเลียนกลัวเพื่อนว่าเป็นต้น เหตุผลต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นจริงกับตัวนักเรียนมาแล้วทั้งสิ้น จึงทำให้บรรยากาศของการจัดการเรียนการสอนไม่ก่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นขึ้นในห้องเรียน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ถ้าครูถามว่ามีใครอยากถามอะไรไหม....ส่วนใหญ่ก็ไม่มีใครยกมือถาม ทุกคนเงียบหมด อาจจะมีบางคนที่ยกมือจริงๆ ก็แอบไปถามครูตอนหมดชั่วโมง ที่ไม่กล้าถามหนูคิดว่าเราไม่สนิทกับครูถามไปก็กลัวครูจะดุจะว่า หรือบางทีถามไปก็กลัวผิดอายเพื่อน กลัวเพื่อล้อเพื่อว่าหรือเพื่อจะซ้ำเราหัวเราะเยาะเรา มันเป็นผลเสียต่อเราเหมือนกันนะคะ ทำให้เราไม่รู้เรื่องนั้นไปเลย หรือไม่อยากจะสนใจเรื่องนั้นไปเลย

(นักเรียนกลุ่ม 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ห้องเรียนไม่พร้อม

...อยากได้ทีวีใหม่ครับเพราะเครื่องที่มีอยู่มีแต่ภาพไม่มีเสียง ห้องอื่นมีหมดแต่ห้องเราไม่มี อีกรายละเอียดความรู้หรือข่าวสาร ก็ไม่มีแปะบอร์ดครับ ครูประจำชั้นเขาไม่ค่อยสนใจเรื่องพวกนี้เน้นแต่เรื่องระเบียบการแต่งกายทรงผมอะไรพวกนี้มากกว่า

(นักเรียนกลุ่ม 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

ภาพ 26 สัมภาษณ์นักเรียนกลุ่ม 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย

4.1.7 สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ในด้านบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

สื่อโซเชียลมีเดียต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

ครูต้องระมัดระวังการใช้สื่อโซเชียลเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร เพราะเด็กบางคนอาจจะไม่เห็นด้วยกับการแสดงความคิดเห็นของครู ทำให้หมดความน่าเชื่อถือในตัวครูส่งผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอน เมื่อผู้เรียนหมดศรัทธาต่อครูผู้สอนสิ่งที่ตามมาคือผู้เรียนไม่เชื่อ สอนอะไรไปก็ไม่ฟัง ไม่อยากเรียน ไม่สนใจเรียน เพราะเกิดอคติต่อครูผู้สอนไปแล้ว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ดังนี้

...เขาเห็นแค่กระพี้แล้วเขาก็ไม่รู้ว่าจริงๆแล้วแก่นมันคืออะไร คือถ้าเห็นจากแก่นในทุกเรื่องจะมองสองด้าน ถ้าอย่างที่เราเห็นในทุกวันนี้ครูจะไม่ค่อยแชร์อะไรในบางอันที่เห็นด้วยก็ไม่แชร์ไม่ใช่ว่าครูไม่อินแต่ครูแค่มองว่าตนเองเป็นครูการที่แชร์ข่าวอะไรก็ตามก็จะกลายเป็นว่าครูเลือกลูกเด็กพอเด็กเลือกที่จะชอบไม่ชอบ วันหนึ่งครูจะมาพูดอะไรที่เป็นเหตุผลเด็กที่ไม่ได้อยู่ฝั่งครูก็จะไม่ฟังแล้วครูจะยิ่งอยู่ยากในการสอนหนังสือ บางทีเราสื่อสารอะไรในเฟซบุ๊ก บางทีข้อความมันไม่ครบ บางทีเด็กก็จะมองว่าเป็นคนไม่มีเหตุผลแล้ววันหนึ่งเราจะให้เด็กมีเหตุผล มันยากมาก ดังนั้นก็คือถ้าครูต้องวิจารณ์อะไรสักอย่างครูจะใช้เป็นเคสสอนและจะใช้ในห้องเรียนจะไม่ใช้โซเชียลมีเดียเป็นตัวสื่อ

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...ครูจะต้องระมัดระวังมากในเรื่องของการสื่อสารอะไรก็ตามที่จะไปเป็นตัวนำ เพราะครูคือผู้ชี้แนะ ครูคืออาชีพที่คนเห็นตาม

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ครูมีงานเอกสารที่ต้องทำมากมายจนไม่มีเวลาออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน

จากสามโรงเรียนที่ไปสังเกตการสอนและสัมภาษณ์ครูสังคมนานนั้น ส่วนใหญ่จะมีภาระงานเอกสารอื่นของโรงเรียนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนมากมายที่ต้องรับผิดชอบ บางครั้งก็เป็นงานเอกสารที่ซ้ำซ้อน ซ้ำซาก ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนของครูหลายๆ ท่าน ไม่มีเวลาเตรียมกิจกรรมสำหรับการสอนจึงต้องอาศัยการบรรยายตามหนังสือไปพลางๆ ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการคิดสร้างสรรค์หรือมีโอกาสได้คิดสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้เลย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...อยากให้ครูมีเวลาสอนมากกว่าทำเอกสาร อันนี้แก้ยากมากขนาดโรงเรียนใหญ่ก็ ยังโดนเรื่องเอกสารที่มากมาย และถ้าเป็นโรงเรียนเล็กๆ นี่ทำเองหมดเลย เวลาแค่ทำเอกสารก็จะไม่พออยู่แล้วแล้วจะเอาเวลาไหนไปคิดเรื่องการสอน

(ครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

ต้องปรับหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา

หลักสูตรวิชาสังคมในปัจจุบันไม่เน้นการบูรณาการในสาระการเรียนรู้ต่างๆ แต่เน้นการสอนแยกสาระต่างๆ ออกไปเป็นรายวิชา ไม่ทำให้วิชาสังคมเป็นเนื้อเดียวกันทำให้ผู้สอนต้องรับภาระการสอนที่มากเมื่อเทียบกับครูวิชาอื่นๆ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...คราวนี้อีกปัญหาหนึ่ง อันนี้ผู้ถึงครูสังคม วิชาสังคมเป็นวิชาเมื่อพูดถึงหลักสูตร สพฐ.เป็นวิชาที่มีจัดการเรียนการสอนเยอะมากมี 2 รายวิชาชั้นพื้นฐานที่เราไม่สามารถปฏิเสธได้ก็คือ วิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 4 สาระ และวิชาประวัติศาสตร์ เลยทำให้ครูสังคมสอน 2 รายวิชา ทุกคนเลยต้องสอน 2 รายวิชา พื้นฐาน 4 สาระคือ หน้าที่พลเมือง พระพุทธ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ซึ่งครูจะต้องสอน และอีกกลุ่มหนึ่ง คืออีกรายวิชาหนึ่งคือ รายวิชาประวัติศาสตร์ ครูก็ต้องสอนประวัติศาสตร์อีกทำให้เป็นภาระหนักมากสำหรับครูผู้สอน แต่เราก็ไม่ปฏิเสธว่าวิชาไหนสำคัญหรือไม่สำคัญ

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

หลักสูตรของสังคมศึกษาในปัจจุบันมีตัวชี้วัดที่มากมายซึ่งบางอย่างก็ไม่จำเป็นมากนัก ซึ่งกระทรวงควรทบทวนและปรับหลักสูตรสังคมโดยเฉพาะในเรื่องของประชาธิปไตยซึ่งเน้นให้จำเนื้อหาต่างๆ มากจนเกินไปควรเน้นในเรื่องการนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงให้ได้มากกว่า ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ดังนี้

...แล้วในรูปแบบของหลักสูตรก็เป็นปัญหา หลักสูตรของวิชาสังคมแผนการเรียนรู้อื่นๆ ถ้าพูดในฐานะทั่วๆ ไปคือตัวชี้วัดเยอะมาก บางอย่างมันไม่จำเป็นก็ควรตัดออกควรเน้นตัวชี้วัดที่ผู้เรียนสามารถเอาไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันจะดีกว่าแล้วจะเป็นไปได้ไหมในวิชาสังคมที่จะให้เด็กเรียนรู้ในทักษะที่เน้นปฏิบัติมากขึ้น เช่น สมมติในเรื่องประชาธิปไตยเรามีกระบวนการไหนที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้และเข้าถึงมากกว่าการบรรยายไหม บทบาทสมมติแบบนี้ใช้ไหม หรืออาจจะเป็นการอภิปราย การลงพื้นที่ การโต้วาที อะไรแบบนี้ครับ มันน่าจะทำได้แต่ด้วยข้อจำกัดที่พูดมา ด้วยปัญหาต่างๆ มันก็เลยไม่ส่งผลให้ทำได้

(ครูผู้สอน 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

ความหลากหลายของครูสังคม

...ปัจจุบันนี้ปัญหาอีกปัญหาหนึ่งคือ ปัจจุบันครูสังคมในสมัยนี้ไม่เหมือนสมัยเมื่อก่อนก็เราก็พยายามอันนี้เชื่อว่า สพฐ.เนี่ยเขาพยายามหาความหลากหลาย ของครูสังคม ยกตัวอย่างเช่น ครูสังคมที่จบประวัติศาสตร์มีความลุ่มลึกในเรื่องของประวัติศาสตร์ ครูสังคมที่จบเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ก็จะลุ่มลึกในเรื่องเศรษฐศาสตร์ จบรัฐศาสตร์ก็ถนัดในเรื่องหน้าที่พลเมือง การเมืองการปกครอง และครูที่จบครูสังคมโดยตรงมา ก็จะอีกประเภทหนึ่ง อันนี้ปัญหาที่ตามมาคือว่า เมื่อเราได้คุณครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านแล้ว แต่นักเรียนเรามีปริมาณที่เยอะ เนื้อหาที่มีปริมาณเยอะ ครูจัดการลำบาก ครูที่จบสายตรงครูสังคมมาไม่สามารถสอนได้หรือคนเดียวไม่ไหว พอเอาไปให้คุณครูที่เฉพาะด้านช่วยสอนในสาระที่ไม่ถนัดในเรื่องนั้น ๆ ก็จะเป็นปัญหาไปอีก

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

การระบาดของโรค COVID-19

ส่งผลกระทบต่ออย่างมากต่อการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เพราะต้องเว้นระยะห่างในการเรียน งดเว้นการทำกิจกรรม ในบางช่วงต้องเรียนออนไลน์ซึ่งยากต่อการจัดกิจกรรมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติแทบเป็นไปไม่ได้เลย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ดังนี้

...ปัจจุบันโดยเฉพาะยุคโคโรนาไวรัส เราไม่ได้เตรียมตัวมาก่อนที่มันจะเกิดขึ้น รูปแบบการจัดการเรียนการสอนต้องเปลี่ยนทั้งหมด เด็กไม่สามารถที่จะไปปฏิบัติกิจกรรมได้เลย

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ต้องจัดอบรมการสอนให้ครู

...ครูทุกคนต้องฝึกอบรมอย่างจริงจัง ไม่ใช่ฝึก ๆ ไป ครูเห็นละก็ออกเข้า ออกบ่าม มันจะไม่ได้ประโยชน์อะไร ต้องฝึกครูผู้สอนทุกคน ให้จัดการเรียนการสอนที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษา กระบวนการที่ฝึก จะต้องฝึกเรียนใฝ่รู้อะไรบางอย่างที่เกิดขึ้น ในปัจจุบัน เราไม่สามารถสอนเด็กได้ เด็กต้องเรียนออนไลน์ ครูสังคมก็ต้องศึกษาเทคโนโลยี แล้วจะสอนอย่างไร สอนออนไลน์ให้เด็กรู้เด็กเข้าใจ คือ ครูต้องเข้ากับการฝึกอบรมและทาง สพฐ. ควรจะมีการฝึกอบรมให้กับครูฟรีและทำให้เกิดผลที่แท้จริง

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ต้องเน้นการบูรณาการ

...ในเรื่องของบูรณาการ ทำอย่างไรให้เข้ากับทักษะชีวิตของเด็ก ที่เด็กจะต้อง นำไปใช้ในอนาคต เราไม่ต้องมองอะไรให้มันไกลมาก เอาสิ่งที่โรงเรียนเรามี แล้วเด็กก็ ปฏิบัติในโรงเรียนได้ ยกตัวอย่างเช่น โรงเรียนเรามีหลายกลุ่มสาระใช้ใหม่ การบูรณาการ ตรงนี้มันไม่จำเป็นที่ว่าจะต้องเอาอยู่ใน เรื่องแผนการสอนอะไรพวกนี้ เราอาจจะ บูรณาการในเรื่องของกิจกรรมหรือโครงการได้ อย่างโรงเรียนจัดโครงการนำเสนอเกี่ยวกับ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำคุณภาพชีวิต แต่ว่าสังคมเราจำเป็นที่จะต้อง ทำกลุ่มสาระเดียว จริงๆ เราก็สามารถบูรณาการได้หลายกลุ่มสาระ หลายวิชา อันนี้ได้เกิด จากทักษะเด็กจริง ๆ เด็กจะต้องคิดโครงการขึ้นมา เป็นโครงการประเภทไหน สมมุติว่าเป็น โครงการประดิษฐ์นวัตกรรม อาจเกี่ยวข้องกับวิชาการงานอาชีพด้วย วิทยาศาสตร์ด้วย ไป เทคโนโลยีด้วย มีการสำรวจบัญชีครัวเรือนก็ไปทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น ตรงนี้คือการบูรณา การให้เกิดการทักษะชีวิต

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

...ความสำคัญในการบูรณาการในวิชาสังคม วิชาสังคมศึกษามีความสำคัญมากที่เรา จะต้องรวมหลายสาระเข้าด้วยกันเพราะวิชาสังคมมันไม่ใช่วิชาที่เป็นสูตรตายตัวอย่าง

คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีวะ วิชาสังคมก็จะต้องนำสาระ 5 สาระ ที่เด็กได้เรียนเอามาบูรณาการกันตลอดเกือบทุกชั่วโมง อย่างเช่นในชั่วโมงนี้เราพูดในเรื่องของพระพุทธศาสนา แล้วก็มีในเรื่องของภูมิศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง มีเรื่องประวัติศาสตร์มาเกี่ยวข้อง เรียกว่าอะไร พระศาสดาเกิดที่ไหน อย่างไร มีแผนที่ มีเรื่องราวประวัติศาสตร์ ดังนั้นการเรียนพระพุทธศาสนา ไม่ได้เรียนแค่พระพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียว สังคมก็บูรณาการไปในตัว แต่เราไม่รู้ตัวว่าเราบูรณาการ เด็กก็ไม่รู้ตัวว่าได้รับการบูรณาการ ยกตัวอย่างเช่น สอนพระพุทธศาสนา เรื่องของพุทธประวัติ เราให้เด็กไปวาดแผนที่ในเรื่องของพระพุทธการ เด็กก็จะไปวาดแผนที่ เด็กก็ 모르ตัวหรือว่าบูรณาการไปแล้ว ศิลปะด้วย แผนที่ด้วยแล้วก็ภูมิศาสตร์ บางทีครูเราก็ไม่รู้ตัว อันนี้คือปัญหาที่เกิดขึ้น ครูจะต้องเข้าใจคำว่าบูรณาการคืออะไร และบูรณาการอย่างไรให้เกิดประโยชน์ และทักษะที่แท้จริง อันนี้ครูหลาย ๆ คนยัง งง เวลาที่เราจะทำบูรณาการ

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ข้อเสนอแนะของผู้เรียนที่เกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอน

จากการสัมภาษณ์นักเรียนมีมุมมองที่ผู้เรียนสะท้อนเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอนในแบบที่เขาอยากจะทำให้เกิดขึ้นในชั้นเรียน เขาคิดว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบนี้จะทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...แล้วรูปแบบการเรียนการสอน ที่เราอยากได้เป็นแบบไหน.....เรียนสบาย ๆ ไม่ต้องเครียดมาก การบ้านไม่ต้องเยอะ อยากให้มีกิจกรรมที่สนุกสนานมีเกมให้เล่น มีกิจกรรมที่ได้แอดแวนเจอร์ออกไปนอกสถานที่ชอบเรียนที่มีกิจกรรม อยากให้ไปสำรวจพื้นที่

(นักเรียนกลุ่ม 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ความเห็นเกี่ยวกับแนวคิดการใช้เพลงฉ่อยมาบูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตย

...เรายังไม่มองว่าประชาธิปไตยจะเกิดมากไหมในคนทำแต่สิ่งที่เราได้คือเด็กได้ฝึกคิดกับสร้างสรรค์เพราะเขาได้เรียนจากตัวเองแล้วว่าขนบธรรมเนียมคืออะไรแล้วสร้างสรรค์มันอย่างไรโดยที่โจทย์ยากของเราคือให้คนอยากฟังนั่นหมายความว่าอย่างน้อยตอนที่ทำเด็กจะตั้งคำถามว่าทำไม ทำไมต้องเพลงฉ่อย ทำไมต้องประชาธิปไตยแต่พอวันหนึ่งมีคนฟังผลงานของเขาเขาจะรู้เองว่ามันคืออะไร ดังนั้นครูจะบอกว่สิ่งที่เรากำลังทำเป็นสิ่งที่ดีมันคือการถ่ายทอดความเป็นประชาธิปไตยในรูปแบบที่หลากหลาย วิทยุ ฟัง วิทยุ ชอบ คนเข้าถึงง่ายกับอันที่สองคือ เป็นการบูรณาการเพลงฉ่อยกับความทันสมัยของคนซึ่งเป็นลักษณะแบบร่วมสมัยพอมันร่วมสมัยแบบนี้คนก็จะรู้สึกว่ามันน่าสนใจ คนจะได้กระบวนกรไป

ในตัวโดยที่ไม่รู้ว่านี่คือกระบวนการประชาธิปไตยซึ่งผลจะได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำแล้วสิ่งที่จะภูมิใจที่สุดคือวันที่เราฟรีเซนต์งานนี้ออกมาถ้ามันดีจริงๆ คนจะเริ่มถามว่าคืออะไร คิดแบบนี้ได้ใช่ไหม ฉันทมีแบบนี้ฉันชอบแบบนี้ฉันขอเอาแบบนี้มาบูรณาการบ้างดีกว่าหรือฉันต่อยอดไป ลักษณะสิ่งที่เราทำเป็นการทำหน้าที่จุดประกายประชาธิปไตยในรูปแบบต่างๆ ให้กับคนที่เขาจะรับสารต่อ

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

...ในส่วนงานวิจัยของน้องโจ ก็คือว่ามันจะเป็นลักษณะของการบูรณาการ เชิงสร้างสรรค์ บูรณาการกับภาษาไทย การใช้คำ ศิลปะ ดนตรี แล้วเด็กก็คือสามารถนำเทคนิค หรือประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยมาสรุปรวบยอด เพื่อที่จะนำเสนออีกรูปแบบหนึ่ง เพราะฉะนั้นการนำเสนอจากการทำงานของเด็ก ไม่จำเป็นจะนำเสนอในรูปแบบของโครงงาน เด็กจะนำเสนอออกมาในรูปแบบของการพูด ต้องนำเสนอแบบเพาเวอร์พอยต์ แบบเก่าแล้ว เด็กควรจะมีเทคนิครูปแบบอะไรใหม่ ๆ ให้เด็กได้นำเสนอจากรูปแบบที่เขาศึกษามาเพลงฉ่อยเขาเรียกว่าวัฒนธรรมไทยมันเป็นสิ่งที่ดีเหมือนเด็กก็จะได้รับสองสิ่ง รู้ในเรื่องของศิลปะพื้นบ้านด้วย รู้ในเรื่องของการแสดง อันนี้ถือว่าเป็นบูรณาการ บูรณาการอย่างสร้างสรรค์ แต่ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือมันบูรณาการเป็นลำดับต่อไป เป็นลักษณะของการกระโดดไปอีกขั้นหนึ่ง นี่ก็คือว่าเป็นความท้าทายของเด็กพอสมควร

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

...มันเป็นเรื่องที่เฉพาะตัวใช่ไหม เรื่องของเพลง อย่างบางคนที่เขาอาจจะไม่ชอบร้องเพลง เขาอาจจะไม่ชอบก็ได้เราก็ต้องมีแผนรองรับเพราะฉะนั้นการบูรณาการสร้างสรรค์แบบนี้ อาจจะแนะนำว่าควรจะให้เด็กได้มีโอกาสในการเลือกบ้าง เลือกก่อน สมมติเด็กอาจจะร้องเพลงฉ่อยไม่เป็นหรืออาจจะร้องเพลงแร็ปได้ เพราะเขาอาจจะอยู่ในช่วงของวัยรุ่น หรืออาจจะร้องเพลงสตริงได้ เราก็ควรจะส่งเสริมเขาประมาณนี้ ให้มันตรงกับความต้องการของเด็กบ้าง แต่ยังไม่หลุดแนวทางที่เรากำหนดคือโครงสร้างเป็นฉ่อยแต่ร้องเป็นแร็ปได้ อย่าให้หลุดแนวทางที่วางไว้ เพราะถ้าเกิดเด็กได้ทำอะไรที่ตัวเองชอบตัวเองรัก แน่แน่นอนผลที่ตามมาก็คืออย่างมีความสุขแล้วมันก็จะเกิดการเรียนรู้

(ครูผู้สอน 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

นักเรียนส่วนใหญ่รู้จักเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) มากพอสมควร มีความเข้าใจในลักษณะของบทเพลง ท่วงทำนอง และเคยเห็นผ่านหูผ่านตามาบ้างจากรายการโทรทัศน์ และยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าสามารถร้องได้เล่นได้ถ้ามีคนสอนและยังสามารถนำมาบูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตยได้อีกด้วย ทำให้การเรียนสังคมไม่น่าเบื่อและสามารถเข้าใจเนื้อหาเรื่องประชาธิปไตยได้ง่ายขึ้นด้วย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...หนูเคยได้ยินเพลงฉ่อยค่ะ ที่ร้องขึ้นต้นว่า เอ็งเอยชะเอ็งเอ้ย เคยดูในจำอวดหน้าม่านรายการคุณพระช่วย

...หนูรู้สึกว่าการเพลงฉ่อยเพราะดีนะค่ะ แล้วถ้าลองฝึกดูก็น่าจะทำได้ แล้วถ้าเอามาประยุกต์กับเรื่องประชาธิปไตยอย่างที่ครูบอกก็น่าสนใจมากค่ะ แค่ได้ยินก็อยากเรียนแล้ว

...ผมคิดว่าเพลงฉ่อยสามารถเพิ่มเติมดนตรีเข้าไปได้ หรือว่าการแสดงประกอบหรือจะร้องแบบแร็ปก็น่าจะได้นะครับ

...แล้วอีกอย่างถ้าเราแต่งเพลงฉ่อยเองจากการสรุปเนื้อหาจากบทเรียนที่เราเรียนมันก็จะช่วยให้เราจดจำเนื้อหาได้ดีด้วยนะครับ

(นักเรียนกลุ่ม 1, โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2563)

ภาพ 27 ทัศนคติเกี่ยวกับการใช้เพลงฉ่อยในการบูรณาการสอนเรื่องประชาธิปไตย,
โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

...เพลงฉ่อยรู้จักไหม? รู้จักค่ะ รู้จักครับ เคยเห็นในรายการคุณพระช่วย ที่มีนักร้องขึ้นต้นว่า เอ็งเอยชะเอ็งเอ้ย....พอร้องจบท่อนก็ร้อง เอ้อชาเอ้อชา ฉะ ชา ฉะ ฉ่า ชา นอยแม่

...ผมคิดว่าการบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตย ก็จะทำให้เนื้อเพลงน่าจดจำ
แล้วนำไปใช้ได้

...เหมือนที่ครูให้ทำตอน ม.2 ห้องกีฬ ที่ให้ร้องเพลงให้ตัวเอง เอาเนื้อเพลงของ
เนื้อเพลงจริง แล้วก็เปลี่ยน ให้เราแปลงเนื้อเพลงใหม่ที่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียนแต่ใช้ทำนองเดิม เคยทำ
แล้วสนุกดีครับ

(นักเรียนกลุ่ม 2, โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2563)

ภาพ 28 ทัศนคติเกี่ยวกับการใช้เพลงฉ่อยในการบูรณาการสอนเรื่องประชาธิปไตย,
โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก

...ผมคิดว่าทำได้นะครับ ถ้าครูสอนการแต่งเพลงฉ่อย ฝึกพื้นฐานการร้อง แล้วช่วย
แนะนำปรับปรุงเนื้อเพลงที่เหมาะสม ส่วนดนตรีการอาจจะประยุกต์ใช้กับกลองทอมกีฬาสี
หรือช่วยกับปรบมือให้จังหวะก็ได้ครับ

(นักเรียนกลุ่ม 3, โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563)

ภาพ 29 ทัศนคติเกี่ยวกับการใช้เพลงฉ่อยในการบูรณาการสอนเรื่องประชาธิปไตย,
โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย

ตาราง 4 สรุปการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย	โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร	โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก	โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย
1) ด้านครูผู้สอน	- ครูคือผู้ชี้แนะในการจัดการเรียนการสอน - ครูขาดเทคนิคในการสอน	- ครูคือผู้ชี้แนะในการจัดการเรียนการสอน - ครูยังเน้นการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก	- ครูเป็นนักเล่าเรื่อง - นักตั้งคำถาม
2) ด้านผู้เรียน	- นักเรียนมีสถานะเป็นผู้ตามในการจัดการเรียนการสอน - นักเรียนมีฐานะเป็นผู้ฟังที่ดี	- นักเรียนมีสถานะเป็นผู้ตามในการจัดการเรียนการสอน - นักเรียนมีฐานะเป็นผู้ฟังที่ดี	- นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น เล่นเกม - ตอบคำถาม - นักเรียนมีฐานะเป็นผู้ฟังที่ดี
3) ด้านเนื้อหาสาระ	- วิชาสังคมเป็นวิชาหนึ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากสำหรับผู้เรียน - ประชาธิปไตยมีความสำคัญและสามารถบูรณาการได้กับทุกเรื่อง - ประชาธิปไตยเป็นเรื่องใกล้ตัวและสำคัญในชีวิต	- วิชาสังคมเป็นวิชาหนึ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากสำหรับผู้เรียน - ประชาธิปไตยมีความสำคัญและสามารถบูรณาการได้กับทุกเรื่อง - การเลือกตั้งเป็นเรื่องสำคัญ	- ประชาธิปไตยมีความสำคัญและสามารถบูรณาการได้กับทุกเรื่อง
4) ด้านสื่อการเรียนรู้	Youtube, Powerpoint, Google, Games, แผนภาพ, แผนที่	Youtube, Powerpoint, Google, Games, Google Classroom	Youtube, Powerpoint, Google, Games, ใบงาน, ใบความรู้
5) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้	- สอนโดยการบรรยาย - สอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน - สอนโดยใช้กรณีศึกษา - สอนโดยใช้บทเพลงเป็นสื่อ	- สอนโดยการบรรยาย - สอนแบบกลุ่ม - สอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติ	- สอนโดยการตั้งคำถาม - สอนโดยการบรรยาย - สอนแบบกลุ่ม

สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้วิชาสังคม เรื่องประชาธิปไตย	โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร	โรงเรียนแห่งหนึ่งในพิษณุโลก	โรงเรียนแห่งหนึ่งในสุโขทัย
6) ด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอน	- ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก - ผู้เรียนขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อและภูมิคุ้มกันในตัวเอง - ผู้สอนขาดทักษะการบูรณาการ - ครูสั่งงานสั่งการบ้านเยอะ - ครูชอบพูดนอกเรื่อง	- ผู้เรียนขาดวิจาร์ณญาณในการคิดวิเคราะห์ - บรรยากาศในห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการแสดงความคิดเห็น - ครูติตสอนตามหนังสือมากเกินไป	- จำนวนนักเรียนต่อห้องเยอะเกินไป - ผู้เรียนขาดทักษะการปฏิบัติ - ห้องเรียนไม่พร้อม
7) ด้านบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	- ผู้เรียนจะได้ทักษะความสร้างสรรค์และความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตย - นักเรียนส่วนใหญ่รู้จักเพลงฉ่อย เคยดู เคยฟังจากรายการทีวี - ครูต้องระมัดระวังการใช้สื่อโซเชียล	- งานนี้จะได้ทักษะการบูรณาการข้ามสาระวิชา กับภาษาไทย ดนตรี ศิลปะ - นักเรียนส่วนใหญ่รู้จักเพลงฉ่อย เคยดู เคยฟังจากรายการทีวี - อยากรเรียนแบบสนุกสนาน ไม่เน้นการบ้าน - ต้องปรับหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา	- ครูมีงานเอกสารที่ต้องทำมากมายจนไม่มีเวลาออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน - นักเรียนส่วนใหญ่รู้จักเพลงฉ่อย เคยดู เคยฟังจากรายการทีวี

จากตาราง 4 พบว่า สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตยของทั้ง 3 โรงเรียนถึงแม้จะอยู่ต่างพื้นที่ ต่างบริบท แต่ก็มีปัญหา และผลกระทบในด้านต่างๆ ที่สอดคล้องและคล้ายคลึงกัน โดยสามารถสรุปได้ว่าในปัจจุบันมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นไปที่การบรรยายเป็นหลัก และทำแบบฝึกหัดส่งผลให้นักเรียนเพื่อหนายกับการเรียน เน้นเนื้อหา มากกว่าการจัดกิจกรรมที่เน้นปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีครูจบไม่ตรงเอกมาสอนวิชาสังคม ทำให้ไม่เข้าใจเนื้อหาของบทเรียนที่สอนอย่างแท้จริง ผู้เรียนยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่มีบทบาทเป็นผู้ฟัง และทำตามทีผู้สอนบอกเท่านั้น ทำให้ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจาร์ณ อีกทั้งจำนวนนักเรียนต่อห้องที่มีปริมาณมากเกินไปก็เป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ ในด้านของสื่อ

และยังใช้สื่อการสอนที่ไม่หลากหลาย การวัดผลประเมินผลก็ไม่มีประสิทธิภาพไม่รอบด้านและหลากหลายเพราะเน้นการวัดความรู้ความจำจากแบบทดสอบเพียงอย่างเดียว และภาระงานเอกสารอื่นๆ ที่มากมายของครูเองที่ต้องรับผิดชอบจึงไม่มีเวลาในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายให้กับผู้เรียน

ตาราง 5 แนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยจากสภาพปัญหาปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย

สภาพปัญหาปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เรื่อง ประชาธิปไตย	แนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้เรื่อง ประชาธิปไตย	ผลการจัดการเรียนรู้ที่คาดหวัง
1. ครูเน้นสอนแบบบรรยาย เป็นผู้ชี้แนะในการสอน	1. ครูต้องออกแบบกิจกรรมการสอนที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามแนวคิดลำดับขั้นของการเรียนรู้ของบลูม	1) นักเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาสาระเรื่องประชาธิปไตย
2. ผู้เรียนเป็นผู้ตามเสมอ ไม่ได้แสดงความคิดเห็น	2. ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	2) นักเรียนได้ทักษะการ
3. เนื้อหามากและไม่จำเป็น	3. คัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมและจำเป็นต่อผู้เรียนให้สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้	บูรณาการและตกตะกอนความรู้เรื่องประชาธิปไตย
4. ขาดการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม	4. ออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและได้ลงมือปฏิบัติและใช้ความคิดสร้างสรรค์	3) นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน
5. สื่อการเรียนรู้ที่ไม่หลากหลายไม่น่าสนใจ เน้นใบงานเป็นหลัก	5. ใช้เพลงฉ่อยเป็นเครื่องมือสื่อในการช่วยบูรณาการการจัดการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยเพื่อให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการคิดสร้างสรรค์และสร้างชิ้นงาน	และออกแบบชิ้นงานอย่างสร้างสรรค์ผ่านเพลงฉ่อย
		4) นักเรียนมีความสนใจในการเรียนเรื่องประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น

จากตาราง 5 พบว่า การศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชา สังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่สอดคล้องและนำไปใช้ในการสร้าง กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลง ฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย คือ ครูต้องลดการสอนแบบบรรยายลง ไม่ยึดตนเองเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ แล้วเน้นการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือคิด ปฏิบัติ ให้เขาได้มีส่วนร่วมในการ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนมีฐานะเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำหรือชี้แนะแนวทางที่เหมาะสม เพื่อให้เขาได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวผ่านเพลงฉ่อย เพื่อผลิตชิ้นงานที่ต่อยอดองค์ความรู้ที่ สอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่เขาได้เรียนรู้ออกมานำเสนอได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งครูเปิดโอกาสให้ นำเสนอได้อย่างอิสระ โดยเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยคาดหวังคือ 1) นักเรียนรู้และเข้าใจ เนื้อหาสาระเรื่องประชาธิปไตย 2) นักเรียนได้ทักษะการบูรณาการ และตกตะกอนความรู้ที่ได้เรียน มา 3) นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันและออกแบบชิ้นงานอย่างสร้างสรรค์ผ่านเพลงฉ่อย 4) นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

4.2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณา การการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านผู้สอนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิง สร้างสรรค์ 2) ด้านผู้เรียนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 3) ด้านเนื้อหาสาระ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) บูรณาการในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย 4) ด้านสื่อ การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) บูรณาการในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย 5) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) บูรณาการในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย 6) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) บูรณาการในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย และ 7) บริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รายละเอียด ดังนี้

4.2.1 แนวทางการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการ เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ด้าน ครูผู้สอน

ครูต้องทำตัวเป็นเพื่อนกับนักเรียน

ครูต้องเข้าใจบริบทของผู้เรียนแต่ละคน ศึกษาเรียนรู้ว่าเขาชอบอะไร ดูสื่อแบบไหน เทรน ของวัยรุ่นยุคนี้คืออะไร จะช่วยให้ครูสามารถเข้าใจผู้เรียนได้มากขึ้น และสามารถถ่ายทอดความรู้หรือ ใช้วิธีการสอนได้อย่างตรงเป้าหมายมากที่สุด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ประการที่หนึ่งคุณต้องสนิทสนมกับเขา รู้สึกว่าเขามีอะไรคุยกับเราได้ สองเขาสนใจโซเซียลมีเดียไหม ถ้าเขาสนใจคุณต้องรู้ว่าเขาทำอะไร สื่อสารกันบ้าง มันคุยเรื่องหนึ่งคุณก็รู้ ดูด้วยกันรู้ทุกเรื่องเลย คุณก็จับจุดสองจุดนี้คุณก็แทรกเข้าไปสิ ว่าเพลงมันดีอย่างไร อะไรที่มันควรจะสนใจดู พวกคุณดูคลับเฮาส์หรือเปลา่ แนะนำให้เด็กไปดูรายการนั้นดี รายการนี้ดี คุณแนะนำมัน มันแนะนำคุณ มันก็กลายเป็นกลุ่มเดียวกัน มันคือโลกของการเรียนรู้ด้วยกัน ข้อต่อไปคือคุณต้องดูว่าลูกศิษย์คุณแต่ละคนเขามีฐานะแบบไหน เช่น พ่อแม่เป็นปัญญาชนไหม เขามีมือถือหรือเปลา่ เขาสนใจเรื่องพวกนี้ไหม สนใจการเมืองไหม หรือสื่อแดงหรือเปลา่ ก็ต้องดูแต่ละคน แต่ละคนคิดไม่เหมือนกัน แต่วัยรุ่นันคิดแค่คล้ายกัน เพราะมันมีมือถือ มันดูตรงนี้เหมือนกัน เพราะฉะนั้นวัยรุ่นันมาอาจจะมาบอกคุณว่า อาจารย์อยู่บ้านคุยกับพ่อแม่ไม่รู้เรื่องเลย เขาก็จะมาคุยกับคุณ เขามีเพื่อนแล้วคุยกับอาจารย์ได้ แต่ถ้าเขาบอกว่าไอ้ที่อาจารย์พูดที่บ้านผมพูดทุกวัน แสดงว่าก้าวหน้า คุณต้องไปประเมินดูว่าในห้องเรียนคุณนักเรียนมันมีกี่คน อยู่กลุ่มไหนบ้าง ลูกชานา ลูกข้าราชการ เพราะฉะนั้นเวลาพูดในห้องจะต้องพูดกลาง ๆ พูดเรื่องเพลงน้อย พูดเรื่องวัฒนธรรมก็พูดกว้าง ๆ แต่พอพักก็คุยกับคนที่คุยรู้เรื่องเราก็คุยก้าวหน้ามากขึ้น

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1, มหาวิทยาลัยไกลดอย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2564)

ภาพ 30 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1

ครูต้องยึดเนื้อหาของประชาธิปไตยให้แน่น

กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่ใช้เพลงน้อยมาบูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตย นั้น ในฐานะที่เราเป็นครูสังคม เราก็ต้องเน้นไปที่เนื้อหาสาระของวิชาสังคม ซึ่งเราเน้นไปที่เรื่อง

ประชาธิปไตยเพราะฉะนั้นเราต้องเน้นประชาธิปไตยเป็นหลักแล้วใช้เพลงฉ่อยเป็นตัวเสริมในกระบวนการก็พอ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ครูใจเป็นครูสังคมศึกษาไง เราต้องให้นำหนักมาที่สังคมศึกษา 70% เราต้องคิดว่า Concept เด็กจะได้หรือเปล่า แล้วเด็กมีตัวเลือกในการเลือกออกมากลายเป็นประเด็นเล่าเรื่องเป็นเพลงพื้นบ้านออกมาเป็นยังไง ใช้ฟอร์มของเพลงพื้นบ้านมารองรับในตัวข้อความที่สื่อสารออกไปอย่างไร เราให้นำหนักไปที่เรื่องนี้

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

...คุณครูอาจจะเคยให้โจททำละครประวัติศาสตร์ แต่ละกลุ่มมาเล่นละครหน้าห้องละครสมัยพระนเรศวรอะไรแบบนี้มันคือเรื่องเดียวกัน เขาเอาฟอร์มของละครมาให้เด็กตีความว่าเด็กเข้าใจว่าเป็นอะไร บังคับอ้อม ๆ ว่าต้องอ่านมาก่อนนะ ต้องรู้เรื่องราวเหล่านี้มาก่อนนะ มาผูกเป็นเรื่องแล้วนำเสนอ เสร็จแล้วเราดูไปด้วยกันพอจบแล้วมันไม่ใช่แค่ฮาว่าเพื่อนเล่นเป็นช่าง แล้วตลกตลกก็ใหม่ วิธีการทำให้ตลกก็เป็นเรื่องที่ดี แต่สุดท้ายที่เราเห็นมีเรื่องราวอะไรเกิดขึ้นบ้างในละครเรื่องนี้ แล้วละครเรื่องที่เพื่อนกำลังเสนออยู่ เพื่อนกำลังบอกเราเกี่ยวกับเรื่องอะไร แก่นมันคืออะไร

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

ภาพ 31 สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา

...ขอยกตัวอย่างที่ใช้หลักการคล้ายๆกันกับของโจ คือสอนด้วยการโต้ว่าที่ หัวใจคือฝึกให้เด็กได้ลองสืบค้นข้อมูลที่มีนัยจะมา Support agenda ตรงนี้ คุณเป็นฝ่ายเสนอ คุณเป็นฝ่ายค้าน ต่อให้คุณไม่เห็นด้วยกับญัตตินี้ คุณเป็นฝ่ายเสนอคุณก็ต้องหาวิธีเสนอให้ได้ถูกใหม่ ต่อให้คุณเห็นด้วยกับเรื่องนี้แต่คุณเป็นฝ่ายค้านคุณก็ต้องหามาค้านให้ได้ แล้วคนฟังจะได้ประโยชน์ เพราะคนฟังจะถูกจูงด้วยคนทั้งฝ่ายเสนอและฝ่ายค้าน คนต้องชั่งน้ำหนัก ต้องใช้ critical thinking ในการฟัง แล้วก็คิดว่าคุณมองเรื่องนี้อย่างไร มันจะต้องไม่ได้แค่โต้ว่าที่แล้วตลก เพื่อนขำ เพื่อนยิงมุก เพื่อนหักล้างกันแล้วสนุกดี ใช้วาทศิลป์อย่างเดียว แล้วก็ให้คะแนนที่วาทศิลป์ของเด็ก อันนั้นอาจจะใช้ได้กับวิชาภาษาไทยถูกไหม ใช้ญัตติเป็นตัวล่อใช้วาทศิลป์ฝึกการพูดจูงใจโน้มน้าว แต่เราเป็นวิชาสังคมศึกษา เราเอากิจกรรมนี้มา หัวใจการฝึกของเราคือ critical thinking เช่น ทำแท่งเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ทำแท่งเสรีดีกว่าปล่อยไว้ให้แท่งแล้วไม่มีใครดูแล ตั้งญัตติขึ้นมา มันเป็นเรื่องดีเบทใหญ่มาก ซึ่งแบบอาจจะโต้ว่าที่แค่ 20 นาที แต่ที่เหลืออีกครึ่งชั่วโมงก็ต้องมานั่งคุยกัน เพราะเมื่อก่อนคนฟังคิดอย่างไร และคนโต้คุณคิดอย่างไร ฝ่ายเสนออาจจะไม่เห็นด้วยกับญัตติตัวเองก็ได้ แล้วตอนคุณค้นคุณเจออะไรบ้าง ตอนคุณฟังเสียงคัดค้านจากฝ่ายค้านคุณมองว่าอย่างไร ถามฝ่ายค้านว่าคิดอย่างไร ถามคนฟังว่าคิดอย่างไร เราเอาแค่วิธีสอนกิจกรรมพวกนี้มาเป็นแค่เครื่องมือช่วย แต่ concept ของเรื่องนี้คือประชาธิปไตย เพลงฉ่อยก็เป็นแค่เครื่องมือ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

ครูสังคมต้องบูรณาการเป็น

...ครูสังคมไม่จำเป็นต้องเก่งทั้งห้าสาระ ครูจะต้องเรียนรู้ไปพร้อมกับเด็ก มันเป็นเรื่องที่ชวนให้ถกเถียงกัน โดยให้เอาความรู้จากศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจ ตอนนี้เราทำหน้าที่เป็นคนสอนสังคมศาสตร์ในโรงเรียน คุณบอกว่าคุณไม่ได้จบครุศาสตร์ เด็กครุศาสตร์ก็มีปัญหา เด็กครุศาสตร์เวลาจะเข้าเรียนประวัติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเขาจะเรียนกับนักประวัติศาสตร์ถูกไหม เราให้เขาเรียนเพื่อให้เขาต้นความสามารถตรงนี้ และรู้ธรรมชาติของศาสตร์ที่ต้องเอาไปใช้สอน เราไม่ได้คาดหวังให้เขาเรียนทั้งหมดแล้วไปสอนในโรงเรียน ซึ่งมีลูกศิษย์ครูไปโพสต์ในทวิตบ่นว่าเรียนประวัติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเรียนเยอะมาก หลายหน่วยกิตมาก พอมาสอนมัธยมมันได้ใช้แค่นี้หนิ ซึ่งถูกแล้วไง เราให้คุณเรียนวิชาเหล่านั้นในมหาวิทยาลัยเพื่อต้นพีดานตัวเองขึ้นไปเพื่อให้รู้ว่่านักประวัติศาสตร์เขาคิดอย่างไร เขาทำอย่างไร แล้วก็รู้ภาพที่กว้าง คือต้นตัวเองให้สูงเข้าไว้มันจะได้เห็นว่าพื้นที่ของการเรียนรู้มันกว้างขนาดนี้

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

...หน้าที่ของคุณคือเลือกประเด็นออกมา ขยี้มันให้ได้ด้วยการเอามาโยงกับประวัติศาสตร์สังคมศึกษาในมิติเวลาถูกไหม เวลาเราเรียนเรื่องพัฒนาการการเมืองการปกครอง สมัยอยุธยาเป็นการปกครองแบบรวม ๆ ไม่ได้ มันต้องโยงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศถูกไหม ซึ่งอันนี้ต่อให้ครูบอกว่าครูไม่เก่งทำสาระความเป็นจริงคือครูใช้ทั้งทำสาระในการสอน แต่มันจะมีประเด็นของการเอามาใช้มาน้อยต่างกัน

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

ภาพ 32 สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา

ครูต้องเป็นผู้แนะแนวทาง

ในกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้เพลงฉ่อยมาบูรณาการกับประชาธิปไตยนั้น ต้องอาศัยตัวครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำแนวทาง โทดไลน์ให้กับเด็ก จุดประเด็นให้เขาได้คิดต่องานจึงจะสำเร็จได้ ถ้าปล่อยให้เด็กคิดเอง 100% คงจะเป็นไปได้ยาก แต่เน้นว่าชี้แนะไม่ใช่ชี้นำที่เหลือก็ให้เด็กเขาคิดเอง สร้างสรรค์เอง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...กระบวนการสร้างสรรค์แบบนี้บทบาทของครูสำคัญเพราะว่ามันต้องช่วยกัน ตั้งแต่สร้างสรรค์ประเด็น สมมติคุณให้หัวข้อนักการเมือง รัฐธรรมนูญ ก็ต้องช่วยเด็กก่อน เพราะภายใต้การนำเสนอแบบนี้ต้องนำเสนอในแง่มุมไหนบ้าง เลือกประเด็นด้วยกัน แล้วก็เหลาประเด็นให้มันคมชัด แต่วิธีการที่เขาจะเอาไปเล่าผ่านเพลงมีของแต่งขึ้นใหม่ เพลงฉ่อยเนี่ยมันจะเป็นการแสดงถึงสมรรถนะของเขาในการสื่อสาร

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

...ถ้าสมมติเราปล่อยให้เค้าคิดกันเองเลย 100% ไม่ได้แน่ เราต้องแอบคิดให้เค้าบ้าง เรามีเป้าประสงค์อะไรก็ต้องบอกเขาก่อน บอกว่าครูจะเอาคำนี้ไปใส่ไว้นะ เด็กจะได้หยิบจับ มาได้ ถ้าเราไม่บอกอะไรเลย เขาอาจจะคิดไม่ครอบคลุม เพราะว่าด้วยประสบการณ์ของเด็ก ด้วยความรู้ วิทยุฒิ คุณวุฒิ มันต่างกัน เหมือนเราหาคำสำคัญให้เค้า แต่สุดท้ายเค้าจะเป็นคนคิดเอง

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ครูผู้สอนต้องช่วยออกแบบการบูรณาการ

...อย่างในค่ายเพลงพื้นบ้านเนี่ยอย่างค่ายเพาะกล้าบางรุ่นก็ให้โจทย์แบบนี้ เหมือนกันนะคะ ก็คือสมมติเขามาเรียนเพลงก็ให้เขาไปแต่งเป็นเรื่องนี้แหละ แต่ว่าอันนั้น เขาอาจจะแต่งเป็นนิทานโดยที่เราไม่ได้กำหนดคอนเซ็ปต์ว่าต้องเป็นอะไร แต่ถ้าสมมติเรา มาใช้ในประชาธิปไตย เราก็คงจะต้องครีเอทให้เขา อาจจะต้องกำหนดว่าเราทำประเด็น ะไร ประเด็นนี้ก็ต้องมีการค้นหาเพื่อที่จะเอามาสร้างเนื้อเรื่องอยู่ดี (ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ภาพ 33 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน

...ผมก็ว่าเรื่องนี้ก็อาจเป็นเรื่องของครูผู้สอน ผมคิดว่าเอามาเป็นตัวช่วยในการเรียน การสอน ทำให้มันไม่น่าเบื่อหน่ายได้นะครับ แล้วก็ยกเนื้อหาสาระชีวิตประจำวันเข้าไป ประกอบซึ่งเป็นสิ่งที่ควรทำอยู่แล้ว คือการหยิบยกเรื่องราวในชีวิต ยกเหตุการณ์บ้านเมือง นำมาประกอบกัน ก็ต้องยอมรับว่าครูที่เขาได้ห้แนะเขาก็อาจจะลดความเบื่อหน่ายในการ เรียนได้ และสอดแทรกสาระทำให้เขาเข้าใจว่าเอาคำทางการเมืองมาล้อเลียนเป็นการสอน คำศัพท์ทางการเมืองต่างๆเข้าไปได้ด้วย ก็ต้องยอมรับว่าคำศัพท์ทางการเมืองมัน

สลับซับซ้อนเอาสำบัดสำนวนที่เกิดขึ้นในเพลงฉ่อยนี้มาอธิบายขยายความสาระของคำอภิ
 ทานศัพท์คือคำศัพท์ทางการเมืองต่างๆ เอามาเสริมตรงนี้ เพราะว่าในการอธิบายในเชิง
 บรรยาย พ่อเด็กไม่มีใจสติหลุดก็ไม่มีทางเข้าใจกับการเรียน เบื่อหน่ายกับการเรียน เอาไป
 เสริมความเข้าใจ ความตกลงมันทำให้คนจำได้เหมือนกัน ส่วนนี้เป็นส่วนช่วยในการที่จะให้
 ผู้สอนออกแบบให้เหมาะสม ให้มีความชำนาญได้ไม่ยาก อาจจะมาเสริมอธิบายคำศัพท์
 ทางการเมืองที่ยาก

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ครูผู้สอนต้องมีใจรักในเพลงพื้นบ้านจึงจะสำเร็จ

จากการสัมภาษณ์คุณครูที่ใช้เพลงพื้นบ้านในการบูรณาการการสอนกับวิชาอื่นๆ ในสถานศึกษา
 จริงๆ นั้น ท่านให้ความเห็นว่าการจะใช้เพลงพื้นบ้านมาเป็นเครื่องมือในการบูรณาการการสอน
 โดยทั่วไปนั้นทำได้ยาก ต้องเกิดจากความรักรักความศรัทธาในเพลงพื้นบ้านเป็นอย่างมากจึงจะทำได้
 ประสบความสำเร็จ เพราะเพลงพื้นบ้านเป็นเรื่องเฉพาะตัวถ้าไม่มีความรู้มาก่อนก็จะทำได้ยาก ดังที่
 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ก่อนอื่นก็ต้องชื่นชมก่อนที่มีคนรุ่นใหม่อยากที่จะสืบสานเรื่องเหล่านี้ แล้วนำมา
 ทำเป็นวิจัยในระดับปริญญาโท ขอชื่นชมว่าคุณกล้ามาก ซึ่งถ้าไม่ชอบจริง ๆ หรือไม่ศรัทธา
 จริง ๆ ครูคิดว่าน่าจะทำได้ยาก เพราะฉะนั้นเมื่อเห็นการเกริ่นนำของผู้วิจัยจึงคิดว่าไปรอด
 เพราะผู้วิจัยมีใจรักทางด้านนี้อยู่แล้ว ขนาดเรียนเอกอื่นมาแล้วเลี้ยวมาทางนี้ก็ยังคงเลือกที่จะ
 นำความรู้ที่ตนเองมีอยู่ไปถ่ายทอดให้กับเด็ก ถ้าถามว่าเป็นไปได้ไหม ก็คิดว่าเป็นไปได้
 แน่นนอนซึ่งถ้าหากผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นตั้งใจก็เป็นไปได้แน่นอน การสอนเรื่องแบบนี้หากครูไม่
 มุ่งมั่นทุ่มเทก็ยากที่จะประสบความสำเร็จเหมือนที่หนูบอกว่า หนูเที่ยวไปศึกษามากมาย
 กายกอง หนูพบครูศรีอัมพรและก็อาจารย์ชำเลื่องซึ่งเกษียณไปนานหลายปีมาก ครูเองก็
 ศรัทธาอาจารย์ชำเลื่องเห็นครูเค้าเป็นแบบอย่าง เพราะฉะนั้นถ้าถามว่าเป็นไปได้ไหม ครูคิด
 ว่าเป็นไปได้ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับตัวผู้วิจัยด้วยถ้าเรามุ่งมั่นเป็นไปได้นั้น

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

...ตัวครูต้องมีพื้นฐานด้านเพลงพื้นบ้านก่อน มีความชอบก่อน ถึงจะนำ
 กระบวนการแบบนี้ไปใช้ได้ดี

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ถ้าครูผู้สอนไม่มีพื้นฐานด้านเพลงพื้นบ้านก็สามารถสอนได้ถ้าใจรักอย่างน้อยๆ ในปัจจุบันก็มีสื่อในอินเทอร์เน็ตมาช่วยสอนมากมายดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ถ้าในชั้นเรียนเราต้องสร้างกระบวนการด้วยตัวเอง อย่างน้อยครูต้องเรียนรู้ก่อน เรียนรู้จากเพลงก่อนนะคะอาจจะไม่ต้องถึงขั้นแบบชำนาญเป็นมืออาชีพ แต่ว่าอย่างน้อยๆ ก็ต้องพอได้ พอรู้จักแนะนำให้เด็กได้นะคะ อีกอันหนึ่งที่จะช่วยได้ก็คือสื่อ เดี่ยวนี้มันมีสื่อเยอะนะคะ ครูสามารถใช้สื่อได้ แต่ในส่วนตัวของครูนะครูเชื่อว่าครูสำคัญกว่าสื่อ เพราะว่าสื่อใครๆ ก็หาได้เด็กเดี่ยวนี่ก็เข้าถึงสื่อมาก เพราะว่ามันเปิดกับมือถือเปิดอะไรที่ไหนก็ได้ แต่ว่าตัวครูนี้แหละที่จะชี้ และก็จะบอกให้ได้ว่าอันนี้มันดีไม่ดี แต่ว่าครูอย่างที่บอกถ้าเรายังไม่ถึงขั้นเป็นที่จะใช้กระบวนการ เราก็อาจจะฟังสื่อก่อนในช่วงแรกๆ นะคะ อย่างน้อยๆ ก็ต้องมีความสนใจ แล้วก็เล็งเห็นคุณค่าของสิ่งที่เขาจะมาทำ มันก็อาจจะเรียกว่าความชอบก็ได้ แต่ว่าถ้าเราเห็นว่ามันสำคัญแล้วมันมีประโยชน์ สำหรับคนที่เป็นครูมันก็สามารถที่จะพัฒนาตัวเอง หรือเรียนรู้ที่จะเอาไปใช้ได้นะคะ
(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ครูผู้สอนต้องมีความสนใจในเรื่องที่ตัวเองทำ จึงจะสามารถบูรณาการเพลงน้อยกับประชาธิปไตยได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...และวันนี้มีทำนองเกิดขึ้นใหม่มันก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่พี่ว่ามันน่าสนใจแล้วมันเกิดจากความอินของคนสอนอยู่แล้ว พี่เป็นคนรู้จักใจอยู่แล้วมันเลยเข้าใจเลยว่าคุณสนุก คุณชอบลูกทุ่ง คุณเป็นคนตลกมันก็เลยบวกกันได้ สนับสนุนนะเรื่องนี้สนับสนุนอย่างมากอย่างใครถนัดอะไรก็ใช้อันนั้นแต่ผมถนัดน้อย เพราะไม่แน่เดี๋ยวจะมีไอ้แฉวผลขึ้นมาในห้อง
(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ครูผู้สอนต้องดึงดูดนักเรียนให้สนใจ

กระบวนการสอนเชิงสร้างสรรค์นี้ ครูผู้สอนเองต้องสามารถดึงดูดผู้เรียนให้ได้ ทำให้กิจกรรมมีความสนุกสนาน น่าสนใจ ตื่นเต้น จะช่วยให้ผู้เรียนอยากเรียน อยากทำกิจกรรม แล้วผลลัพธ์ที่ได้มันจะแตกต่างกับการสอนแบบปกติทั่วไปแน่นอน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ครุคิดว่าจะขึ้นอยู่กับตัวผู้สอนเป็นหลักถ้าหากสอนสนุกน่าสนใจ และดึงดูดเด็กก็อาจจะทำให้มีความน่าสนใจกว่าแบบธรรมดา

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

ครูต้องทำให้นักเรียนเข้าใจว่าทำไมต้องใช้เพลงพื้นบ้าน

ครูต้องสร้างคุณค่าให้เกิดในกระบวนการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์นี้ ตอบให้ได้ว่าทำไปเพื่ออะไร สร้างเป้าหมายร่วมกันกับผู้เรียน จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนนี้ประสบความสำเร็จ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ในด้านผู้เรียนเราจะต้องทำให้เด็กเข้าใจว่าเพลงพื้นบ้านคืออะไร ทำไมถึงต้องเรียนรู้ มีประโยชน์อย่างไรกับตัวเขา เพราะถ้าเด็กไม่ชอบ สอนไปก็เท่านั้นเดี๋ยวเด็กก็จะลืม (ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

ภาพ 34 สัมภาษณ์ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1

4.2.2 แนวทางการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนมีโอกาสได้คิดสร้างสรรค์

ในกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นั้นผู้สอนได้ให้พื้นที่กับผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดเพิ่มเติมแนวความคิดของตนเองลงไปในการเรียนรู้ และนำเสนอออกมาในมุมมองของเขา อีกทั้งยังได้ใช้ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความ ทำให้เรารู้ว่าเขาสะท้อนอย่างไรจากการเรียนเรื่องประชาธิปไตย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...มันน่าสนใจที่มันแปลงออกมาเป็นเพลง แสดงว่าเด็กต้องคิดสังเคราะห์ คงไม่ใช่แค่การสรุปความหรือก มันต้องรู้จักตีความว่าจะเล่าเรื่องนี้ใหม่อย่างไร มันไม่ได้แค่คิดนอกกรอบอย่างเดียว มันอยู่บนความเข้าใจและมโนทัศน์ด้วยไง เหมือนเอาเนื้อหามันจับใช้ใหม่ เช่น เรื่องประชาธิปไตย

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

...มันเป็นแนวทางที่สร้างสรรค์นะ ผู้เรียนสร้างสรรค์ด้วยการใช้เพลงฉ่อย เป็นการแสดงทักษะที่บวกกับความสร้างสรรค์ในการนำเสนอ อย่างไรก็ตามแล้วแต่สิ่งที่ทำมันสร้างสรรค์อยู่แล้วครับ การสร้างสรรค์ของเขาเนี่ยมันอาจจะเพิ่มเติมด้วยว่าแล้วตกลงบ้านเมืองที่เป็นประชาธิปไตยเนี่ย มันจะไปทางไหนนั่นแหละมันจะกลายเป็นเรื่องสร้างสรรค์ ในรุ่นของเขามันจะเป็นการเติมเป็นการเปิดโอกาสให้เขาคิดฟุ้งมองว่าแบบนี้จะเป็นการเปลี่ยนคำถามผ่านสื่อ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

...วันนี้ใจได้มอบเครื่องมือคือ ฉันทลักษณ์มอบทำนองให้และมอบวิธีการแต่งสิ่งที่น่าสนใจ ในมุมมองนักเรียนคือเขาจะใส่อะไรลงไปในเรื่อง เพราะมีทำนองอยู่แล้ว ดังนั้นสิ่งที่ใจควรจะดู หรือสิ่งที่เราควรจะดูจากผู้เรียนคือว่าในมุมมองของเด็กปี 2564 เขาบอกประชาธิปไตยยังไงประชาธิปไตยในความคิดของเขาเป็นยังไง สมมติใจให้การบ้านไป คิดกันก่อนในห้องเรียนไ้ตรงนั้นที่เขาคิดมันจะไหลเข้าไปในเรื่องความนั่นแหละมันจะเป็นความรู้สึกที่ว่าเขาคิดยังไงเกี่ยวกับประชาธิปไตยบางคนอาจจะมองว่าประชาธิปไตยคือเรื่องของความวุ่นวายก็มองได้ ประชาธิปไตยคือ เรื่องของการเลือกตั้งก็เป็นมุมของเขา ดังนั้น มันก็คือการสังเคราะห์เอาเนื้อแล้วมากลั่นเอาว่าตกลงแล้วสื่อที่เราใช้ในการทำนองที่เราเติมสุดท้ายแล้ว เด็กจะเติมอะไรลงไป จะคิดอะไรลงไปในเรื่องที่ฟุ้งมองแบบนี้

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ภาพ 35 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2

...ถ้าเกิดว่ามันมีเนื้อหาอย่างเช่น สมมติว่าการเลือกตั้ง สส. มันก็มีหลักเกณฑ์ของมันอยู่ใช่ไหม มันก็สามารถเอาเนื้อหา มาปรับอย่างที่ยกกว่ามาปรับแล้วก็นำเสนอความคิดเหล่านี้ผ่านเพลงฉ่อย แต่มันก็ผ่านได้หลายรูปแบบ อย่างเช่น ผ่านเพลงฉ่อยที่มันเป็นเพลงฉ่อยแบบชนบ ก็คือเล่นเป็นปฎิทายก็ได้ตอบชายหญิง กับเพลงฉ่อยอีกแบบหนึ่งเพลงฉ่อยที่เล่นเป็นเรื่องนะคะ คือการที่เอาเพลงฉ่อยมาเล่นเป็นเรื่อง หนึ่งต้องเข้าใจคอนเซ็ปต์ของการเลือกตั้ง คุณต้องเข้าใจเนื้อหาก่อน เพราะไม่เช่นนั้นเอามาทำเนื้อเรื่องไม่ได้ แต่ว่าครูอาจจะต้องมีหน้าที่เช็คบทเช็คเนื้อเรื่องว่าโอเคไหม ถ้าจะทำเนื้อเรื่องแบบนี้ มันตรงหลักไหม คุณสามารถอธิบายหลักแบบนี้ได้ไหม ถ้าคุณจะทำเนื้อเรื่องแบบนี้ มีตัวละครแบบนี้ออกมาเป็นตัวแทนของเนื้อหา หรือจะแสดงบทบาทแบบนี้หลักการที่เอามาคืออะไร อันนี้เด็กต้องสามารถอธิบายได้ ไม่มั่ว คือการเอามาทำมันจะต้องมีหลักวิชาเป็นตัวยืนพื้นอยู่แล้ว แต่ว่าการใช้ความคิดของเขาที่เขาจะปรับเอามา เขาจะปรับมาแสดงเป็นแบบนี้ เอามาแต่งเป็นเนื้อแบบนี้ เล่นเป็นบทแบบนี้ และจุดมุ่งหมายที่จะต้องการเอามานำเสนอ หรือว่าต้องการจะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประชาธิปไตยในประเด็นอะไร ซึ่งอันนี้ครูคิดว่ามันก็ผสมกันกับเนื้อหากับความคิดสร้างสรรค์นะคะ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ผู้เรียนต้องเห็นคุณค่าของการบูรณาการเพลงพื้นบ้านกับประชาธิปไตย

เมื่อนักเรียนเห็นคุณค่าของการเรียนการสอนในกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้แล้วนั้น ก็จะทำให้เขามีความมุ่งมั่นตั้งใจ อยากจะเรียนรู้ อยากจะทำกิจกรรม และสุดท้ายเขาจะสามารถคิดสร้างสรรค์และผลิตผลงานออกมาได้ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...ในด้านผู้เรียนเราจะต้องทำให้เด็กเข้าใจว่าเพลงพื้นบ้านคืออะไร ทำไมถึงต้องเรียนรู้ มีประโยชน์อย่างไรกับตัวเขา เพราะถ้าเด็กไม่ชอบ สอนไปก็เท่านั้นเดี๋ยวเด็กก็จะลืม
(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

...เวลาที่ใครจะศึกษา ก็จะมาดูที่ครูต้นแบบว่าทำอย่างไรถึงประสบความสำเร็จ ซึ่งก็มาดูแทบจะทุกช่องในการถ่ายทำครูก็จะใช้ตรงนี้เป็นแรงบันดาลใจว่าใครร้องเพลงพื้นบ้านได้ครูจะให้ออกทีวี ดังนั้นเด็กทุกคนก็จะพยายามฝึกฝน เพราะอยากออกทีวี เวลาใครเชิญครูไปเป็นวิทยากรที่ไหนครูก็จะบอกเขาว่าจะนำเด็กไปด้วยเพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้จะทำให้เขารู้สึกว่าถ้าเขาร้องเพลงพื้นบ้านเป็นแสดงออกทางด้านนี้อย่างสร้างสรรค์เขาจะได้รับการยอมรับจากสังคม ได้รางวัลชีวิต นี่คือนี่ที่ครูสอนอยู่

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

เด็กสมัยนี้มีความตื่นตัวทางการเมืองสูง

...ผมมองว่ามันไม่น่าจะเป็นปัญหาเด็กรุ่นนี้ถือว่ามีความตื่นตัวทางการเมืองค่อนข้างจะสูง ซึ่งต่างกับเด็กรุ่นก่อนๆ อันนี้ผมว่ามันน่าจะเป็นโจทย์ยาก สำหรับเด็กรุ่นนี้

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

เด็กที่ไม่มีพื้นฐานก็เรียนรู้ได้

ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตยนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ แม้แต่เด็กที่ไม่มีพื้นฐานก็สามารถทำได้ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...เวลาที่สอนมันไม่เกินสามวัน บางทีก็สองวันครึ่ง จากที่เคยอบรมมา แต่จากที่ผ่านการสอนอะไรมาแล้ว ทุกวันนี้มีความสามารถแต่งได้ดีมาก เราต้องสอนตั้งแต่เพลงเดินกลอนก่อน แล้วก็ฉกก่อน ถ้าเราจะสอนเป็นวงให้เด็กนักเรียนแต่ละโรงเรียน สมมติโรงเรียนนี้มา 10 คน เราก็จับไปเลยผู้ชาย 5 คน มากน้อยเท่าไรไม่สำคัญ เราก็สอนเลย อันนี้เราสามารถรวมกันนะ มานั่งล้อมวงกัน ผู้หญิงอยู่ข้าง ผู้ชายอยู่ข้าง เริ่มระนาดลงวา เสร็จแล้วก็ไหว้ครู ไหว้ครูอย่างนี้นะ เสร็จสรรพเรียบร้อยโยนให้ผู้หญิง ผู้หญิงไหว้เสร็จระนาดรับ รับแล้วก็มาร้องส่ง พอร้องส่งเสร็จสรรพก็มารำกันหน้าเวทีทั้งผู้หญิงผู้ชายเป็นวง แต่ไม่เต้นเหมือนรำวงนะ รำกันแบบอ่อนช้อยอย่างสวยงาม พอรำเสร็จก็มาสวัสดีคนดู เจ้าภาพ พี่น้องที่มาดูวันนี้ วันนี้พบกับเพลงฉ่อย อย่างที่พี่น้องเคยฟังกันเป็นประจำที่สถานีวิชุนันวิฑูญนี้ ที่นี้ก็

ร้องเดินกลอนก่อน ใครจะชมใคร ใครจะอย่างไร แล้วก็ออกตัวว่าเราเป็นเพลงใหม่ละ (พ่อ
โกมินทร์ร้องเพลงฉ่อยเป็นตัวอย่าง)

(พ่อเพลงพื้นบ้าน, นครสวรรค์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2564)

ภาพ 36 สัมภาษณ์พ่อเพลงพื้นบ้านจังหวัดนครสวรรค์

...อย่างเลือกเด็กม.3 มันมีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนครับ.....เป็นไปได้มากครับ
มีนักเรียนโรงเรียนมัธยมต้น ม.3 วิชาโครงการ โรงเรียนคริสโตในกรุงเทพฯ ครูเค้าส่งมาหา
ผมกลุ่มละ 10 คน มา 3 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งมาฝึกเพลงอีแซว ไม่เป็นไม่ให้กลับ เด็กก็มาเข้าแล้ว
ขึ้นรถตุ๊กกลับ แล้วอีกกลุ่มฝึกเพลงพวงมาลัย มาสิบคนเหมือนกัน ผมจำชื่อโรงเรียนไม่ได้
แล้วอีกกลุ่มหนึ่งมาฝึกเพลงฉ่อย 3 กลุ่ม ที่เค้าไม่มีพื้นฐานอะไรเลย เค้าก็สามารถทำได้

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ม.3 เป็นช่วงที่เหมาะสม

...นักเรียนระดับชั้น ม.3 นี้ทำได้อยู่แล้ว เพราะเด็กระดับนี้เขาแต่งกลอนเป็นอยู่
แล้ว ถ้าเขียนกลอนไม่ได้ก็ไม่มีปัญหา เราไม่ได้กังวลเรื่องไปสู่อาชีพนักร้องอยู่แล้ว อันนี้มันแค่
เวทีในห้องเรียนทำได้ครับ ผมเคยไปเป็นกับเด็กตั้งแต่ ป.1 ฝึกให้ร้องง่ายๆ เขาก็ทำได้

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

...เรื่องนี้เด็กช่วยอายุระหว่าง 15 ปี เป็นวัยที่ซึ่เกี่ยจมานั่งฟังบรรยายหรือนั่งจด
เนื้อหาสาระเลคเชอร์ เหมือนเขามีสมาธิในส่วนนี้น้อย ผมเห็นว่าถ้าทุกวันนี้มีวิธีการอย่างอื่น

เข้ามาบูรณาการจะช่วยทำให้เด็กเข้าถึงการเรียนรู้ได้มากขึ้นและก็เป็นการช่วยทำให้เด็กเห็นการเรียนรู้ว่าไม่ได้มีแค่การนั่งฟังและบรรยายอย่างเดียว ผมคิดว่าเป็นส่วนสำคัญ หนึ่ง สอดคล้องกับวัยเขาด้วย การนำเสนออย่างอื่นควรจะใช้เพราะว่าวัยของเขา เรื่องสำคัญ ประชาธิปไตย การจะนำเพลงพื้นบ้านมาปรับใช้เป็นเรื่องที่ดีเป็นการถ่ายทอดที่หลากหลาย ทำให้เขาไม่เบื่อ และเข้าใจเนื้อหาได้ไม่ยาก

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

...เรื่องประชาธิปไตยครูคิดว่าก็ปลูกฝังได้ตั้งแต่ชั้นเล็ก ๆ ขึ้นมา แล้วก็มี 3 ถามว่า เหมาะไหม เหมาะสมนะ เพราะว่าเป็นช่วงที่เขากำลังเป็นวัยรุ่น เป็นวัยค้นหา โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันเด็กก็เกิดคำถามกับเรื่องพวกนี้เยอะ เด็กเกิดคำถามกับเรื่องการปกครองในเรื่องของระบบความคิดของผู้ใหญ่ ซึ่งพวกนี้เป็นรากฐานของประชาธิปไตยทั้งนั้น การรับฟังกันการต้องรู้หลักกฎหมายการต้องเข้าใจวิธีการปกครองบ้านเมือง จะเป็นระบบระบบแบบนี้ประชาธิปไตยจริง ๆ มันคืออะไร ต้องมีอะไรบ้างมันต้องแสดงออกอย่างไร พวกนี้มันเกิดคำถามไม่ขึ้นจะไม่เกิดปรากฏการณ์การผูกโบว์ขาว การชูสามนิ้วอะไรเด็ดขาด คือเด็กสมัยนี้อย่างที่แต่มี 3 เลยเล็กกว่านี้ แต่มี 3 ครูคิดว่าเขาโตพอที่จะมีความคิดเป็นของตัวเอง (ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

4.2.3 แนวทางการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ด้านเนื้อหาสาระ

สอนเนื้อหาพื้นฐานของเรื่องประชาธิปไตย

สิ่งที่ผู้เรียนควรเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยเป็นเรื่องพื้นฐานมีอยู่ 3 ประเด็นที่สำคัญได้แก่ หลักการเลือกตั้ง สิทธิขั้นพื้นฐาน และสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งจะทำให้เขารู้จักการใช้สิทธิเสรีภาพอย่างเหมาะสม รู้ขอบเขตของคำว่าสิทธิเสรีภาพนั้นจริงๆ แล้วคืออะไร ไม่ใช่อยากทำตามใจฉันเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเคารพกฎกติกาและไม่เบียดเบียนผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

...หนึ่งการเลือกตั้ง สองสิทธิขั้นพื้นฐาน ถามว่าทำไม เพราะว่าถ้ามันดีอีกสี่ปีเราเลือกใหม่ ถ้ามันไม่ดีอีกสี่ปีเราไม่เลือก ข้อที่หนึ่งเราเลือกใหม่ หรือเราไม่เลือก ข้อที่สองเรา

ตรวจสอบได้ถามได้ ซึ่งเผด็จการไม่ได้เลย เผด็จการเลือกไม่ได้เลย ชักถามไม่ได้เลย สองข้อนี้ฝากไว้เลยว่าต้องมี **ข้อที่สามสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น** ความจริงข้อนี้ต้องเป็นข้อหนึ่งด้วยซ้ำไป คือว่าอยู่ในห้องอาจารย์! เราน่าจะมีสิทธิในการเลือกตั้งหัวหน้าห้องนะ แบ่งเวรกันนะ แบ่งเวรกันทำนะ หรือว่าเราน่าจะโหวตกันว่าห้องเราตกแต่งในห้องได้ไหม หรือว่าเราเสนอความคิดเห็นนี้ให้ครูได้ไหม ถ้าครูปิดปากห้ามพูด เจ็บ! แบบนี้ไม่ได้มันต้องแลกเปลี่ยนกัน ครูกับลูกศิษย์จะต้องเป็นพี่เป็นน้องกัน เสนอได้รับฟังกันได้ ถ้าคิดต่างกันก็มาคุยกันก่อน คุยเสร็จแล้วค่อยลงมติเอาอย่างไร อย่างสมมติวันที่ 1 เป็นวันปีใหม่เรากินอะไรดี คนนี้จะกินลาบ คนนี้จะกินส้มตำ คนนี้จะกินแกงเผ็ดไข่ไหม ก็บอกนักเรียนเรากินมากไม่ได้มันเยอะเกินไป เอาเสียงส่วนใหญ่ดีกว่า ระหว่างลาบ ส้มตำ กับแกงเผ็ด ให้ออกมือนำเสียงส่วนใหญ่ แล้วเราก็บอกว่าคนที่แพ้ไม่เป็นไรนะปีหน้าเอาใหม่ โหวตใหม่ เห็นไหมว่ามีทางเลือกใหม่ แต่คุณอย่าลืมนะบางเรื่องมันเกินไป ยกตัวอย่างเช่น ในต่างประเทศคุณก็รู้ว่าในต่างประเทศเขาแต่งอะไรก็ได้มาโรงเรียน แต่ของเรามันมีเครื่องแบบ คุณก็บอกไปเลยเครื่องแบบแบบนี้มันเป็นของรัฐบาล รัฐบาลไม่เคยถามเราเลย ถามว่าถูกไหม ไม่ถูกแต่คุณจะทำอย่างไรได้ถ้านักเรียนต้องโหวตกันทั้งประเทศ เราก็สู้เขาไม่ได้ก็ต้องทน ๆ ไปก่อน แต่ในใจเราต้องจำไว้ว่านี่ไม่ถูก ไม่ได้เห็นด้วยแต่ไม่เอาเรื่อง เพราะคนส่วนใหญ่เขาใส่ชุดนักเรียนถูกไหม

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1, มหาวิทยาลัยไกลดอย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2564)

ภาพ 37 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1

สร้างความตื่นตัวทางการเมืองให้กับผู้เรียนเป็นเรื่องสำคัญ

หัวใจของการสร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนต้องทำให้เขามีความตื่นตัวทางการเมืองเสียก่อนจึงจะทำให้เขามีความเข้าใจเนื้อหาของประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี โดยพื้นฐานของของสิ่งที่

จะกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองมีอยู่ 3 ประเด็นหลักคือ 1) การถูกกดขี่ข่มเหง เขาต้องต่อสู้เพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น เช่น ถูกกดขี่แรงงาน การศึกษา สาธารณสุข กดขี่เรื่องสวัสดิการสังคม ถูกนายจ้างหรือรัฐ เอาไรต์เอาเปรียบ เป็นต้น ผู้คนที่ผลกระทบต่อสิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็จะมีความตื่นตัวทางการเมืองและเรียกร้องสิทธิที่ตนพึงมีพึงได้เพื่อให้ชีวิตที่ดีขึ้น 2) เศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงไปของระบบเศรษฐกิจทำให้ผู้คนที่ค้าขายมีปฏิสัมพันธ์กันต้องพึ่งพาอาศัยกันในสังคมต้องอาศัยหลักสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค หลักกฎหมาย มาใช้กำกับในสังคม หรือถ้าเศรษฐกิจแย่ค้าขายไม่ได้ พิษผลทางการเกษตรราคาตกต่ำ กลุ่มชาวไร่ ชาวนา ก็จะตื่นตัวทางการเมือง รวมตัวเรียกร้อง ต่อรอง หรือเสนอแนะ เพื่อให้รัฐบาลหรือผู้มีอำนาจแก้ไขให้สถานการณ์ดีขึ้น 3) วัฒนธรรม แต่ละท้องที่ แต่ละภูมิภาคมีสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไปเพราะฉะนั้นวัฒนธรรมมีผลโดยตรงต่อความตื่นตัวทางการเมือง เช่น คนอีสานมีพื้นที่แล้งแค้น ต้องต่อสู้เพื่อให้มีน้ำมาทำการเกษตร คนใต้เจอต่างชาติเยอะ เพราะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว อยู่ติดทะเลเป็นเขตขนส่งสินค้า และติดต่อกับต่างชาติมากมาย ก็จะเข้าใจบริบทของสังคมและเศรษฐกิจเพราะเป็นสิ่งสำคัญในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต ส่วนภาคเหนือบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมภาพรวมอยู่ใกล้ขีดธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ไม่ค่อยเดือนร้อนหรือหนาว ผู้คนโดยมากก็ไม่ค่อยตื่นตัวทางการเมือง เพราะฉะนั้นในการสอนหลักการประชาธิปไตย ผู้สอนต้องนำเสนอประเด็นที่จะช่วยให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองกับผู้เรียนให้ได้ อาจจะยึด 3 ประเด็นหลักคือ การถูกกดขี่ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม มาเป็นประเด็นในการจัดการเรียนการสอน หลักการประชาธิปไตย โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

...ขอพูดเป็นหลักการ เป็นข้อ ข้อที่หนึ่ง หลักการสร้างประชาธิปไตยในสังคมมันเป็นกระบวนการปลูกเร้าให้ประชาชนมีความรู้และตื่นตัว เห็นความสำคัญของการเลือกผู้นำประเทศ ทีนี้โดยทั่วไปการตื่นตัวของมนุษย์มีสองอย่างเป็นอย่างน้อย อย่างที่หนึ่งคือมันเกิดมาจากการถูกกดขี่ข่มเหง เขาต้องต่อสู้ถึงจะมีความสุข อันที่สองมันเกิดมาจากการที่เขาไม่เศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ยกตัวอย่างเช่น แต่เดิมคนเขาปลูกต้นไม้ ปลูกผัก ปลูกหญ้า เลี้ยงควายเลี้ยงวัว ต่อมาพอเปลี่ยนเป็นการค้าขายมันไม่ได้อยู่กับธรรมชาติแล้ว มันต้องเจอคนแล้วมันก็ต้องมีปฏิสัมพันธ์ คือไปพบกับคนนั้นคนนี้ ซื้อของไหมครับ มันคือการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นเราพูดได้ว่ามีสองอย่างนี้อย่างแรกเป็นรัฐศาสตร์ คือการถูกกดขี่ข่มเหงแล้วลุกขึ้นมาต่อสู้ อันที่สองเป็นเศรษฐกิจทำให้เกิดการตื่นตัว ทีนี้เราพูดเป็นด้าน ด้านของการต่อสู้ อีกด้านหนึ่งคือการค้าขาย ทีนี้สองอย่างนี้ไม่ว่าจะรวมกันหรือแยกกันมันจะเกิดสิ่งที่สามตามมาคือวัฒนธรรม ยกตัวอย่าง พอคุณถูกกดขี่ข่มเหง สมมุติผมกดขี่คุณ คุณรู้สึกไม่พอใจ รู้สึกเจ็บปวด คุณก็ตื่นทางวัฒนธรรม หืม...มากดขี่เรา เราไม่ยอม อันที่สองเศรษฐกิจ คุณไปค้าขายคุณต้องผูกมิตรกับเขา เขาเป็นคนชาติไหนเขาพูดภาษาอะไร คุณต้องรู้คุณต้องทันคน

ยกตัวอย่างเช่น ที่แม่สายคุณรู้ไหมถ้าผมแก่เกินไปผมเดินไปที่แม่สาย เด็กมันเห็นหน้าผมแล้วมันเกิดการสรุปทางวัฒนธรรมเลยว่าผมแก่มาก เอาไวอาถ้ามาใส่ พอคนอย่างคุณเดินไปมันจะไม่ถามเลย เพราะคุณหนุ่มอยู่ใช่ไหม มันจะถามหนังโป๊ไหม หนังสือไหม หรือว่าซื้อของไปฝากแฟนไหม คนแก่ก็มีสองเรื่องเท่านั้นแหละ หนึ่งที่โกนหนวด สองไวอาถ้า นี่คือวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นสามสิ่งนี้คุณสังเกตเลย คนกรุงเทพฯ และคนปักษ์ใต้ตื่นตัวมากกว่า คนอีสานและคนเหนือ เพราะอยู่ใกล้ทะเลเจอคนต่างชาติเยอะ เจอคนแปลกหน้าแล้วก็มีการค้าขายถูกไหม เพราะฉะนั้นคนอีสานและคนเหนือจึงค่อนข้างมีโอกาสน้อยเพราะอยู่ในธรรมชาติไง คนอีสานเหนือกว่าคนเหนืออีกเพราะทำไม่รู้อย่างไร เพราะอีสานแห้งแล้ง คนอีสานต้องอพยพมากรุงเทพฯ กัน เขาตื่นตัวกว่าเห็นไหม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม แล้วแต่คุณจะมาเจอ บางคนเจอการกวดขัน บางคนเศรษฐกิจไม่ดี บางคนเจอคนแปลกหน้าคนต่างชาติเยอะ ๆ แบบคนใต้ คนภาคกลางตื่นตัวเลย ส่วนคนเหนือมีโอกาสน้อยมาก

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1, มหาวิทยาลัยไกล่ดอย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2564)

ต้องเน้นเนื้อหาประชาธิปไตยเป็นหลัก

เราต้องแยกแยะให้ออกว่าเป้าหมายของการเรียนรู้คืออะไร เราต้องการให้เด็กรู้และเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยเพราะฉะนั้นในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้ต้องให้นำหนักไปในเรื่องของประชาธิปไตย แล้วใช้เพลงฉ่อยเป็นเครื่องมือช่วยบูรณาการให้เด็กได้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสื่อสารเป็นสมรรถนะเพิ่มเติมที่เขาจะได้จากการเรียนในกระบวนการนี้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

...คือต้องแยกแยะ มันมีตัวมันโนที่คนเรื่องประชาธิปไตยถูกไหม กับสมรรถนะในการสื่อสารของเพลงพื้นบ้าน น้ำหนักมันต้องเท่าที่ก่อนแรกด้วยนะ ไม่ใช่เทไปทีเพลงพื้นบ้านอย่างเดียว เพราะว่าทุกครั้งที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ต้องระมัดระวังว่าสมรรถนะการให้นำหนักการเรียนการสอนมันต้องอยู่ที่ส่วนของการเข้าใจตัวสาระความรู้เชิงมันที่คนที่สะท้อนค่านิยมของเขา แล้วเอาทักษะอื่น ๆ ที่น่าสนใจของเขามาร้องมาแสดงสมรรถนะว่าสามารถเล่ามันออกมาได้ ซึ่งเพลงฉ่อยมันอาจจะออกมาเป็นการสรุปความก็ได้ เป็นการร้องเสียดสี ตั้งคำถามก็ได้

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

...โดยหลักการเวลาสอนเรื่องประชาธิปไตย มันต้องเข้าใจประชาธิปไตยสามมิติ เข้าใจว่ามันคือตัวอุดมคติ อุดมการ เข้าใจว่ามันเป็นทั้งระบอบการปกครอง เป็นวิถีชีวิตถูกไหม ที่นี้

พอเราเข้าใจสามมิติของการมองประชาธิปไตยแล้ว ก็จะมีความรู้ที่เป็นหลักการพื้นฐาน ประชาธิปไตยอยู่ เช่น เรื่องสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ หลักเรื่องความเสมอภาค แล้วก็ยังมีพวก ค่านิยมพื้นฐาน เพราะว่าประชาธิปไตยมันอยู่บนฐานคิดของการเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ มันเป็นความคิดที่เชื่อว่าเรื่องอำนาจมันอยู่ในมือของคนส่วนใหญ่ในสังคม ประชาชน เพียงแต่มันถูกใช้ผ่านรัฐธรรมาภิบาล จะออกมาในรูปแบบของรัฐบาลอยู่ โดย หลักการของมันประมาณนี้ แต่ที่เหลื่อมมันคือตัวเนื้อที่ จะเอามาหุ้มใจ เช่นจะให้เข้าใจเรื่อง สิทธิมนุษยชนความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แล้วมันเกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย อย่งไรมันก็ต้องหาวิธีการชวนคุย เช่น คนพิการกับการใช้ถนนในบ้านเราอันนี้คุณคิดว่า โอเคไหม ผู้พิการที่เขาต้องนั่งรถวีลแชร์แล้วเขาต้องมาเจอถนนทางเท้าบ้านเราที่ไม่ได้ ออกแบบมาเพื่อเขา คนก็บอกว่าเป็นผู้พิการทำไมไม่อยู่บ้าน ประโยคแบบนี้ในมุมมอง นักเรียนนักเรียนคิดว่อย่างไร ถ้าเราอยู่ในสังคมที่เชื่ออุดมการว่าด้วยเรื่อง ประชาธิปไตย วิธีการอธิบายเรื่องนี้อธิบายอย่างไร ระบบการเมืองการปกครองแบบไหนที่ประชาชน สามารถส่งเสียงได้ว่ามันต้องคำนึงถึงผู้ทีเสียเปรียบ คนที่อยู่ชายขอบของการดูแลโดย นโยบายรัฐ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสียง สื่อสารแล้วก็ต่อรงกับรัฐได้อย่างไรบ้าง มีกลไกอะไร อย่งไรบ้าง ภายใต้เรื่องเดีวมันจะไปพันทุกเรื่อง

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

การบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ยากแต่น่าสนใจ

...ความรู้สึกครูคือเป็นเรื่องที่ยาก เพราะครูคิดว่าเรายังไม่เข้าใจประชาธิปไตยที่ถ่องแท้ ซึ่งเป็นเรื่องที่เราทำได้ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมาก น่าจะเป็นงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ในวงกว้างได้ เพราะส่วนใหญ่ก็ไม่ได้เข้าใจประชาธิปไตยแล้ว ถ้าให้มานั่งอ่านเรื่องประชาธิปไตย เด็กก็คงไม่อยากจะสนใจ แต่ถ้าเราทำออกมาเป็นเพลงพื้นบ้านเป็นเพลงฉ่อยครูคิดว่าน่าจะ โอเค และให้เด็ก ๆ มีส่วนร่วมซึ่งน่าจะได้หลายกลุ่มได้หลายเพลง และมีความหลากหลายมีความเป็นไปได้น่าจะดีด้วย

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

ภาพ 38 สัมภาษณ์แม่เพลงพื้นบ้านจังหวัดสุพรรณบุรี

การบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่เหมาะสมและทันสมัย

ในความเห็นของแม่เพลงพื้นบ้านที่เล่นเพลงเป็นอาชีพ มีความเห็นเห็นว่าเพลงพื้นเมืองหรือเพลงฉ่อยสามารถเอาไปประยุกต์ได้กับทุกเรื่อง ทุกสมัย สามารถเอาไปบูรณาการในการสอนได้ เด็กบางคนยังสามารถแต่งเพลงได้ดีกว่าครูด้วยซ้ำ แต่ครูต้องสอนให้เด็กรู้สัมผัส รู้จักขั้นตอนพื้นฐานของเพลงพื้นบ้านก่อนแล้วก็ให้เขาไปต่อยอดเอาเอง การเมืองหรือเรื่องของประชาธิปไตยในเพลงพื้นบ้านมีมาต่อเนื่องทุกยุคทุกสมัยอยู่แล้ว จึงเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำเพลงพื้นบ้านมาบูรณาการในการสอน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

...ในความคิดเห็นของชาวเพลงโบราณและของแม่ก็จะอยู่ในชายนั่น ก็ถือว่ามันเป็นเรื่องดีนะ ในความคิดที่การจบไปและที่จะให้เด็กเขาได้รับในเรื่องเหล่านี้ เพลงฉ่อยเพลงพื้นเมืองต่าง ๆ สามารถจะเอาไปใช้กับเหตุการณ์อะไรก็ได้ แต่ว่าก็ขึ้นอยู่กับผู้จัดสร้างเนื้อหาเนอะ อาจจะเป็นครู แต่บางทีเด็ก ๆ เขาก็แต่งได้ดีเหมือนกัน แต่เราต้องให้เขา รู้ว่าการแต่งสัมผัสอย่างไรเนี่ยนะ ให้เขาเป็นขั้นตอนหนึ่ง แล้วเขาจะได้หาคำมาใส่เรื่องราวที่เขารู้ว่าประชาธิปไตยของเมืองไทยเรา มันจะเป็นประชาธิปไตยหรือจะเป็นประชาธิปไตยอะไรก็ได้แล้วแต่ที่เด็กมันจะคิดเอาเนอะ อันนี้ก็เป็นเหมือนบูรณาการอยู่ในตัวนะแหละ ว่าเพลงพื้นเมืองมันเข้าได้ทุกยุคทุกสมัย ที่พูดอย่างนี้ได้เพราะว่าได้อ่านเนื้อหาตัวเก่าจากครูบาอาจารย์มันก็มีมาหลายยุคหลายเรื่องหลายอะไร จนกระทั่งมาถึงขึ้นการเลือกตั้ง มีแต่เพลงลูกทุ่งหรือเพลงพื้นเมืองมันต้องมีเกี่ยวข้องโดยตลอด

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

การบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตยนั้นเป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องของประชาธิปไตย อย่างเป็นรูปธรรมเพราะในกระบวนการของการบูรณาการ เด็กจะได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ แบ่งกันตามหน้าที่ ได้แสดงความคิดเห็น และรับฟังซึ่งกันและกัน นี่ก็ถือเป็นการเรียนหลักการของประชาธิปไตยไปโดยไม่รู้ตัว โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

...อีกอันหนึ่งที่ครูคิดว่ามันอาจจะใช้ในการปลูกฝังเรื่องประชาธิปไตย หรือการสอนประชาธิปไตยได้ก็คือ ในกระบวนการให้เขาคิด ให้เขาคิดเพลงที่เขาจะนำเสนอ เราอาจจะแทรกกระบวนการ เช่น ลองดูเพลงที่ช่วยกันแต่ง คือคงไม่มีใครแต่งคนเดียวแล้วก็แค่มาช่วยกันร้อง ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วม มีหน้าที่ และก็มีโอกาสแสดงความคิดเห็น กระบวนการตรงนี้คิดว่าในแง่ของการสอนประชาธิปไตยมันก็จะได้นี้อาจตามตัวชี้วัดต่าง ๆ และก็ได้ทั้งกระบวนการที่让孩子ฝึกเรื่องของการใช้สื่อ แล้วเขาเรียนรู้เรื่องการแชร์ความคิดเห็น แบบนั้นโอเค มันจะต้องแต่งแบบนั้นแบบนี้ เพื่อที่จะเกลากกระบวนการให้เขารู้สึกว่าอันนี้แหละคือส่วนหนึ่งของประชาธิปไตยจริง ๆ คือการที่เขาจะต้องรับฟังซึ่งกันและกัน แล้วเราจะต้องยอมรับกฎกติกาของกลุ่มสมมตินะ ซึ่งกระบวนการพวกนี้คิดว่ามันจะช่วยให้ (ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

...เราสามารถปรับให้กระบวนการทำงานของเขา ในการเรียนเช่นเราเรียนเนื้อหาไปแล้วเพลงฉ่อยมันเล่นคนเดียวไม่ได้ มันต้องเล่นเป็นกลุ่มลูกโหมคะ มันเกิดเป็นกระบวนการกลุ่มเกิดขึ้น มันก็เป็นการเรียนรู้เรื่องของประชาธิปไตยในตัวกระบวนการด้วย ที่บอกว่ามันทำให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นกัน เกิดการฟังหรือว่ายอมรับกฎกติกา เช่น กลุ่มจะต้องวางกฎกติกาไว้ อันนี้ครูผู้สอนจะต้องเป็นคนดูว่าในกระบวนการของเขา เขามีวิธีการอย่างไรที่จะช่วยกันแต่งเพลงในห้อง ลองฟังความคิดเห็นของกันและกันนะคะ แต่อันนี้ครูก็เหนื่อยเนอะเพราะครูจะต้องอาศัยการสังเกตการณ์ คือไม่ได้ทิ้งเขาไปเลยมันเหนื่อยสอนแบบกระบวนการก็เหนื่อยกว่าบรรยายอยู่แล้วแหละ แต่ผลที่เหนื่อยมันจะยั่งยืนกว่าในความเข้าใจของเขา หรือว่าการเรียนประชาธิปไตยโดยส่วนตัวของครูคงไม่ใช่แค่ให้เขาท่องจำสิ่งที่เป็นประชาธิปไตยได้ ให้เขาเกิดประชาธิปไตยในตัวของเขา พวกนี้ถ้าไม่ทำกระบวนการมันก็ไม่เกิดหรอกคะ เพราะว่าให้เขาท่องหลักไปก็เท่านั้นแหละ การที่เอากิจกรรมเข้าไปใส่เป็นการปลูกฝังคุณสมบัติความเป็นประชาธิปไตยในตัวเขาด้วย (ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

เรื่องประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่อยู่รอบๆ ตัวเรา เป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิต เพราะระบอบการปกครองของเราอยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเพราะฉะนั้นการปกครองบ้านเมือง การดำเนินนโยบายสาธารณะล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อประชาชนทุกคนทั้งสิ้น แล้วยิ่งเอาเพลงฉ่อยมาบูรณาการก็จะทำให้เนื้อหาที่น่าสนใจ สนุก เข้าใจง่ายยิ่งขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...การเลือกเอาเนื้อหาประชาธิปไตย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคม มาใช้กับเพลงฉ่อย ผมว่าเหมาะสมนะ เพราะว่าเริ่มตั้งแต่ความคิดแล้ว เพราะว่าเพลงพื้นบ้านมันต้องคิดไว เรื่องมันต้องทันเหตุการณ์ ถ้าเราไปเอาโบราณมาเล่นตลอด ไม่ทันเหตุการณ์ คนก็ไม่สนใจ เด็กก็ไม่สนใจเรา แต่ถ้าเราประยุกต์ อย่างวันนี้เราต้องร้องเรื่องอะไร เรื่องความสามัคคี ความขัดแย้ง เรื่องการเปลี่ยนสีเสื้อ ใส่เสื้อให้มันหลากสีเข้าไป มันก็ทันเหตุการณ์ ผมว่าทันยุคทันสมัยเป็นเรื่องที่ดี

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

เพลงฉ่อยเป็นเพลงตลาดมีคนนำมาประยุกต์และนำเสนอในรูปแบบใหม่ๆ ทำให้เรื่องราวที่น่าสนใจ สามารถนำไปบูรณาการได้กับหลายเรื่อง ทั้งเรื่องการสื่อสาร การแสดงออกทางการเมือง นิทานสอนใจ ฯลฯ เพลงฉ่อยจึงเป็นเครื่องมือที่ตอบโจทย์ในการบูรณาการกับการสอนในเรื่องประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี ทำให้บทเรียนนั้นไม่น่าเบื่อมีชีวิตชีวา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...วันนี้สิ่งที่ตัวของใจพูดมาให้พี่ฟังพี่ก็รู้สึกว่ามันเป็นสิ่งที่โอเค มันเป็นการทำให้ไม่น่าเบื่อ ในขณะที่เดียวกันถ้ามองในมุมมองของเด็กเขามองมันอาจจะเป็นเรื่องแปลก และใหม่ ตัวเลือกที่จะใช้เป็นเนื้อเพลงฉ่อยที่คิดว่าเป็นคือ การเอาสิ่งที่มีอยู่แล้วจะใช้เป็นกระบวนการและอีกอย่างหนึ่งเพลงฉ่อยไม่ว่าจะเป็นน้ำโย่ง น้ำพวง น้ำนาง แกทำให้ของเหล่านี้มันเริ่มมาเป็นการตลาดมากขึ้น ดังนั้น วันนี้ถ้ามองในแง่ของการตลาดที่นำมาพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องการสอนในห้อง พี่มองว่าใจกำลังมาถูกทาง

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

การบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตยจะช่วยให้นักเรียนไม่เบื่อ

...ครุคิดว่าโอเคนะคะ สอนสังคมหรือสอนวิชาที่มันเป็นเรื่องที่มันไม่ได้มีความสนุกในตัวเนื้อหา อันนี้ต้องพูดอย่างนี้นะ อย่างเช่นถ้าสอนวรรณคดี หรือสอนวรรณกรรม มันยังมีตัวละครนั้นนี้เป็นนิทานอะไรอย่างนี้นะ แต่ว่าสอนสังคมเนื้อหา มันก็จะเป็นวิชาการ

การที่เราเอาเพลงฉ่อยเข้ามาร่วมนะคะ มันทำให้มีสีสันมากขึ้น เกิดความสนุกสนานนะคะ เด็กได้มีส่วนร่วม

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

...ผมเห็นว่าถ้าทุกวันนี้มีวิธีการอย่างอื่นเข้ามาบูรณาการจะช่วยทำให้เด็กเข้าถึงการเรียนรู้ได้มากขึ้นและก็เป็น การช่วยทำให้เด็กเห็นการเรียนรู้ว่าไม่ได้มีแค่การนั่งฟังและบรรยายอย่างเดียว ผมคิดว่าเป็นส่วนสำคัญ หนึ่งสอดคล้องกับวัยเขาด้วย การนำเสนออย่างอื่นควรจะใช้เพราะว่าวัยของเขา เรื่องสำคัญประชาธิปไตย การจะนำเพลงพื้นบ้านมาปรับใช้เป็นเรื่องที่ดีเป็นการถ่ายทอดที่หลากหลาย อย่างแรกคือทำให้เขาไม่เบื่อหน่าย มันมีหลายรูปแบบที่จะทำให้เข้าใจประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างแรก ผมมักจะเข้าใจประชาธิปไตยนั้นคือเนื้อหาสาระของวิถีการเมืองแบบตะวันตก มันทำให้เขาไม่เข้าใจอย่างนั้น ด้วยวิถีทางวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมท้องถิ่นของเขานั้นก็สามารถทำให้เขาเข้าถึงเข้าใจแก่นสาระของประชาธิปไตยได้เหมือนกัน ในเบื้องต้น

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

...การบรรยายปกติ เด็กมันก็ต้องฟังแทบทุกชั่วโมงของมันอยู่ละมันเบื่อ แต่พอเอาเพลงฉ่อยมาบูรณาการถือว่าเป็นเรื่องเบาสมองให้เด็กซึ่กคาบหนึ่ง มันก็เครียดกับวิชาโน่นวิชานี้ โดนครูตำมาโดน เพื่อนแกล้งมา แต่พอมาถึงตรงนี้ก็ให้มันเบิกบาน ให้มันเฮฮาสนุกสนานไม่น่าเบื่อ แล้วก็ให้ผู้ฟังแล้วมีส่วนร่วมตรงว่า เอชา เนีย ให้เขาช่วยกันไม่ใช่ฟังอย่างเดียว จะต้องร่วมกันให้เขา เอชา ให้กระหิมห้อง มันสนุกของมันไปเองนั่นแหละหรือบางที บางคนเสียงสูงปรืดไม่ได้เข้าคีย์เดียวกันก็คอยจับตรงนั้นนะ คนนี้เพราะมากเลยจะถึงดวงดาวเลยอะไรก็ว่าไป บางคนก็ต่ำก็แซวไปซุดไส้เดือนก็ว่าไป คืออ่า อ่าให้เขาอ่า อ่าอ่าให้เขาอ่า เป็นครูต้องใช้จิตวิทยาเยอะแยะรอบ ๆ ตัวเข้ามาช่วยในการสอนด้วยมันถึงจะ ได้ผล

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

ต้องสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจในการบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตย

เมื่อเรานำเพลงฉ่อยมาบูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตยแล้วเราต้องสร้างเนื้อหาที่จะนำเสนอให้น่าสนใจ เช่น เล่นคำกำกวม เล่นมุกตลก สร้างเรื่องหักมุม ให้เนื้อหาสาระเกิดความสนุกสนานไม่น่าเบื่อก็จะทำให้เรื่องของประชาธิปไตยน่าสนใจมากขึ้นดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...การสร้างเนื้อหาจะถ้าเกิดว่าสร้างมาแบบว่า อ่าน ๆ แล้วมันไม่มีอะไรคมอยู่ใน กระพู่ของมันเลยอะ ก็พูดการเมืองพูดเรื่องประชาธิปไตย มันไม่มีคำคม ไม่มีอะไรที่ว่าจะ สร้างจุดสนใจ ถึงมันไปก็ไปได้อย่างนั้นแหละ ก็ไม่ต้องอะไรหรอก สังเกตแค่นักพูด นักพูดก็ พูดเรื่อย ๆ ไปไม่มีลีลาอะไรมันก็เท่า ๆ กัน เหมือนบทเพลงนี้ยิ่งสำคัญ บทเพลงต้องให้มี โคร่ง ต้องให้มีแง่มุม โดยเฉพาะประชาธิปไตยเนี่ย จริง ๆ แล้วมีลูกเล่นได้มากมาย แต่ เหลืออยู่ทั่วไปคิดนั้น ที่เราต้องให้เด็กเขาไปใช้ เวลาจำกัดมากไหม ถ้าเวลาจำกัดมากมันก็ทำ อะไรไม่ได้เหมือนกันนะ มันก็จะไปแค่ว่าโยงเรื่องไปอย่างนี้ ๆ ไม่มีอะไรคมข้างในเลย ไม่มี อะไรซ่อนไว้ มันก็ฟังไปเรื่อย ๆ อย่างนั้นแหละไม่น่าสนใจ เพราะเราเป็นครูผู้สอนต้องมีอะไร ให้เขาเยอะ ลูกก็คิดอะไรมันต้องให้พอดี ถ้าเราจะไปคิดเรื่องประชาธิปไตยอย่างนั้น ก็พูด บริบทไอ้ที่เราร้อง ในที่ร้องก็มีแง่มุม มีกำกวม มีอำอยู่ในนั้นบ้าง หักมุมบ้างมีตลกบ้าง อะไรบ้าง แหย่บ้าง เหมือนแม่ว่าเล่นคำประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตย อะไรอย่างนี้

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

ประชาธิปไตยเป็นเรื่องสำคัญและเป็นเรื่องพื้นฐานที่นักเรียนควรรู้

เนื้อหาประชาธิปไตยเป็นเรื่องใกล้ตัวของเราทุกคน การสอนประชาธิปไตยต้องสอนให้เด็กรู้ บทบาทว่าหน้าที่ตามความเป็นจริงของระบบประชาธิปไตยที่เราอยู่นั้นเราต้องทำอะไร เพราะทุกวันนี้ เด็กแถบจะไม่รู้หน้าที่ กฎหมาย พื้นฐานชีวิตของตัวเองเลยว่าเรามีสิทธิเสรีภาพอย่างไรบ้าง ดังที่ผู้ให้ ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...มันคือเรื่องที่ใกล้ตัวที่สุด เพราะมันคือเรื่องพื้นฐานในชีวิตที่ใน 4 สาระ อย่าง สาระพระพุทธนั้นจริง ๆ ใช้ได้นะแต่มันเป็นความน่าเบื่อ ฝากใจไว้ในอนาคตด้วยนะจะทำ ยังไงให้สาระแรกสุดไม่ใช่เรื่องยาขมสำหรับเด็ก แต่คราวนี้ถ้าถามมันเหมาะกับ ประชาธิปไตย มันเหมาะทุกเนื้อหาครับ แต่ตรงที่พีวี่เหมาะ มันเหมาะในการทำให้เขารู้จัก ว่าเขาเป็นใครอยู่ตรงไหนในระบอบอะไร ซึ่งมันไม่ได้เป็นเรื่องใกล้ตัวเขา

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ทุกคนมีสิทธิ มีเสียง เท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่งเหมือนกัน ตามหลักการของ ประชาธิปไตยแล้วทุกคนต้องเข้าถึงสวัสดิการที่รัฐมอบให้ตามนโยบายอย่างเท่าเทียม ประชาชนทุกคน มีสิทธิมีเสียง อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...เหตุการณ์ที่สำคัญผมคิดว่าอย่างแรกช่วงที่เราเติบโต ช่วงที่กำลังเป็นวัยรุ่นต้องยอมรับว่าเป็นช่วงของยุคทักษิณ ชินวัตร เราเห็นทางการเมืองการที่คนเข้าไปลงคะแนนเสียงเพื่อให้เกิดการแลกกันมาระหว่างนโยบาย ที่ทำให้คนระดับรากหญ้าทางสังคมมีส่วนได้ส่วนเสียกับนโยบายสาธารณะมากขึ้น ถ้าเราพูดถึงรูปแบบการเมืองการปกครองแบบเผด็จการ ในรูปแบบการปกครองการเมือง แบบคณะบุคคลกลุ่มเดียว ที่ไม่ได้มีวิถีทางแบบประชาธิปไตย การทำงานการตอบสนอง ซึ่งเราก็เอามาเปรียบเทียบได้ระหว่างการเกิดรัฐประหารตอบสนองต่อประชาชนเป็นไปได้อย่างแทบจะไม่เห็น แต่ในรูปแบบรัฐบาลเผด็จการเลือกตั้งประชาชน ท้ายที่สุดต่อให้เขาไม่ได้มีสามัญสำนึกเห็นแก่ประชาชนอย่างที่คนชอบกล่าวถึง แต่ท้ายที่สุดเขาต้องมีที่มาจากเลือกตั้งของประชาชน อย่างไรก็ตามแล้วแต่คุณก็ต้องเห็นสาระสำคัญ และต้องมีข้อเสนออะไรที่ทำให้ประชาชนคล้อยตามมาเห็นด้วยกับคุณ อันนี้คือธรรมชาติของระบอบประชาธิปไตยที่ทำให้เกิดสภาพแบบนั้น ทำตามความต้องการของประชาชน แท้จริงแล้วเราคือประชาชนเราควรเลือกผู้นำ ผู้ปกครองประชาธิปไตยคือทางออกสำหรับเรามากที่สุด ที่ทำให้เรามีสิทธิมีเสียง

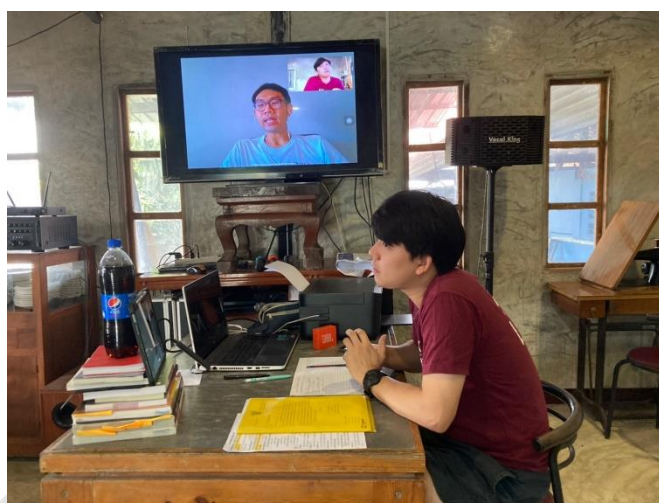
(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

สิ่งที่ควรสอนในเรื่องประชาธิปไตย

ควรสอนเรื่องความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงคืออะไร สิทธิพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนทุกคนควรได้รับคืออะไร บทบาทหน้าที่ของเราในฐานะประชาชนที่อยู่ภายใต้รอบการปกครองประชาธิปไตยคืออะไร โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...เรื่องระบอบการปกครองมันดูเหมือนเป็นเรื่องใหญ่ระดับประเทศ แต่ความจริงแล้วเราอยู่ในระบอบนั้น ดังนั้นการที่เราจะจัดการอยู่ในระบอบกับระบบที่ฝากสองคำนี้ให้ใจพยายามสอนเด็กให้ชัดเจนนะว่ามันไม่เหมือนกันนะ เพราะคำว่าระบอบคือสิ่งที่เรียกว่าประชาธิปไตยกับสิ่งที่ไม่ประชาธิปไตย แต่คำว่าระบบมันคือ “System” ที่ตั้งอยู่ข้างใน ดังนั้นอยากให้เด็กกระจ่างด้วยอันนี้ที่เสริม ดังนั้นการที่จะดำรงอยู่ในระบอบดังกล่าวเราจะต้องปฏิบัติอย่างไร แม้แต่วันนี้ที่มีการตั้งคำถามกับประเทศนี้ว่าตกลงคุณเป็นประชาธิปไตยจริงหรือเปล่า มันก็เป็นการตั้งคำถาม แล้วถ้ามันไม่เป็นประชาธิปไตยเราจะดำรงอยู่อย่างไร มันก็เป็นอีกคำถามหนึ่ง ถ้ามว่าเหมาะไหม ตอนนี้เหมาะที่สุดละ เหมาะมากในการที่ใจทำให้เขารู้จักตัวตนว่าเขาอยู่ตรงไหน

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ภาพ 39 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2

...ที่คิดว่าโจน่าจะเริ่มต้นในการตั้งต้นกับเขาคือใครคือประชาชนวะ อะไรคือประชาชน ประชาธิปไตยในโลกมันเป็นอย่างไร ในเมื่อเขาบอกว่าประชาชนเป็นเซ็นเตอร์ของทุกอย่างเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด แล้วประชาชนตามหลักทฤษฎีจริงแล้วคือ ความเสมอภาค สิทธิ เสรีภาพตามกฎหมาย หลักนิติรัฐ นิติธรรม ความยินยอม เสียงข้างมาก อันนี้คือจุดเริ่มต้น อย่าฟังไปสนใจระบอบการปกครอง โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่ถ้าเด็กเขามีความมั่นใจเราก็สกัดตรงนี้มาว่าหนูจะอย่างไรใช้มัน ไม่ใช่ไปไม่ผิดไม่ผิด แล้วเดี๋ยวค่อยมาดูกันว่าจริงๆแล้วโลกมีหลากหลายขนาดไหน ก็อาจจะใช้เพลงฉ่อย หรือไม่ฉ่อยก็ได้ในการนำตรงนี้

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

การเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีอยู่ทุกที่

สิ่งที่ครูควรสอนเรื่องการเมืองคือ ทำให้เด็กรู้ว่าการเมืองมีอยู่ทุกที่ และเป็นเรื่องใกล้ตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมประชาธิปไตย ใครจะทำอะไร ยังไง ล้วนเกี่ยวข้องกับการเมืองทั้งสิ้น และในระบอบประชาธิปไตยคือหนทางหนึ่งที่เป็นทางออกที่เกือบจะดีที่สุด มันคือแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมการเมือง โดยส่วนใหญ่ในสังคมพูดไม่ได้และเป็นในทางที่มีความเป็นสันติมากที่สุด โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...เราเติบโตมากับการที่ถูกปลูกฝังเราทางสังคมที่เชื่อว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเรื่องประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ไกลตัวมาโดยตลอด แต่สุดท้ายเราก็เห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นมันเจ็บ มันเป็นเรื่องที่หนีไม่พ้น มันสร้างผลกระทบให้กับทุกคนทุกฝ่ายในประเด็นฐานข้อมูลข่าวสารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นผมคิดว่าถ้าเชื่อตามแบบ ตามความเชื่อของคนในสังคมชอบให้เราเชื่ออย่างนั้น เรื่องการเมืองเรื่องประชาธิปไตยเป็นแค่เรื่องเกี่ยวกับสาระของการเมืองการปกครองแล้วสุดท้ายเราจะไม่เข้าใจเลยว่าปัญหาต่างๆที่มันเกิดขึ้นในหลายๆเรื่อง มันมีต้นสายปลายเหตุจากที่ไหน อย่างนั้นสิ่งสำคัญคือหนึ่งเราเข้าใจว่าชีวิตมนุษย์มันคือความเป็นการเมืองอยู่ในตัวอยู่แล้ว ไม่ว่าจะมนุษย์จะไปอยู่ในระดับไหนนะครับ แม้กระทั่งอย่างเจอคำหนึ่งคำจากอริสโตเติล คือเป็นมนุษย์ ถ้าจะไม่มีคำว่าการเมืองต้องไปอยู่เมืองสวรรค์กับไปอยู่ในป่า ซึ่งพอเรามาทำการศึกษาอย่างแท้จริงเราจะพบว่าสุดท้ายคุณอยู่ในสังคมแบบคนหรือป่าก็มีระเบียบ มีขั้นตอน มีการเป็นการเมืองในแบบหนึ่ง หรือพูดเรื่องสรรค์ชิ้นฟ้ามีจริงไม่จริงไม่รู้ แต่สุดท้ายมันก็อธิบายเป็นตามขั้นทางสังคม และความเป็นการเมืองอยู่ไม่น้อย สุดท้ายไม่ว่าจะอยู่ในระดับไหนเราก็ไปเจอ การเข้าใจความขัดแย้งทางการเมือง และประชาธิปไตยคือหนทางหนึ่งที่เป็นทางออกที่เกือบจะดีที่สุดสำหรับผม ไม่ได้บอกว่าดีที่สุดแต่เกือบจะดี มันคือแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมการเมือง โดยส่วนใหญ่ในสังคมพูดไม่ได้และเป็นในทางที่มีความเป็นสันติมากที่สุด

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญ

...คืออย่างแรกเราต้องเริ่มทำลายมายาคติ ถ้าเราอยากเห็นเราก็ต้องมีการแสดงออกให้เห็นว่าเราต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ใช่เราอยู่เป็นไพร่ฟ้าหน้าใสอย่างเดียวเท่านั้นในเมื่อเราบอกคนจำเป็นจะต้องดีแต่ทางการเมือง เราก็ต้องแสดงออกทางการเมืองให้คนเห็นด้วยนะครับ

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

...โดยเนื้อหาใจความหลักๆ มันก็ต้องเกี่ยวกับเรื่องการออกสิทธิออกเสียง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การวิพากษ์วิจารณ์สังคม วิจารณ์การเมือง ผมว่าเป็นสิ่งที่ควรเริ่ม เสริมความคุ้มกันให้เขา ทำให้เขาเห็นว่าการวิพากษ์วิจารณ์มันเกิดประโยชน์อย่างไร ก็ทำให้เขาเข้าใจรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับเรื่องรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยเป็นยังไง แล้วก็เกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้าใจสถานการณ์รอบโลก มีการเปรียบเทียบให้เห็นละว่า

สถานการณ์รอบโลกเป็นยังไง ทำให้เขาเห็นว่าตัวอย่างประเทศที่เป็นประชาธิปไตยที่ดีเป็น
 ยังไง อันนี้ผมคิดว่าต้องทำให้เขาเป็นพลเมืองโลกด้วยทำให้เขามีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่อง
 โลกภายนอกด้วย เอามาประกอบกัน

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

เพลงฉ่อยช่วยสรุปบทเรียนได้

พื้นฐานของเพลงฉ่อยเป็นเพลงปฏิพากย์ คือร้องโต้ตอบกันโดยใช้ไหวพริบปฏิภาณ การร้อง
 เดินเรื่องก็จะเป็นการร้องสรุปใจความสำคัญของเรื่องนั้นๆ ทำให้คนฟังเข้าใจเรื่องราวได้ง่ายและสนุก
 เพลินเพลินไปพร้อมๆ กัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...เพลงฉ่อย มันสามารถช่วยสรุปบทเรียน หรือสรุปความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ได้ดีมาก
 ไม่งั้นคนโบราณเขาไม่เล่นเล่าเรื่องประวัติเสียดต่าง ๆ เสียดทุกพันธุ์ เล่าเป็นเพลงฉ่อยเพลงอี
 แฉวหรืออก ทุกคนก็ยินดูกัน ปลิ้นที่ไหน ได้เงินมาเท่าไร เอาไปทำบุญที่ไหน มีรายละเอียด
 หมดเลยนะ

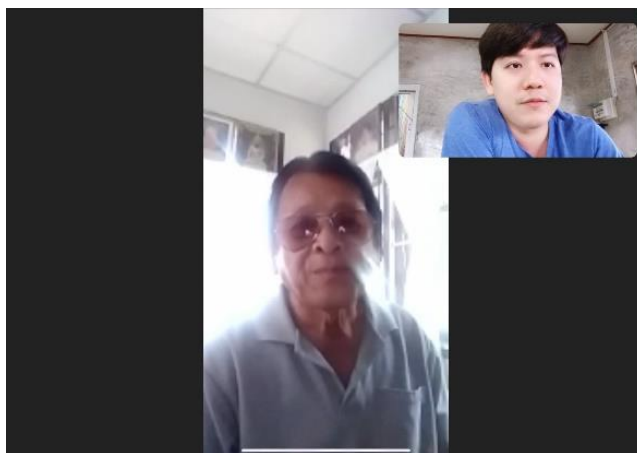
(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

เพลงฉ่อยมีความยืดหยุ่นสูง

เพลงพื้นบ้านมีมากมายหลายสิบชนิดมีทั้งที่ยังคงอยู่ และสูญหายไปตามเวลา แต่เพลงฉ่อย
 ยังคงมีให้เห็นอยู่จนถึงทุกวันนี้ ก็เพราะลักษณะของเพลงที่ง่ายไม่ซับซ้อนเข้าได้ทุกยุคทุกสมัย มีความ
 หลากหลายแปรเปลี่ยนไปตามภูมิภาค หรือครูบาอาจารย์ที่ถ่ายทอดกันมา อีกทั้งยังไม่ความยืดหยุ่นสูง
 คือไม่มีผิดถูก แต่ให้ยืดแก่บางประการที่เป็นเอกลักษณ์ของเพลงฉ่อยเอาไว้เป็นพอ ที่เหลือใครจะเพิ่ม
 เสริม เติม แต่ง อยากรู้ก็ไม่ผิด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...เพลงพื้นบ้านเขาไม่มีกรอบบังคับตายตัว ร้องผิดเราก็ไปโทษเขาไม่ได้ ผิดก็ต้องผิด
 ไม่มีกรอบบังคับว่าร้องแบบนี้จะถึงจะถูกต้อง ถามว่าตรงไหม มันอาจจะไม่ตรง แต่ก็ไม่มี
 ใครเคืองใคร ผิดก็ผิด อย่างคำขึ้นต้น ลงท้าย ทางสุพรรณก็อีกอย่าง ทางอุทัยก็อีกอย่าง
 นครสวรรค์ก็อีกอย่าง มันก็ลงไม่เหมือนกันนะ แต่ละที่ไม่เหมือนกัน

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ภาพ 40 สัมภาษณ์ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2

...อย่างเรื่องเราเพลงฉ่อยมาประยุกต์ครุคิดว่าน่าจะดีถ้ามองจากคนที่เราพูดมา อย่างแม่ขวัญจิตรนี้เขาก็จะยอมรับที่ว่ามันต้องมีการพัฒนาให้มันดีขึ้น แล้วก็เข้ากับยุคสมัย มันจึงจะอยู่รอดและไปได้ เพราะถ้าเราทำนองโบราณจ๋าเนี่ย เด็กก็จะยังไม่ประยุกต์อะไรแบบนี้

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

...คือมันจะต้องปล่อยบ้าง ถ้าจะเอาไพเราะเพราะพริ้งจริงๆอะ เราหาลูกศิษย์ไม่ได้ ในยุคนี้ แล้วก็อย่างของน้ำโยงเขาก็ถ้าสังเกตดูบางทีก็สั้นบางทีก็ยาว คือเอารู้เรื่องแล้วก็เอา ขำ เราต้องเอาอย่างนี้มาก่อนเพราะถ้าไม่ขึ้นไปเอาตามแบบฉบับโบราณเลยเนี่ย มันไม่เอากับเราหรอก

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

...ไม่ใช่ที่เราไม่รักในศิลปะที่แท้จริงนะ เราชัก แต่ถ้าเรารักแล้วอยู่แบบเดิม มันไม่มีใครเดินกับเรา แล้วเราต้องมาคิดเองง่ายๆเนี่ย คิดว่าเมื่อก่อนเรากินข้าวเหนียว เราจะกินข้าวดำ ๆ ซ้อมมีเอามา แล้วจนมาเป็นตอนเนี่ยมันมาเป็นข้าวสารที่สวยงาม เตาไฟเราก็ไม่ต้องไป โบกแล้ว เสียบไฟฟ้าแล้วเสียบไฟฟ้าไม่พอ ยังไปสั่งกินอะไร แพน ๆ เพลิน ๆ อะไรมันมากมาย มันก้าวจนมาถึงขั้นนี้แล้ว มันย่ำอยู่ตรงนั้นไม่ได้เราจะไปทำคานาปลุกข้าว มันไม่มีใครเอากับเราหรอก เพราะเดี๋ยวนี้ก็ ดาวเทียมกันแล้ว เขาไซเซี่ยลทั่วโลกแล้วมันก็เลยต้องเอาตามเขา แต่ว่าคงสภาพไว้ซักหน่อยหนึ่ง เหมือนว่านี่โครงเรายังใช้ แต่ข้างในลึก ๆ จะพา

กันเดินจะต้องให้มันเดินตามถนนของมันทุกวันนี้ เราจะไปเดินถนนป่าอย่างกับเรา ปันจักรยานมันไม่เอากับเราแล้ว ฉะนั้นถ้าอยู่กับที่มันไม่ไปแน่ที่มันไม่ไป เขาจะบ่นกันว่าศิษย์เขาไม่ค่อยจะมี แม่ก็ไม่กล้าไปบอกเขานะ ไม่กล้าไปบอกว่าต้องผ่อนให้เขาบ้างอะ ถ้าจะเอาเป็นเราเป๊ะ ไม่ต้องอะไรแค่เพลงกับข้าวเพชฌฆาตเนี่ย ปัจจุบันนี้หาคนร้องให้ได้ไม่มี ฉะนั้นที่ยากเกินไปก็ต้องละ แต่เราไม่ได้ทำให้เสียนะลูกไม่ได้เสีย

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

ภาพ 41 สัมภาษณ์แม่เพลงพื้นบ้านจังหวัดสุพรรณบุรี

...เราต้องใจกว้างไม่ปิดกัน ไม่ใช่ไปบอกว่าเหยเพลงฉ่อยเมื่อก่อนเขาห้ามใช้ ทำอะไรอย่างนี้ห้าม วยรุ่นไม่ได้แบบนี้มันจะเป็นการปิดกันเกินไปเราปิดกันไม่ได้ ไม่ว่าของเก่าหรือใหม่ ยิ่งเราเป็นตัวกลาง เราจะหนักมาก แต่ว่าก็ต้องกอบโกยของครูบาอาจารย์ อันนี้เดี๋ยวจะขอไปแก้ไขอย่างนี้นะ เดี่ยวจะเอาไปใส่กับเรื่องนั้นเรื่องนี้นะ เขาเป็นเจ้าของเขาก็โอเค ที่แต่ก่อนที่เขาบอกว่าครูจะหวง แต่แม่เป็นคนเจอ ครูไม่เคยหวงกับแม่ แต่เราต้องบอกเขานะว่าอันนี้ไม่รู้จะ แต่ว่ารู้จักตรงนี้จากคำตรงเนี่ย จะขออนะ จะเอามาใส่กับเรื่องใหม่ตรงนี้ แต่ว่ามีมีปฏิกริยาบ้างในบางคนนะ แต่ว่าเราก็ต้องทำความเข้าใจ บางที่มีปฏิกริยาที่ว่า โหห...เขาเล่นกันมาทั้งคืน แล้วจะไปใช้เวลาแค่ 10 นาทีมันจะทำได้หรืออะไร เราก็จะต้องทำให้เขาดู แต่เดี๋ยวนีมันง่ายแล้ว เพราะว่าเก่าสุดแก่สุดก็ต้องเป็นแม่แล้ว แม่จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเดินเพลงที่เหมาะสมกับเด็ก

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

...ทีนี้เนื้อหาในการนำเสนอเพลงฉ่อย เพลงฉ่อยมันใช้ได้เยอะ แล้วก็โชคดีที่ว่าเราก็มีสื่อมวลชนที่เขาเล่นพวกนี้อยู่ อย่างเช่นของน้ำโย่ง แต่ทีนี้ก็ตาบสองคม เพราะว่าเวลาเราสอนเพลงฉ่อย อย่างหลัง ๆ ที่ครูไปดู เด็กจำนวนหนึ่งเขาก็จะอันนี้ไม่ได้บอกว่ามันผิดนะ แต่เด็กจำนวนหนึ่งเขาก็จะติดแบบน้ำโย่งไปเลย เพราะว่าจริง ๆ เพลงฉ่อยมันมีความหลากหลายเนอะ อย่างพ้อโกมินทร์กับแม่ขวัญจิตเขาร้องเพลงฉ่อยไม่ได้ร้องทำนองเดียวกัน เพราะว่ามันเป็นเพลงฉ่อยทางเหนือกับเพลงฉ่อยตอนล่างทางสุพรรณ อ่างทอง (ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

...ก็อาจจะมึนวิธีการของเขาอย่างเช่น เขาอาจจะผสมผสาน เด็กสมัยนี้นะเขาก็อยู่ไกลสื่ออะไรต่าง ๆ อย่างคนหนึ่งที่เปิดใจกว้างมากนะคือเพลงพื้นบ้าน มันก็เป็นเพลงที่มันประยุกต์ตัวเองมาแทบทุกยุคทุกสมัยนะคะ แม่ขวัญจิตก็เป็นคนที่ใจกว้างมาก เช่นเวลาแม่ไปเล่นเพลง เขาเอาแกลไปเล่นกับเรื่บแกลก็สามารถประยุกต์ร้องเล่นกับเรื่บได้ (ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ตัวอย่างการบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตย

..เออ...ลูกชาวมอนเรศวร มาทบทวนกันหน่อย
แล้วแม่จะร้องเพลงฉ่อย แล้วให้ลูกหญิงลูกชาย
สักเล็กน้อยฉ่อยเก่า ดิฉันนะเหล่าโบราณ
แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ไม่ใช่สมัยใหม่
พูดถึงประชาธิปไตย มันมีนะหลายแง่มุม
ระวังจะพลัดลงหลุม แล้วมันก็อันตราย
ความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย โบราณว่าไว้อย่างนี้
แต่ปัจจุบันนั้นซิ มันเปลี่ยนไปเป็นอีกสาย
โบราณว่าความจริง นั้นมันเป็นสิ่งที่ดี
แต่ปัจจุบันวันนี้ บางทีก็ตีไม่ได้..
แต่ลูกเป็นปัญญาชน นะไม่ใช่คนหลังเขา
นะคงจะฟังเรื่องราว ละมีทั้งดีทั้งร้าย
บอกว่าประชาธิปไตย ต้องจำเอาไว้ให้แน่นหนา
ประชาธิปไตย ต้องจำเอาไว้ให้แน่นหนา
อย่าผลอให้เป็น.....ประชาธิปไตย... เอ้อชา เอ้อชา ชาฉ่าชา หนอยแม่

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

“อยากจะทำให้คนไทยสามัคคีกัน ตั้งแต่สมัยโบราณนานมา
 มีแต่มีดดาบไม่มีเสียงปืน มีแต่เสียงครีกรึ้นเนิ่นนานมา
 มาสมัยปัจจุบันช่างมันเถิด ใครจะปาระเบิดเรากี่ไม่ว่า
 ขอให้ปาระเบิดแท้ เอ้ย! ขอให้ปาระเบิดเทียม อย่าให้อายเหนียมเลยนะพียา
 ขอให้รักพวกพ้องครองใน รักประชาธิปไตยแล้วเข้ามา เอ๋ฮา ซา ซาซ่า ซา เอ้ย”
 (ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

4.2.4 แนวทางการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ด้านสื่อการเรียนรู้

Youtube เป็นสื่อการเรียนรู้ได้

ในปัจจุบันอินเทอร์เน็ตมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ จะค้นหาอะไรก็มีหมด แม้กระทั่งสื่อที่เกี่ยวกับเพลงฉ่อยในสมัยก่อนก็มีคำนำวิดีโอเก่าๆ ที่พ่อเพลงแม่เพลง ครูเพลง วงต่างๆ เคยบันทึกไว้เอามาลงใน Youtube ทำให้ง่ายต่อการค้นหาและศึกษาเรียนรู้ ซึ่งครูผู้สอนก็สามารถนำมาเป็นสื่อการสอนเบื้องต้นได้เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้พื้นฐานของเพลงฉ่อย

...สื่อการเรียนรู้ ในการสอนการบูรณาการ ตรงนี้แม้ที่ว่ามันก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยาก ก็คงต้องดึงเอาทำนองเก่าๆที่มันมีอยู่ในยูทูบนั้นแหละ เอามาให้เด็กมันฟัง แล้วก็ไอที่ซ่า ๆ เหมือนเมื่อกี้ที่เธอร้องนั้นแหละ เนี่ยมันก็ซำดี ของผู้ชาย แต่ว่าผู้หญิงก็ร้องเนื้อเดียวกันก็ได้ แต่ว่า ให้มันเป็นทำนองผู้หญิงใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นหลักในยูทูบมีหมดเลย ทั้งเก่าทั้งใหม่ ในช่วงที่แม่เล่นไว้มันก็มีหลายเทปเลย

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

ใช้ข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบันมาเป็นสื่อสร้างประเด็นถกเถียงในชั้นเรียน

...คุณก็เอาข่าวมาเลยที่เราปฏิรูปการเมืองมาตั้งแต่ 2540 ถกเถียงกันมาตลอด ประเทศไทยปฏิรูปไม่สำเร็จสักทีเพราะอะไร เอาคลิปสัมภาษณ์คนนั้นคนนั้นมาคุย แล้วถามว่าเด็กคิดอย่างไร เด็กก็อาจจะกลับไปอ่านแบบเรียน แบบเรียนมันเขียนแบบนี้มาเด็กเห็นด้วยกับสิ่งที่แบบเรียนเขียนหรือเปล่า เด็กฟังอาจารย์นิธิว่าแล้วเป็นอย่างนี้ แล้วมาฟังอาจารย์ที่เป็นกปปส.เก่าพูดอีกแบบหนึ่ง ฟัง conservative ก็จะมีอีกแบบหนึ่งถูกไหม ฟังชาวบ้านก็อีกแบบหนึ่ง แล้วเด็กคิดอย่างไรกับเรื่องนี้ อันนี้คือสิ่งที่มันต้องเกิดขึ้นในห้องเรียน ที่สอนประชาธิปไตย มันจะต้องสำรวจพหุนิยมที่มีอยู่ในสังคม เพราะคนมองโลกแตกต่างกัน

มันไม่ได้มีนิยามเดียวหนิ มีหลักการร่วมกันแต่มีหลายนิยามความหมาย มีหลายรูปแบบการปกครอง
(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

เพลงพื้นบ้านสามารถใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ดีได้

เพลงฉ่อยถือเป็นเพลงพื้นบ้านที่มีมานานและสามารถดำรงคงอยู่มาจนถึงปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าเพลงฉ่อยเป็นเพลงที่มีการปรับให้เหมาะสมกับยุคสมัยได้ดีและถ้าเทียบกับบรรดาเพลงพื้นบ้านชนิดอื่นๆ ถือเป็นเพลงที่มีโครงสร้างไม่ซับซ้อน แต่งง่าย เล่นง่าย ร้องง่าย จึงมีคนมักจะนำเพลงฉ่อยมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารหลายๆ รูปแบบ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...เพลงฉ่อยเหมาะกับยุคปัจจุบัน ตรงที่ว่าลูกคู่มันจะร้องว่า เอชา กันอย่างเดียว แต่ถ้าอย่างเพลงอีแซว ก็ต้องมารับสามคำทำยของคาลง แล้วก็สามคำทำยของคาลงมันจะเป็นสองช่วง เช่น สวัสดิ์พี่น้อง ฉันจะร้องให้ฟัง เอ็ง เอ้ย... แต่ต้องผู้พูดต้องจำได้ ร้องให้ฟัง.. ท่านที่นั่งอยู่ข้างนอกข้างใน เอ้อ เอ็ง เอ้ย... ข้างนอกข้างใน มันยากไง ที่นี้เพลงฉ่อย เอชา ลูกเดียว แต่ถ้ามียั่วตรงกลางมันก็มีอยู่บ้าง แต่นั่นต้องชำนาญแล้ว ชำนาญแล้วถึงจะได้ยั่ว โอ้ยแม่ จำแม่จำ อะไอะนะ ทุกเพลงยากสุดเพลงฉ่อยง่ายที่สุด

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

...ในฐานะที่เรามองเพลงฉ่อยเป็นสื่อพื้นบ้าน เพราะตอนนี้เราใช้เพลงฉ่อยในการเรียนการสอน ถ้าเราไปอ่านของอาจารย์กาญจนา แก้วเทพ หรือใคร ๆ เนี่ย เวลาที่เขาบอกว่าสื่อพื้นบ้านจริง ๆ มันมีพลังนะคะ แล้วก็มันมีที่ทาง มันปรับตัว เพลงพื้นบ้านมันจะอยู่ได้ ต่อเมื่อมันปรับตัวเข้ากับทางบริบททางสังคม เพราะว่าสื่อพื้นบ้านมันไม่ได้อยู่ได้ด้วยตนเอง มันอยู่ได้ตามบริบทของสังคม อย่างที่ใช้ในการเรียนการสอนความยากของมันก็คือ เด็กเขาอาจจะอ่านเพลงฉ่อย หรือเขาอาจจะอ่านแต่เพลงพื้นบ้านอื่น ๆ เขาอาจจะไม่มีโลกทัศน์ ที่นี้เราอาจจะต้องบอกบทบาทของพวกสื่อพื้นบ้าน พวกเพลงพวกอะไรต่าง ๆ ที่มันอยู่ในสังคมนะคะ ซึ่งเนื้อหามันก็จะมีทั้งเนื้อหาที่เราใช้องค์ความรู้

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

เพลงถือเป็นเครื่องมือการสอนอีกอย่างหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ โดยงานวิจัยครั้งนี้ได้นำเอาเพลงฉ่อยซึ่งเป็นหนึ่งในเพลงพื้นบ้านมาใช้บูรณาการในเรื่องประชาธิปไตย โดยมีแนวคิดหลักให้

นักเรียนได้ตกตะกอนทางความคิดและสามารถต่อยอดผลิตชิ้นงานในแนวทางที่สร้างสรรค์ได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ ดังนี้

...เด็ยวก็มีอีแชนหรือเพลงเกี่ยวข้าวโผล่ขึ้นมาอีก อย่าลืมนะว่าเพลงเกี่ยวข้าวในบางยุคมันเป็นเครื่องมือในการอธิบายความรู้สึกนึกคิดของประชาชนเช่นเดียวกัน แล้ววันนี้ของพวกนี้ไม่ว่าโจจะใส่ออนในประชาธิปไตยสอนเรื่องสิทธิพลเมือง สอนแม้กระทั่งพระพุทธศาสนา มันก็เป็นเครื่องมือที่ทำให้เด็กได้เริ่มคิด แล้วเมื่อก็เจอพูดเองว่ามันไม่ใช่เรื่องความจำอย่างเด็ยวนะพีบอล แต่เพื่อให้เด็กไปตกตะกอนความรู้ที่ได้เรียนแล้วก็ให้เขาไปคิดต่อ แนนอนเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ติดอยู่แล้ว สนับสนุนในความคิดมากที่สุด และเป็นเรื่องที่ดีครับไม่ล้ำสมัยอะไร เพราะของแบบนี้มันไม่ตายตราบไต่ยังมีคนทิ้ง

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

เพลงพื้นบ้านแต่งเองได้ไม่ใช่เรื่องยาก

เพลงพื้นบ้านอย่างเพลงฉ่อยหรือเพลงอีแซวมีลักษณะการแต่งกลอนหรือฉันทลักษณ์ของกลอนที่คล้ายกันจะต่างกันตรงที่จังหวะ หรือการร้องขึ้นต้น ลงท้าย ก็เท่านั้น และยังถือว่าเป็นกลอนที่แต่งง่าย สัมผัสระหว่างวรรค คำลงท้ายของแต่ละวรรคก็จะลงสระเดียวกันหมด เช่น กลอนไร คำลงท้ายก็จะเป็นสระไอ อัย อาย ตัวอย่าง “ต้นไม้” “หัวใจ” “ว่ายังงี้” “ควย” “อาย” “ปัจจาย” เป็นต้น แม้แต่เด็ก ป.6 ก็ยังแต่งเองได้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ตอนแต่งก็จะถามว่าจะแต่งเพลงไหน ฉันทลักษณ์เป็นแบบนั้นแบบนี้ให้รู้สัมผัสก่อนให้เข้าไปคลุกคลีก่อน สุดท้ายแล้วแม้กระทั่ง เด็ก ป.6 ก็สามารถแต่งได้ เช่นที่ครูชอบมากคือครูสอนเรื่องขุนช้างขุนแผน ป.6 จะเรียนตอนกำเนิดพลายงาม แล้วยายทองประศรีกับพลายงามมาเจอกันไม่รู้จักกันมาก่อนพอเจอหน้ากันก็ตีกัน แล้วเด็กก็เอาเนื้อหาตรงนี้ไปแต่งออกมาเป็นเพลงตีมากเลย “พอทองประศรีพบ ก็เลยตบคนละทีสองที เหน่ อ้าว เหน่ เหน่” เป็นเพลงเกี่ยวข้าวแต่อันนี้ไม่ได้ออกสื่อ ฉายกันบนห้อง

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

...เราต้องรู้ด้วยว่ามันก็วรรค มันโด้รับกันอย่างไร อะไรอย่างไร บางทีมันก็มีสามตัว มันก็แตกต่างกันไม่เท่าไรแต่ก็เหมือนคนที่จะไปเป็นครูฝึกสอนก็ต้องหาข้อมูลต่างๆ ให้พร้อมเริ่มแรกในการสอนเพลงฉ่อยของพ่อ ร้องให้ฟังก่อน เอาเพลงง่าย ๆ มาให้ฟัง แล้วก็ลำดับว่าทำอย่างไรบ้าง พอหลังจากที่เขาเรียนรู้ไปแล้ว มีกระบวนการไหนที่สอนให้เขาแต่ง

เพลงจนเขาสามารถแต่งได้ เราต้องสอนอย่างไร บอให้ผู้รู้สัมผัส ให้รู้จังหวะถึงแม้เวลาน้อย
หน่อย จะเป็นหนึ่งวัน สองวันครึ่ง หรือสามวัน เด็กมันก็แต่งได้แล้วไม่ยากเลย

(พ่อเพลงพื้นบ้าน, นครสวรรค์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2564)

ภาพ 42 สัมภาษณ์พ่อเพลงพื้นบ้านจังหวัดนครสวรรค์

เพลงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแสดงออกทางการเมือง

ในอดีตที่ผ่านมาเราจะเห็นว่าการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การเรียกร้องประชาธิปไตย การสะท้อนคิดจากเรื่องราวในสังคมถูกระบายออกมาในรูปแบบของบทเพลงซึ่งเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งในทางอ้อมอาจมีความหมายแฝงหรือนัยยะสำคัญในบทเพลงนั้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...อย่าลืมว่าในอดีตถ้าไม่พูดถึงห้องเรียนเพลงฉ่อยโครงฉันทกาพย์กลอนมันเป็นเครื่องมือของชนชั้นมาตลอดในการใช้ในการสื่อหรือที่จะระบายความรู้สึกทางการเมืองมาตลอด อย่างเช่น เพลงคาราบาวเอ๋ย คาราวานเอ๋ย อันนี้คือเพลงที่เห็นเป็นรูปธรรม มันก็ออกมาในเพลงเพื่อชีวิตหลายเพลงก็เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย

ภาพ 43 ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2

...ในขณะเดียวกันถ้าย้อนกลับไปในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ 6 ที่ 7 สื่อนั่งสือพิมพ์ก็คือตัวหนังสือ ฉ่อยก็คือตัวหนังสือที่มีทำนอง ฉะนั้นของพวกนี้มันเป็นเรื่องที่ต้องการสื่อทางสังคมแล้วมันเข้าถึงประชาชนได้ง่าย ทำไมสารพัดลิลิต สารพัดโคลงฉันท มันถึงไม่อินยังทำยังอ่านไม่รู้เรื่อง ทำไมถึงซุนซ้างซุนแผนถึงอิน เพราะก็คือเรื่องชาวบ้าน ฉ่อยก็เหมือนกัน ดังนั้นถ้าย้อนกลับมาในห้องเรียน การที่สอนบรรยายว่าวันนี้ประชาธิปไตยมันเกิดขึ้นที่ เอเทิน กริกนะจากนั้นมีประชาธิปไตยทางตรงทางอ้อม บรรยายไปเรื่อยๆ อีก 30 ปีเราก็สอนกันแบบนี้ (ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

คนรุ่นใหม่ใช้เพลงฉ่อยเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องประชาธิปไตย

ในปัจจุบันมีเหตุการณ์ที่เยาวชนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นวัยนักศึกษาได้ออกมาเรียกร้องประชาธิปไตยด้วยเหตุจากการบริหารงานของรัฐบาลที่ไร้ประสิทธิภาพ ระบบการศึกษาที่ไม่เป็นประชาธิปไตย กฎระเบียบบางอย่างที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนในโรงเรียน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และอีกมากมายที่พวกเขาได้รับผลกระทบโดยตรง ในการเรียกร้อง ในการชุมนุมต่างๆ เหล่านี้ได้มีตัวแทนเยาวชนจากหลากหลายกลุ่มหลากหลายสถาบันที่มีเป้าหมายเดียวกันต่างออกมาสื่อสารทางการเมืองในแนวทางที่หลากหลายและสร้างสรรค์เพื่อเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตยในสังคม หนึ่งในนั้นมีผู้นำเยาวชนเลือกใช้เพลงฉ่อยเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร และถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดลงไปบนบทเพลงสื่อสารผ่านไปยังคนดูอย่างสนุกสนานและได้สาระใจความครบถ้วน ทำให้รูปแบบการนำเสนอมีความน่าสนใจและไม่น่าเบื่อ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ที่เห็นล่าสุดคือเพนกวิน พริษฐ์ ชิวารักษ์ เอาเพลงฉ่อยมาร้องล้อเลียนทางการเมือง เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย เพนกวินเอาเนื้อหาต่างๆ อะไรก็แล้วแต่ องค์ความรู้ที่มี ประสบการณ์ที่มี เขาก็นำมาแปลงเป็นเพลงฉ่อย เพื่อออกมาสื่อสารให้ความรู้ คือผมคิดว่าเราต้องหา เป็นหน้าที่ของเรา ของคนเคลื่อนไหว ที่จะต้องหาการสื่อสารที่หลากหลาย ตามความถนัด ความสนใจ อย่างหนึ่งก็คือวัฒนธรรมของคนในสังคมไทย ชอบความสนุกสนาน ความตลก ท้ายที่สุดเราจะบอกว่าเราจะไปเรียกร้องให้คนไทยจริงจัง เราก็เลือกวิธีการเป็นเพลง แปลงเอง เพนกวินก็ใช้วิธีการฉ่อยเราต้องทำให้เห็นว่ามันมีเครื่องมือ เป็นสิ่งที่สำคัญ ทนทางที่จะไปสู่ตรงนี้ได้มีทางเดียว และมันทำให้คนเห็นว่าเราสามารถที่จะบูรณาการได้ ทำให้เกิดองค์ความรู้ เหล่านี้ไม่ทำให้เกิดการตึงเครียด ด้วยสังคมไทยด้วย แล้วควรจะต้องนำมาเป็นองค์ประกอบด้วย เพราะฉะนั้นเพลงฉ่อยก็ถือได้ว่าเป็นสื่อสร้างสรรค์ สื่อหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนได้

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

เพลงฉ่อยเป็นสื่อที่ได้เปรียบเพราะเป็นภาษาไทยภาคกลาง

...เพลงฉ่อยเป็นภาษากลางเนอะ แล้วมีเล่นกันทั่ว มันก็จะเป็นเพลงที่เข้าใจง่าย นี่คือข้อดี ใครฟังก็ได้ ภาคไหนฟังก็ได้ ก็เข้าใจ

(พ่อเพลงพื้นบ้าน, นครสวรรค์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2564)

...ผมว่าสื่อทุกอย่างมันมีความเฉพาะตัวของมันอยู่แล้ว และมีความแปลกอีกอย่างที่สำคัญคือตัวผู้แสดง สามารถที่จะทำมันให้ลงตัวได้มากขนาดไหน แต่ว่าการใช้เพลงฉ่อยเป็นภาษาไทยกลาง มันก็ทำให้คนเข้าถึง เข้าใจได้ง่ายบนพื้นฐานของสังคมไทย ไม่ว่าจะอยู่พื้นที่ภาคไหนความเข้าใจในภาษาไทยกลางเบื้องต้นเข้าใจทุกคนอยู่แล้ว แม้ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของภาคกลางก็จริง โดยบริบททางอ้อมที่ทำให้สังคมไทย ต้องเรียน ต้องรู้ภาษาไทยกลาง ทำให้ศิลปวัฒนธรรมที่ทำให้เกิด พอเข้าใจ พอรับรู้ได้มากขึ้น แต่อย่างหมอลำศิลปะอีสานหรือโนราห์ ภาคใต้ ก็จะมีคนเข้าใจได้เป็นบางกลุ่มเท่านั้น

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ภาพ 44 สัมภาษณ์นักกิจกรรมทางการเมือง

ต้องโปรโมทสร้างความสนใจ

การใช้สื่อโฆษณาในการโปรโมทเรื่องที่เราสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจผ่านเพจ เฟสบุ๊กโรงเรียน กลุ่มไลน์ เป็นต้น ก็จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนมากขึ้นก็เป็นได้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ผู้เรียนเค้าจะมีส่วนร่วมอะไรกับกิจกรรมนี้ หรือกระบวนการเรียนรู้นี้ได้ ผู้เรียนมันต้องรอจังหวะโอกาส ถ้าเราไปคัดเลือกมาเลย อาจจะไม่ได้อาจจะต้องสร้างสื่ออะไรขึ้นมาในช่วงนั้น เช่นจะต้องรณรงค์อะไรสักอย่างในเวลานั้น ก็จะได้กลุ่มเด็กมา รณรงค์เรื่องความสะอาด รณรงค์เรื่องการเลือกตั้งประธาน รณรงค์เรื่องการต่อต้านโควิด19 ให้มีประเด็นเพื่อจะให้เด็ก

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

4.2.5 แนวทางการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพลงฉ่อยกับเรื่องประชาธิปไตย

ในส่วนแรกเราต้องให้เด็กได้เรียนรู้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องประชาธิปไตยก่อน ครูต้องเน้นการสอนให้นักเรียนสามารถ ถกเถียง วิพากษ์ วิจาร์ณ ประเด็นทางสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ อย่านไปสอนตามหนังสือเรียนแบบเรียนทุกอย่าง ให้ครูดูเป็นแนวทางแล้วคิดหาวิธีการ หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องมานำเสนอให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกันคิด แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ เช่น ครูตั้งประเด็นการ

ชุมนุมของเยาวชนคนรุ่นใหม่ แล้วให้ดูคลิปการชุมนุม ดูบทสัมภาษณ์ของฝ่ายการเมือง ฝ่ายประชาชนทั่วไป ฝ่ายอดีต กปปส. ยกตัวอย่างข่าวจากหลายสำนัก แล้วถามความเห็นว่าคุณคิดอย่างไร ทำให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบ แล้วตัดสินใจจากข้อมูลที่มีและประสบการณ์ของตัวเอง วิธีนี้จะช่วยให้เขาเป็นพลเมืองประชาธิปไตยแบบมีวิจารณญาณและเข้าใจ concept ของประชาธิปไตยมากขึ้น เมื่อส่วนแรกเขาเข้าใจพอนำมาสู่เรื่องการต่อยอดผ่านเพลงฉ่อย เขาก็สามารถสร้างสรรค์มันออกมาได้เอง เลือกประเด็นได้ ถ่ายทอดความรู้สึกรักใคร่ลงไปได้ ทุกอย่างจะง่ายมากเพราะขั้นตอนแรกเราทำให้เขาเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...เมื่อที่ใจถามแล้วเราควรจะสอนประชาธิปไตยอย่างไร มันไม่ควรจะแบบอับราฮัมลินคอล์นบอกว่า แบบนี้มันเป็นการสอนเนื้อประชาธิปไตย มันเป็น democratic studies ในมหาวิทยาลัย มานั่งเรียนทฤษฎีมานั่งเรียนพัฒนาการกัน แต่เอามาสอนนักเรียน มันควรจะเป็นอะไรที่มีชีวิตกว่านั้น ยึดโยงกับประเด็นถกเถียงมากกว่านั้น แต่ตอนนี้ถ้าเราสอนตามแบบเรียนคือจบแล้ว แบบเรียนมันคือหนังสืออ่านสำหรับเด็ก ประกอบการเรียน textbook มีไว้ให้เด็กอ่านอ้างอิงที่บ้าน ไม่ได้มีไว้ให้ครูเปิดเพื่อไล่สอนทีละหน้า มันจะมีกรอบว่าบทนี้มีอะไรบ้าง ครูมีหน้าที่ออกแบบบทเรียนที่จะเอาไปใช้ประโยชน์จากสิ่งที่เด็กอ่านด้วยตัวเองได้ แล้วไปให้ไกลกว่านี้ เช่นบทนี้พูดถึงปัญหาการเมืองไทย แบบเรียนมันมีอยู่ มีทำถึงหกเรื่องอะไรก็ว่าไป คุณก็เอาข่าวมาเลยว่าเราปฏิรูปการเมืองมาตั้งแต่ 2540 ถกเถียงกันมาตลอด ประเทศไทยปฏิรูปไม่สำเร็จสักทีเพราะอะไร เอาคลิปสัมภาษณ์คนนั้นคนนี้มาคุย แล้วถามว่าเด็กคิดอย่างไร เด็กก็อาจจะกลับไปอ่านแบบเรียน แบบเรียนมันเขียนแบบนี้มาเด็กเห็นด้วยกับสิ่งที่แบบเรียนเขียนหรือเปล่า เด็กฟังอาจารย์นิธิว่าแล้วเป็นอย่างนี้ แล้วมาฟังอาจารย์ที่เป็นกปปส. เก่าพูดอีกแบบหนึ่ง ผัง conservative ก็จะมีอีกแบบหนึ่ง ผังชาวบ้านก็อีกแบบหนึ่ง แล้วเด็กคิดอย่างไรกับเรื่องนี้ อันนี้คือสิ่งที่มันต้องเกิดขึ้นในห้องเรียนที่สอนประชาธิปไตย มันจะต้องสำรวจพหุนิยมที่มีอยู่ในสังคม เพราะคนมองโลกแตกต่างกัน มันไม่ได้มีนิยามเดียวหนิ มีหลักการร่วมกันแต่มีหลายนิยามความหมาย มีหลายรูปแบบการปกครอง ซึ่งสิ่งนี้ต่างหากที่ครูคิดว่าหากใจจะเอาไปใช้สอนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้สร้างสรรค์ก่อนแรกนี้แหละคือสิ่งที่ครูต้องทำให้มันแข็งแรงกับเด็ก เพราะถ้าเด็กเข้าใจ concept แล้วเดี่ยวเค้าไปตีความใหม่ ไปสังเคราะห์ ไปสร้างเป็นงานศิลปะวัฒนธรรม เป็นเพลงพื้นบ้าน มันจะออกมาว่าเขาเข้าใจขนาดไหน เพราะมันเป็นอีกชั้นหนึ่งถูกไหม จะให้เค้าร้องเพลงฉ่อยได้ มันไม่ใช่แค่ให้เค้าอ่านสิ่งที่ครูให้อ่านสองหน้าแล้วเอามาพูด มันต้องมาจากสิ่งที่เขาคิดแล้วว่าเขาจับประเด็นได้อย่างไร

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนนี้ครูต้องช่วยวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์ เนื้อหาเรื่องประชาธิปไตย เพื่อให้เขาจับประเด็นที่เขาสนใจ แล้วเอาสิ่งเหล่านั้นมาถ่ายทอดอย่างสร้างสรรค์ผ่านเพลงพื้นบ้านให้ได้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ซึ่งสิ่งนี้มีอยู่ในวิถีชีวิตของการเรียนรู้ตามอศยาศัยของสังคมไทยมาตลอดและอย่างคนใดก็มีเรื่องพวกนี้อยู่ในหนังสือพื้นบ้านที่ตั้งคำถามกับรัฐ คำถามกับกลไกที่ไม่เป็นธรรมผ่านเรื่องเล่า แต่นั่นมันเป็นไหวพริบปฏิภาณของหนังสือ แต่คุณเอาสิ่งนี้มาใช้กับการเรียนทางการในโรงเรียนถูกไหม ก็เท่ากับเด็กเรียนรู้ concept พวกนี้มาทำยปลายทางจะต้องสร้างสรรค์การร้องเพลงพื้นบ้านขึ้นมา เพื่อสะท้อนประเด็นที่เขาวิเคราะห์ วิพากษ์ เข้าใจออกมาให้ได้ เพราะฉะนั้นน้ำหนักของครูต้องช่วยให้สิ่งนี้มันเกิดขึ้นก่อนที่จะออกไปเล่าใหม่ ก็เรียนรู้รัฐธรรมนูญมาตั้งเยอะแต่จะเล่าออกมาในแง่ไหน เด็กมีคำถามกว้างขวางไหนติดอยู่ในใจ ต้องการจะสื่อสารกับสังคม อาจจะตั้งคำถามว่ารัฐธรรมนูญนี้เขียนได้ก็ฉีกทิ้งง่าย ๆ ได้เหมือนกันใช่หรือเปล่า ในประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญหลายฉบับจั่ง อะไรแบบนี้เค้าจะรู้สึกอยากตั้งคำถามว่าทำไมรัฐธรรมนูญของเราถึงไม่ค่อยเป็นกฎหมายที่คุ้มครองให้มันยังศักดิ์สิทธิ์อยู่ เขาเลือกประเด็นแบบนี้แล้วเดี๋ยวเขาก็ไปแปลงเป็นเพลงได้ แต่ตอนสังเคราะห์ วิเคราะห์ วิพากษ์ ครูต้องช่วยถูกไหมครับ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

ภาพ 45 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา

การสอนแบบบูรณาการทั้งสองเรื่องนี้ต้องอาศัยแนวทางที่ชัดเจนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงจะทำให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ คือ ขั้นตอนที่ 1 เลือกเพลงพื้นบ้านที่เหมาะสมเพื่อจะนำมาบูรณาการ ขั้นตอนที่ 2 เลือกเนื้อหาที่สอนเข้ามาสอดแทรกในเพลง ขั้นตอนที่ 3 นำเพลงและเนื้อหาที่เลือกมาบูรณาการกัน แล้วก็นำไปทดลองสอนในห้องเรียน โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ขั้นตอนการสอนของครูจะนำเพลงพื้นบ้านที่เหมาะสมกับเด็กครูซึ่งเป็นเด็กประถม โดยไม่ต้องเอื้อนเสียงมากมายเกินไปสำหรับเด็ก เพราะฉะนั้นสิ่งที่ครูต้องการคือ ให้เด็กคิดว่าเพลงพื้นบ้านไม่ได้ยากเกินไปสำหรับเด็ก เนื้อหาสนุกสนานสามารถมีส่วนร่วมได้โดยขั้นตอนของครูคือ ขั้นที่หนึ่งครูจะเลือกเพลงก่อนเพลงแบบไหนที่จะโอเคสำหรับเด็กเราเช่น เพลงอีแซว ลามะนิลา เพลงลำตัด ต่อมาคือการดูเนื้อหาภาษาไทยที่เราจะนำมาสอดแทรกไว้ในเพลงเพื่อให้เด็กจดจำ เนื้อหาไหนจะเหมาะสมกับเพลง ต้องให้เด็กมีส่วนร่วม เพราะถ้าไม่มีส่วนร่วมเราจะสนุกคนเดียว ร้องคนเดียว แล้วทำไปแบบไม่มีอะไรเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นครูจะเลือกเพลงที่เด็กมีส่วนร่วมได้ โดยเรื่องง่ายที่สุดคือการให้เด็กเป็นลูกคู่ ครูต้องหาส่วนที่จะเจียบเพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมมากกว่าการเป็นลูกคู่ เช่น เพลงกลอนรูปของครู (ครูร้องกลอน “...เชิญมาต่อพยางค์ มีอะไรบ้าง อยากรู้ พยางค์หน้าอะไรก็ได้ แต่พยางค์ท้าย ต้องลงสระอู ถ้าคิดไม่ออกจะบอกได้ บอกเป็นความลับให้รู้ ส.บ.เอาไว้ล้างหน้าหนูหนู รู้ใหม่ว่ามันคือ...สบู”) นักเรียนก็จะแย่งกันตอบครูก็จะถามคำถามแบบนี้เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วม เพราะฉะนั้นหนึ่งเลือกเพลง สองเลือกเนื้อหาภาษาไทย สามนำเนื้อหาของเพลงกับภาษาไทยมาบูรณาการกัน แต่งตัวต่อตัวไล่ไปที่ละโน้ตให้เป๊ะ สำหรับเด็กเล็ก ๆ ให้เป๊ะมันจะง่ายสำหรับเขาพอได้เพลง แล้วก็เอาไปทดลองสอนในห้องห้องที่ครูสอนจะมีสองห้องหรือสามห้อง บางปีครูก็ไปทดลองกับห้องที่หนึ่งก่อนดูว่าจะเป็นอย่างไร ถ้าพลาดพลังก็จะนำมาแก้ไขแล้วไปสอนห้องที่สองพอถึงห้องที่สามก็จะเป๊ะเลย ก็ทำประมาณนี้

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

ภาพ 46 สัมภาษณ์ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1

การสร้างกระบวนการบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตยอย่างแรกเราต้องเลือกเนื้อหาที่จะสอนเรื่องประชาธิปไตยก่อนว่าอยากให้เขาารู้อะไร ตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ต่อมาในส่วนของจัดการเรียนรู้เรื่องเพลงฉ่อยก็ต้องค่อยเป็นค่อยไป อย่ไปบังคับ ทำให้เขาเห็นว่าเพลงฉ่อยมันสนุกสนาน มีสาระ เป็นประโยชน์และเขาสามารถมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมบูรณาการในครั้งนี้ได้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ครูคิดว่ากระบวนการสร้างของกระบวนการเรียนรู้ อย่างของครูสมมติว่าเรากำหนดจุดมุ่งหมายเลยว่าเราจะสอนเรื่องนี้นะคะ หนึ่งก็คือเราต้องดูก่อนว่าเราจะสอนอะไร เช่นเราจะสอนประชาธิปไตยประเด็นไหน ทีนี้กระบวนการถ้าเราสอนแบบบรรยายให้เขาู้ อย่างเดียวมันก็น่าเบื่อ เด็กสมัยนี้เขาก็อาจจะไม่ได้ชอบแบบนั้น แต่ว่าถ้าถามว่าเราไม่สอนเลยมันก็ได้ ในกระบวนการเรียนรู้อาจจะให้หลักการก่อน ให้ความรู้เป็นเบื้องต้น หลังจากนั้นเราก็อาจจะหาตัวอย่าง ตัวอย่างมันต้องมีทั้งตัวอย่างของความรู้ การเรียนรู้มันก็เรียนได้ทั้งจากตัวเอง แล้วพอเขามีความรู้แล้ว สิ่งที่เราคิดว่าจำเป็นต่อมาก็คือตัวกิจกรรม เพราะว่ากิจกรรมตัวเราที่เป็นครูจะต้องมีกิจกรรมที่หลากหลาย อย่างเช่นเราจะให้เขาเรียนเพลงฉ่อย อยู่ ๆ ไปบังคับให้เรียนมันก็อาจจะเกิดการต่อต้าน เพราะฉะนั้นในกระบวนการนี้ การทำให้เด็กชอบก่อนเป็นเบื้องต้น อย่างเช่น เราอาจจะหาตัวอย่างเพลงฉ่อยของน้ำโย่งเปิดให้เขาดู ให้เขาเห็นว่ามันสนุกนะแล้วมันก็มีประโยชน์ เราต้องไปหาตัวอย่าง เข้าใจว่าของหอการค้าเคยทำตัวอย่างพวกนี้นะคะ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ใช้เพลงฉ่อยในการบูรณาการแบบร่วมสมัย

ในปัจจุบันโลกไปเปลี่ยนแปลงไปมากทุกอย่างมีวิวัฒนาการก้าวไกลมากยิ่งขึ้น อย่างเรื่องเพลงพื้นบ้านก็เช่นกัน ในสมัยก่อนมีรูปแบบขั้นตอนการเล่นเพลงจะต้องร้องไห้ครู่ จะต้องร้องเกริ่นนำ ถึงจะร้องเข้าบทเข้าตอนได้ คนตรีก็จะมี ตะโพน ฉิ่ง ฉาบ กรับ ปรบมือประกอบจังหวะ แต่ในปัจจุบันมีการนำมาร้องโดยตัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นออก ร้องเข้าเรื่องเลย หรือร้องเพลงฉ่อยในรูปแบบจำพวกเน้นสื่อสารกับคนดูด้วยอารมณ์ขบขัน หรือบางครั้งก็ร้องแบบทำนองเพลงแร็ป ทำให้เกิดความทันสมัยผู้คนในปัจจุบันก็นิยมชมชอบเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน โดยยังคงพื้นฐานรูปแบบฉันทลักษณ์ของการแต่งเพลงฉ่อย แต่ประยุกต์ใช้ดนตรีสมัยใหม่ หรือการร้องที่ไม่อ้างอิงต้นฉบับ แต่สามารถร้องสื่อสารได้อย่างเข้าใจ ให้เป็นแนวทางสำหรับผู้เรียนในการทำกิจกรรมต่อไป โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...แต่ถ้าถ้าเทียบกันนั้นคือหมายความว่าในแง่ของการปรับและประยุกต์ อย่างน้อยที่ยืนพื้นความเป็นเพลงฉ่อยไว้ก็คือ ทำนองกับฉันทลักษณ์ แต่ว่าการจะปรับไปอย่างอื่นทำได้ทั้งนั้น ลูกจะใช้ดนตรีเพิ่มเข้ามา หรือจะคนหนึ่งฉ่อยคนหนึ่งแร็ปเทียบกันมันก็ไม่มีปัญหาเพราะจริง ๆ แล้วฉันทลักษณ์เพลงฉ่อยมันคือกลอนหัวเดียว มันแทบจะเหมือนกันเลยกับฉันทลักษณ์ของเพลงแร็ปของแอฟริกา ก็คือลงตกทำนองเสียงท้ายเป็นเสียงเดียวกันคล้ายกันมาก ในส่วนตัวครู ครูคิดว่ายื่นเฉพาะฉันทลักษณ์กับทำนองไว้เป็นหลัก แต่ว่าอันอื่น ๆ เราก็ปรับได้ให้มันเข้ากับบริบทที่เราจะใช้ เช่นเราใช้กับการเรียนการสอน เราใช้ในการสื่อสารทางการเมือง อันนี้มันขึ้นอยู่กับบทบาทอย่างหนึ่งของเพลงพื้นบ้านนั่นแหละนะคะ (ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

...อย่างดนตรีถ้าเพลงฉ่อยพื้นฐานต้องมีตะโพน มีกรับ มีฉิ่ง ถ้าเป็นของภาคกลางตอนล่างนะ แต่ถ้าเพลงฉ่อยเหนือของพ่อโกมินทร์เขาใช้กรับคู่เดียวเท่านั้น ไม่ใช่เครื่องอื่นเลย ใช้กรับกับปรบมือเท่านั้น พัฒนาขึ้นมาอีก เพลงฉ่อย มีอีแซว หล่ง ๆ มีกลองชุด มีกีตาร์ เขาก็ผสมนะคะ แต่ครูบางคนเขาก็อาจจะไม่ชอบแต่ครูบางคนก็คิดว่ามันสร้างสรรค์ก็คือสร้างสรรค์นั่นแหละ แต่ส่วนตัวครู ครูคิดว่าเรื่องการแต่งตัวไม่มีใครติ จะใส่โจงกระเบนหรือใส่ชุดทั่วไปไม่มีใครติใจเรื่องนั้น แต่งตัวก็เป็นไปตามยุคสมัยนั่นแหละ หรือว่าเขาจะเล่นเป็นละครเรื่องนั้นเรื่องนี้ แต่งเป็นนักการเมือง แต่งแบบไหนก็แต่งไป มันไม่จำเป็นต้องแต่งแบบโจงกระเบนเสื้อลายดอก มันไม่จำเป็นต้องแต่งแบบนั้นหรอก มันก็สามารถเอามาปรับประยุกต์ได้

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ภาพ 47 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน

...ครูว่าจะหยุดอดมากเลยเพราะว่า ตัวเรารู้ยู่่าเพลงพื้นบ้านมันโบราณอยู่ แล้วแต่ยุคสมัยมีการเปลี่ยนไปแต่เราสามารถนำมาบูรณาการกันได้ แล้วที่ครูกังวลว่าเด็กจะรู้สึกอย่างไรกับเพลงโบราณ ถ้าทำได้แบบนี้โดยการนำเรื่องในสมัยใหม่มาบูรณาการแล้ว ยอมรับให้เด็กสามารถออกแบบเนื้อหาได้ และนำไปใส่ในดนตรี ในเทคนิคที่เขาชอบน่าจะดีขึ้น ก็มีเพลงพื้นบ้านหลายหลายเพลงที่หายไป เพราะเขาเปลี่ยนแปลงไม่ได้แต่ถ้าเรายอมขนาดนี้ครูคิดว่าเป็นไปได้ค่ะ คือเราต้องใจกว้างพอที่จะรับฟังสิ่งใหม่ใหม่และเราจะได้นวัตกรรมอะไรใหม่ ๆ ค่ะ

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

...แต่ว่าเด็กเดี๋ยวนี้เขาก็จะคุ้นของน้ำโย่ง แล้วก็เอามาเล่น เขาก็สามารถเอามาเล่นเป็นเรื่อง แต่ของน้ำโย่งความดีของแกคือ แกสามารถทำเพลงพื้นบ้านให้มันไม่น่าเบื่อ เด็ก ๆ ก็ชอบ ซึ่งสไตล์แบบนี้ครูคิดว่าจะเหมาะกับเด็กกับการเรียนการสอน (ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

...สามารถเอาเพลงฉ่อยมาเล่นเป็นเรื่อง และก็สามารถเอาประเด็นทางประชาธิปไตย คือไม่ใช่แค่เอามาแต่งเป็นเนื้อแล้วก็ร้องอย่างเดียวแต่เอามาแต่งเป็นเรื่องราว เป็นเซตเป็นตัวละครอย่างที่น่าโย่งเขาชอบเล่นอย่างนี้ค่ะ แบบนี้ก็จะทำให้ยิ่งสนุกขึ้นไปอีก ร้องเพลงฉ่อยมันก็สนุกอยู่แล้ว แต่ว่าถ้าร้องเพลงฉ่อยแล้วมันจะต้องมาเอาคะแนน

แล้วต้องแต่งเฉพาะเนื้อก็อาจจะเครียดนิดนึงนะ แต่ว่าถ้าเกิดแต่งให้เขาเล่นเป็นเรื่องมันก็จะคล้าย ๆ เพลงทรงเครื่องแต่ว่ามันไม่ถึงขั้นจะต้องแต่งเนื้อแต่งตัว แต่ว่าเอาอย่างนี้ะ อย่างเพลงฉ่อยโบราณที่เขาเล่น ก่อนที่จะเป็นเพลงทรงเครื่อง บางที่เขาเรียกเพลงส่งเรื่องมาก่อน ก็คือเล่นเป็นเรื่อง แต่ว่าไม่ต้องมีปาทออะไรทั้งสิ้น ก็คือเล่นเป็นเรื่องเล่นเป็นนิทาน ซึ่งสไตล์อย่างนี้ครูคิดว่าเอามาสร้างสรรค์กับเรื่องการสอน เด็กก็จะสนุก อย่างเช่นเราให้คอนเซ็ปท์ว่าเป็นเพลงฉ่อยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเรื่องตั้งสมมตินะ แต่ว่าเราไม่ต้องเอาอะไรมาแต่ง อันนี้ในความคิดครูนะ แต่ทำแบบนั้นก็ไม่ได้ผิดหรอกที่จะเอาเนื้อหาวิชาการมาแต่งเป็นเพลงแล้วก็ร้องนะคะ แต่มันจะสนุกกว่ากับเด็กตรงที่ว่าเขาได้มาคิดเรื่องราวว่าแบบลองคิดดูสิว่าประเด็นนี้ ถ้าเราจะพูดประเด็นนี้ หรือว่าเราจะใช้ประเด็นนี้ในการที่เราไปเล่นให้คนอื่นดู แล้วก็จะได้เรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยด้วยได้ แล้วก็มันเป็นเป็นฉากเป็นทำตัวละครสั้น ๆ เป็นซีนสั้น ๆ อะไรอย่างนี้ อันนี้ก็อาจจะเป็นอีกแนวหนึ่งนะเออที่มันก็จะบูรณาการกับเพลงฉ่อยกับการเรียนการสอนพวกนี้ได้

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

เราต้องเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ๆ ที่เข้ามาแล้วนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ อย่างเราจะบูรณาการเพลงฉ่อยในการสอน เด็กรุ่นใหม่อาจจะมึนซัดคิดเห็นใหม่ๆ คำศัพท์ใหม่ๆ เราก็ต้องเปิดใจยอมรับแล้วนำมาใช้ บางครั้งผู้ใหญ่ก็ต้องเปิดใจ รับฟัง เด็กให้มากๆ โดยเฉพาะคนเป็นครูให้เลิกคิดได้แล้วว่าถูกเสมอ เป็นครูก็ผิดพลาดได้ เป็นครูไม่ได้เก่งอยู่คนเดียว แต่เราต้องเรียนรู้ไปพร้อมๆ เด็ก ถ้าความคิดของเขาดีเราก็นำมาใช้ได้ เขารู้สึกว่าเขามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม มีความภูมิใจ รู้สึกมีกำลังใจมากขึ้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ถ้าเราจะคิดว่าจะใช้เพลงฉ่อยเป็นหลักเราก็อาจจะกำหนดว่าเราใช้เพลงฉ่อยเป็นหลักนะแต่ว่าเราไม่ได้ปิดกั้นนะ เขาสามารถผสมผสานอันโน้นอันนี้ได้เพราะว่าความคิดของเด็ก ๆ มันจะมีความต้องการสมัยใหม่มาผสมบ้าง มันจะได้สนุกสนานขึ้น เรายังดำรงความเป็นฉันทลักษณ์ ท่วงทำนองของเพลงฉ่อยได้ แต่ดนตรีสามารถผสมผสาน ภาษาสามารถผสมผสานการแต่งกาย สามารถผสมผสานกันได้ในลักษณะของร่วมสมัยเราก็สามารถทำได้ (ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

...เด็กเดี๋ยวเนี่ยถือว่าเขาเก่งนะ เขาจะมีศิลป์มีศาสตร์ และเขาก็เปิดเผยตัว ฉะนั้นคงหาตัวไม่ยาก เหมือนอย่างแม่เคยมเข็มในมหาสมุทรมาในช่วงที่แม่จะต้องหัดชาวบ้านให้มาอยู่หน้าเวทีได้อย่างสง่างาม แล้วก็ไม่เหมือนที่หัดเด็กชาวบ้าน ที่ในระยะแรกในวัย

ประณเพราะเดี๋ยวนี้เด็กมันเก่งอะ มันจะเขียนอะไรต่อมิอะไร แล้วมันมีคำพูดแปลก ๆ บ้าง บางทีเรายังไม่ทันมันเลย ที่มันเอาไรมาคุยกันอะก็ต้องเอาตรงนี้ด้วยนะ เราจะไม่ต้องถูกปัญญาเด็กนะเพราะเด็กบางทีมันมีอะไรมา ฉะนั้นในการแต่งแต่ละที ถ้าเราจะเอาเรื่องนี้ เราตัดตัวแล้วละ ลูกพอจะร้องได้แล้วนะ ต้องสัมผัสอย่างนั้นนะ บางทีต้องเรียกมาคุยแบบครูจะทำตรงนี้ พวกเอ็งเห็นอะไรมาบ้าง เห็นอะไรที่จะมาใส่กับเรื่องนี้บ้าง ก็ต้องเอานะลูก บางทีเราคิดไม่ถึง และคิดไปตามเรื่องของคนโต ๆ บางทีมันมีอะไรซ่อนๆอยู่ตรงปลายทางเด็กเขาคิดได้ ก็ต้องเอานะลูก ไอ้ที่แม่ได้มาตลอดคณะเนี่ยนะ ไม่ใช่ปัญญาแม่เองทั้งหมด ทั้งหมดก็คือว่ารุ่นก่อน ๆ แม่ก็จะเชื่อมจุดตามครูแต่ละคน พอมารุ่นหลัง ๆ แม่ต้องมาจำกับเด็กนะ เด็กมันคุยกันมันเล่นกันอะไรกันบางทีเราเห็นว่าดี ตรงนี้เดี๋ยวนะ จะไปใส่ตรงนี้ แล้วเด็กเขาภูมิใจนะ ที่เราบอกว่า เอ็งเอามาจากไหนก็แล้วแต่ ขอนะจะเอามาใส่ไปในคำเพลง เขาก็ภูมิใจนะ แล้วแม่ก็ที่ว่าอยู่มาจนตลอดที่เข้ากับเด็กได้เนี่ย เพราะแม่ก็ให้เกียรติเด็ก แบบว่าเออ ตรงนี้เอ็งเก่งเนี่ย เนี่ยขอนะอะไร ๆ เรารู้สึกว่าทำให้เด็กเขาภาคภูมิใจที่ว่าเขามีส่วนร่วม การที่สอนแล้วจะทำให้เด็กมีพลังมาเนี่ยก็ขึ้นอยู่กับเรา อาจจะมีบางทีเรารู้แล้วก็ได้แต่ให้ความภาคภูมิใจ ตรงนี้เป็นส่วนร่วมของเธอเนาะ คำนี้เนอะ อะไรตรงนี้แหละ เอาตรงนี้มันจะพากันไปไกล ทุกคนแหละเหมือนเราตอนเป็นเด็กอะ พอเขาบอกว่าให้เราหยิบโน้นหยิบนี้มาแล้วก็ชมหน่อยว่า คนนี้เอาอันนี้มานะ คนนี้ดักน้ำมานะ แล้วเรารู้สึกว่า แหม่ เรามีส่วนร่วมเหมือนกันเลยกับเด็กปัจจุบันนี้

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

...ต้องให้เขาร่วมสมัยด้วย ให้เขาได้ร่วมสมัย ไม่งั้นถ้าเขาไม่ได้ร่วม เขาจะรู้สึกว้าหลังเหลือเกิน เขาก็จะไม่อยากทำ แต่ถ้าถ้ากิน เปิดเพลงเรีปมาอะไรมาแล้วให้เขาได้ร้องก็โอเคอยู่นะ แม่ก็พยายามจูงกับลูก ๆ ไม่แล้วหลังนะลูกเอาซีดีเรีปมาอะไรมามันจูงติดเราก็เล่นเลย พวกผู้หญิงพวกพี่น้องเหมือนกัน เอาไปเลยคือมันจะไปเอาแบบโบราณ แล้วร้องต้องมาทอดเสียงนู่นนี่ทำไม่ได้ คือพยายามให้เขาได้ หนึ่งในพยายามให้เขาได้ร่วมงานกับเรา ร่วมคำคิดคำอ่าน สองให้เขาได้ร่วมสมัยที่เขาต้องการ แต่ว่าการแต่งตัวโครงสร้างนั้นก็คิดว่าประมานนี้น่าอะไรประมานนี้

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

...ข้อดีคือ 1. มันได้ความคิดสร้างสรรค์ เขาต้องใช้ระดมสมองการคิดคำต่างๆ รวมถึงความหมายของคำด้วย ไม่ใช่เอาคำมาเรียงกัน เขาต้องเข้าใจความหมาย รวมถึงความถูกต้องของเนื้อหาด้วย ไม่ว่าจะแต่งประชาธิปไตยคืออะไร มันได้ความคิดสร้างสรรค์ให้

ความแปลกใหม่ไม่เบื่อ มันสร้างสรรค์ หลากหลาย สนุก ไม่เบื่อ และสร้างความจำได้ ยิ่งไงก็แล้วแต่ตรงนี้นั้นจะต้องอยู่ในระบบวัดผล มันต้องถูกอธิบายออกมาได้ในรูปแบบนั้นด้วย

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ใช้วิธีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้ เมื่อสิ้นสุดกระบวนการจะต้องมีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้ทราบคร่าวๆ ว่า ผู้เรียนมีความรู้มากแค่ไหน แต่การวัดผลประเมินผลที่มีประสิทธิภาพไม่ใช่เพียงแค่การสอบเท่านั้น ต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเข้ามาประเมินร่วมกัน เช่น การสังเกตระหว่างการจัดกิจกรรม การสัมภาษณ์ การตั้งคำถามการตอบคำถาม เป็นต้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ตัวกิจกรรมที่แทรกเข้าไปทำให้เขาเข้าใจมากขึ้นกับเนื้อหาด้วยเพราะว่าเขาต้องอ่าน ก็ต้องค้นก็ต้องเอามาปรับแล้วก็ได้คะแนนด้วยและก็นุกสนานดีนะคะ แล้วก็อาจจะโยงไปถึงการวัดผลด้วยว่าที่เขาแสดงออกมา เขาเข้าใจมากน้อยแค่ไหน ทีนี้การวัดผลก็แล้วแต่เราว่าเราจะใช้วิธีอะไร จะสอบหรือว่าจะใช้การสังเกตการณ์ ให้เขาตอบให้เขาเขียนสรุปก็แล้วแต่

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

...มันมีวิธีการวัดผลอื่น ๆ เช่น เราดูจากผลงานของเขาเลย การสังเกตเขาจะได้ไม่ต้องมาเครียดว่าเขาต้องมานั่งท่องหลักประชาธิปไตย หลักกฎหมาย แต่ถ้าเกิดเราวัดความเข้าใจกับเขาจากการที่สามารถเอาหลักพวกนั้นมาทำเป็นสื่อ หรือมาใช้ในการแสดง หรือมาใช้ในเพลงฉ่อย อาจจะทำให้เขาสนใจมากขึ้น และเขาก็ไม่ต้องเครียดกับเรื่องพวกนี้ด้วย มันก็จะสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีกว่าในความรู้สึกของครูนะคะ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

เพลงฉ่อยเป็นเพียงเครื่องมือหรือสื่อช่วยสอนเท่านั้น

เป้าหมายของกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้คือ เราจะใช้เพลงฉ่อยเป็นเครื่องมือในการต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนโดยให้ฉันทลักษณ์ในการแต่งเพลง ทำนองเพลงพื้นฐาน ที่เหลือก็ให้เขาไปคิดเอาว่าจะใส่อะไรลงไปเพื่อถ่ายทอดข้อมูลของตัวเอง สิ่งที่สำคัญที่ครูผู้สอนควรคำนึงถึงก็คือเนื้อหาสาระหรือวิธีการที่จะสอนเรื่องประชาธิปไตยให้เข้าใจเป็นเบื้องต้น

เพราะสุดท้ายแล้วเราจะวัดผลของความรู้ว่าเขาเข้าใจประชาธิปไตยมากน้อยแค่ไหนผ่านเนื้อหาที่เขาทำออกมาเป็นเพลงฉ่อย โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...เราต้องไม่ตีรูปแบบของการนำเสนอด้วยศิลปะของเพลงพื้นบ้าน คือนำหนักมันต้องเทไปที่ใช้เพลงพื้นบ้านเป็นสื่อในการแสดงความเข้าใจในสาระความรู้เรื่องนั้น ๆ ที่เป็นมโนทัศน์ เพราะฉะนั้นมันจะมีปัญหาแบบนี้เสมอเวลาที่เราพยายามจะใช้ช่องทางของกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์แบบนี้มาสนับสนุนการเรียนการสอนที่มีมโนทัศน์บางอย่าง เราจะเทน้ำหนักไปที่ตัวสื่อ เทคนิค ทำหนังสือประชาธิปไตยก็ต้องไปคำนึงถึงฟอร์มของหนังสือว่าเล่าเรื่องได้ดีหรือเปล่า มันมีความน่าสนใจไหม การวางรูปหรือเป็นยังไง เขียนสคริปต์หรือเปล่า เราจะหลุดไปใน concept ของหนังสือ แล้วเนื้อหาที่มันซ่อนอยู่มันคมคายมันชัดเจนแล้วหรือยัง มันสะท้อนไหมว่าผู้ที่เอามันออกมา เขาเข้าใจมันอย่างแท้จริงไหม เพราะฉะนั้นเวลาที่เรเอากระบวนการพวกนี้มาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่องนี้คุณครูต้องไม่หลุดเพื่อให้เห็นว่เด็กสังเคราะห์เป็น โดยหัวใจคือเนื้อหาที่จะนำเสนออันนั้นคืออะไร เขากำลังเล่าอะไรออกมาผ่านเพลงฉ่อย

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

...การสื่อสารมันมีวิธีการหลายอย่าง เช่น การทำไม้ทำมือทำหน้าทำตา สองคือเสียง หรือคำพูด สามคือเพลง มันมีหลายแบบ ฉ่อยก็คือวิธีการติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่ง ที่นี้อันไหนที่ประชาชนชอบประยุกต์ เช่น ซอ หรือว่าหมอลำ หรือโนราห์ ลำตัด ฉ่อย มันก็กันไปได้หมดแหละ ถ้ามว่าถูกต้องไหมมันก็ถูกต้อง มันเป็นรูปแบบการสื่อสาร เพียงแต่ต้องการสื่อสารกับใคร

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1, มหาวิทยาลัยใกล้เคียง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2564)

...วันนี้ใจได้มอบเครื่องมือคือ ฉันทลักษณ์มอบทำนองให้และมอบวิธีการแต่งสิ่งที่น่าสนใจ ในมุมมองนักเรียนคือเขาจะใส่อะไรลงไปในเรื่อง เพราะมีทำนองอยู่แล้ว ดังนั้นสิ่งที่ใจควรจะดู หรือสิ่งที่เราควรจะดูจากผู้เรียนคือว่าในมุมมองของเด็กปี 2564 เขาบอกประชาธิปไตยยังไงประชาธิปไตยในความคิดของเขาเป็นยังไง เพราะวันนี้ใจผ่านการกล่อมเกลานในฐานะรัฐศาสตร์บัณฑิต ใจผ่านมุมมองมาจนถึงอายุ 20 กลาง ๆ เกือบ 30 ดังนั้นมุมมองเข้าไปใจจะโตขึ้นตามวัย แต่เด็กเขาจะมีมุมมองประชาธิปไตยคือ ความเท่าเทียมหรือเปล่าไม่รู้ หรือเขามองว่คือมุมมองที่รุ่นวายุก็ไม่รู้ ดังนั้น พี่ไม่รู้หรอกนะว่าเด็กจะคิดคดียังไง สมมติใจให้การบ้านไป คิดกันก่อนในห้องเรียนไ้ตรงนั้นที่เขาคิดมันจะไหลเข้าไปใน

เนื้อความนั้นแหละมันจะเป็นความรู้สึกที่ว่าเขาคิดยังไงเกี่ยวกับประชาธิปไตยบางคนอาจจะมองว่าประชาธิปไตยคือ เรื่องของความวุ่นวายก็มองได้ ประชาธิปไตยคือ เรื่องของการเลือกตั้งก็เป็นมุมของเขา ดังนั้น มันก็คือการสังเคราะห์เอาเนื้อแล้วมากลั่นเอาว่าตกลงแล้วสื่อที่เราใช้ในทำนองที่เราเติมสุดท้ายแล้ว เด็กจะเติมอะไรลงไป จะคิดอะไรลงไป ในหนังสือพิมพ์มองแบบนี้

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

การนำเพลงฉ่อยซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติ เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเรานำมาใช้เป็นเครื่องมือในการช่วยสอนเพื่อไม่ให้สมบัติทางวัฒนธรรมชิ้นนี้เลือนหายไป และใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างฐานให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ของตนเองได้ เราจึงไม่จำเป็นต้องร้องเหมือนต้นฉบับ หรืออ้างอิงทุกอย่างมาจากต้นฉบับ เพราะเป้าหมายของเราคือการต่อยอดความคิดใหม่ๆ นวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากฐานคิดเดิม เพราะฉะนั้นถ้าเด็กแต่งได้ ร้องพอได้ สื่อสารเข้าใจ ก็เพียงพอแล้ว โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ทำได้ ๆ คือจะให้สอนเอื้อนเอ่ยไปถึงขั้นมีอาชีพ มันใช้เวลาฝึกเป็นปี แต่ถ้าจะฝึกเพื่อให้เอาเพลงนี้ไปสื่อสารเป็นสื่อกลาง ทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ก็ถือว่าโอเคมาก
(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

...คือเขาต้องมีความรู้พื้นฐานก่อนกับเรื่องนั้น ๆ ถึงจะสามารถครีเอทและถ่ายทอดได้ คือไม่ใช่เป็นการมั่วนะ เนื้อหาที่ต้องยึดตามความรู้ที่เราสอนในหลักสูตรนั้นแหละ แต่ว่าอันนี้มันเป็นวิธีการที่เขาจะนำเสนอความคิด หรือเขาต้องการจะเอาความรู้ ความรู้ไม่จำเป็นจะต้องเขียนลงงานวิชาการเสมอไป ความรู้มันสามารถเอามาถ่ายทอดด้วยวิธีอื่น ๆ ได้อีกตั้งเยอะแยะ ซึ่งการบูรณาการกับเพลงฉ่อยก็อาจจะเป็นอีกวิธีหนึ่งนะ
(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ครูต้องจัดวางคนให้เหมาะสมกับความสามารถ

การแบ่งกลุ่มในการจัดกิจกรรมของครูผู้สอน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงอย่างแรกคือความสามารถ แต่นักเรียนรายบุคคล เพื่อให้ครูผู้สอนจัดกลุ่มนักเรียนที่มีความหลากหลายให้มารวมตัวกัน จะทำให้ทำงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพ ถ้าครูจัดกลุ่มหรือวางตัวนักเรียนที่ไม่ตรงความสามารถความถนัดก็จะทำให้งานนั้นขาดประสิทธิภาพไปได้ เพราะฉะนั้นการวางตัวบุคคลให้เหมาะสมกับความสามารถเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...การที่เราสอนออกไปเนี่ย เราก็ต้องดูเด็กเนอะ ว่าเด็กเนี่ยเขามีศิลป์ในตัวมากน้อยแค่ไหน และเราก็ควรจะเลือกว่าตัวที่จะสร้างเรื่องและคนที่จะเปิดเรื่องเนี่ย เราก็จะเลือกคนด้วยนะ ไม่ใช่ว่าทุกคนร้องได้แล้วจะให้ร้องกันไป ไม่ได้นะ ต้องเลือกบุคคลิก เลือกศิลป์ในตัวเขา แต่ละครคนจะมีศิลป์อยู่ในตัว ร้องไปอย่างนี้ กำกวมไปอย่างเนี่ยแล้วตัวจะเปิด หรือเขาเรียกภาษาตกลงว่าตัวเปิดมุกตัวจีบมุกอะไรอย่างเนี่ยต้องมี นึกถึงลิเก หรือละครเวที ที่เขาวางตำแหน่งของแต่ละคนต่างกันไป พระเอก นางเอก ตัวโกง ตัวโจ๊ก นักดนตรี ไม่ว่าจะศิลปินแขนงไหนอะไรต้องมีต้องวางตัว ถ้าไม่วางตัวมันอาจจะเสียรสชาติไปเลย บางคนเขาอาจจะเหมาะเฉพาะการแต่งเพื่อให้เพื่อนไปร้องแค่นั้น แต่ไม่เหมาะกับการไปแสดงเองอย่างนี้เป็นต้น

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

...ทีนี้บางคนก็ไม่มีศิลป์เลยมันก็ยาก ถ้าคนที่ไม่มีศิลป์เลยก็ต้องเป็นตัวปูอย่างเดียว และก็สีหน้าสีตาบางที่เขาไม่ค่อยเข้าใจกับการไปหักมุกอะไร มันไม่ค่อยมีรสมีชาติ และการแสดงพื้นบ้านมันเป็นการแสดงที่กำลังจะเลือนหาย มันต้องสร้างจุดสนใจขึ้นมา ในเวลานั้นน้อยนิดก็ต้องสร้างจุดสนใจให้ได้ จะหาแง่มุมมาให้ว่าก่อนจะจบ 5 นาทีนี้ ก่อนจะจบลงไปต้องมีอะไรซ่อนไว้ให้เขาคิดไม่ถึงบ้างอะไรบ้าง ให้เข้าใจ อย่างน้อยคนไทยเราก็รวยอารมณ์ขึ้นอยู่ ถ้าหากเอาแต่วิชาการล้วน ๆ มันน่าจะหลับ

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

สอนให้รู้ความหมายของประชาธิปไตยก่อน

...โจลองแยกคำให้เด็กดูก่อน ยังไม่ต้องให้ความหมายอะไร มันก็จะบูรณาการภาษาไทยขึ้นมาใช้มัยว่า ประชาคือคน ประชาธิปไตยเป็นคำพระแปลว่า ความเป็นใหญ่แล้วโดยที่เทคนิคโจอาจ คำนี้เป็นบาลีแปลภาษาฝรั่ง ให้เขามองเห็นภาพก่อนแล้วจากนั้นค่อยกลับมาโยง แล้วกลับมาถามเขาว่าสองคำนี้มันมีความหมายเหมือนกันหรือเปล่า จากนั้นมาก็คือหน้าทีของโจจะโยงแบบไหน โจจะเดินไปถามเด็กว่าวันนี้ สมมุติเอารูปคนป่า เอารูปคนขาว คนดำ คนสวย คนหล่อคนรวย ขึ้นมาแล้วเขามองภาพนี้ยังไงเขาบอกว่ามันไม่สวย หรืออะไรก็แล้วแต่ ที่มันเกิดการบูลี่เนี่ยแสดงว่าคุณไม่เคารพการเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกันแล้ว ถ้าวันนี้เรายังไม่รู้จักเคารพความเป็นมนุษย์ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือความเท่าเทียมกันก็ยากที่จะเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย ใช้หัวใจของการเป็นประชาธิปไตยหลัก ๆ ชัก 2-3 อย่างเอามายกตัวอย่างในเหตุการณ์ที่ใกล้ตัวเขามันก็จะง่าย

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

จำลองระบอบประชาธิปไตยในชั้นเรียน ต้องสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในชั้นเรียน

การสอนเรื่องประชาธิปไตยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ หรือเรื่องอื่นๆ ก็แล้วแต่ อีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยได้คือทำให้บรรยากาศของชั้นเรียนเป็นแบบนั้น เช่น ในการสอนเรื่องหลักความเท่าเทียมในระบอบประชาธิปไตยครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องสอนให้เด็กท่องจำ แต่เปลี่ยนห้องเรียนให้มีบรรยากาศแห่งความเท่าเทียม โดยการลดขั้นตอนพิธีรีตองที่ไม่จำเป็น ถ้าละทิ้งพฤติกรรมเหล่านี้จะช่วยลดช่องว่างนักเรียนกับครูได้เป็นอย่างดี ทำให้เข้าถึงและใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...เราต้องพยายามเอา Mindset เรื่องประชาธิปไตยมาใส่ในห้องเรียนตลอด ทุกครั้งที่สอนนักศึกษา ก็คือ เราเป็นคนเท่ากัน คุณมีอะไรอยากจะสื่อ คุณสื่อมา เรามีอะไรที่อยากบอกคุณ คุณก็รับไป คุณคิดว่าตรงนี้คุณรับไม่ได้คุณแย้งมา แต่การเสนออะไรก็แล้วแต่ระหว่างเรา จะต้องไม่รบกวนบรรยากาศการเรียนการสอนโดยรวม ไม่ใช่โกรธอะไรขึ้นมา ตะโกนโวยวายอันนั้นไม่ใช่บรรยากาศในห้องเรียนไม่ใช่ประชาธิปไตย ก็เหมือนบรรยากาศสังคมประชาธิปไตยจำลองอย่างหนึ่ง ซึ่งนักศึกษาบางคนก็แย้งนะ ทำแบบนี้ไม่ได้ ถ้าเกิดขึ้นนะบรรยากาศการเรียนการสอนก็จะไม่เกิด ซึ่งในระดับชั้นมหาวิทยาลัยเราลองทำแล้วมันได้ เมื่อเราตกลงกับผู้เรียนเข้าใจแล้วว่า คุณไม่ต้องนอบน้อมกับดิฉันเลย บรรยากาศมันเหมือนเบาบางลง มันทำให้เขากล้าที่จะลุกขึ้นมาถกเถียงบางประเด็นกับเรามากขึ้น บรรยากาศการเรียนการสอนจะดีขึ้นถ้าเราละลายพฤติกรรม สิ่งหนึ่งที่ครูผู้สอนคนหนึ่งจะทำได้ในพื้นที่ของเรา เราสามารถสร้างความเท่าเทียมในชั้นเรียนได้ แต่ความเท่าเทียมนั้นมันต้องสอดคล้องกับบรรยากาศในการเรียน ให้มันเหมาะสมกับบรรยากาศในการเรียนอย่างที่เราบอก ว่าเด็กคิดว่าเท่าเทียมแปลว่าเล่นหัวครูได้ อย่างนี้ไม่ใช่ละ คือเราเคารพสิทธิ์ของกันและกัน และคุณต้องเคารพสิทธิ์ของผู้เรียนท่านอื่น ๆ ด้วย

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

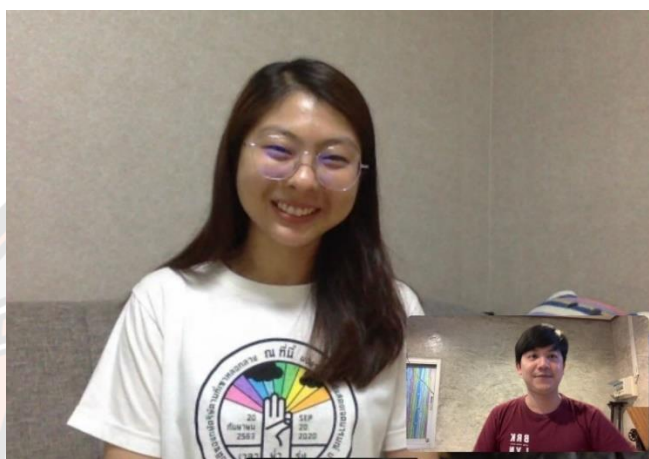
แนวทางการสร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในชั้นเรียน

...แนวทางสร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในโรงเรียน 1. การลด barriers ของผู้เรียนกับผู้สอนลงเพื่อให้เกิดบรรยากาศของการเรียนรู้และเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดให้เกิดอิสระทางความคิดได้มากที่สุด 2. หยิบประเด็นใกล้ตัวเขานั้นแหละ ที่เป็นปัญหาของโรงเรียน ถ้าเรามองปัญหาของสังคมเราก็หยิบประเด็นนั้นแหละขึ้นมาคุยทำให้นักเรียนเหล่านี้ให้เขาผูกพันกับสิ่งเหล่านี้ทุกวันนี้เขาก็จะเข้าใจในประชาธิปไตยมากขึ้นถูกไหมครับ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

...ฝากเรื่องการสร้างบรรยากาศการเรียนกับประชาธิปไตย การสร้างบรรยากาศการเรียนที่เอื้อต่ออิสระทางความคิด มันอาจจะเป็นที่ครูไทยมองข้ามไป การสร้างบรรยากาศเสรีภาพทางความรู้ ความคิด ทำให้การเรียนการสอนวิชาสังคมน่าเรียนมากขึ้น ไม่ว่าจะใช้เครื่องมืออะไรก็ตาม

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ภาพ 48 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3

ใช้การเสริมแรงมาช่วยในการทำกิจกรรม

การเสริมแรงทางบวก เช่น การให้รางวัลกับเด็กเมื่อทำกิจกรรมได้ดี กล่าวชื่นชม นำสิ่งที่ผู้เรียนคิดเอามาใช้เขาจะรู้สึกว่าเขามีส่วนร่วม ก็จะช่วยให้เขามีกำลังใจ อยากที่จะทำกิจกรรมต่อไป ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...เพราะฉะนั้นการเรียนรู้อาจมีสองอย่างผสมผสานกันคือ หนึ่งการเรียนรู้อัจฉริยะหรือการเรียนรู้อัจฉริยะ ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยตรงจากครู แต่มันยังมีปัจจัยอีกคือรอบตัวเขา ครอบครัวเป็นอย่างไร สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร วิทยุโทรทัศน์เป็นอย่างไร ประการแรกคือต้องทำให้เพลงสนุก แล้วคุณต้องมีรางวัลให้ มีขนม แล้วก็ชมว่าต่อไปจะได้เป็นนักร้องนะเพราะเสียงดี แทรกซึมผ่านบทเรียนที่ละน้อย ๆ คุณต้องถามว่าการสอนของครูในโรงเรียนมันสอดคล้องกับบรรยากาศของสังคมนี้ไหม เพราะฉะนั้นการรับรู้ของคุณมันก็ขึ้นอยู่กับเพลงของคุณ เพลงฉ่อยที่ว่ามันสนุกใหม่ ยัวเฮ้าใหม่หรือว่าน่าเบื่อหน่าย น่าเบื่อหน่ายเขาก็ไม่อยากฟัง แต่ถ้าสนุก กลับไปร้องที่บ้านบอกพ่อแม่ว่าผมสนุก คิดว่าร้องได้จะ

จำได้เร็ว สมมุติถ้าร้องได้ดีมีคะแนนใหม่ ได้คะแนนหรือเปล่า ถ้าใครจำเนื้อได้ดี ร้องได้ดี คะแนนขึ้น หรือมีรางวัลให้ มีขนมมาให้ ใครยกมือในห้องครูมีขนมให้ เกิดแรงจูงใจก็สนุก ร้องช้าไม่สนุกเนื้อหาไม่เกี่ยวข้องอะไรเลย เด็กก็ไม่รู้เรื่อง สามมีรางวัลใหม่ แล้วที่บ้านเขา สนับสนุนใหม่ เพลงอะไรไม่เห็นสนุกเลย ก็ไม่มีกำลังใจก็ไม่สนุกแล้ว ทำคือเด็กบอกว่ารีบ ๆ เรียนให้จบวิชานี้ นี่คือระดับล่าง

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1, มหาวิทยาลัยใกล้เคียง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2564)

...ครูเป็นครูประจำชั้น พอตอนเช้าเข้าห้องเราก็อยากให้เด็กได้ร้องทุกวันครูก็จะ บอกให้เด็กร้องเพลงให้ครูฟังหน่อยเด็กก็จะร้องให้ฟังตอนที่เด็กร้องเราก็จะสังเกตว่าเด็กคน ไหนร้องดีร้องได้เราก็จะมีการชมเขา เสริมแรงตลอดแล้วตัวเราก็ต้องเป็นตัวอย่างเพลงทุก เพลงที่ครูนำไปสอนครูจะจำไว้ในหัวหมดเลยพอถึงเวลาที่ไปสอนก็ไม่มีกรหยิบเนื้อมาดู หรือจดเนื้อเพลงบนกระดานจะสอนไปเลยเด็กก็จะคิดว่าครูศรีอัมพรเก่งมาก ครูออกทีวีอีก แล้ว ก็จะโอ้จะอยากเป็น อยากได้

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

...คำศัพท์อะไรใหม่ ๆ หรือแนวคิดใหม่ ๆ ที่เด็กเขาคิดได้เองแล้วมันลงกลอนพอดี กับเพลงฉ่อย ลงกลอนลงจังหวะได้มีความหมายแต่มันเป็นคำของเขาที่เขาคิดเอง อย่างนี้ เราก็เอามาใช้ได้ แต่ว่าต้องบอกให้เขาคำภูมิใจ ว่าตรงนี้น่าเดี๋ยครูจะไปต่อเป็นกลอนนะ กับคำที่เขาพูดมาคำหนึ่ง แต่เขารู้สึกดีนะ ขอนะเดี๋ยครูจะเอาไปใส่เป็นกลอน แล้วถ้าเกิด ว่าอยู่ในที่นั้น ๆ เราแต่งไว้แล้วร้องกันแล้วยังบอก ว่าเอ้ย มุกนี้มาจากในนั้นนะ แม้ว่าทำให้ เพิ่มในการที่เขาอยากจะทำงานร่วมกับเรา เขาจะไม่เบื่อให้เขารู้สึกว่าเขาได้ทำอะ แล้วก็ดู ๆ เด็กมาเนี่ย แม่ก็อยู่กับเด็กมาก็ 30 กว่าปีนะ ตั้งแต่ประถม มัธยม มาจนถึงอุดมศึกษา รู้สึก ว่าแม่ได้ผลในตรงนี้ ครูอื่น ๆ เขาเข้าไปสอนเด็กกันอะ เขาก็มาบ่นว่าเด็กมันไม่ค่อยจะฟัง ไม่ค่อยจะอะไรไปสอนแล้วดูเบื่อ ๆ แม่ก็เลยจำเอาคำพวกนั้นมา ว่ามันเบื่อเพราะอะไร ไรอย่างไร ระหว่างสอนไปเราก็สังเกตการณ์

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

ต้องมีเวทีและผู้สนับสนุน

การจะสร้างผลงานหรือนวัตกรรมให้เกิดขึ้นได้และผู้คนยอมรับ เราต้องมีช่องทางในการ แสดงออกผลงานนั้นๆ ให้กับผู้เรียน เช่น เวทีการแสดง การจัดกิจกรรมชิงรางวัล เป็นต้น เพราะความ ต้องการพื้นฐานของมนุษย์ข้อหนึ่งคือ ต้องการได้รับการยอมรับจากคนในสังคม ต้องการมีตัวตน

ต้องการได้รับการชื่นชมจากคนรอบข้าง สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือตัวครูเองต้องเป็นผู้สนับสนุนหลักในการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ต้องคอยผลักดัน คอยให้กำลังใจผู้เรียนอยู่เสมอ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...สำหรับครูจะเป็นวิธีที่พิเศษกว่าคนอื่นเนื่องจากว่า นอกจากที่ใจเราจะรักแล้ว บังเอิญว่า อย่างแรกคือโรงเรียนครูอยู่ในวัดป่าเลไลยก์เรามีเวทีที่จะให้เด็กได้ฝึกฝนได้แสดง ออกไปเป็นมัคคุเทศก์ไปแสดงเพลงพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยวดู สองคือมีคนสนับสนุนเป็นอย่างดีคือ แม่ขวัญจิต เวลาที่ต้องการนักแสดงที่เป็นเด็กแถมจะโทรมาหาครูศรีอัมพรให้พาเด็กไปเพราะฉะนั้นเด็กก็มีโอกาสได้รับการยอมรับอยู่ตลอด

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประطمแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

ครูต้องเป็นต้นแบบสร้างแรงบันดาลใจ

นักเรียนทุกคนมักจะมีเอดดอลหรือต้นแบบในการดำเนินชีวิตเสมอ โดยเริ่มจากการเห็นการกระทำแล้วชอบจึงอยากทำตามอยากเลียนแบบ เพราะฉะนั้นตัวครูเองต้องเป็นต้นแบบในการจัดกิจกรรมถ้าครูทำให้ดูทำให้เห็นว่าครูทำได้อย่างปากว่า นักเรียนก็จะเชื่อใจและอยากทำตามและก็เห็นครูเป็นต้นแบบ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ครูเป็นครูต้นแบบมาโดยตลอดเวลาที่ใครจะศึกษาก็จะมาดูที่ครูต้นแบบว่าทำอย่างไรซึ่งก็มาดูแทบจะทุกช่องในการถ่ายทำครูก็จะใช้ตรงนี้เป็แรงบันดาลใจว่าใครร้องเพลงพื้นบ้านได้ครูจะให้ออกทีวีดังนั้นทุกคนก็จะพยายามฝึกฝน เวลาใครเชิญครูไปเป็นวิทยากรครูก็จะบอกเค้าว่าจะนำเด็กไปด้วยเพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้จะทำให้เขารู้สึกว่าถ้าเขาร้องเพลงพื้นบ้านเป็นแสดงออกทางด้านนี้อย่างสร้างสรรค์ได้เขาจะได้รับการยอมรับจากสังคม ได้รางวัลชีวิตนี่คือสิ่งที่ครูสอนอยู่ แต่ถ้าเป็นห้องเรียนอื่นที่ไม่มีสิ่งที่จะนำมาให้เด็ก รู้สึกว่าเขาถูกยอมรับได้ก็อาจจะข้านิดหน่อยแต่ของครูบังเอิญว่าได้ในเรื่องตรงนี้และครูก็พยายามสรรหาโอกาสให้เขาด้วยทำให้เด็กอยากที่จะร้องเพลงพื้นบ้านได้

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประطمแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

...ตัวครูที่จะต้นแบบบวรการ ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ และอาจจะต้องสร้างสื่อ ต้องโน้มน้าวให้เขารู้สึกว่าไม่เป็นภาระกับเขา เขารู้สึกชอบรู้สึกสนใจที่จะทำมันออกมา (ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ลิปปากว่าไม่เท่าตาเห็น ครูทำให้ดูคือสื่อการเรียนรู้ที่ตืออย่างหนึ่ง

...แต่ถ้าเกิดเราจะเป็นครูที่จะสร้างนวัตกรรมนะ เราทำสื่อ อย่างเช่นสมมติว่าลูกมีทีมที่เล่นเพลงฉ่อยกันได้ เราอัดเป็นคลิปเพื่อเป็นตัวอย่างให้เด็กดู เขาอาจจะเห็นครูของเขา เขาอาจจะชอบ เขาไม่เคยเห็นเราในบุคลิกนี้นี่ก็ออกใหม่ เราอาจทำเป็นสื่อให้เขาเห็นว่าสนุกดีนะ แล้วก็ให้เขาลองทำลองปฏิบัติโดยใช้พื้นฐานจากความรู้ที่เราสอนไป บรรยายไปแล้ว หรือมอบหมายให้ค้นคว้าแล้วแต่ว่าเราจะจัดการกระบวนการเรียนรู้นั้นอย่างไร (ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

...เด็กทุกคนก็อาจจะทำไม่ได้เกือบทุกคนเลยนะ อันนี้เป็นทางเลือกสำหรับเขา ครูอาจจะต้องเป็นตัวอย่างให้เห็นลองดูซิว่าทำได้ไหมให้เขารู้สึกว่าได้ลองผิดลองถูกก็ไม่ใช่ไร ทำให้เขารู้สึกว่าไม่ได้เป็นการบังคับ จะได้ก็ได้ ไม่ได้ก็ไม่ได้ไม่เป็นไร แต่ถ้าได้ก็ลองดูสิว่าจะทำได้เหมือนขนาดไหน ไม่น่าจะยาก ทำให้บรรยากาศผ่อนคลายมากที่สุด ผมว่าไม่น่ามีปัญหา คือเราก็ได้แสดงให้เห็นว่าวิธีการของเรา ว่าคุณจะได้หรือไม่ ในการเสนอการเรียนการสอน

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

สอดแทรกเพลงระหว่างการสอน

มีอีกวิธีหนึ่งที่ครูผู้สอนสามารถบูรณาการเพลงพื้นบ้านในวิชาต่างๆ ได้นั้น คือการสอดแทรกเพลงพื้นบ้านเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนเพลงให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ จากปกติที่สอนบรรยายหรืออธิบายให้ฟัง ครูก็เปลี่ยนเป็นการร้องเพลงพื้นบ้านอธิบายในสิ่งที่จะสอนแทน มันทำให้บรรยากาศการเรียนมันมีชีวิต น่าสนใจ สนุกสนาน และผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...แล้วเวลาผมสอนอย่างหนึ่งจะสอดแทรกเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านเข้าไปทุกรายวิชาที่สอน แล้วก็เปิดวิชาเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ที่ไม่ตรงอย่างวิชาศิลปะวาดรูป เราก็ต้องแทรกเพลงพื้นบ้านเข้าไปได้ อย่างเขียนสีบนผลิตภัณฑ์ เราช่างรูป เราเขียนลายเส้นให้เด็กดู เวลา paint ผม paint สด ในระหว่างนั้นเราก็ฮัมเพลงไปด้วย “ดีใจที่เธอมาดูครู ไกล ๆ อยากจะเขียนให้ดู...” อย่างนี้เด็กก็มาดูเราเขียนรูป แต่เราก็ร้องเราก็แทรกเข้าไป เด็กมันร้องได้ เหมือนเป็นเนื้อหาที่ให้เขาซึมซับ ผมร้องสด ผมสอนเรื่องอะไรผมก็ร้องสดได้ แสดงสดโดยไม่ต้องท่องเนื้อกับเด็กเลย

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ภาพ 49 ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2

วิธีการสอนร้องเพลงฉ่อย

การบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตยในกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้ พื้นฐานที่เด็กต้องเรียนรู้คือ พื้นฐานของการเล่นเพลงฉ่อย ร้องเพลงฉ่อย แต่งเพลงฉ่อย ให้เป็น เพื่อให้เขาไปต่อยอดในแนวทางการคิดสร้างสรรค์ของตัวเองหรือกลุ่มเขาเอง แล้วสามารถถ่ายทอดออกมาในรูปแบบการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ พื้นฐานทั่วไปที่ควรรู้ได้แก่ ฉันทลักษณ์ของการแต่งเพลงสัมผัสต่างๆ การร้องขึ้นต้นลงท้าย โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ให้รู้จักท่วงทำนอง ให้รู้จักสัมผัส ให้รู้จักตัวอักษรก่อน ให้รู้จักฉันทลักษณ์ก่อนว่า เพลงนี้ โครงสร้างของระบบสัมผัสเป็นอย่างไร เพลงฉ่อยส่วนใหญ่ผมใช้กลอนลา เพราะมันจะได้ไปเอษา คือเพลงฉ่อยมีเนื้อร้องเหมือนเพลงอีแซว สองเพลงนี้เอาเนื้อเพลงไปร้องเพลงใดก็ได้ เพลงฉ่อยจะร้องซ้ำกว่า แล้วเครื่องดนตรีใช้รับอย่างเดียวกันก็ได้ ถ้าไม่มีก็ใช้ปรบมือ ลูกค้อมีหน้าที่รับตอนลงเพลง ด้วยคำว่าเอษา (โบราณ) แล้วก็รับเอษา เอษา ซา ซา หน้อยแม่ ไม่มีเอยนะ ถ้ามีเอยไม่ใช่ ผู้ชายก็ขึ้นต้นเพลงอย่างหนึ่ง ทีนี้ถ้าเราไปสอนขึ้นแบบเต็มรูปแบบบางทีเด็กก็ไม่เอา เพราะมันยุ่งมาก ก็ขึ้นง่าย ๆ ก็แค่เอียงเอย แล้วก็ให้เด็กตามเรา “เอ้ยยยย เพลงพื้นบ้านसानไทย สานใจเยาวชน นี่คือกลุ่มบุคคล ที่สนใจ” มันจะมีลูกคอ มีลูกเอื้อนนิด ๆ อยู่ในเพลง และก็ให้ร้องตาม ก็ร้องทีละบรรทัด เอ้าร้องตาม (ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

...คือเวลาที่เราสอนเรื่องประชาธิปไตยน่ะ นอกจากว่าโอเคเขามีความรู้เรื่อง สส. เรื่องต่าง ๆ แล้ว สิ่งหนึ่งที่เพลงฉ่อยจะบูรณาการได้ หรือเราอาจจะต้องปูพื้นฐานเขาก็คือ เวลาสอน สอนร้อง สอนฉันทลักษณ์ต่าง ๆ อาจจะต้องสอน หรืออาจจะต้องปูพื้นในแง่ของการที่พูดถึงบทบาท หรือลูกอาจจะทำแล้วอยู่แล้วก็ได้นะคะ แต่อาจจะต้องเน้นให้มันชัดขึ้น อย่างนี้ เราอาจจะต้องพูดถึงบทบาท หรือหน้าที่ของเพลงพื้นบ้านน่ะคะ
(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

สอนพื้นฐานเพลงฉ่อยให้เด็กได้เอาไปต่อยอด

...คือการเอามาทำมันจะต้องมีหลักวิชาเป็นตัวยืนพื้นอยู่แล้ว แต่ว่าการใช้ความคิดของเขาที่เขาจะปรับเอามา เขาจะปรับมาแสดงเป็นแบบนี้ เอามาแต่งเป็นเนื้อแบบนี้ เล่นเป็นบทแบบนี้ และจุดมุ่งหมายที่จะต้องการเอามานำเสนอ หรือว่าต้องการจะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประชาธิปไตยในประเด็นอะไร
(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

...มันก็ต้องให้รู้เรื่องทั่วไปด้วยนะ แล้วก็ต้องให้เขามีพื้นฐานของเพลงพื้นเมือง ว่ามันจะต้องเป็นอย่างนี้ ๆ นะ ก่อนที่เขาจะได้รับบทจากเราไป แล้วเขามีความเข้าใจกับตัวเนื้อ ที่เขาจะต้องปฏิบัติ ว่ามันประมาณนั้นแล้วก็สร้างศิลป์ให้เขาในภาษาด้วยว่า ถ้าคำนี้ต้องอย่างนี้นี่ ควรจะทำหน้าอย่างนี้ ควรจะตีใจตกใจ หงอยเหงาอะไรต้องให้มันอยู่ในตรงนั้น คือมันเป็นการสร้างคน แต่ว่าแต่ละคนเดี๋ยวเนี่ย เด็กเดี๋ยวเนี่ยถือว่าเขาเก่งนะ เขามีศิลป์มีศาสตร์ และเขาก็เปิดเผยตัว ฉะนั้นคงหาตัวไม่ยาก
(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

...ก็ที่จะทำให้ได้ก็ขึ้นอยู่กับเรานี้แหละ ก็ต้องช่วยแต่งให้เขา สอนให้เขาทำให้ได้ประมาณหนึ่ง แต่ว่าไม่ถึงกับว่าจะต้องให้เนียบเหมือนครูบาอาจารย์ แล้วเด็กรุ่นสมัยนี้จะมาเล่นลูกค้ออย่างที่แม่เล่นกันก็ไม่ค่อยได้ แล้วเวลาเราน้อยทั้งผู้ให้ และผู้รับ ก็ให้เป็นประมาณนี้ เอาให้มันลงจังหวะแล้วให้มันมีความคมอะไรประมาณนี้ ให้รู้ฉันทลักษณ์ของเพลงฉ่อยว่า สัมผัสตรงไหนลงท้ายกลอนอะไรก็ลงให้มันเหมือนกัน เช่นกลอนสี่ก็ต้องสระไอเสียงไอ กลอนสี่ก็ลงท้ายสี่ สระอี สัมผัสตรงนี้ ๆ แต่หวังทำนอง ไม่ต้องไปเน้นว่าจะต้องเอื้อนเอ่ยเหมือนครูโบราณ เด็กมันทำยากอยู่แล้ว เราก็มองผ่านตรงนี้ไป แต่สิ่งที่ยังมีอยู่ตรงนี้คือฉันทลักษณ์กับท่วงทำนองเอาไว้ แต่เนื้อจะเปลี่ยนไปอย่างไรดนตรีจะเปลี่ยนไปอย่างไรแล้วแต่ไม่เป็นไร

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

ภาพ 50 สัมภาษณ์แม่เพลงพื้นบ้านจังหวัดสุพรรณบุรี

...สมมติพ่อร้องให้ฟัง อย่างเช่นเพลงเดินกลอน ต้องขึ้นก่อน “เอ็ง เออย เออ เอ็ง เออย...แม่ช่างสวยจริง หนอยงามจริง” แล้วก็ตบมือให้เขาดูด้วย “ว่าสุดจะหาหญิงเอามา เปรียบก็อยาก แม่ช่างสวยหล่อคุณารัก นางสาวไทยที่ว่าหล่อก็ยังเป็นรอง ว่าใครเห็นใครทัก นึกรักเหลือล้น พวกหนุ่ม ๆ เห็นเข้าก็อยากประคอง เออ เออยย” พ่อร้องลงที่นี้ลูกคู่ผู้หญิง ก็ช่วยกันรับ หรือผู้ชายร้อง ผู้ชายก็ต้องร้อง “ใครเห็นใครทัก นึกรักเหลือล้น (ซ้ำ) พวกหนุ่ม ๆ ทุกคน พอเห็นเข้าก็อยากประคอง พวกหนุ่ม ๆ ทุกคน มันเห็นเข้าก็อยากประคอง เออ เออ เออย ไว” ที่นี้คนใหม่ก็มาร้องที่เราจดไปให้มันแหละนะ แล้วก็ดูสัมผัส คล้ายๆว่า อย่างที่เขาเล่นตกลงกัน ขอให้ลงตรงไหนก็ได้ “วันนี้มาเจอกันในวันนี้ เอ๊ะท่าที่แกคงเก่งใหญ่” ท่าที่ เก่งใหญ่ ศัพท์โตดรับกันใหม่ ไม่รับ ดูท่าที่แกคงเก่งใหญ่ เขาเรียกว่าเพลงพาดควาย ถ้าจะร้องให้เหมือนกันก็ “ใจแกร้ายคล้ายยักษ์ น้องไม่รักเหลียวแล ฉันเป็นหนุ่มหรือ มันก็แน่” คำว่าหนุ่มแน่ ต้องแนะนำด้วย สัมผัสสระหรือสัมผัสพยัญชนะก็ได้ แต่ถ้าไม่สัมผัส ในเขาเรียกกลอนพาดควาย เล่นไปอย่างนั้น “วันนี้มาเจอจะเจอ มาเออะเทอะกันที่นี่ แกสวยดี เกินไป ฉันนึกรัก ละก็ตัวแก นี่มันเป็นความแน่ฉันจะบอกให้” แกกับแน่สัมผัสใน ขอให้มัน น. เหมือนกัน ส่วนพาดควายขอให้มันลงลายอย่างเดียว ไม่มีสัมผัสอะไร ช่างในมันก็ไม่ เพราะ (พ่อโกมินทร์ร้อง) มันจะโตดรับกันเสมอ มันจะเพราะขึ้น เขาถึงว่าเพลงนครสวรรค์ ร้องเพราะ แล้วเวลาลงใช้เห็นบเอา (พ่อโกมินทร์ร้อง) คล้ายๆว่าเราพูด เราก็ยัวเขาไปเขาก็ ไม่รัก เราก็ร้องกลอนนี้ขึ้นมา “แกมันเกลียดหรือแกมันกลัว ไม่ต้องมัวบอกมา จะทำเป็น

หน่วงถ่วงเวลา จะมีประโยชน์อะไร จะนั่งม อมพะนำ ไม่ต้องอำ พุดบอก เกลียดก็บอก รัก ก็บอก ธิบอธิบาย แก่ไม่ต้องการ ฉันทก็กล่าว หรือแกจะเอาก็ให้แกเอ่ย ถ้าแกซำนิ่งเฉยมันจะ ร้อนใจชาย...” เห็นไหมมันกระโดดรับกัน ฟังแล้วมันยิ่งเพลิน

(พ่อเพลงพื้นบ้าน, นครสวรรค์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2564)

ภาพ 51 สัมภาษณ์พ่อเพลงพื้นบ้านจังหวัดนครสวรรค์

4.2.6 แนวทางการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

ต้องอย่าลืมว่าเพลงฉ่อยเป็นแค่เครื่องมือหัวใจหลักคือประชาธิปไตย

...มันจะเป้ มันจะไปลงที่เพลงฉ่อย ทุกคนไฮไลท์แต่การแสดงหมด คือการแสดง เป็นแค่ส่วนหนึ่งของการเรียนลูกใหม่ แต่เป็นส่วนที่ทำให้เห็นว่าเด็กเข้าใจเรื่องนี้อย่างไร นำเสนอมาได้หรือเปล่า สื่อสารออกมาผ่านเครื่องมือนี้ได้หรือเปล่า
(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

สวนกระแสกับเพลงในปัจจุบัน

อย่างที่บอกคือเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) เป็นเพลงเก่าเพลงโบราณ ถึงแม้ว่าจะมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับยุคสมัย แต่ก็ถือว่ายังเขยสำหรับเด็กรุ่นใหม่หลายคน อีกทั้งในปัจจุบันมีแนวเพลงใหม่ๆ ที่เป็นกระแสฮอตฮิต เป็นที่นิยมมากมายของเยาวชน เช่น เพลงสตริง เพลงป๊อป

เพลงสากล เพลงเกาหลี เพลงแร็ป เป็นต้น สิ่งเหล่านี้อาจจะเป็นอุปสรรคในกระบวนการจัดการเรียนรู้
เชิงสร้างสรรค์ก็เป็นได้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...มันมีความเป็นไปได้ที่จะทำนะลูก แต่ว่าเราคงต้องทุ่มเทหน่อย เพราะเราต้อง
โหมกระแสปัจจุบันความเป็นแร็ปเปอร์ เป็น ดี้กดอก
(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

ไม่เข้าใจหลักการแต่งเพลงฉ่อย

...อีกปัญหาหนึ่งก็คือการสอนเพลงฉ่อยให้เด็ก ๆ กับการสอนฉันทลักษณ์ให้เขา
เข้าใจ มันก็ต้องมีกระบวนการ ซึ่งอันนี้เด็กจำนวนหนึ่งเขาอาจจะไม่ได้คุ้นกับเพลงแบบนี้มา
ก่อนเช่นเขาจะต้องแต่งเพลง ครูเคยเจอเด็กมาล้วยสมมติว่าครูสอนคติชนใช้ใหม่ แล้วครูก็
ให้เค้าแต่งเพลงพวกนี้มาร้องหน้าห้อง ก็มีจำนวนหนึ่งที่แบบคำคล้องจองก็ไม่รู้จัก แต่งก็
ไม่ได้ แต่อันนี้ถ้าเราเป็นคนต้นกระบวนการก็อาจขยับเอามาแชร์กัน แล้วเราก็แก้ไขให้เขา
ก่อนที่เขาจะนำเสนอ หรือก่อนที่เขาจะเอามาใช้เพราะมันจะแก้ปัญหานี้ได้ แต่การสอนเรื่อง
ของเก่า ๆ พวกนี้นะให้เด็กสมัยใหม่ ปัญหาหนึ่งก็นั่นแหละเขาอาจจะไม่คุ้น
(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ต้องคิดสร้างสรรค์

ถ้าพูดถึงหลักการของประชาธิปไตยก็คงหนีไม่พ้นการเมือง เราปฏิเสธการเมืองเป็นเรื่อง
ล่อแหลม เป็นเรื่องของอำนาจ จะเห็นได้จากข่าว เช่น การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองจะเกิดภัย
แก่ตนเอง ผู้ใหญ่หลายคนสอนว่าอย่าไปยุ่งเรื่องการเมือง ในสังคมไทยเราเป็นแบบนี้ เพราะฉะนั้นการ
แสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาหรือเน้นการสื่อสารไปในทางให้คนเกลียดกันก็ควรจะละเว้น
หลีกเลี่ยง ควรใช้การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์จะดีกว่า โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ในกรณีที่ใช้เอามาสร้างสรรค์ในการนำเสนอความคิดความรู้คือพวกเพลงฉ่อย
เอาจริง ๆ ก็ขึ้นเวทีการเมืองเยอะแยะไปหมดนะ สมัยที่เขาชุมนุมกันนะคะ เราก็จะเห็นถ้า
ไปดูในยูทูบอันหนึ่งที่แม่บัวผันเอาไปเล่น ตอนที่เราเป่านกหวีดกันของหอการค้าก็ไปเล่น
เขาก็จะเล่นด่านายยกยิ่งลักษณะกัน แต่ครูไม่ได้ไปนะ แต่อันนี้เคยดูในคลิปนะ เขาเล่น
เสื้อผ้าก็ปกติแหละ ใช้เพลงเกี่ยวข่าว ใช้เพลงฉ่อย เพลงอีสาน อย่างนี้ แต่ว่าสื่อพวกนี้เวลา
เลือกใช้อาจจะต้องดูดี ๆ นะ เพราะสมัยนี้ก็คงไปใช้สื่อแบบนั้นไม่ได้
(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ไม่มีผู้สนับสนุน

แนวทางการสอนที่เราคิดว่าสร้างสรรค์แล้ว ดีแล้ว ผู้เรียนน่าจะได้ประโยชน์จากกระบวนการนี้ แต่บางครั้งผู้บริหารสถานศึกษา หรือเพื่อนร่วมวิชาชีพอาจจะไม่เห็นด้วยกับการสอนของเรา หรือบางครั้งผู้เรียนไม่เอาด้วย ก็ทำให้การจัดการเรียนการสอนของเราสะดุด หรืออาจจะต้องยกเลิกไปในที่สุด โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ปัญหาจริงๆคือผู้บริหารไม่สนับสนุนอันนั้นแหละคือปัญหาแต่ถ้าเราทำวิจัยคงจะไม่มีปัญหา แต่ของครูคือเราพยายามที่จะสืบสารสิ่งเหล่านี้ไว้แต่เขาไม่เห็นด้วยกับเรา เขาก็มองว่าเด็กมาทำแบบนี้แล้วเสียเวลา ถ้าเกิดเจอแบบนี้ถ้าเราไม่เข้มแข็งพอเราก็จะท้อแท้แต่ถ้าอยู่ในห้องเรียนแบบงานวิจัยของเรา ถ้าจะเจอปัญหาก็จะเจอปัญหาเดียวคือเด็กไม่เล่นกับเรา แต่เท่าที่ดูบุคลิกแล้วครูก็คิดว่าเราน่าจะทำได้แต่ของครูคือถึงครูจะแก่ที่สุดในโรงเรียนแล้วแต่ครูก็ยังได้ใจเด็กใครที่ขึ้น ป.6 ก็อยากจะขึ้นมาร้องเพลงที่บ้านกับครูศรีอัมพรอยากร้องมาตั้งแต่ชั้นเล็กๆเลย นี่คือสิ่งที่ครูทำได้เพราะฉะนั้นปัญหาจะเกิดจากที่เด็กมาเล่นกับเราด้วยถ้าผู้บริหารครูไม่กลัวแต่ถ้าเด็กบอกว่าครูสอนน่าเบื่อไม่เรียนไม่เอาอันนี้คือหมดความหวังแต่กับเราก็น่าจะไม่เกิดแต่ถ้าเกิดก็สามารถเอาวิธีการของครูเอาไปประยุกต์บ้างข้างต้นว่ามันจะอย่างน้อยอย่างน้อยถ้าเค้าไม่เห็นความสำคัญของเพลงที่บ้านที่เราจะสอนก็จะยากเลย

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

เด็กที่ไม่มีใจอาจใช้ไม่ได้ผล

ถ้าเป็นเด็กที่อยากเรียนรู้ อยากลองทำอะไรใหม่ๆ ก็จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์นี้ราบรื่น แต่ถ้าเด็กที่ไม่มีใจ ไม่ชอบแนวทางการสอนแบบนี้ก็อาจจะทำได้ยาก โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...หนึ่งก็คือเด็กที่เราไม่สามารถโน้มน้าวใจให้เขาสนใจได้มากพอ เขาก็อาจจะรู้สึกว่ามันเป็นการเสียเวลารึเปล่าที่เขาเรียนประชาธิปไตยแล้วเขาต้องมาเรียนเพลงฉ่อยด้วย ครูถึงบอกว่าการที่เราจะทำให้เขารู้สึกแบบเข้าใจว่าสิ่งที่เรานั้นคืออะไร สิ่งที่ทำให้เขาทำคืออะไรมันสำคัญ เพราะไม่งั้นจะเกิดความรู้สึกแบบเสียเวลารึเปล่าต้องอ่านหนังสือสองบท ถ้าเราสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้เขาและเราอาจจะมีเคสตัวอย่าง มันมีวงนี้เขาไปเล่นตรงนั้นตรงนี้ หรือว่าเราอาจจะไม่ทำถึงขั้นเป็นวง แต่เราบอกว่าคุณสามารถนี้มันก็เป็น

ความสามารถติดตัวนะ และเป็นการสร้างความคิดสร้างสรรค์ด้วย คือการที่ทำให้เค้าเข้าใจ
สำคัญแต่ปัญหาก็คือทุกคนไม่ได้เข้าใจเหมือนกันหมดนี่ก็เป็นปัญหาหนึ่ง

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

...เด็กต้องมีเป้าหมายในใจ ต้องมีธงในใจแล้วว่าอยากจะเรียน อยากจะรู้ มีความ
สนใจอยู่แล้ว ถ้าเราไปจับเด็กทั่ว ๆ ไป มาเรียนก็จะมายากหน่อย ถ้ามหาได้ไหม ก็ได้ แต่ซ้ำ

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ถ้าเด็กไม่อิน ไม่เข้าใจเพลงฉ่อย ร้องเพลงไม่เป็น เล่นดนตรีไม่เป็น ครูอาจจะต้องหา
แนวทางที่เหมาะสมรองรับเด็กกลุ่มนี้ด้วย เพราะต้องยอมรับว่าเด็กนักเรียนทุกคนมีความสามารถไม่
เท่ากัน หรือบางครั้งครูอาจถอดใจเพราะเด็กไม่ให้ความร่วมมือก็เป็นได้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็น
ที่เกี่ยวข้องดังนี้

...แล้วเด็กเขาเข้าใจไหม แน่แน่นอนคนสอนมันอินอยู่แล้ว เพราะใจทำด้วยความรัก
ความชอบ และพี่ก็เชื่อว่าแน่นอนมันจะมีเด็กจะรู้สึกว่ามันสนุกนะ แต่แต่งไม่เป็น ครูหนูแต่งไม่
เป็น หนูอยากร้องบ้าง แต่บางคนหายใจก็ยังไม่ดีเลย ซึ่งมันก็เป็นเรื่องใหญ่ใช้ไหม เพลง
แบบนั้นขึ้นว่า โอ โอ โอะ โอ้ย ไซ้ใหม่ บางคนขึ้นมาไม่เป็นก็ผิดตั้งแต่เริ่มแรกละ เคยเจอคน
ร้องเพลงผิดคีย์ พี่ก็เป็นคนหนึ่งนะ เพราะฉะนั้นเราต้องคิดถึงจุดนี้ด้วย

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

...ปัญหาเรื่องเดียวคือ เด็กไม่อินกับงานเรา อาจมีปัญหาเรื่องสัมผัสเรื่องกลอนเขา
มองเป็นเรื่องไกลตัว อย่างเราเนี่ยมีนะเพราะเราโตมาด้วยกันแต่งโครงฉันทกาพย์กลอน
ตลอด ดังนั้นเราจะรู้สึกว่ามันมาทางเรา เด็กบางคนอาจจะคิดว่าเป็นเรื่องแบบใหม่ที่นำ
ทดลองก็เป็นไปได้ พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสก็โอเคแล้วพี่มันใจอยู่อย่างหนึ่งคือใจเป็นคนเอา
ใจใส่เด็กก็น่าจะโอเคแต่ที่อื่นก็ไมรู้เหมือนกัน

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

...แต่ข้อเสียที่ตามมาเนี่ยก็ต้องยอมรับว่าความอินของของผู้เรียนมันมีผล อาจจะ
เป็นเรื่องของด้านจิตใจของผู้สอนที่อดสู้อาทรเตรียมมา น้อยมากที่จะมีเด็กอิน สมมุติว่าส่งไป
สอนสี่ห้องมันจะมีห้องหนึ่งที่สนุก แต่อีกห้องหนึ่งคือดูพลังเราไปหมด ดังนั้น ตรงนี้พี่ก็คิด
ว่าต้องใช้เวลา ไม่มีข้อเสียสำหรับพี่เพราะว่ามันเป็นความตั้งใจของคนสอนมันเป็นวิธีการที่

สร้างสรรค์ และมีมันนี่เป็นความสร้างชีวิตชีวา แต่มันกินพลังผู้สอนใหม่ ถ้ามันกินแต่คนสอน รักชอบอยู่แล้ว แล้วมาทางนี้ก็ถือว่าเป็นงานที่ทำอย่างไม่ตะขิดตะขวงใจ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ภาพ 52 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3

ความสามารถของแต่ละคนไม่เหมือนกัน

...เด็กทุกคนก็อาจจะทำไม่ได้เกือบทุกคนเลยนะ อันนี้เป็นทางเลือกสำหรับเขา ครู อาจจะต้องเป็นตัวอย่างให้เห็นลองดูซิว่าทำได้ไหมให้เขารู้สึกว่าได้ลองผิดลองถูกก็ไม่ใช่ไร ทำให้เขารู้สึกว่าไม่ได้เป็นการบังคับ จะได้ก็ได้ ไม่ได้ก็ไม่ได้ไม่เป็นไร แต่ถ้าได้ก็ลองดูสิว่าจะทำได้เหมือนขนาดไหน ไม่น่าจะยาก ทำให้บรรยากาศผ่อนคลายมากที่สุด ผมว่าไม่น่ามีปัญหา คือเราก็ได้แสดงให้เห็นว่าวิธีการของเรา ว่าคุณจะได้หรือไม่ ในการเสนอการเรียน การสอน ผมว่าส่งเสริมในการแบ่งงานเป็นทีมได้ด้วย เช่น ใครจะร้อง ใครจะแต่ง ใครจะแสดง อาจจะให้เป็นทางเลือกสำหรับเขาด้วย

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

...ไม่ใช่เด็กทุกคนที่ทำเป็นทั้งหมด 100% ด้วยเนเจอร์ของมนุษย์ที่มันแตกต่างกัน สำหรับตัวดิฉันเองคือจะไม่ชอบวิชาขับร้อง ไม่ชอบวิชาดนตรี กลัวการที่แบบต้องไปร้อง นี้ อาจจะเป็นเอฟเฟ็ค อย่างหนึ่ง อาจจะเป็นแบบให้ตัวเลือกมา เขาแต่งมา แต่ไม่กล้าร้องเขาจะไปไหว้วานให้เพื่อนคนหนึ่งที่ร้องฉวยเพราะมาก ร้องให้หน่อยสิก็ได้ เราแต่งได้ดีมาก แต่เราไม่ใช่ผู้ร้อง ถ้าเราให้ช่วยแบบนี้ก็น่าจะดีนะ แต่มันก็ต้องขึ้นกับเกณฑ์การให้คะแนนของ อาจารย์อีกนะ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

...บางคนเขาแต่งดีมากระดิษฐ์คำได้ดีมาก แต่อีกคนคือร้องเพราะมาก ทำให้ทุกคนเข้ามาฟังผลงานของเขาคือมันเป็นการแบ่งบทบาทหน้าที่ มันก็เหมือนโน้ตสัคน คือเราต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของสังคัม คือไม่ใช่เราจะรันหน้าที่ทุกอย่างได้ด้วยตัวเราเอง มันก็เหมือนสอดแทรกให้เรารู้จักการแบ่งหน้าที่ มันคงเป็นคลาสเรียนที่สนุกมากๆ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

วัฒนธรรมที่ต้องยอมรับคนแก่กว่าแต่อาจไม่ได้เก่งกว่า

...ถ้าพูดจริงๆ โดยบรรยากาศในภาพรวมของโรงเรียนทุกวันนี้ต้องยอมรับว่า วัฒนธรรม ความเชื่อความคิด ของคนเป็นครูหัวสมัยเก่า มีลักษณะรูปแบบที่เป็นอำนาจนิยมนะครับ เรื่องแรก ครูรุ่นใหม่สู้ครูรุ่นเก่าไม่ได้ เพราะว่าต้องยอมรับว่าความคิด ในสภาพรวมของโรงเรียนในระบบอาวุโส

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ภาพ 53 นักกิจกรรมทางการเมือง

บรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน

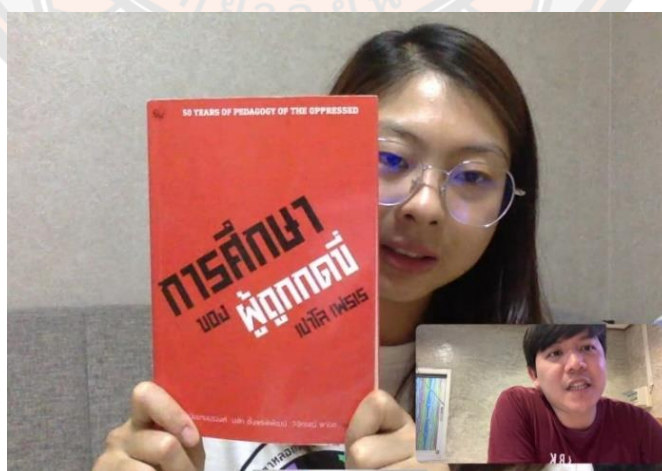
โรงเรียนมันไม่ใช่พื้นที่สำหรับประชาธิปไตยตั้งแต่แรกในเชิงโครงสร้าง กล่าวคือโครงสร้างของการศึกษามันมีกรอบอำนาจนิยมทางการศึกษาแบบไทยๆ ครอบงำอยู่ โดยเป็นการสร้างวาทกรรมในเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อย การมีวินัยมากกว่าอ้าง ทำให้เห็นว่าใครทำตามแปลว่าเป็นเด็กดี เช่น ทรงผมนักเรียน การแต่งกายของนักเรียน เป็นต้น ใครไม่ทำคือเด็กไม่ดี ซึ่งโครงสร้างที่ไม่เป็นประชาธิปไตยที่ถูกครอบไว้โรงเรียนมันคืออุปสรรคที่ขัดขวางการสร้างประชาธิปไตยในห้องเรียนเป็นอย่างมาก โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...คิดว่าการศึกษาไทยมีปัญหาในเรื่องของบรรยากาศที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ เรา จะรู้กันว่าบรรยากาศการศึกษาของไทย เราจะพูดกันไม่ก้อย่าง 1. อำนาจนิยมทาง การศึกษา 2. ปัญหาการกระจายอำนาจทางการศึกษา 3. ทุนนิยมของการศึกษา ก็คือ การศึกษาที่ถูกครอบงำทางทุนนิยม เขาบอกว่า Action ต่าง ๆ ของคนที่เป็นครุมนั้นควรจะ ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ แต่ที่นี้เรามาดูบรรยากาศการศึกษาของไทย เมื่อมันเป็น บรรยากาศของอำนาจนิยม มันไม่ได้บรรยากาศของประชาธิปไตยตั้งแต่แรก มันทำให้มี barriers ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ด้วยประสบการณ์ส่วนตัวตอนที่เป็นักเรียน มันทำให้มี อะไรกัันอยู่ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนซึ่งทำให้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกันและกันได้ (ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ปัญหาเชิงโครงสร้างทางการศึกษา

...เด็กเดี๋ยวนี้เขามีสื่อหลายทางที่จะเลือกเชื่อ เขามีสื่อหลายสื่อ เขาเลยเริ่มที่จะไม่ อื่น ยิ่งไงก็แล้วแต่คุณไม่อินยังไง รัฐก็ยังคงถืออำนาจตรงนี้อยู่ ซึ่งในข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัย ข้อสอบ O-net หรือข้อสอบใด ๆ ก็ตาม รัฐก็ยังมีอำนาจในการใช้สิ่งเหล่านี้ มาเป็นสื่อล่อใจ ในการให้เขาจดจำข้อมูลชุดนี้อยู่ทั้งหมดที่เราเล่ามาเนี่ย มันเป็ปัญหาเชิงโครงสร้าง (ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ภาพ 54 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3

...เหมือนที่ครูโจสอนประชาธิปไตยในสังคมที่ไม่มีประชาธิปไตย เพราะโรงเรียนก็ไม่ได้เป็นประชาธิปไตย ยังบังคับให้เด็กใส่ถุงเท้าข้อสั้นข้อยาว บังคับทรงผมกันอยู่เลย คือบรรยากาศมันเป็นแบบนั้น มันไม่เอื้อกัน มันไม่มีบรรยากาศของอิสรภาพที่ทำให้เด็กคิดขึ้นมาเองได้ว่านี่มันมันเป็นประชาธิปไตย มันเป็นการเท่าเทียมไงที่อาจารย์ใจไม่ให้เราคลานเข้าเข้ามาเพราะเราเท่าเทียมกันไง มันไม่เอื้อให้เขาได้คิด ถ้าเราเป็นส่วนหนึ่งให้เขาทำได้แล้วเราเอื้อให้เขาคิดได้แบบนั้น เขาก็จะได้เรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยอย่างเข้าใจ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

4.2.7 แนวทางการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ด้านบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นไปได้ของการจัดการกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้

...ครูถึงบอกว่าเธอน่าจะทำได้เพราะหนึ่งคือเด็กโตสองคือ เราเป็นคนที่เก่งทางด้านนี้อยู่แล้วเค้าก็จะเห็นเราเป็นไอดอลมีครูอยู่คนหนึ่งชื่อว่า ครูศรีสุพรเป็นครูภาษาไทยเหมือนกันแกสอนเด็กมัธยมอยู่โรงเรียนศึกษานารีที่กรุงเทพฯ แกก็สอนเรื่องเพลง แต่ไม่ใช่เพลงพื้นบ้านแล้วสอนวรรณคดี แกก็ให้เด็กแกมานำเสนอจะบูรณาการอะไรก็ได้ ที่เราพูดเมื่อกี้แล้วเขาเล่นกันอย่างสนุกเลย แกเป็นครูภาษาไทยดีเด่นของมูลนิธิเพชรภาษา

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 1, โรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2564)

เป็นกระบวนการที่มีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน

...กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้เพลงฉ่อยบูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตยเป็นแนวคิดที่ดีมากครับ ดีกว่าสมัยครูสังคมศึกษาปี 2530 ด้วยซ้ำ ถึงเวลาที่แจกซีที เราโตมาแบบนี้ผมโตมาในยุค 80-90 ซึ่งครูมีแบบเป็นแบบนี้หมด

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

...สุดท้ายนี้ข้อเสนอแนะมันก็อยู่ในคำตอบทุก ๆ ข้อมาแล้ว ในคำตอบทุกข้อที่เราเป็นผู้สร้างงาน เราจะต้องพยายามสร้างให้เด็กเขาเข้าใจ คนฟังก็เข้าใจ แล้วอะไรที่อันตรายเราจะไม่ทำตรงนี้สำคัญ สุดท้ายนี้นะ แล้วก็ต้องปล่อยให้เด็กเขาบ้าง ซึ่งจะไปเข้ากับเรื่อกี่ปล่อยให้เขาบ้าง แต่เราก็ประคับประคองจังหวะให้ได้แค่นี้ แค่นี้ทำให้เขาได้ทำอะไร

(แม่เพลงพื้นบ้าน, สุพรรณบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2564)

ข้อดีของกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

การสอนในกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้เพลงฉ่อยมาบูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตยนี้เราจะได้เห็นสมรรถนะที่เกิดจากผู้เรียน การสร้างผลงานจากการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ข้อดีคือมันมีสองชั้นในการเรียน มันเป็นการดูสมรรถนะผู้เรียนว่าเขาเข้าใจเรื่องนี้จริงหรือเปล่า และต้องนำเสนอออกมาเป็น performance ในบริบทที่มันต่างออกไป ซึ่งตอนนี้เขากำลังฮิต ประเทศไทยเพิ่งจะฮิตหลังชาวบ้านคือ Competency Based การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ซึ่งจริงๆ มันควรจะมามีมานานแล้ว มันก็มีมานานแล้วแหละแต่เราไม่ค่อยให้นำหนักกับการทำได้ของเด็ก การที่เด็กเขานำเสนอออกมาได้โดยผ่านการคิดด้วยกันเป็นทีมแล้ว ใน 5 คนจะมีคนที่มาร้องใช้ฉ่อย 2-3 คน แต่สคริปต์ที่มันแต่ง มันแต่งมาด้วยกัน มันถกเถียงพูดคุยมาด้วยกัน คุณครูมีกระบวนการที่คอยช่วย Support เขามาตลอด เห็นแล้วว่า 5 คนนี้เขามีการ Dialog กันแบบนั้นแบบนี้ เขาเลือกประเด็นเป็น เขาเล่าออกมาเป็น ทำออกมาให้เห็นได้ ข้อดีคือเรื่องนี้ที่มันทำให้สังคมศึกษาออกแบบชั้นเรียนแบบนี้ได้ แล้วก็ตอบโจทย์บริบทของเด็กด้วย ที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบนั้น ที่ได้ยินเพลงฉ่อยพื้นบ้านมาอย่างนี้ครับ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

ทำให้การเรียนสังคมมันไม่น่าเบื่อ เพราะผู้เรียนได้คิด ได้ทำ ได้ลงมือปฏิบัติ ได้คิดสร้างสรรค์ผ่านเครื่องมือเพลงพื้นบ้าน ได้มีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้ และตัวครูผู้สอนเองก็ได้สร้างนวัตกรรมร่วมกับผู้เรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ข้อดีคือมันเป็นการทำให้กระบวนการเรียนรู้ที่มันไม่น่าเบื่อ มันมีชีวิตชีวาต้องบอกอย่างนี้นะคะ ต้องบอกว่าการเรียนการสอนในระดับประถมมัธยมยุคหนึ่งก็จะโดนโจมตีเยอะมากเรื่องของการให้เด็กท่องจำ ท่อง ๆ จำ ๆ แล้วก็ท่องกันเป็นนกแก้วนกขุนทองแล้วก็มาสอบ ซึ่งปัญหานี้ยุคหนึ่งก็เกิดขึ้นจริงนะแล้วก็เกิดขึ้นกับหลาย ๆ แขนงวิชา การสอนให้เขาทำ เขาสามารถเข้าใจในสิ่งที่เขาเอามานำเสนอได้มันมีประโยชน์มากกว่าให้เขาท่องจำได้แล้วก็สอบแล้วก็จบไป ในความรู้สึกของครูนะคะ เพราะฉะนั้นถ้าเขาเกิดสามารถเอามาสร้างสรรค์ มาสร้างถึงขั้นนำเสนอมาเป็นเรื่องราวได้ ที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยได้บน

พื้นฐานจากการที่เขาเข้าใจเนื้อหาที่ถูกต้อง อันนี้คือข้อดีอย่างมากของการเรียนการสอนด้วยวิธีอย่างนี้นะคะ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ภาพ 55 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน

...ส่วนข้อดีกับตัวผู้สอนคือครูผู้สอนจะได้รับการสร้างนวัตกรรมให้เกิดการเรียนรู้กับเด็ก ประโยชน์จะไปตกกับเด็ก ครูเองก็ได้พัฒนาในความคิดของครูนะ ถ้าเกิดใช้กระบวนการนี้ตัวครูผู้สอนก็ต้องพัฒนาตัวเอง จะต้องไม่ใช่สอนแค่คั่นเนื้อหาบรรยาย ก็จะต้องมีการค้นตัวอย่างนะคะ ผลิตสื่อหรือค้นหาสิ่งต่าง ๆ มาประกอบ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ข้อเสียของกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

...ข้อเสียคือความท้าทาย มันจะเบ้ มันจะไปลงที่เพลงฉ่อย ทุกคนไฮไลท์แต่การแสดงหมด คือการแสดงเป็นแค่ส่วนหนึ่งของการเรียนลูกใหม่ แต่เป็นส่วนที่ทำให้เห็นว่าเด็กเข้าใจเรื่องนี้อย่างไร นำเสนอมาได้หรือเปล่า สื่อสารออกมาผ่านเครื่องมือนี้ได้หรือเปล่า

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

...ส่วนข้อเสีย ไม่รู้ว่ามันเรียกว่าข้อเสียรีเปลาณะครูก็เห็นว่ามันเป็นข้อดีเป็นส่วนใหญ่ แต่ข้อเสีย เช่น บางทีอาจจะใช้เวลามากกว่าปกติในการเรียนการสอน ถ้าคิดว่ามันเป็นข้อเสียนะ ใช้เวลา ใช้พลังงาน ก็เรียกว่าข้อเสียได้ไหมก็อาจจะได้เพราะอาศัยเวลามาก ถ้า

เอากระบวนการต้องมีวิธีการ ต้องมีเวลาที่จะค้นคว้า เวลาเตรียมอย่างนี้จะอาศัยเวลามากขึ้นนะคะ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

ข้อเสนอแนะของกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

การสอนในกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้เพลงฉ่อยมาบูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตยนั้น ผู้สอนต้องพยายามโน้มน้าวใจผู้เรียนให้เขาอยากเรียนให้ได้ พยายามทำให้เขาเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่เขาจะได้รับในกระบวนการนี้ อย่าไปบังคับเพราะจะทำให้เขาไม่ยอมทำ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ครูยังเล็งเห็นเสมอว่า การจัดการเรียนการสอน สำหรับเด็กทุกระดับชั้นนะคะ โดยเฉพาะเด็กเล็ก ครูที่สอนเด็กเล็กคือเก่ง โดยเด็กยิ่งเล็กเท่าไรยิ่งสอนยาก คือจะพูดแบบนั้นก็ไม่ถูก เด็กแต่ละช่วงวัยมันยากคนละแบบ ทีนี้ของเรา ม.3 มัน是孩子ช่วงวัยรุ่น เป็นวัยค้นหามากนะคะเพราะฉะนั้นการที่จะเอาอะไรเข้าไปยึดเหนี่ยวเขาแล้วเด็กสมัยนี้มันมีความคิดแบบว่าเอาอะไรไปยึดเหนี่ยวให้เขาเนีย มันมีช่องทางแสดงออกเยอะมากนะคะ สื่อโซเชียลเออ อะไรเอออย่างนี้นะคะ เพราะฉะนั้นข้อเสนอแนะก็คือถ้าเราจะดันกระบวนการนี้กับเขา การสร้างอย่างที่บอกว่าการสร้างความเข้าใจ การโน้มน้าวใจให้เขารู้สึกว่าสิ่งที่เรียนรู้นั้นมีประโยชน์กับเขา แล้วก็มันจะทำให้เขาเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนมันเป็นเรื่องสำคัญที่สุดนะคะ เพราะว่าถ้าอยู่ ๆ เราไปยึดเหนี่ยวให้เขามันจะกลายเป็นภาระแล้วเขาจะรู้สึกว่าจะไม่อยากจะทำ เราพยายามโน้มน้าวใจให้เกิดสนใจ ก็จะเป็นสิ่งที่คิดว่ามีประโยชน์ที่จะทำให้เขาอยากทำด้วย เกิดความรู้ด้วยได้ทักษะอื่น ๆ ไปด้วยนะคะอันนี้ก็คือสิ่งที่อยากจะฝากค่ะ

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

การสอนสังคมต้องเน้นการบูรณาการกับสหวิทยาการให้มากเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้ได้นี่คือเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ไม่ใช่ครูมาสอนตามหนังสือ สอนให้จำแต่เนื้อหา เพื่อเอาไปสอบอย่างนี้เด็กจะไม่ได้อะไรเลย โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...สังคมศึกษาไม่ใช่การถ่ายทอดความรู้เฉพาะเรื่องให้เด็ก สังคมศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนที่ทำความเข้าใจสังคมรอบตัวที่ตัวเองอยู่ โดยการใช้ความรู้จากสังคมศาสตร์หลากหลายสาขาและวิทยาศาสตร์บางส่วนถูกใหม่ เพราะฉะนั้น

คุณครูไม่ได้มีหน้าที่เป็นสายพานลำเลียงความรู้ไปป้อนให้เด็ก คุณครูมีหน้าที่ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เด็กจะลงมือเรียนรู้ด้วยตัวเองกับเพื่อนกับการดูคลิปดูสื่อ ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย ใช้ข่าว ใช้ตัวเองศึกษา ลงไปศึกษาภาคสนามจริงๆ แล้วก็ชวนกันทำความเข้าใจว่าสังคมรอบตัวเราในแง่มุมต่างๆ เช่น แง่มุมเศรษฐกิจ ฐานวิชาเศรษฐศาสตร์ ในแง่มุมของพลเมืองในมิติของพลเมืองวัฒนธรรม พลเมืองกับกฎหมาย พลเมืองกับการเมืองของวิชาหน้าที่พลเมือง ในแง่ของการจัดการทรัพยากรเพื่อเอามาใช้ประกอบอาชีพอยู่อาศัย พัฒนาการเรื่องราวของมนุษย์ในมิติของความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อของศาสนา พระพุทธศาสนา เรามีหน้าที่ออกแบบกระบวนการ เราไม่ได้มีหน้าที่สอนถ่ายทอดความรู้ (ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

ภาพ 56 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา

...เวลาครูสอนนิสิตที่คณะเพื่อเข้าใจเรื่องสังคมศึกษาก็จะปวกหมุดว่า มันเป็นวิชาที่อยู่บนฐานคิดของการเตรียมคนไปเป็นพลเมือง มันไม่ได้เป็นสารัตถนิยมในความหมายเอาความรู้มาให้ท่องจำแล้วไปสอน มันจะต้องเป็นเครื่องมือที่กระตุ้นให้คนเห็นว่าตัวเองมีบทบาทมีส่วนร่วมกับสังคมนี้ได้อย่างไรบ้าง ทำไมสังคมนี้ต้องมีกติกาแบบนี้ ส่วนกติกาแบบนี้แฟร์แล้วหรือยัง มันต้องมีการปรับปรุงหรือเปล่า ในฐานะที่เราเป็นสมาชิกของสังคม การมีบทบาทเป็นพลเมืองเราต้องทำอะไรบ้าง อันนี้คือหัวใจของสังคมศึกษา มันเป็นนวัตกรรม มันคือสะเต็มอย่างหนึ่งของสังคมศาสตร์

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

การจัดการเรียนการสอนโดนการนำเทคนิคต่างๆ เข้ามาใช้ด้วย ผู้สอนต้องมีความเข้าใจในเครื่องมือที่จริง ๆ การจัดการเรียนการสอนจึงจะได้ผลตามเป้าหมาย ถ้าหากนำมาใช้แบบเข้าใจผิด ผลที่ได้ก็จะผิดตามไปด้วยเพราะฉะนั้นการเลือกใช้เครื่องมือช่วยสอนใดๆ ก็แล้วแต่ต้องมีความเข้าใจเครื่องมือที่มากที่สุด โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ที่นี้พอฟังโจเล่าไปเมื่อกี้แต่ละกลุ่มเขาก็จะมีประเด็นของเขาถูกไหม แต่นั่นก็ไม่ได้แปลว่าเขาฟังไปที่ประเด็นเดียว มันต้องมีกระบวนการที่เรียนมาด้วยกัน แต่คือคุณได้รับโจทย์ไปสร้างเป็นชิ้นงานที่เป็นลักษณะเพลงฉ่อยคุณอาจจะได้แค่หนึ่งประเด็นไป คือต้องระวังกับดักเรื่องการเรียน Cooperative learning การเรียนแบบจิ๊กซอ ครูเข้าใจผิด สมมติห้องหนึ่งเราแบ่ง 6 กลุ่ม แต่ละกลุ่มทำแค่เรื่องเดียวแล้วก็มานำเสนอกัน เด็กก็จะรู้แค่เรื่องนั้นเรื่องเดียวแต่จะไม่รู้อีกห้าเรื่อง แค่นั้นฟังเพื่อน แต่หน้าที่ที่ครูจะต้องมีกระบวนการให้เด็ก expert group แต่ละกลุ่มเขามีโอกาสได้เรียนรู้จากกันและกัน หรือว่ามีจิ๊กซอ 1 จิ๊กซอ 2 ถ้าเอา expert group มาเข้า home group เด็กที่มาจากคนละเรื่องมาแชร์กันเป็นช่วงๆ เพื่อให้ทุกคนยังอยู่กับบทเรียนเดียวกันได้ ที่นี้ถ้าคุณแบ่งเป็นทีม แต่ละทีมได้แค่หนึ่งประเด็นไม่ได้แปลว่าทีม A รับเรื่องรัฐธรรมนูญแล้วจะอ่านแต่รัฐธรรมนูญไป ทีม B รับเรื่องสิทธิหน้าที่ไปก็อ่านแต่เรื่องสิทธิหน้าที่ไป มันจะต้องมีกระบวนการที่ให้เรียนบางอย่างมาด้วยกัน ที่ดีเป็นโจทย์ได้คนละโจทย์ แล้วก็ตอนที่เรานั่งฟังเพลงฉ่อย อาจจะ appreciate มันในฐานะเพลงพื้นบ้าน สนุกมีมุขตลก คำขันมีลูกล่อลูกชนของภาษา แล้วถอยมาดูเนื้อหา มันเนื้อหามันพูดเรื่องอะไรอยู่ ประเด็นที่เพื่อนกำลังสื่อสารเราเข้าใจมันไหม ตั้งคำถามกับมันว่าอะไร เราคิดกับเรื่องนี้อย่างไร ถึงจะเป็นเพลงฉ่อยที่เอามาใช้กับการเรียนการสอน สังคมศึกษา ไม่งั้นมันจะกลายเป็นแค่ทำชิ้นงานมาโชว์กัน

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

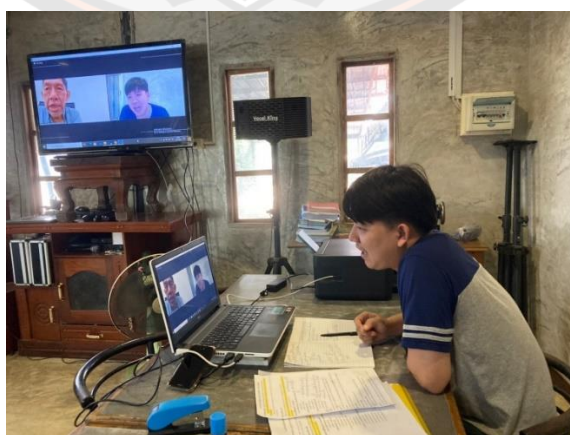
การสร้างประชาธิปไตยมันยากแต่ทำได้

การสร้างประชาธิปไตยที่แท้จริงมันยากแต่มันทำได้ต้องใช้เวลาและค่อยๆ สร้างความเข้าใจ ที่ถูกต้องให้กับเยาวชน จากเสียงส่วนน้อยจะกลายเป็นเสียงส่วนใหญ่ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...อย่างที่ผมบอกคุณคือหนึ่งสิทธิเสรีภาพ สองในประเทศที่เจริญก้าวหน้าเขาเลือกตั้งทุก 4 ปี แล้วอันที่สองไม่ต้องไปพูดเรื่องคอร์รัปชัน มันต้องมีการตรวจสอบ ถ้าไม่มีการตรวจสอบมันไม่มีความหมายอะไร แล้วบอกเลยทุกประเทศที่เจริญก้าวหน้าเป็นแบบนี้

หมด เหมือนกันหมดเลย อย่างผู้ว่าทุกประเทศเลือกกันหมดเลย มีแต่เรานี่แหละ ถ้ามืดกว่า จังหวัดเรามันอยู่มานานหรือยัง ประเด็นพวกนี้ทำให้เด็กแรงนะ หรือคุณต้องสอนแบบวิชาการคือเรายังเป็นเสียงส่วนน้อยเพราะเรารู้จักคิด เราจึงต้องค่อยเป็นค่อยไป คุณถามในห้องสิ คุณเห็นด้วยไหมใครจะแต่งตัวอะไรมาโรงเรียนก็ได้ คุณรู้ไหมมันจะมีเด็กกลุ่มหนึ่ง ออกมาบอกว่าแต่งแบบนี้ง่ายดี โดยเฉพาะผู้ชาย ผู้ชายจะบอกว่าแต่งเครื่องแบบดี แต่ผู้หญิงยังอยากใส่ชุดนักเรียนเพราะอะไรรู้ไหม เพราะว่าผู้หญิงเน้นความสวยงาม ถ้าแต่งตัวไม่สวยมาโรงเรียนแล้วยุ่ง มันก็คิดง่าย ๆ เลยแต่งเครื่องแบบเหมือนกันจบเลย ส่วนผู้ชายไม่สนใจเรื่องนี้ก็ใส่เสื้อคอกลมมาเลย สบายไม่เน้นเรื่องหน้าตา เราก็บอกเลยว่าในประเทศที่เจริญแล้วจะแต่งอะไรก็ได้มาโรงเรียน คนอยู่บ้านใส่เสื้อคอกลมมาโรงเรียนก็ใส่เสื้อคอกลมเห็นไหม เพราะฉะนั้นเขาไม่สนใจ ผู้หญิงเขาจะแต่งตัวสวยก็ต่อเมื่อไปเที่ยวไปงานลูกไหม แต่ของเรามันไม่ได้ต้องสวยทุกวัน ก็คือคิดแต่เรื่องคนอื่นไม่มั่นใจในตัวเอง อีกด้านหนึ่งคือคุณต้องสร้างคนให้มั่นใจในตัวเอง ใช้เวลามาก ถ้าตอนนี้มันยังไม่ได้คุณก็บอกว่าต่อไปมันต้องเป็นวันของเรา แล้วคนของเราจะเยอะขึ้น ชวนเพื่อนเยอะขึ้น ๆ คุณดูอย่างผมเมื่อก่อน คนก็ไม่เห็นด้วยเรื่องเลือกตั้งผู้ว่า เดียวนี้คนเห็นด้วยเยอะมาก เมืองไทยเวลานี้คนเห็นด้วยเยอะนะ แต่ยังไม่พอ ยังไม่ถึงกับเป็นคนส่วนใหญ่ ก็ต้องพูดต่อไป ดูยังผมสมัยปีหนึ่ง 40 50 ปีก่อน วิชาท่องพูดไม่ได้เลย เดียวนี้เห็นไหมรัฐศาสตร์มช.ไม่มีแล้วนะ ปีนีเริ่มเลย เห็นไหม แสดงว่าโลกมันเปลี่ยนไปมาก อย่างที่บอกคุณเมื่อก็อยากให้เกิดความเสรีในโรงเรียนมันต้องใช้เวลา ทั้งสภาพคนต้องมีเพื่อนคุยกันเยอะ ๆ มันไม่ใช่ความหวังอย่างเดียวมันเป็นความจริง คุณดูตั้งแต่ 30 ปีมันเป็นอย่างนั้นหมดเลย จะเป็นความหวังก็ได้แต่มันเป็นความจริง

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1, มหาวิทยาลัยใกล้ตอย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2564)

ภาพ 57 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1

ทุกเรื่องเกี่ยวข้องกับการเมือง

...ยกตัวอย่างง่าย ๆ อย่างวันนี้ประกวดนางงามจักรวาล นางงามเม็กซิโกได้เป็นแล้วถามว่าโลกนี้มีผู้หญิงสวยทุกประเทศทุกคน ถ้าแม่ไม่สวยพอเราคงไม่ชอบหรอก แล้วทำไมไม่ถึงมาตัดสินว่าใครสวยกว่าใคร ก็แสดงว่าคนตัดสินมีเหตุผลไม่เหมือนกันถูกไหมคะ แนนออกมาต่างกัน เช่น บางคนชอบอ้วน บางคนชอบผอม บางคนชอบขาว บางคนชอบน้ำตาล บางคนชอบดำ เพราะฉะนั้นการประกวดความงามมันไม่ได้วัดที่ความสวย มันวัดที่ความสามารถ มันวัดที่ความชอบ แล้วตกลงใครเป็นคนชอบ ก็แล้วแต่ว่าใครเป็นกรรมการ อย่างปีนี้ทำไมเม็กซิโกได้ ก็เพราะว่าการประกวดนางงามจักรวาลมันเป็นการประกวดของอเมริกา กรรมการส่วนใหญ่คืออเมริกา แล้วอเมริกามีบทบาทต่อเม็กซิโก เพราะว่าคนเม็กซิโกนี้เข้าอเมริกา ปีนกำแพงเข้ามา คนลอดรั้วเข้ามาเยอะมาก รัฐบาลของอเมริกาเลยต้องการที่จะจับมือกับเม็กซิโกเพื่อแก้ปัญหานี้ถูกไหม แล้วคุณดูสิผู้หญิงพม่าแต่งชุดประจำชาติได้รางวัลเห็นไหม เพราะอะไร เพราะกรรมการเป็นประชาธิปไตยก็ให้รางวัลกับพม่าถามว่าประเทศไทยมีอะไรตอนนี้ ไม่ใช่ไม่สวยแต่เพราะบริบทภาพรวมตอนนี้ ฉะนั้นกรรมการเขาก็มีอะไรซ่อนอยู่ในหัวของเขาอยู่แล้ว ผู้หญิงสวยทุกคนน่ารักทุกคน ถ้าเราไม่เข้าใจเรื่องนี้เราก็จะบอกว่านางงามไทยห่วยแพ้เขาหมดเลย ถามว่าสวยไหมสวยชิบหายเลยทุกประเทศสวยหมดแหละ แต่เราต้องเข้าใจว่ามันเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม มันเป็นเรื่องของผลประโยชน์ เราไม่เข้าใจก็จะโวยวาย ที่ตอนอภิธานภาษาอังกฤษก็พูดไม่ได้ ไม่รู้เรื่องเลย ตอนนั้นสหรัฐอเมริกากำลังจับไทยไ้ รบกับลาว เวียดนาม มันเป็นเรื่องการเมืองเรื่องผลประโยชน์หมด เพราะฉะนั้นคุณก็แนะนำเขา สอนเขาให้มองอีกมุมหนึ่ง ให้เด็กคิดว่าโลกนี้มันไม่ได้มีถูกมีผิด มันแล้วแต่ใครจะมอง คุณว่าอย่างนี้ คนอื่นเขาว่าอย่างนี้

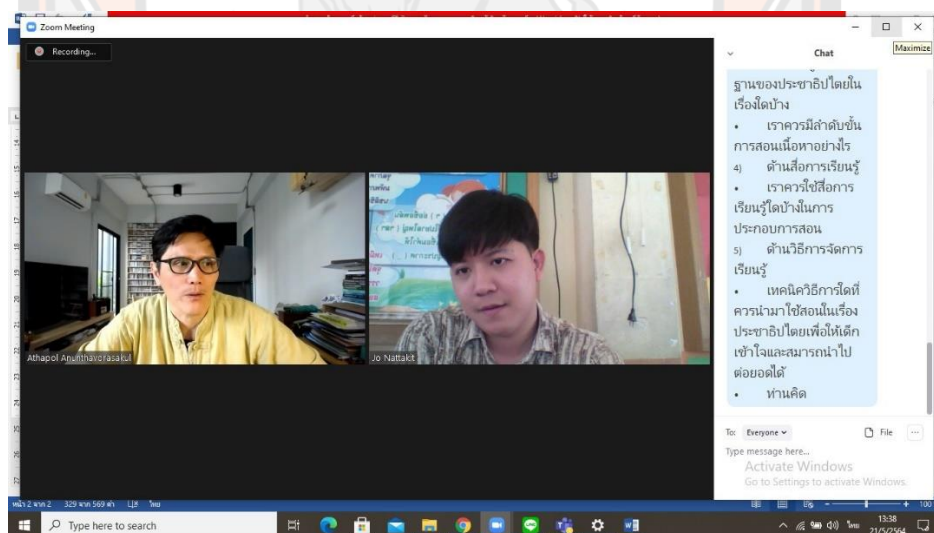
(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1, มหาวิทยาลัยใกล้เคียง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2564)

ต้องสอนให้เด็กรู้เท่าทันทางการเมือง

การสอนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา สิ่งที่คุณครูควรสอนคือการรู้เท่าทันทางการเมืองหรือเหตุการณ์บ้านเมือง เพราะสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของเรา เราจะปล่อยผ่านไปไม่ได้ ไม่ต้องไปลงลึกในเรื่องของทฤษฎีหลักการอะไรมากมาย เพราะหลักสูตรของวิชาสังคมมีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข เพราะฉะนั้นพื้นฐานที่นักเรียนควรมีคือข้อมูลองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อให้รู้เท่าทันสื่อ เท่าทันการเมือง ครูต้องสร้างสิ่งเหล่านี้ให้เกิดขึ้นในชั้นเรียนให้ได้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...การสอนนักศึกษามหาวิทยาลัย มันไม่ได้เอามาใช้ในการสอนเด็กมัธยม ประถมใช้ใหม่ ตอนโจเรียนตอนปีหนึ่งปีสองฟังบรรยายของวิทยาศาสตร์ที่เป็นตัวพื้นฐานอาจารย์เขาอาจจะเล่าไปเลย 3 ชั่วโมง เพราะเขาเก่งมาก เขาอาจจะร้ายเวทมนต์ใส่พวกคุณ พวกคุณฟังแล้วอ้าปากค้างไปเลยก็ได้ แต่สำหรับเด็กมันไม่ใช่ไงถูกไหม เด็กม.2 ม.3 ธรรมชาติการเรียนรู้ของเค้ามันต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคนกับสื่อ กับประสบการณ์ตรงถูกไหม อันนี้คืออีกอันของการเรียนรู้ในลักษณะของสร้างให้เกิดการเรียนรู้เท่าทันทางการเมือง แต่ไม่ใช่เรียนรู้ทางการเมือง มันไม่ใช่ Political studies มันคือ political literacy education มันต่างกัน คุณเป็นนักเรียนรัฐศาสตร์ คุณเรียน Political studies อยู่แล้ว คุณเรียนจริงจังเลยคุณอ่านทฤษฎีอะไรได้หมดถูกไหม แต่ของนักเรียนเขาอาจจะไม่ต้องเรียนลึกเท่าที่ ๆ ที่เรียนรัฐศาสตร์ แต่เขาต้องเรียนเพื่อให้มีความเข้าใจเบื้องต้น เวลาตามข่าวการเมืองจะรู้ว่ามีอันคืออะไร ทำไมคนมาถกเถียงกันเรื่องสว. ที่มาของสว.มันไม่แฟร์นะ ทำไมออกแบบระบบเลือกตั้งแบบนี้แหละ ระบบพวกนี้เราต้องมีความรู้เรื่องการเมืองระดับหนึ่ง มันต้องมีทักษะและมีเจตคติด้วย มันไม่ได้เป็น Studies เพียง ๆ แบบเรียนเฉพาะทาง (ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

ภาพ 58 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา

เพลงพื้นบ้านสามารถนำไปบูรณาการในชั้นเรียนได้

รูปแบบที่อยากจะแนะนำในการใช้เพลงฉ่อยเป็นเครื่องมือ ควรออกแบบการเล่นเพลงฉ่อยเป็นเนื้อเรื่องให้เหมือนกับละครเวที จะทำให้สนุกและนักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วม โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...เพลงฉ่อย หรือว่าเพลงพื้นบ้านมันเอาเนื้ออะไรมาร้องก็ได้ เพราะฉะนั้นเนื้อหาพวกนี้ก็สามารถนำเอามาร้องได้ แต่อย่างที่ครูบอกว่าโดยส่วนตัวครูยังคิดว่ามันน่าจะไม่ใช่แค่เพลงฉ่อยอย่างเดียวที่ยืนได้กัน ไม่อย่างนั้นมันอาจจะดูจืดไปหน่อย แต่ว่าถ้าเพลงฉ่อยที่เล่นเป็นเรื่องมันอาจจะเข้ากับเด็ก และก็เหมือนเขาได้เล่นละคร เขาได้แสดงละคร เราต้องบอกว่าเหมือนเล่นเดอะมิวสิคัลเลยน้ำ เธอร้องเหมือนอยู่บนรัชดาเลยนะ แต่ว่าเราใช้เพลงฉ่อยเนอะอันนี้ก็อาจจะลดความต้อตันไปได้สักหน่อย หรือแก้ปัญหานี้ก็จะได้ (ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน, มหาวิทยาลัยลุ่มน้ำวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

การใช้เพลงช่วยสอนถือเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ มีเพลงมากมายที่ครูหลายท่านนำมาประยุกต์ใช้กับการสอนแล้วได้ผลลัพธ์ที่ดีมีประโยชน์สำหรับเด็ก และหนึ่งหลากหลายเพลงที่หมอยกแนะนำคือ เพลงพื้นบ้าน ซึ่งก่อนหน้านี้ก็ยังมีครูหลายท่านที่นำไปใช้ในหลายรูปแบบหลายบริบทตามความถนัดของตนเองและทำมาอย่างต่อเนื่องยาวนานอีกทั้งยังมีผลงานการรังสรรค์ความสำเร็จมากมาย โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ก็คือ พ.ศ. 2525 ผมไปชนะเลิศประกวดเพลงพื้นบ้านของสุพรรณ อันดับ 1 ดันสดนะ สมัครไปสองเพลงคือเพลงฉ่อย กับเพลงอีแซว พอผมชนะเลิศเพลงอีแซว อีกคืนเขาไม่ให้ไปประกวดเพลงฉ่อย ประกวด 10 อำเภอ เค้าให้ถ้วยรางวัลและเงินรางวัล แล้วกรรมการประกวดคือแม่บัวผันบอกว่าพอดีเลยครู ชนะการประกวด ให้เอาเพลงไปสอนในโรงเรียนให้ได้ ก็รับปากเขามา เลยต้องมาเปิดสอนที่โรงเรียน ตอนนั้นมันไม่มีครูสอนในโรงเรียนเลย ผมคนแรก ไปเล่นตามงานลูกเสือ ยุวกาชาด เอเชียแปซิฟิก งานใหญ่ของจังหวัด เขาก็เอาผลงานของเราไปนำเสนอ

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

...รางวัลที่ภาคภูมิใจที่สุดที่ได้มา ถ้าเป็นรางวัลระดับชาติ ผมประกวดสี่ชนะของครูสภา 5 ครั้ง แต่ 5 ครั้งเป็น ได้ที่ 1 สองครั้ง ที่ 2 หนึ่งครั้ง และที่ 3 สองครั้ง ประกวดสื่อการสอนใน 5 รางวัลนี้ มี 1 รางวัลที่เป็นเพลงพื้นบ้าน แล้วก็พาเด็กไปประกวดสื่อเพลงพื้นบ้านที่ชนะเลิศใหญ่ ๆ สองครั้ง ของรัฐสภา รางวัลครั้งละแสน ครั้งลำดับตั้งมาก แล้วก็มีโล่ที่ได้รางวัลต้นแบบของประเทศไทย จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แล้วก็สถาบันราชมงคล มีรางวัลระดับชาติเยอะเหมือนกันนะ เป็นร้อยรางวัล

(ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน 2, โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2564)

แนวทางการสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในโรงเรียน

ความรู้ความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยของผู้เรียนนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นจากการสอนใช้ชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือกันทั้งโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนครู ผู้บริหาร สถานศึกษา หรือตัวผู้เรียนเอง ให้ทุกฝ่ายช่วยกันสร้างแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย โดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของโรงเรียนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียนโดยตรง เช่น การเคารพในสิทธิเสรีภาพในเนื้อตัวร่างกาย การกำหนดนโยบายของผู้บริหารจะต้องผ่านความเห็นชอบของผู้เรียนซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของโรงเรียนให้มีส่วนได้ตัดสินใจผ่านการทำประชาพิจารณ์ เป็นต้น เมื่อแนวทางนี้เกิดขึ้นในโรงเรียนจริง ความเป็นประชาธิปไตยก็จะถูกปลูกฝังไปในตัวผู้เรียนแบบไม่รู้ตัว ทำให้เขาเข้าใจสิทธิขั้นพื้นฐานภายใต้ระบอบประชาธิปไตยไปโดยไม่รู้ตัว โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...อย่างแรกต้องรู้จักเคารพสิทธิของนักเรียนมากขึ้น ระเบียบเกี่ยวกับการที่จะบังคับ จำใจ จำขัยเรื่องเนื้อตัวร่างกายของเขาควรจะมีน้อยที่สุด ไม่ใช่ไม่มีแต่สำหรับผม คิดว่ามันควรมีให้น้อยที่สุด คิดว่าอะไรเป็นเรื่องจำเป็นที่สุด ไม่ควรจะใช้เหตุผลของยุคสมัยเก่าๆ มาอธิบายให้เขาฟังแล้วนะครับ มันต้องเริ่มแบบนี้ก่อน อย่างแรกทำให้เขารู้สึกว่าเขาจะเห็นคุณค่า ทำให้เขาเห็นว่าท้ายที่สุดเขาควรมีเสรีภาพ อย่างที่สองทำหลายๆ อย่าง ควรต้องเริ่มตามที่เขาเห็นว่า เขาให้ความเห็นการพัฒนากระบวนการศึกษา ระบบสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐานในโรงเรียนมากขึ้นให้ได้ อันนี้ผมว่า เป็นสิ่งที่โรงเรียนเริ่มง่าย จะสร้างไม่ควรประชุมฝ่ายบริหาร ควรจะเริ่มเสริมสร้าง แลกเปลี่ยน เราต้องจำลองให้เห็นพื้นที่ท้ายที่สุดเขาโตไปก็จะเข้าใจการทำประชาพิจารณ์ในสังคม แต่ที่ผ่านมาในระบบโรงเรียนก็ต้องใช้วิธีการแบบว่าข้าราชการจริงๆ ก็คือ ระดับบนระดับกลางก็ต้องไปตามงบประมาณที่มี อันนี้ผมว่า ภาพรวมมันทำให้เกิดการสร้างประชาธิปไตย มันมีความสำคัญยังไง ฉะนั้นผมว่า กระบวนการภายในระบบ ภายในโรงเรียน ค่อยๆ ให้เขาได้เรียนรู้ว่ามากขึ้น อาจจะต้องใช้การให้เด็กมีส่วนร่วมมากขึ้น คล้ายๆ แบบเวทีประชาพิจารณ์ในกระบวนการมากขึ้นเรื่อยๆ นะครับอีกอย่างหนึ่งเรื่องที่จะเสริมสร้าง การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยได้

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ภาพ 59 สัมภาษณ์นักกิจกรรมทางการเมือง

...โรงเรียนจะมีโครงการใหญ่ๆ อาจจะต้องไม่เป็นเสียงโหวตก็ได้ การทำประชาพิจารณ์อาจจะไม่ใช่การโหวต เพียงแต่จะทำให้คนฝ่ายบริหารเกิดความเห็นคนจากในมิติแบบผู้ได้รับผลกระทบในเชิงที่จะเสียหรือกระทบจากการได้ประโยชน์ ที่แสดงความคิดเห็นฝึกให้เขาได้ใช้ทักษะความคิดที่ประเมินสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับเขา ในระดับโรงเรียนก็สามารถรู้ได้ว่ายากตัวอย่างเช่นการสร้างสนามกีฬาใหม่เด็กก็ออกความคิดเห็นว่า สนามกีฬาที่ออกมา นั้นทำให้เกิดประโยชน์หรือไม่ มันเป็นเรื่องของการโหวตไม่ได้ แต่ถามว่ากลไกการมีส่วนร่วมของเขานั้นการรับรู้ความเป็นไปได้มันก็เป็นส่วนสำคัญเหมือนกัน

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ฝึกให้นักเรียนได้ถกเถียงและตั้งคำถามอย่างมีเหตุผล

การฝึกให้นักเรียนได้ถกเถียงและตั้งคำถามอย่างมีเหตุผลนั้นเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะสร้างให้เขาเข้าใจในเนื้อหาสาระบนพื้นฐานข้อมูลที่อ้างอิงได้และเป็นจริง เขาจะโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีเหตุผลบนพื้นฐานความเป็นประชาธิปไตยซึ่งเป็นระบอบของการพึ่งเหตุและผลของทุกเสียงอย่างเท่าเทียม และจะทำให้เขาได้เรียนรู้อะไรใหม่ๆ จากการตั้งคำถามของตนเอง โดยครูผู้สอนสามารถหาประเด็นจากข่าวสารบ้านเมืองที่เป็นปัจจุบันและน่าสนใจมาถกเถียงกันเพื่อให้ได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ต้องมีการสื่อสารสองทาง แชนร์มุมมองแลกเปลี่ยนมุมมองกัน เห็นเรื่องนี้อย่างไร เรื่องนี้ประเด็นนี้มีมันอยู่ในหลักคิดอะไร มันมีหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยอะไรบ้าง ที่นี้ dialog มันอาจเกิดขึ้นผ่านการใช้ตัวประเด็นสาธารณะมาถกเถียงในห้องก็ได้ เอาข่าวเขามากก็ได้ เอาเคสเขามากก็ได้ ถูกไหมครับ หรือเรียนผ่านเป็นเรื่อง ๆ ก็ได้ เรียนผ่านพัฒนาการ

ทางการเมืองก็ได้ เรียนผ่านประเด็นที่เป็นข่าวสารโลกสมัย อย่างตอนนี้มีประเด็นเรื่องพมรีพาย ชวนคุยประเด็นเรื่องพมรีพาย ประเด็นเรื่องการทำบุญมีคนตั้งคำถามเรื่องการเปลี่ยนแปลง การแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างคำนี้คืออะไร ทำไมรัฐจะต้องมีบทบาทหน้าที่เหล่านี้อยู่ ทำไมตอนที่ตูนออกมาวิ่ง ตอนพมรีพายออกมาบริจาคของ คนชวนตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องของโครงสร้างอำนาจรัฐมากขึ้น รัฐยังจำเป็นอยู่หรือเปล่า คืออยู่ ๆ ไม่ใช่จำแล้วมาสอน หรือถ่ายทอด อย่างสอนเรื่องประชาธิปไตย สอนเกี่ยวกับ concept ของทั้งระบอบประชาธิปไตย อุดมการณ์ทางประชาธิปไตย ค่านิยมประชาธิปไตย มันต้องผ่านกระบวนการถกเถียงแบบนี้ แล้วก็ใช้วิธีสอนหลากหลายแบบที่มันจะเปิดโอกาสให้เกิดการ Dialog กัน คือพอเขาเป็นเด็กนักเรียนมันอาจจะไม่เหมือนผู้ใหญ่ที่มันนั่งแล้ว Dialog กันได้เลย เพราะผู้ใหญ่มีต้นทุนประสบการณ์ถกเรื่องพวกนี้มาก่อน อาจจะมากน้อยต่างกันแต่มีต้นทุนมาถกถกถกกัน ทีนี้นักเรียนเขาก็มีต้นทุนเหมือนกัน เด็กอาจมีต้นทุนมาเล็กน้อย แตกต่างกันไป เพราะฉะนั้นมันต้องมี scaffolding เช่นทุกคนมาแล้วอ่านข่าวนี้ด้วยกันคิดอย่างไรต่อ ดูคลิปนี้แล้วคิดอย่างไร ดูคลิปไทยประกันชีวิตด้วยกันแล้วคิดอย่างไรบ้าง มีคำถามที่คุณครูพาวิเคราะห์ไปก่อน มาถึงจุดหนึ่งก็จะเป็นการถอยไปก่อน จะให้เค้าคิดวิเคราะห์ไปด้วยกันเองนี่ก็ออกใหม่ อันนี้ถึงจะเป็นการเรียนการสอนตามหลักการของ Civic Education การสร้างพลเมือง การถ่ายทอดความรู้เพราะมันไม่ได้เป็น Political studies เรากำลังทำให้ comics political studies

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

...และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เปิดโอกาสให้เขามีการตั้งคำถามอย่างเสรี ไม่ไปจำกัดความคิดหรือใดๆ ก็แล้วแต่ พยายามตั้งคำถามหรือให้เขาตั้งคำถามกับเรามากที่สุด มันก็จะเกิดเป็นประเด็นปัญหาใหม่ๆ ในภาพรวมบางทีมันอาจจะยากสักหน่อยนะสำหรับเด็กๆ เขาก็ตั้งคำถามไม่เป็น ในฐานะกระบวนการในห้องเรียนบางทีก็อาจจะต้องส่งเสริมการตั้งคำถามเหล่านี้กับเด็กๆ ทำอย่างไรดี อาจจะเป็น guideline เพราะนี่เป็นเด็กม.ต้นใช้ใหม่ จะให้มาตั้งคำถามแบบยากๆ ไม่ได้ ต้องตั้งคำถามแบบมี guideline จะเรียกว่าชี้แนะให้เป็นทาง ว่าคุณตั้งคำถามแบบนี้ได้ คุณตั้งคำถามแล้วคุณจะเข้าใจมันยังไงคำถามแบบนี้เป็นเหมือนกุญแจที่จะนำไปสู่การเข้าคำถามได้อย่างมีองค์ความรู้และมีเสรีในการตั้งคำถามเสรีภาพยังไง คุณจะถามอะไรไปเรื่อยๆ ถามแบบไม่มีสาระสำคัญ ผมคิดว่าเป็นเรื่องกระบวนการรับรู้ ควรที่จะมีกระบวนการหรือกลไกแบบนี้ด้วย คือบางคนถามไม่รู้จะทำอย่างไรก็มี

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ต้องวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์

การฝึกให้ผู้เรียนเป็นนักวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างสร้างสรรค์นั้น จะช่วยให้เขาเป็นนักคิด นักอ่าน แสวงหาความรู้ใหม่ๆ เป็นสนับสนุนความคิดเห็นของตัวเองได้อย่างน่าเชื่อถือ ส่งผลให้เขาเป็นผู้รับสารได้อย่างมีวิจารณญาณไม่ใช่ฟังหรืออ่านอะไรมาก็เชื่อง่ายๆ สิ่งนี้ถือเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ประชาธิปไตยคือการแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและสร้างสรรค์ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...มันต้องลงไปดูว่าเขามีความเห็นอย่างไร สมมติให้เขียนเรียงความสั้น ๆ ครึ่งหน้า อยากเห็นจังหวัดของฉันทน์เป็นอย่างไร ฉันทน์อยากให้โรคโควิดนั้นเป็นอย่างไร มันต้องดูว่าเขาคิดอย่างไร ถ้าเขาบอกว่าฉีดวัคซีนฉีดอย่างไร ฉีดไปเรื่อยเดี๋ยวก็ละเทะหรืออก ต้องบอกว่าอยากเห็นอะไร เพราะอะไร ทำไมถึงไม่อยากเห็นอีกอย่างหนึ่งเพราะอะไร มันมีเหตุผลมีผลว่าเด็กของเรามันมีวิธีคิดอย่างไร กระบวนการแบบนี้ให้เขียนไม่ยาว แล้วก็เขียนบ่อย ๆ อย่างเช่น อาทิตย์นึงเจอกันหลายวันก็ให้เขียนลงในกระดาษ เหมือนฝึกวิพากษ์วิจารณ์ด้วยตนเอง เป็นการฝึกคิด คุณได้มาคุณต้องมาอ่าน แล้วคุณก็คิดว่าเด็กมันคิดอะไรของมัน แล้วคุณก็แย้งต่อไปได้

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1, มหาวิทยาลัยไกล่ดอย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2564)

ภาพ 60 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1

...ทำให้เห็นว่าการวิจารณ์กับการด่า แม้มันจะเหมือนกันแต่มันมีความต่าง คือไม่ใช่ว่าคุณจะด่าๆ แล้วบอกว่าเป็นการวิจารณ์ไม่ได้ จะวิจารณ์ยังไงไม่ให้หยาบคาย การดูถูกดูหมิ่นดูแคลน หรือเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มันเป็น

เรื่องสำคัญ เรื่องนี้ต้องย้ำ ความเห็นที่ไม่ให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตรงนี้ อันนี้คือข้อพึงระวังในการแสดงออกทางความคิด มีทุกประเด็น ในเรื่องการเมือง เราก็ควรระวังในทุกเรื่อง

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

การสอนสังคมที่ไม่บูรณาการ

คือในปัจจุบันหลายโรงเรียนแยกสอนสังคมตามสาระวิชา เช่น สอนหน้าที่พลเมือง สอนประวัติศาสตร์ สอนภูมิศาสตร์ แต่จริงๆ แล้วธรรมชาติของวิชาสังคมศึกษาคือการบูรณาการกันทุกสาระวิชา เพียงแต่เราจะดึงวิชาไหนมาเป็นแกนในการสอน จะทำให้การสอนสังคมมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนเห็นภาพความเชื่อมโยงกันของแต่ละเรื่อง เช่น ถ้าเรียนเรื่องอาณาจักรอยุธยา มันก็จะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ เศรษฐศาสตร์ บริบทของสังคม วัฒนธรรม เพราะฉะนั้นครูสังคมที่ดีไม่จำเป็นต้องเก่งทั้งห้าสาระ แต่ต้องบูรณาการให้เป็น โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...ปัญหาของโรงเรียนตอนนี้คือเขาไปแยกห้าสาระเป็นสาระจริง ๆ สอนหน้าที่พลเมือง สอนประวัติศาสตร์ สอนภูมิศาสตร์ไปเลย ซึ่งจริง ๆ ปัญหาตอนนี้คือมันผิด concept สังคมศึกษา สังคมศึกษาจริง ๆ มันเป็นศาสตร์บูรณาการเอาพวกนี้มาผสมผสานกัน ยิ่งเป็นเด็กมัธยมต้นหรือประถมยิ่งต้องบูรณาการ มัธยมปลายค่อยเกาะที่ศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งได้ เพราะมันคือคอขวดนำไปสู่อุดมศึกษาถูกไหมครับ แต่อย่างนี้มัธยม 1 2 3 ในอดีตมันจะเรียนเป็นประเทศของเรา โลกของเรา มันจะมีการใช้พื้นที่เป็นฐานในการเรียนสังคมศึกษา เรียนประวัติศาสตร์เอเชียใช้มิติเวลาเป็นฐานในการเรียนสังคมศึกษา แต่หลักสูตร 44 เป็นต้นมา ครูหลายคนไปสอนเป็นแท่ง ๆ ทีนี้มันเลยไม่บูรณาการ อย่างสมมติใจเรียนรัฐศาสตร์มา มาสอนเราก็จะรู้สึกที่เราถนัดหน้าที่พลเมือง แต่คำถามคือใจสอนประวัติศาสตร์ได้ไหม สอนได้ถูกไหม แต่เวลาไปสอนประวัติศาสตร์แกนคุณคือการเมืองการปกครองเป็นฐาน อย่างคุณไปสอนประเทศไทยสู่ความเป็นทันสมัยในสมัยรัชกาลที่ 6 แกนมันคือการเมืองถูกไหม แล้วก็ขยับไปหาสังคม วัฒนธรรม และเรื่องเศรษฐกิจอยู่ดี ไปแตะเรื่องกฎหมายว่ามันมีมิตินั้นมิตินี้อยู่ดี คือเราอาจจะมีแกนแกนให้จับไม่เหมือนกัน แต่สุดท้ายเราต้องบูรณาการอยู่ดี

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

...คือตอนนี้สังคมศึกษาคือการทำน้ำปั่นสมูทตี้ครับ ตอนนี้อยู่คุณครูสอนเป็นผลไม้จานรวมครับ มาซัดซัดเลยว่าเป็นคือมะละกอ นี่คือส้ม ให้เด็กกินไปแล้วให้เด็กไปย่อยเอาเองในหัว ซึ่งถ้าเป็นเด็กโตไม่เป็นไร เคี้ยวเข้าใจธรรมชาติของแต่ละก้อนแล้ว แต่ถ้าเป็นเด็กประถมเท่าไรเคี้ยวก็งยากเท่าไร แต่ตอนนี้ปัญหาคือเราใช้วิธีการแบกเป็นก้อน ๆ สอน แล้วก็หวังว่าเด็กจะเชื่อมโยงกัน มันเลยมีปัญหาว่าทำไมเรียนซ้ำซ้อนกัน เช่น สมัยก่อนเรียนอาเซียน ยุคอาเซียนบูม อาเซียนจะไปแตะหน้าที่พลเมืองก็ได้ อาเซียนมาบอกประวัติศาสตร์ก็ได้ อาเซียนมาอยู่ในภูมิศาสตร์ก็ได้ อาเซียนบอกเศรษฐศาสตร์ก็ได้ แต่พอคุณครูไม่เข้าใจ concept บูรณาการมันก็แยกเป็นชิ้น ๆ จริง ๆ มันเป็นหน้าที่ของครูนะในการยึดโยงให้เห็นครูไม่ค่อยเห็นด้วยกับการที่เด็ก ม.1 เรียนสังคมหลักกับครูอีกคนนึง เรียนศาสนากับคุณคณึง ประวัติศาสตร์กับคุณคณึง จริง ๆ มันควรเป็นครูคนเดียวกันที่สอนเรื่องพวกนี้เรายังเห็นว่านี่เงตอนเราเรียนสังคมหลักเรามีแกนคือ หน้าที่พลเมือง ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์อยู่นะ แต่เรื่องมันมาแตะประวัติศาสตร์เทอมต้นที่มันเป็นประวัติศาสตร์ไทยอย่างไร เทอมปลายประวัติศาสตร์สากลอย่างไร นึกออกไหม ซึ่งดีกว่านั้นคือต้องไม่จับมันแยกต้องให้มันอยู่ด้วยกัน แต่บ้านเรามันมีการเมืองงมันพยายามจะแยกศาสตร์ออกมา คนสอนประวัติศาสตร์น้อยในโรงเรียน พอแยกออกมากลายเป็นอยู่ในโลกของการเรียนประวัติศาสตร์ไปเลย ซึ่งจริงๆมันเป็นไปได้ที่จะสอนประวัติศาสตร์โดยไม่ใช้ศาสตร์อื่นมาอธิบาย แล้วเวลาเราสอนหน้าที่พลเมืองคุณก็จะสอนพัฒนาการการปกครอง คุณสอนเศรษฐศาสตร์คุณก็ต้องสอนพัฒนาการเศรษฐกิจไทย มันเป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน แต่ไปฝืนธรรมชาติจับมันแยกออกจากกันซะใหม่ อย่างเรื่องประชาธิปไตยนี่ก็เหมือนกัน คุณคิดว่ามันคือหน้าที่พลเมืองล้วน ๆ หรือ เวลาสอนเศรษฐศาสตร์มันไม่ต้องเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยหรือ ก็จะมีปัญหาที่ไม่เข้าใจเรื่องภาษีมูลค่าเพิ่มคืออะไร เข้าใจว่าภาษีคืออะไรแต่ไม่เข้าใจว่าฐานคิดคืออะไร ภาษีเงินได้มันอยู่บนฐานคิดอะไรทำไมมันถึงน้อยกว่าภาษีมูลค่าเพิ่ม ทุกคนจ่ายภาษีมูลค่าเพิ่มเท่ากัน เพราะฉะนั้นมีสิทธิพลเมืองเท่ากันไม่แตกต่างกันซะใหม่ ตอนนี้อยู่เราแยกสอนเป็นเรื่อง ๆ คนก็จะเข้าใจผิดฝาผิดตัว หรือสอนประชาธิปไตยกับศาสนา ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ส่งเสริมประชาธิปไตยจริงหรือเปล่า ในเนื้อหา ม.4 บอกว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ส่งเสริมประชาธิปไตย วิธีการอธิบายก็คือเราเท่ากัน ถ้าจะพรรษามากน้อยก็เป็นพระเท่ากัน แต่พอเอามาทำกับโครงสร้างของการบริหารอำนาจภาครัฐบ้านเราเหมือนมีศาสนจักรจะเข้ามาแทรกแซงด้วยนิ มันมีตำแหน่งสมณศักดิ์ของพระอยู่ โครงสร้างเหล่านี้มันไปทับ ตอนนี้อยู่พระไม่ได้เท่ากันแล้ว มันมีพระที่ศักดิ์สูงกว่าต่ำกว่า จะอธิบายด้วยความหมายเดิมหรือ ศาสนาพุทธไม่ได้ treat เรื่องหญิงชายเท่ากันมาก่อน เพราะมันเป็นบริบทสังคมเมื่อ 2500 กว่าปีมาก่อน เพราะฉะนั้น

ประชาธิปไตยมันเป็น concept ที่มาทีหลังด้วยซ้ำ เรากำลังเอาสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันไป ทาบกับอดีต อันนี้มันชวนถกเถียง แล้วมันไม่ได้มีคำตอบเดียว เด็กต้องเข้าใจ concept ประชาธิปไตยในระดับหนึ่งแล้วเด็กถึงมาถกเถียงได้ว่าพุทธเป็นประชาธิปไตยจริงหรือไม่ (ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยในเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2564)

กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้ควรมีคู่มือ

...ผมคิดว่า อาจจะต้องมีการทำคู่มือการเรียนการสอนของเด็ก เผยแพร่เป็นวงกว้าง สามารถใช้เป็น guideline เป็น How to ใช้ได้ แม้ว่าจะไม่เคยมีพื้นฐานก็สามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานเบื้องต้น สำหรับผู้ที่จะนำไปเริ่มในการใช้ศึกษาในหลายๆ วิชา ผมว่าวิธีมัน เข้าถึงไม่ยาก นำไปประยุกต์ใช้มันไม่ยากเลย มันไม่มีขั้นตอน พิธีรีตอง ผมคิดว่ามันมี design เป็นของตัวเอง เบื้องต้นทุกคนสามารถหยิบนำไปใช้ได้

(นักกิจกรรมทางการเมือง, กรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

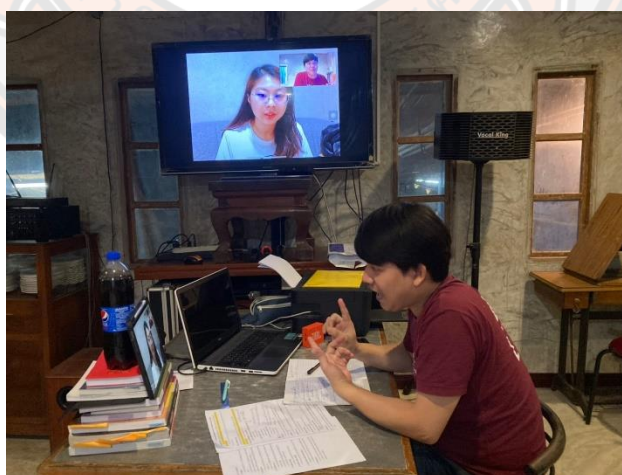
การศึกษาคือเครื่องมือทางการเมือง

เรามีความเชื่อว่าสถานศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้ เพราะฉะนั้น การศึกษาเป็นพื้นฐานในการปกครอง รัฐในหลายประเทศมักใช้ระบบการศึกษาในการครอบงำคน เพื่อให้เป็นแหล่งผลิตพลเมืองตามแนวทางที่รัฐนั้นต้องการ ถ้าการปลูกฝังนั้นเป็นไปในแนวทาง ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ประเทศนั้นก็จะได้พลเมืองที่มีคุณภาพมาพัฒนาประเทศในอนาคต แต่ถ้า การปลูกฝังนั้นทำไปเพื่อประโยชน์ให้กับกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น ประเทศก็จะได้พลเมืองที่ไม่เป็น ประชาธิปไตย มันคือการใช้สถานศึกษาในการหล่อหลอมของคนประเภทหนึ่ง มันคือ Soft Power ที่ เราถูกดูดเข้าไป ถูกซึมซับเข้าไปโดยที่เราไม่รู้ตัว โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

...สำหรับคำว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน ดิฉันคิดว่ามันมีความสัมพันธ์ มีฟังก์ชัน ในระบบสังคมอยู่ คือ 1 ฟังก์ชันคือฟิง มันสามารถปรับแต่งคน หรือปรับแต่งโครงสร้างทาง สังคมได้อันนี้คือ Grow ข้อที่ 1 ข้อที่ 2 คือการศึกษามันเป็นสถาบันชนิดหนึ่งทางสังคม เป็นสถาบันที่มีหน้าที่ Refine คน ที่ผ่านกระบวนการศึกษาไปแล้วเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ตามที่ตามที่สถาบันนั้นได้ออกแบบไว้หรือตามค่านิยมสังคม หรือรัฐนั้นได้ตั้งองค์ความรู้ไว้ ข้อที่ 3 คือการศึกษามันคือ Socialization กระบวนการขัดเกลาทางสังคม การศึกษาไม่ใช่ แค่การให้ความรู้อย่างเดียว แต่มันหลอมให้เรามีพฤติกรรมบางอย่างในด้านการดำเนินชีวิต และการใช้ชีวิตด้วย เช่น แบบวัฒนธรรมในโรงเรียนถ้าเราเห็นครู เราจะรู้สึกอีก ๆ ว่าเรา ต้องยกมือไหว้ หรือว่าต้องอะไรสักอย่างมันเป็นกระบวนการกล่อมเกลาไปในระดับหนึ่ง

self-conscious ระดับจิตสำนึกของนักเรียน มันไม่ใช่แค่ที่เราเดินไปเหมือนสถาบันกวดวิชา ได้ความรู้มา เหมือนเราซื้อมาแล้วก็เข้าไปตักตวงให้ได้มากที่สุดแล้วก็ออกไป แต่โรงเรียนในระบบมันปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ ของนักเรียนคนหนึ่งที่ผ่านมาเข้าระบบนี้ไปได้ บางคนอาจจะเปลี่ยนไปทั้งชีวิตเขาเลยก็ได้ ในสถานศึกษาดิฉันคิดว่ามันยังเป็นพื้นที่สำคัญ มันควรที่จะเป็น safe zone บางคน นักเรียนบางคนครอบครัวไม่ใช่สถานที่ safe zone ของเขา แต่การศึกษา ตัวครู บุคลากรทางการศึกษาควรเป็นฟังก์ชันหนึ่งของสังคมเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็กนักเรียนเหล่านี้ ได้แสดงความต้องการของเขา ได้บอกความรู้สึกนึกคิดของเขา ได้บอกความอินหนึ่งเดียวในชีวิตเขาออกมาให้ได้ อันนี้วัตถุประสงค์การศึกษาในระบบโรงเรียน และสุดท้ายเลยการศึกษามันควรจะเป็นโอกาส มันทำหน้าที่ในสังคมก็คือ ถ้าเราพูดแบบมาร์คซิส ถ้าเราเชื่อเรื่องสังคมนี่มันมีชนชั้น การศึกษามันควรเป็นสิ่งที่คน ๆ หนึ่งเข้าสู่ระบบแล้วสามารถเลื่อนชั้นไปได้ ไม่ว่าจะเลื่อนชั้นทางสถานะทางเศรษฐกิจ จบปริญญาตรีแล้วเรามีกงานทำหรือว่าเลื่อนชั้นทางความรู้ หรือความคิดมุมมองต่าง ๆ การศึกษามันควรเป็นที่หยิบยื่นโอกาสสำหรับคนที่เข้ามาไปสู่กระบวนการเหล่านั้น อันนี้คือฟังก์ชันของกระบวนการการศึกษาทางสังคม พอมันสามารถทำแบบนี้ได้แล้ว รัฐก็จะเล็งเห็นสิ่งที่เราพูดกันว่าเหยียด! มันเปลี่ยนพฤติกรรมคนได้ มันสามารถใช้เลื่อนชั้นได้ การศึกษามันก็เลยถูกพัฒนามาเป็นเครื่องมือทางการเมืองได้เหมือนกัน

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ภาพ 61 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3

...โดยเฉพาะรัฐไทย หรือรัฐที่อัตราค่าดัชนีค่าความประชาธิปไตยค่อนข้างต่ำ จะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการ Soft Power มาแทรกอะไรพวกเนี่ยมาใส่ในหัวของ

เยาวชน เด็ก ของคนที่เขาคิดว่าเขาจะควบคุมได้ ดังนั้นคำว่า “บุคลากร หรือว่า เยาวชน ของชาติที่พึงประสงค์ “ คำว่าพึงประสงค์อาจจะเป็นความประสงค์ของรัฐใด รัฐเขาตั้ง โจทย์ว่าต้องการประชากรอย่างไร เขาก็สร้างหลักสูตรการศึกษาแบบนั้น แล้วก็ใช้ Soft Power เหล่านั้นในการค่อยๆ ใส่มั่นลงไป อันนี้ก็เป็นปัญหาของการศึกษา ข้อ 2 มันคือเป็น Hegemony เป็นการใช้อำนาจนำ ในบางครั้งอาจจะไม่เนียนแล้วด้วยในปัจจุบันนี้ อาจจะ ไม่ใช่ Soft Power ที่เนียน ๆ เหมือนเด็กในยุค 80-90 ยังมีความรู้สึกว่ามันเนียน และด้าน ทางสังคมที่มันประโคนมาด้วยบวกกับทางโรงเรียนก็ส่งเสริมกันด้านมันด้วยก็เลยไปกันใหญ่ (ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3, มหาวิทยาลัยเมืองเก่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2564)

ผลการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย
สามารถแบ่งได้ 2 ประเด็น คือ

1. **ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์** ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ผู้วิจัยได้อามาวิเคราะห์แล้วนำไปสร้างเป็นร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

• **ขั้นที่ 1 เรียนวิชาการ จัดการเรียนการสอนใน เรื่อง ประชาธิปไตย** เน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้ลงมือปฏิบัติ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น แสดงบทบาทสมมุติในกิจกรรมการเลือกตั้ง ร่วมกิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้งท้องถิ่น เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในประเด็นทางการเมืองอย่างอิสระ เป็นต้น

ภาพ 62 สอนเนื้อหาประชาธิปไตย

ภาพ 63 สอนเนื้อหาประชาธิปไตย

ภาพ 64 ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย

ภาพ 65 ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย

ภาพ 66 แบ่งกลุ่มตามหัวข้อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย

ภาพ 67 ให้แต่ละกลุ่มสรุปบทเรียนที่ได้เรียนมาเป็นผังมโนทัศน์

ภาพ 68 ให้แต่ละกลุ่มสรุปบทเรียนที่ได้เรียนมาเป็นผังมโนทัศน์

ภาพ 69 แต่ละกลุ่มสามารถค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมได้จากแหล่งเรียนรู้ในอินเทอร์เน็ต

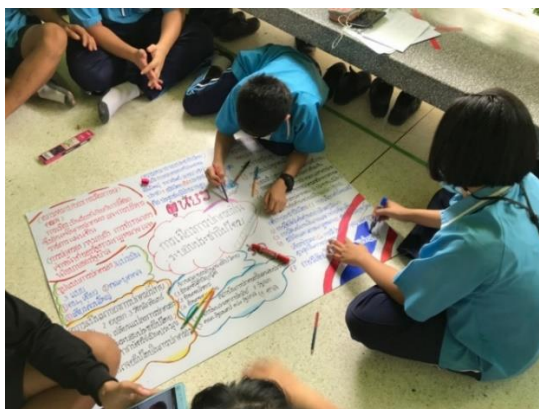

ภาพ 70 ครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการทำกิจกรรม

ภาพ 71 ครูเป็นที่ปรึกษาให้แต่ละกลุ่ม

ภาพ 72 ให้อิสระในการคิดและออกแบบชิ้นงาน

ภาพ 73 ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำชิ้นงาน

ภาพ 74 ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำชิ้นงาน

ภาพ 75 ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำชิ้นงาน

ภาพ 76 ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำชิ้นงาน

ภาพ 77 นำเสนอเนื้อหาและประเด็นสำคัญ

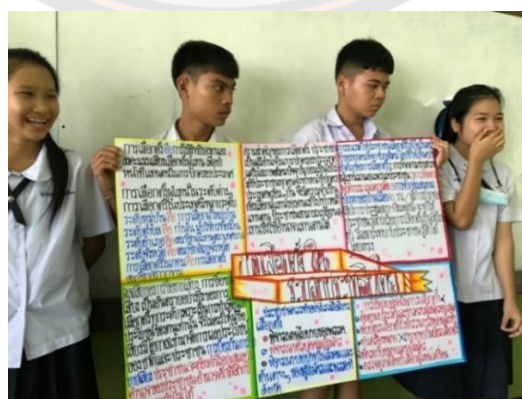

ภาพ 78 นำเสนอเนื้อหาและประเด็นสำคัญ

ภาพ 79 นำเสนอเนื้อหาและประเด็นสำคัญ

ภาพ 80 นำเสนอเนื้อหาและประเด็นสำคัญ

ภาพ 81 นำเสนอเนื้อหาและประเด็นสำคัญ

ภาพ 82 ครูอธิบายเพิ่มเติมในบางประเด็นที่ตกหล่น

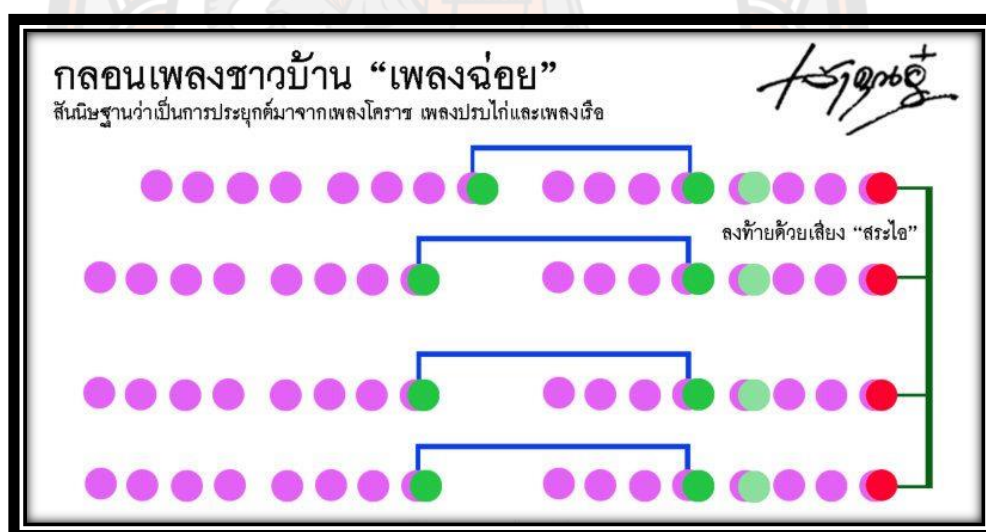

ภาพ 83 นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนกลุ่มอื่น

- ชั้นที่ 2 เรียนศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) สอนการแต่งเพลงฉ่อยเพื่อให้นักเรียนได้ใช้เป็นเครื่องมือในการสรุปทเรียนและต่อยอดความคิดสร้างสรรค์

ภาพ 84 ครูสอนฉันทลักษณ์ในการแต่งเพลงฉ่อย

ภาพ 85 โครงฉันทลักษณ์ในการแต่งเพลงฉ่อย

ภาพ 86 ครูสอนการแต่งเพลงฉ่อยโดยใช้เพลงกับข้าวเพชรฆาตเป็นแม่แบบ

ตัวอย่างเพลงฉ่อย

เฮ้ย... เรื่องฝีมือทำกับข้าวใครไม่เท่าฉัน	คนเขาเลื่องลือกันทั้งเหนือใต้
วันนี้รวมกลุ่ม กันทั้งหนุ่มสาว	ทั้งอาหารหวานคาว ทำไว้
ไม่ต้องลงขันกินกันเถิด	วันนี้เป็นงานวันเกิดหนอไม่เป็นไร
ขอเชิญลิ้มรสเข้ามาทดลอง	ว่าฝีมือของน้องเด็ดแค่ไหน
ผัดเผ็ดแมวตำตั้มยำข้าง	เฮี้ยแกงจืดเนื้อค่างกับกอไผ่
ลู่อี้ค่างคกจิ้งจกปิ้ง	ทั้งตุ๋กแกผักขิงลึงยัดไส้
ลูกปิ่นแกงส้มรสกลมกล่อม	เกาเหลาลูกบอมบใส่หอมหัวใหญ่
ซ็อนผัดพะเนงชะแลงเปรี้ยวหวาน	กระบองทอดมัน หัวหวานชุบไข่
ชุบไข่ ใส่ลูกกระเบิดใส่ใบบัวบก	สระหมั่นมีดพก ห่อหมกปิ่นใหญ่
ของหวานก็มีรสดีเด่น	นั่นคือฮีโร่แซ่เย็นเสียวจนแสบไส้
ตะพุดหวานกรอบจอบแซ่ฮ่อม	ถ้าไม่เชื่อก็ชิมจะติดใจ
ทั้งต้นตาลเชื่อม ต้นกล้วยฉาบ	แกงบวชอีดาบฉันก็ทำได้
มะพร้าวหรือก็ใส่ กันไปทั้งเปลือก	กินแล้วตาเหลือกพากันหลงไหล
เชิญตามสบาย เอะ ๆ หายห่วง	กินแล้วท้องร่วงกันทุกราย (เฮ้ชา)

ภาพ 87 เนื้อเพลงกับข้าวเพชรฆาต (ผู้แต่ง ครูจิว พิจิตร ชับร้อง ขวัญจิต ศรีประจันต์)

ภาพ 88 ให้นักเรียนแต่ละคนทดลองแต่งเพลงฉ่อยแบบง่ายๆ

ภาพ 89 ครูคอยแนะแนวทางในการทดลองแต่งเพลงฉ่อย

ภาพ 90 ฝึกให้นักเรียนร้องตาม

• **ขั้นที่ 3 การบูรณาการการเรียนรู้** โดยบูรณาการระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย และศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) เน้นยกตัวอย่างการใช้เพลงฉ่อยจากสื่อออนไลน์ที่มีการบูรณาการกับเนื้อหาต่างๆ ที่หลากหลาย เช่น ฉ่อยการละคร ฉ่อยถามตอบ ฉ่อยนักการเมืองหาเสียง ฉ่อยกับเพลงแร็ป เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้นำเอาไปประยุกต์ใช้กับการสรุปทเรียนเรื่องประชาธิปไตย

ภาพ 91 สอนให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้เรื่องประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อย

ภาพ 92 ให้ผู้เรียนดูตัวอย่างเพลงฉ่อยประยุกต์ที่แต่งจากเรื่องราวต่างๆ ที่น่าสนใจในสังคม

• **ขั้นที่ 4 การประยุกต์ใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์** นักเรียนใช้ความรู้และประสบการณ์ได้เรียนมาตกผลึกความรู้เรื่องประชาธิปไตยแล้วนำมาประยุกต์และสร้างสรรค์แต่งเป็นเพลงฉ่อยที่สอดแทรกเนื้อหาประชาธิปไตย ขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดทักษะการคิด การวิเคราะห์ เพื่อนำความคิดสร้างสรรค์มาต่อยอดเพื่อสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรม

ภาพ 93 ยกตัวอย่างการใช้เนื้อหาประชาธิปไตยมาแต่งเพลงฉ่อย

ภาพ 94 ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันแต่งเพลงฉ่อยในการสรุปเนื้อหาจากที่ได้เรียนมา

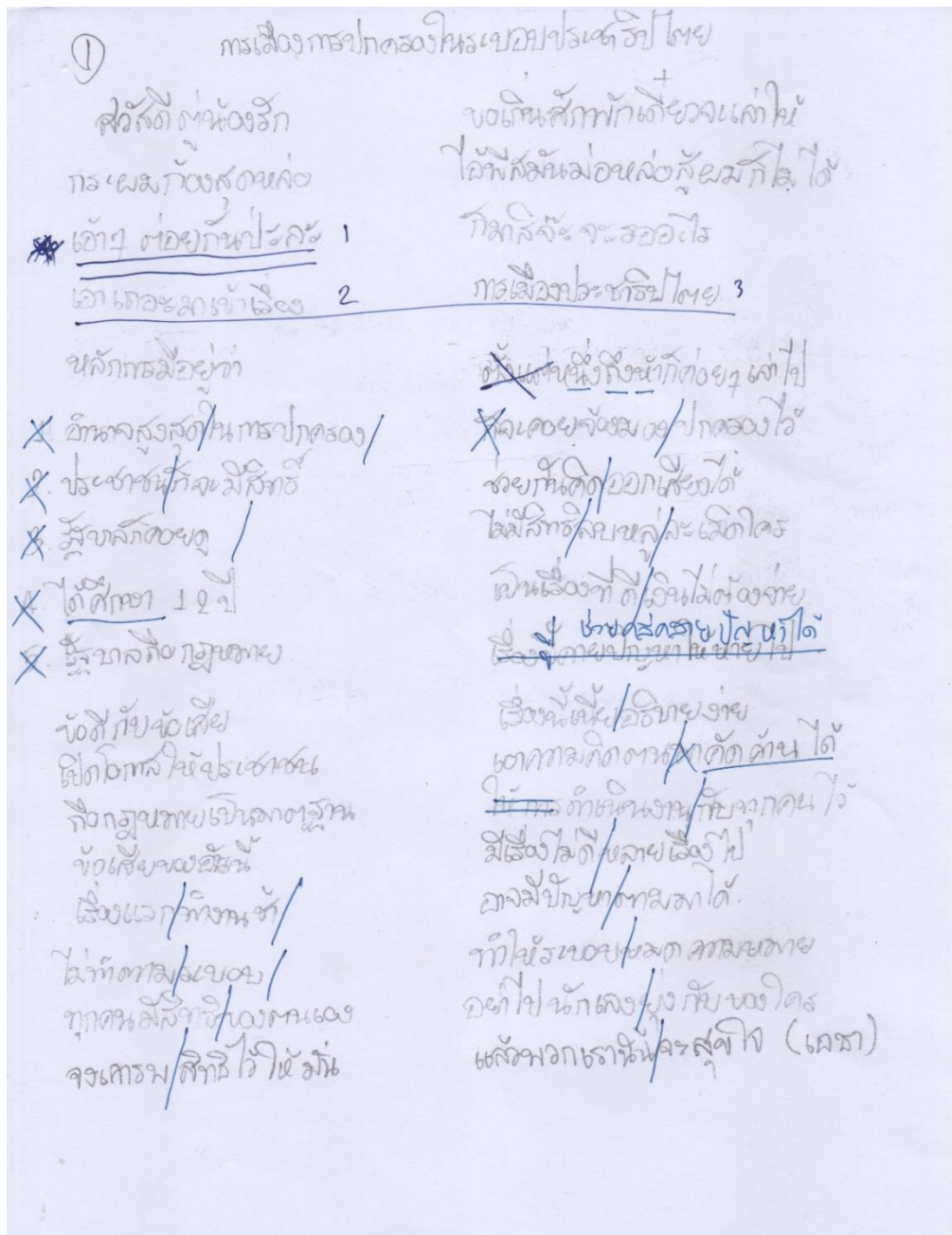

ภาพ 95 นักเรียนมีอิสระทางความคิดอย่างสร้างสรรค์และถ่ายทอดผ่านเพลงฉ่อย

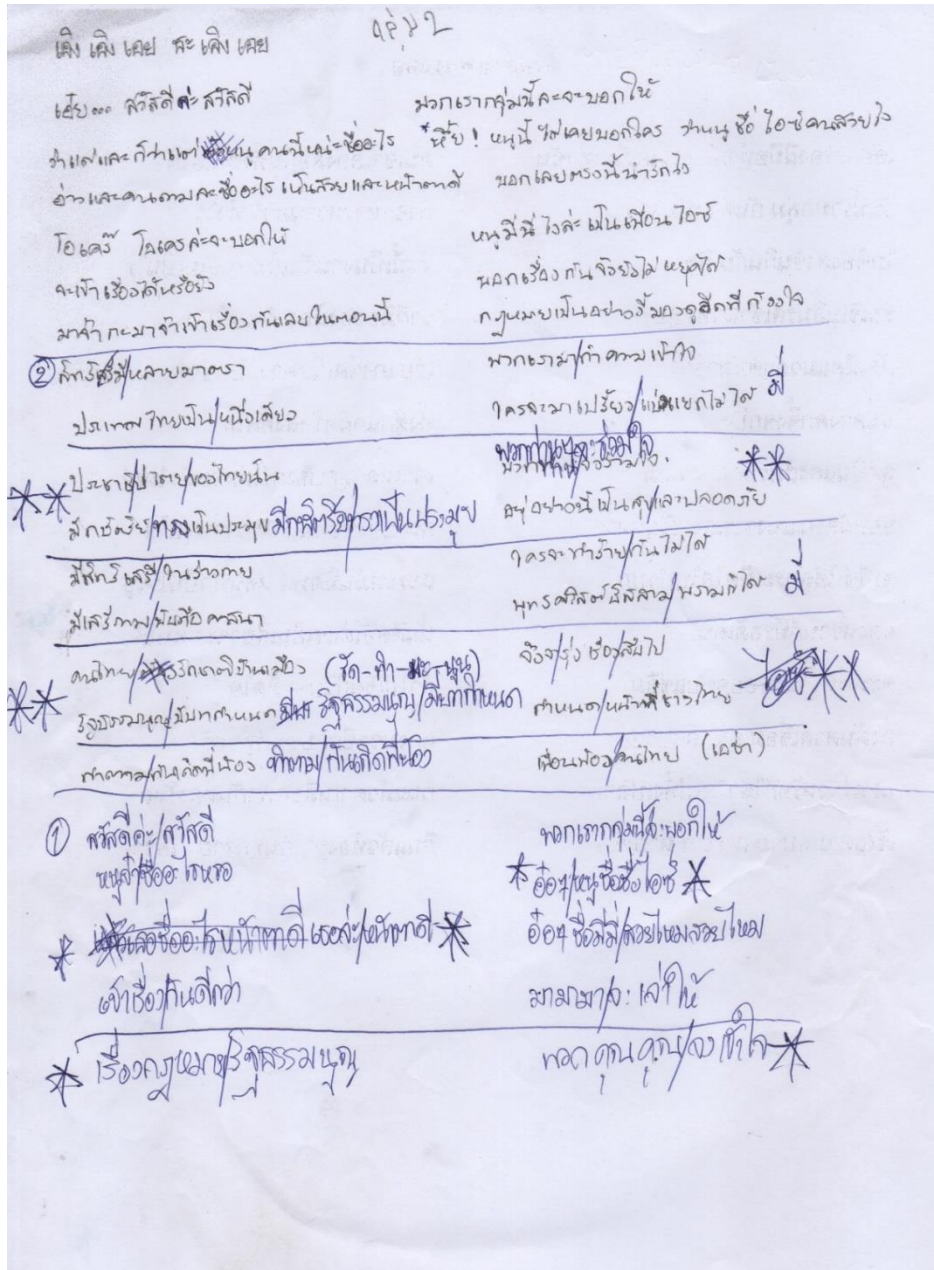

ภาพ 96 ครูช่วยปรับแก้เนื้อหาให้เหมาะสม

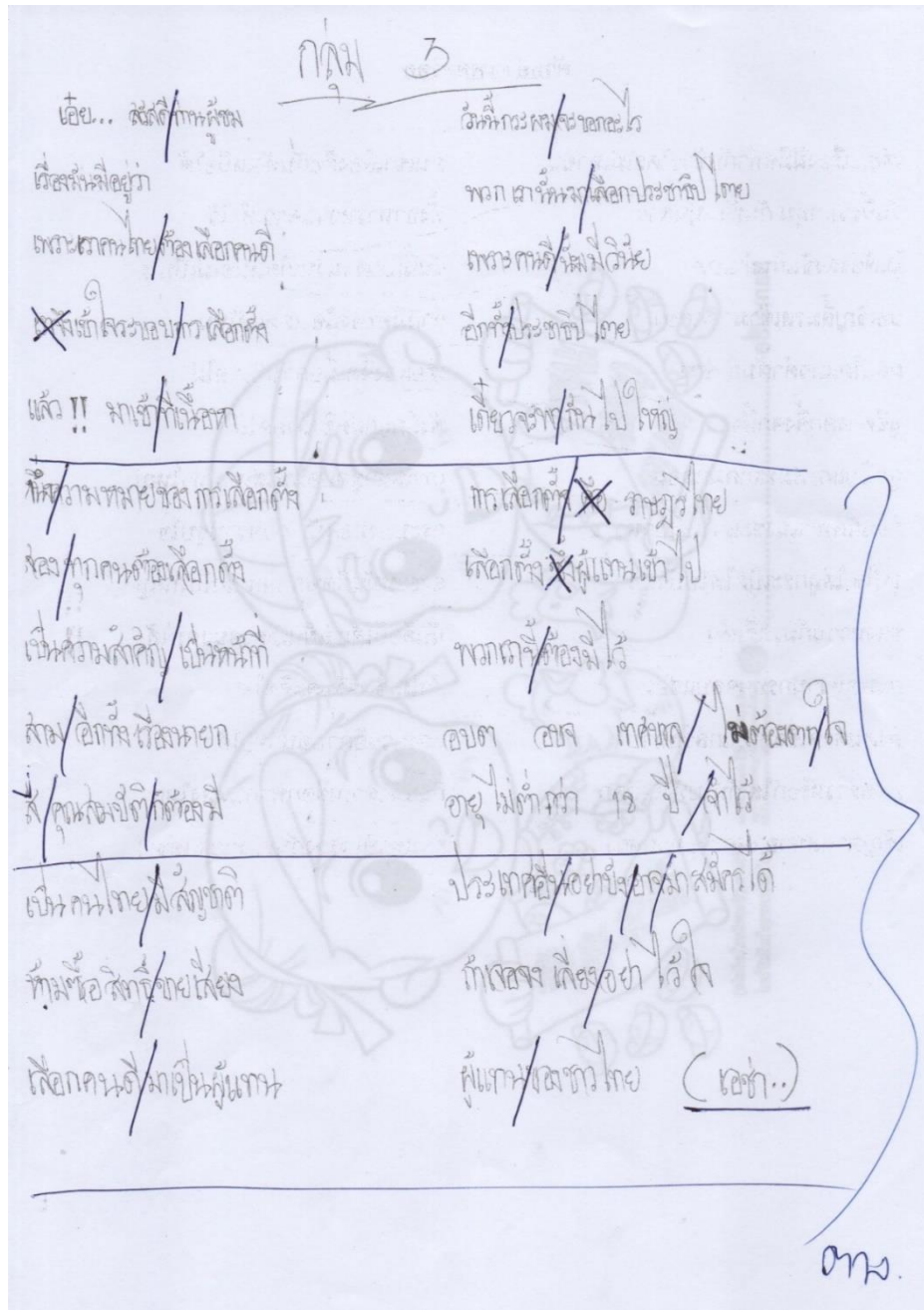

ภาพ 97 การสรุปเนื้อหาประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยของนักเรียน
กลุ่มที่ 1 การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

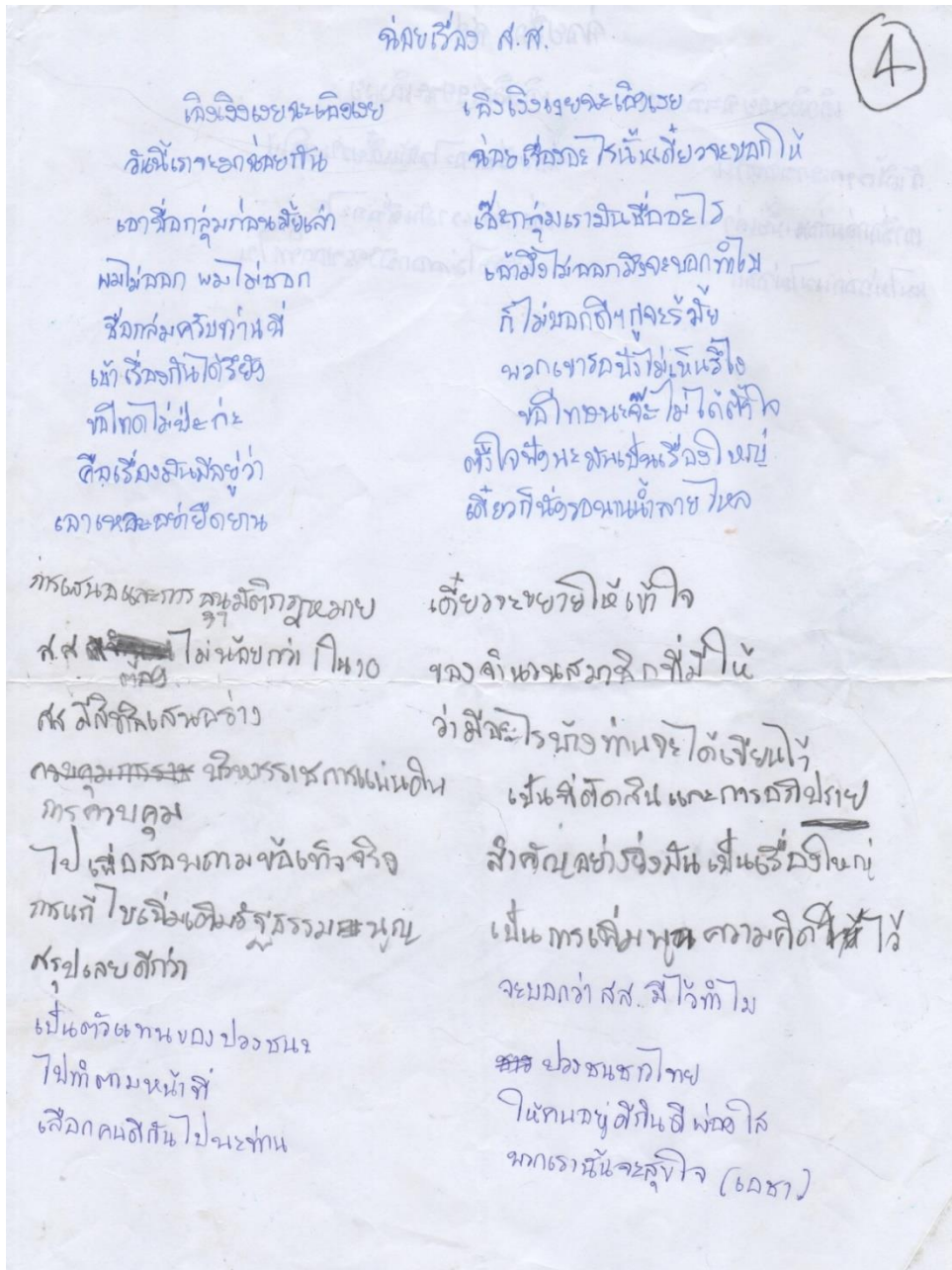

ภาพ 98 การสรุปเนื้อหาประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยของนักเรียน
กลุ่มที่ 2 กฎหมายรัฐธรรมนูญเบื้องต้น

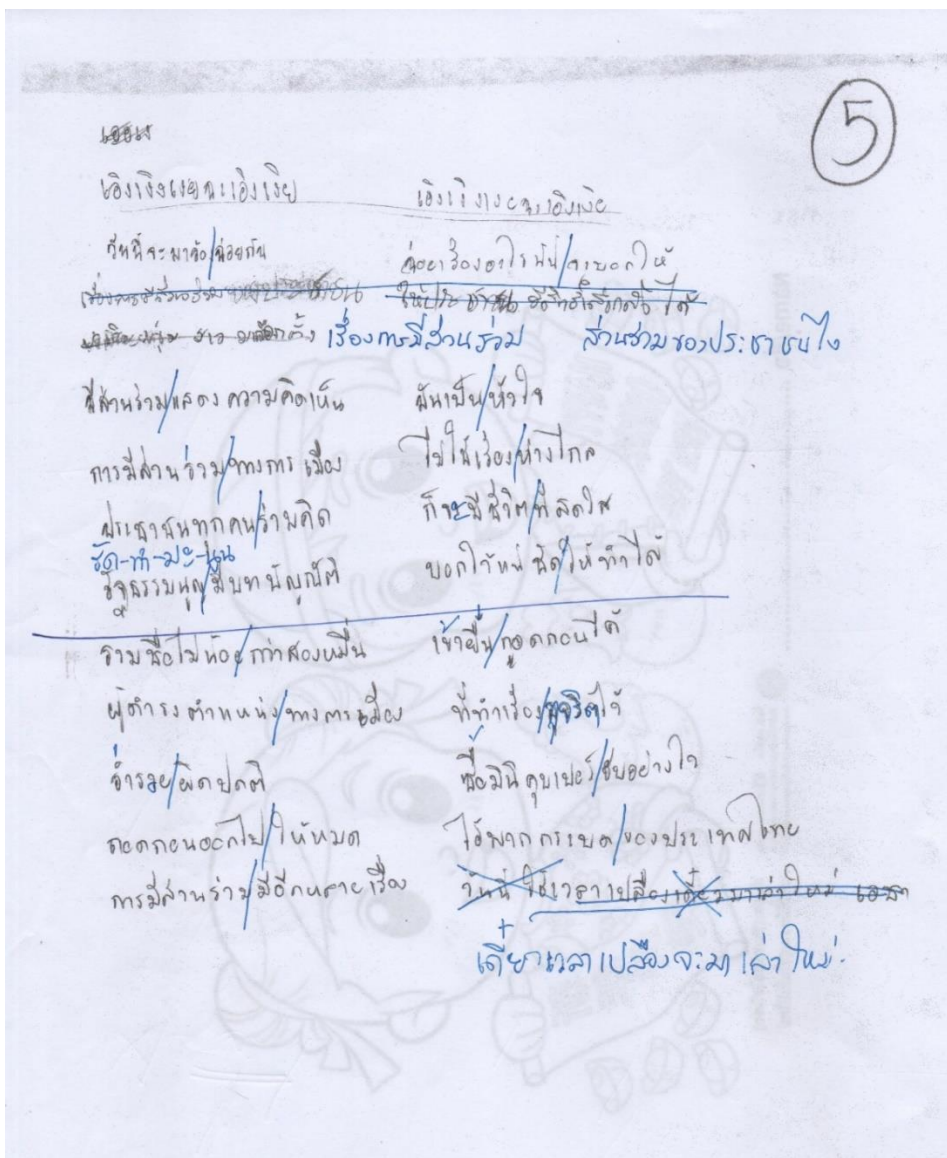

ภาพ 99 การสรุปเนื้อหาประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยของนักเรียน
กลุ่มที่ 3 การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย

ภาพ 100 การสรุปเนื้อหาประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยของนักเรียน
 กลุ่มที่ 4 บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)

ภาพ 101 การสรุปเนื้อหาประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยของนักเรียน
กลุ่มที่ 5 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

• **ชั้นที่ 5 นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้** จัดเป็นกิจกรรม "ฉ่อยประชันทันโลก" โดยใช้เพลงฉ่อยเป็นพื้นฐานของการนำเสนอ แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งการแสดงผลงานนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ที่ถ่ายทอดผ่านเพลงฉ่อย ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระประชาธิปไตยของผู้เรียน ความสุขสนุกสนาน และรอยยิ้มที่แสดงออกระหว่างการนำเสนอ

ภาพ 102 นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอความรู้ประชาธิปไตยผ่านเพลง

ภาพ 103 นำเสนอผลงานที่สร้างสรรค์ผ่านเพลงฉ่อย

ภาพ 104 ครูช่วยคอมเมนต์ในแต่ละกลุ่ม

ภาพ 105 นำเสนอผลงานที่สร้างสรรค์ผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างเข้าใจ

ภาพ 106 นำเสนอผลงานที่สร้างสรรค์ผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างสนุกสนาน

• **ขั้นที่ 6 วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้** โดยใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ด้วยแบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย เป็นเครื่องมือการวัดผลที่หลากหลายและรอบด้าน เช่น วัดจากการสังเกตพฤติกรรม วัดจากการทำงานเป็นทีม วัดจากผลงานที่นำเสนอ วัดจากการตอบคำถาม เป็นต้น แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

2. ผลจากการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ด้วยแบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย และการสนทนากลุ่มกับผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ พบว่า นักเรียนมีความรู้ความสามารถเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

• **ด้านความรู้ (Knowledge)** จากผลงานเพลงฉ่อยประชาธิปไตยที่นักเรียนได้แต่งเพื่อสรุปบทเรียนและนำเสนอ นั้น สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยมากขึ้น เนื่องจากการที่จะสรุปบทเรียนได้นั้นผู้เรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งกับเรื่องที่ได้เรียนมา และยังต้องถ่ายทอดมาในรูปแบบของเพลงฉ่อยที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์เป็นอย่างมาก ต้องเข้าใจในพื้นฐานการแต่งเพลงฉ่อย และสามารถนำทั้งสองส่วนมาบูรณาการกันได้อย่างเป็นรูปธรรมทำให้ผู้เรียนมีความรู้เรื่องประชาธิปไตยมากขึ้น โดยนักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ให้สัมภาษณ์มีความเห็นดังนี้

...ดีนะครับ เพราะว่าเป็นการสอนนี่แปลกใหม่ดีทำให้ผมรู้เรื่องรัฐธรรมนูญ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยอะไรพวกนี้ด้วยนะครับ เพลงฉ่อยช่วยให้ผมมีความรู้ความจำในเนื้อหาที่เรียนเพิ่มมากขึ้น เหมือนการสรุปใจความสำคัญเป็นทำนองที่ทำให้เราจำง่ายขึ้น เหมือนสรุปเนื้อหาสาระแบบย่อให้เข้าใจความแบบกะทัดรัด และเพลงฉ่อยก็แต่งไม่ยาก ร้องไม่ยาก คิดว่าง่ายกว่าการแต่งกลอนแปดของวิชาภาษาไทยอีก เอามาบูรณาการกับเนื้อหาก็น่าสนใจดีครับ

(นักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์, จังหวัดสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มีนาคม

2564)

ในบทเพลงฉ่อยจะมีบังคับสัมผัสระหว่างวรรคของเพลงทำช่วยจดจำเนื้อหาสาระที่แต่งผ่านเพลงได้ หรือในแต่ละวรรคของเพลงจะช่วยอธิบายความหมายโดยสรุปของการบรรยายที่เยอะๆ ได้ ตัวอย่างจากส่วนหนึ่งของบทเพลงฉ่อยเรื่อง “กฎหมายรัฐธรรมนูญเบื้องต้น” ที่ผู้เรียนแต่งขึ้นเพื่อสรุปเนื้อหาและนำเสนอหน้าชั้นเรียน ดังนี้

“.....เรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญ	พวกคุณคุณจงเข้าใจ
สิทธิมีหลายมาตรา	พวกเรามาทำความเข้าใจ
ประเทศไทยเป็นหนึ่งเดียว	ใครจะมาเปรียบแบ่งแยกไม่ได้
ประชาธิปไตยของไทยนั้น	พวกท่านจงร่วมใจ
มีกษัตริย์ทรงเป็นประมุข	อยู่อย่างมีความสุขและปลอดภัย
มีสิทธิ เสรี ในร่างกาย	ใครจะทำร้ายกันก็ไม่ได้
มีเสรีภาพนับถือศาสนา	พุทธ คริสต์ หรือว่า อิสลาม พราหมณ์ก็ได้
รัฐธรรมนูญมีบทกำหนด	กำหนดหน้าที่ชาวไทย
ทำตามกันเถิดพี่น้อง	เพื่อนพ้องคนไทย.....”

จะเห็นได้ว่าจากตัวอย่างข้างต้น เป็นบทเพลงฉ่อยเพียงไม่กี่บรรทัดก็สามารถอธิบายความหมาย หลักการ เนื้อหาสาระ ของเรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญเบื้องต้นที่มีเนื้อหาเยอะให้ดูกระชับและเข้าใจง่ายขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการของประชาธิปไตยได้อย่างมาก ถือเป็น การบูรณาการอย่างสร้างสรรค์ และการเรียนในรูปแบบนี้ช่วยให้นักเรียนสนใจเรียน จดจ่ออยู่กับสิ่งที่ตนเองทำ ได้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่ม ทุกคนมีส่วนร่วมในการผลิตชิ้นงาน ทุกคนมีความกระตือรือร้นในการเรียน บรรยากาศในห้องผ่อนคลายเพราะครูไม่ได้มีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะหรือศูนย์กลางการเรียนรู้ แต่ทำตัวเป็นผู้ให้คำแนะนำในแนวทางที่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนมีอิสระทางความคิดสามารถนำเนื้อหาที่เรียนไปแต่งเป็นเพลงได้

• **ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice)** จากการนำเสนอผลงานและสังเกต ระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ได้ลงมือทำ ได้ลอง ผิดลองถูก ร่วมกันกับเพื่อนๆ ในชั้นเรียน อีกทั้งยังได้ร่วมคิดวิเคราะห์ให้ประเด็นต่างๆ ของบทเรียนที่ ได้รับมอบหมาย และช่วยกันสร้างองค์ความรู้ใหม่อย่างสร้างสรรค์และเป็นรูปธรรมผ่านเพลงฉ่อย ให้ผู้เรียนได้ต่อยอดความรู้ใหม่ๆ ได้ประยุกต์ใช้ประสบการณ์และความรู้ที่ได้เรียนมาสร้างชิ้นงานของ ตัวเองและถ่ายทอดผ่านการนำเสนอในรูปแบบของตนเองหน้าชั้นเรียน พร้อมทั้งได้เรียนรู้ร่วมกันกับ กลุ่มอื่นๆ ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยในสถานศึกษาให้กับเยาวชนได้เป็นอย่างดี โดยนักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ให้สัมภาษณ์มีความเห็นดังนี้

...เรียนแบบปกติทั่วไปตอนแบ่งกลุ่มเพื่อนก็จะไม่ค่อยเข้ากลุ่มค่ะ ทำกันอยู่ไม่กี่คน แต่พอได้เรียนกับครูแบบมีเพลงฉ่อยมาสอนด้วย เพื่อนในกลุ่มทุกคนได้ช่วยกันทำงาน ช่วยกันคิดสร้างชิ้นงาน ทุกคนได้มีส่วนร่วม ไม่ต้องมาทำใบงานย่อยๆ เยอะๆ เหมือนตอน

เรียนแบบเมื่อก่อน การเรียนก็สนุกสนานไม่เครียด การพีชเชนทำงานด้วยเพลงฉ่อยเป็นการสรุปรูปเนื้อหาต่างๆ ทำให้เราเข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น และได้เรียนรู้จากกลุ่มอื่นๆ ที่นำเสนอมาด้วยค่ะ

(นักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์, จังหวัดสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2564)

จากความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านเพลงฉ่อยของผู้เรียน ตัวอย่างจากส่วนหนึ่งของบทเพลงฉ่อยเรื่อง “การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย” ที่ผู้เรียนแต่งขึ้นเพื่อสรุปเนื้อหาและนำเสนอหน้าชั้นเรียน ดังนี้

“...เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครอง	จะคอยปกป้องพี่น้องชาวไทย (1)
ประชาชนก็จะมีสิทธิ์	ช่วยกันคิดออกเสียงได้ (2)
รัฐบาลก็คอยดูแล	ไม่มีสิทธิลบลู่ละเมินใคร (3)
ศึกษาฟรี 12 ปี	เป็นเรื่องที่ดีเงินไม่ต้องจ่าย (4)
ถือกฎหมายเป็นมาตรฐาน	ดำเนินการกับทุกคนได้ (5)
จงเคารพสิทธิ์ไว้ให้มัน	แล้วพวกเรานั้นจะสุขใจ.....” (6)

สามารถอธิบายได้ว่า สัมผัสของกลอนบทที่ 1 วรรคหน้าคือคำว่า “ครอง” จะสัมผัสกับวรรคถัดไปคือคำว่า “ป้อง” ซึ่งเป็นการสัมผัสกันด้วยตัวสะกด แม่กง ผสมกับ สระออ นั่นเอง เมื่อวรรคแรกสะกดด้วยสระอะไรและตามด้วยตัวกดอะไร วรรคถัดไปก็ใช้หลักการเดียวกัน เป็นอย่างนี้ไปทุกบท และเพลงฉ่อยส่วนใหญ่จะบังคับคำกลอนไฉนเป็นคำที่ลงเสียง ไอ ไอ อัย อาย จากตัวอย่างคือคำว่า “ไทย” “ได้” “ใคร” “จ่าย” “ได้” “ใจ” ลงท้ายแบบนี้จนจบเพลง จะเห็นได้ว่าจากตัวอย่างข้างต้นนักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาประชาธิปไตยจากที่ได้เรียนมาจนตกตะกอนความรู้และนำมาแต่งเพลงฉ่อย สามารถบูรณาการออกมาผ่านเพลงได้อย่างเป็นรูปธรรมและสร้างสรรค์

• **ด้านเจตคติหรือคุณลักษณะ (Attitude)** จากการสังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์ผู้เรียนการเรียนในกระบวนการนี้ พบว่า บรรยากาศของการเรียนสนุกสนาน ผ่อนคลาย ผู้เรียนกล้าแสดงออก ทำให้การรับรู้ทางวิชาการในเรื่องประชาธิปไตยดีขึ้น เป็นส่วนช่วยส่งเสริมสร้างความตระหนักรู้เรื่องการเมืองให้กับผู้เรียนได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยสร้างพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยที่จะไปพัฒนาประเทศชาติในอนาคต โดยนักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ให้สัมภาษณ์มีความเห็นดังนี้

...การเรียนแบบนี้ดีกว่าการสอนของครูแบบปกตินะค่ะ เพราะว่ามีการใช้เพลงฉ่อย
 มันช่วยให้การเรียนนั้นไม่น่าเบื่อ สนุกสนานเฮฮาดีค่ะ ทำให้ทุกคนหันมาสนใจการเรียนมาก
 ขึ้นค่ะ ทุกคนได้มีส่วนร่วมได้แสดงออก หนูชอบการเรียนแบบนี้มากกว่า การเรียนแบบเก่า
 มันเครียด เน้นแต่เนื้อหา ไม่ค่อยมีกิจกรรมให้ทำเท่าไร
 (นักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์, จังหวัดสุโขทัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 23 มีนาคม
 2564)

ตาราง 6 ความสอดคล้องของแนวคิดการจัดการเรียนรู้ของบลูมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิง
 สร้างสรรค์

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ของบลูม	ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ เชิงสร้างสรรค์	ผลการจัดการเรียนรู้เชิง สร้างสรรค์
<p>ขั้นที่ 1 ความรู้ความจำ จะสอนใน ลักษณะของการบรรยายเนื้อหาให้ เห็นภาพรวมของเนื้อเรื่องที่สอนวลี หรือประโยคไหนมีความสำคัญก็จะ ให้ขีดเส้นใต้และจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น มีการอธิบายขยายความให้ ความสำคัญกับสิ่งที่พูดเพื่อให้ ผู้เรียนจดจำได้ดีและนาน เนื้อหาที่ เกี่ยวกับความรู้ความจำ เช่น ความหมาย ความสำคัญของ ประชาธิปไตย จำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โครงสร้างของเพลงฉ่อย</p>	<p>ขั้นที่ 1 เรียนวิชาการ ในขั้นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของบลูมในขั้น ที่ 1-5 เรียนเนื้อหาประชาธิปไตย 5 เรื่อง 1.การเมืองการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย 2.กฎหมายรัฐธรรมนูญเบื้องต้น 3.การเลือกตั้งในระบอบ ประชาธิปไตย 4.บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร 5. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชน</p>	<p>1) ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการ ทำงานและแสดงความคิดเห็นซึ่ง เป็นหลักการพื้นฐานของ ประชาธิปไตย 2) ผู้เรียนรู้และเข้าใจความหมาย ของหลักการประชาธิปไตยขั้น พื้นฐาน</p>
<p>ขั้นที่ 2 ความเข้าใจ จะสอนโดย ให้ผู้เรียนสรุปความรู้ลงฝั่งความคิด ตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มนั้นได้รับ โดยให้นักเรียนนั้นสรุปประเด็น สำคัญของหัวข้อแล้วแบ่งออกเป็น กลุ่มๆ เพื่อทำความเข้าใจและ เชื่อมโยงประเด็นต่างๆ ให้ได้ เนื้อหาที่ต้องอาศัยความเข้าใจ เช่น</p>	<p>ขั้นที่ 2 เรียนศิลปวัฒนธรรมเพลง พื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในขั้นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของบลูมในขั้น ที่ 1-5 เรียนเนื้อหา 4 เรื่อง ดังนี้ 1. ประวัติความเป็นมาของเพลง ฉ่อย 2. ลักษณะของเพลงฉ่อย</p>	<p>3) ผู้เรียนสามารถสร้างชิ้นงานใน การนำเสนอโดยใช้ความรู้เรื่อง ประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยได้ อย่างเป็นรูปธรรมและ สร้างสรรค์</p>

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ของบลูม	ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ เชิงสร้างสรรค์	ผลการจัดการเรียนรู้เชิง สร้างสรรค์
สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพของประชาชน ชาวไทย เนื้อหาสาระในบทเพลง ฉ่อย ความหมายของเพลงที่จะ สื่อสารออกมา	3. องค์ประกอบของการแต่งเพลง 4. องค์ประกอบของการเล่นเพลง	
<p>ขั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้ จะสอนโดย ยกตัวอย่างเหตุการณ์บ้านเมืองใน ปัจจุบัน เชื่อมโยงให้เข้ากับเนื้อหา ประชาธิปไตยและ ตั้งคำถาม เพื่อให้นักเรียนลองแก้สถานการณ์ ฝึกให้นักเรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ ที่ได้ไปแก้ปัญหา หรือยกตัวอย่าง สถานการณ์ผ่านการแต่งเพลงฉ่อย เพื่อสะท้อนประสบการณ์ และ ความรู้ของนักเรียน เนื้อหาที่ต้อง นำไปประยุกต์ใช้ เช่น การดำรงตน ในสังคมประชาธิปไตย สามารถนำ เนื้อหาจากบทเรียนมาสรุปและแต่ง เป็นเพลงฉ่อยเพื่อสื่อสารออกไปให้ คนฟังเข้าใจได้</p>	<p>ขั้นที่ 3 บูรณาการการเรียนรู้ ในขั้นนี้สอดคล้องกับแนวคิด ของบลูมในขั้นที่ 1-6 เน้นให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้ เรื่องประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยให้ อย่างสร้างสรรค์ โดยยกตัวอย่าง การบูรณาการเพลงฉ่อยกับเนื้อหา เรื่องต่างๆ ให้ผู้เรียนดูจาก Youtube และเป็นแนวทางให้กับ ผู้เรียนไปสร้างชิ้นงาน เช่น ฉ่อย เป็นละคร ฉ่อยพลเมืองดี ฉ่อยถาม ตอบ ฉ่อยกับเพลงแร็ป เป็นต้น</p>	4) ผู้เรียนมีความสนใจในการ เรียนเรื่องประชาธิปไตยเพิ่มมาก ขึ้น
<p>ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ ใช้กรณีศึกษาที่ เกี่ยวกับเรื่องประชาธิปไตย นำมา ให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์ แยกแยะประเด็นสำคัญของเนื้อหา สรุปออกมาว่ามีประเด็นที่ น่าสนใจและเกี่ยวข้อง ในส่วนของ เพลงฉ่อยก็ให้วิเคราะห์เนื้อหา ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อ ที่ต้องนำเสนอ เพื่อถ่วงถ่วงเอา เฉพาะใจความสำคัญมาแต่งเป็น เพลงฉ่อยเพื่อถ่ายทอดในการ นำเสนอหน้าชั้นเรียนต่อไป</p>	<p>ขั้นที่ 4 การประยุกต์ใช้ความรู้ อย่างสร้างสรรค์ ในขั้นนี้สอดคล้อง กับแนวคิดของบลูมในขั้นที่ 1-6 นักเรียนใช้ความรู้และ ประสบการณ์ได้เรียนมาตกผลึก ความรู้เรื่องประชาธิปไตยแล้ว นำมาประยุกต์และสร้างสรรค์แต่ง เป็นเพลงฉ่อยที่สอดแทรกเนื้อหา ประชาธิปไตย</p>	

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ของบลูม	ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ เชิงสร้างสรรค์	ผลการจัดการเรียนรู้เชิง สร้างสรรค์
<p>ขั้นที่ 5 ประเมินค่า สอนโดยตั้งคำถามเชิงสร้างสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มได้เผชิญ และร่วมกันคิดแก้ปัญหาจะช่วยให้คิดและตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม เช่น เรื่องการใช้ดุลยพินิจในการเลือกตั้งทำไมต้องเลือกตั้ง ถ้าไม่เลือกตั้งจะเกิดอะไรขึ้น ควรมีการเลือกตั้งหรือไม่ และในส่วนของเพลงฉ่อยผู้เรียนต้องสามารถปรับปรุงแก้ไขการแต่งเพลงได้ มีการประเมินค่าของเนื้อหาว่าเหมาะสมหรือเกี่ยวข้องกับหัวข้อหรือไม่อย่างไรแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นได้</p>	<p>ขั้นที่ 5 นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในขั้นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของบลูมในขั้นที่ 1-6 จัดเป็นกิจกรรม "ฉ่อยประชันทันโลก" โดยใช้เพลงฉ่อยเป็นพื้นฐานของการนำเสนอ แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งการแสดงผลงานนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ที่ถ่ายทอดผ่านเพลงฉ่อย ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระประชาธิปไตยของผู้เรียน ความสุขสนุกสนาน และรอยยิ้มที่แสดงออกระหว่างการนำเสนอ</p>	
<p>ขั้นที่ 6 คิดสร้างสรรค์ คือการที่ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้เรื่องเพลงฉ่อยและประชาธิปไตยมาบูรณาการและสร้างสรรค์ผลงานของตัวเองออกมาได้เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชนเป็นประโยชน์ต่อผู้ชมผู้ฟัง เป็นการใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมามาประยุกต์ใช้ในการสร้างชิ้นงานช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น</p>	<p>ขั้นที่ 6 วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้การประเมินตามสภาพจริง ด้วยแบบประเมินผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย เป็นเครื่องมือการวัดผลที่หลากหลายและรอบด้าน เช่น วัดจากการสังเกตพฤติกรรม วัดจากการทำงานเป็นทีม วัดจากผลงานที่นำเสนอ วัดจากการตอบคำถาม เป็นต้น</p>	

จากตาราง 6 พบว่า ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในแต่ละขั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ของบลูมที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยอย่างสร้างสรรค์ การสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการ

เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ในด้านของ ความรู้ ทักษะและการปฏิบัติ ตลอดจนคุณลักษณะ ของผู้เรียนมีความเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพ ปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนสังคม เรื่อง ประชาธิปไตย ที่ได้เคยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์มา ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปเปรียบเทียบกับผู้เรียนที่ผ่านการเรียนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ทำให้เห็นว่าผู้เรียนมีทักษะที่พัฒนาขึ้นในทุกด้าน โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

- 1) ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงานและแสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของ ประชาธิปไตย
- 2) ผู้เรียนรู้และเข้าใจความหมายของหลักการประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน
- 3) ผู้เรียนสามารถสร้างชิ้นงานในการนำเสนอโดยใช้ความรู้เรื่องประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อย ได้อย่างเป็นรูปธรรมและสร้างสรรค์
- 4) ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนเรื่องประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัย เรื่อง กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย (Creative learning management process by integrating local art and culture learning (Choi folk song) with democracy subject of social studies) มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพ ปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย 2) เพื่อสร้างกระบวนการ จัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชา สังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย สำหรับประโยชน์ของงานวิจัยคือ 1) นักเรียนได้นวัตกรรมการสร้าง องค์ความรู้ เรื่อง ประชาธิปไตย ผ่านการกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการ เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย 2) นักเรียนมี ความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 3) ครูผู้สอนสามารถใช้ กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาและวิชา อื่นๆ ได้ 4) สถานศึกษาได้แนวทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการ เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล (Informants) โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ (Purposive Sampling) ซึ่งได้ระบุ คุณลักษณะของบุคคลในกลุ่มที่ต้องการศึกษาไว้เพื่อเป็นเกณฑ์ในการเลือก โดยมีขอบเขตของการวิจัย ในด้านเนื้อหา คือ

1) ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาใน 7 ประเด็นดังนี้ 1.1) ด้านผู้สอน 1.2) ด้านผู้เรียน 1.3) ด้านเนื้อหาสาระวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย 1.4) ด้านสื่อการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย 1.5) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย 1.6) ปัญหาในการ จัดการเรียนการสอน 1.7) บริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบเขตด้านพื้นที่ในการรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 โรงเรียน 3 บริบท คือ 1) โรงเรียนจ่านกร้อง พิษณุโลก 2) โรงเรียนศิลาจารย์พัฒนา กรุงเทพมหานคร 3) โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์) สุโขทัย โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล หลักเรื่อง สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย คือ 1)

ครูผู้สอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตัวแทนโรงเรียนละ 1 คน รวมเป็น 3 คน 2) ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนนักเรียน 10 คน ต่อโรงเรียน รวม 30 คน

2) การสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาใน 7 ประเด็นดังนี้ 2.1) ด้านผู้สอนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 2.2) ด้านผู้เรียนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 2.3) ด้านเนื้อหาสาระศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) บูรณาการในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย 2.4) ด้านสื่อการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) บูรณาการในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย 2.5) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) บูรณาการในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย 2.6) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) บูรณาการในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย และ 2.7) บริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ 1) นักเรียน (ช่วงประเมินผลการเรียนรู้) 2) ครูผู้สอนเพลงพื้นบ้าน จำนวน 2 ท่าน คือ ครูศรีอัมพร ประทุมพันธ์, ครูชำเลียง มณีวงษ์ 3) ศิลปินเพลงพื้นบ้าน จำนวน 2 ท่าน คือ แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์, พ่อโกมินทร์ พูลเขตร์กิจ 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน จำนวน 1 ท่าน คือ 9. ผศ.โอฬาร รัตน-ภักดี 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา 1 ท่าน คือ ผศ.อรุณพล อนันตวรสกุล 6) ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาสังคมศาสตร์/ รัฐศาสตร์/ การเมืองการปกครอง/ หลักการประชาธิปไตย/ 4 ท่าน คือ ศ.ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง, อาจารย์ศิวพล ชมภูพันธ์ุ, อาจารย์ณิษภัทร์ กิจเจริญ นักจัดกิจกรรมทางการเมือง 1 ท่าน คือ นายสิริวิชญ์ เสรีธิวัฒน์ (จ่านิว) มีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 42 คน โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์)

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมี ดังนี้ คือ 1) แนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) 2) แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) 3) แนวทางการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) 4) แนวทางการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) แล้วรวบรวมมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์สรุพอุปนัย (Analytic Induction) จากบันทึกภาคสนามที่เป็นส่วนบันทึกละเอียดหรือบันทึกพรรณนา (Analytical Description) ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าจากการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยใช้การสังเกตควบคู่กับการซักถาม ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร หรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล เมื่อข้อมูลมีความถูกต้องแล้วหลังจากนั้นจึงจำแนกข้อมูลออกเป็นประเภทหรือแบ่งไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ใน การวิจัยแล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย โดยผ่าน

การตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจึงนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จึงมีการสนทนากลุ่มกับนักเรียนผู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยถามตามแนวข้อคำถามที่เตรียมไว้เพื่อสะท้อนผลจากการเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และขั้นตอนสุดท้ายคือจัดการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้การประเมินการวัดความรู้เรื่องประชาธิปไตย เป็นแบบวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และรวบรวมผลการเรียนรู้ทั้งหมดเพื่อนำมาวิเคราะห์และนำเสนอเป็นรูปแบบพรรณนาต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย พบว่า การเรียนการสอนวิชาสังคม เรื่อง ประชาธิปไตย พบว่า ครูผู้สอนส่วนมากยังเน้นไปที่การบรรยายเป็นหลัก ไม่ค่อยมีการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ หรือทดลองด้วยตัวเอง บรรยากาศในชั้นเรียนก็ไม่ใช่เป็นประชาธิปไตย ไปไม่ค่อยมีโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ครูทำตัวเป็นผู้นำทางการสอนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ต้องเชื่อ ต้องฟัง เป็นครูไม่มีข้อผิดพลาดเสมอ ทำให้บทบาทของผู้เรียนเป็นผู้ตามเสมอ ครูสั่งอะไรก็ต้องเชื่อต้องฟังต้องทำตาม ไม่เอื้อให้นักเรียนได้คิด ได้ทำตามแนวทางของผู้เรียน อีกทั้งวิชาสังคม เรื่อง ประชาธิปไตยนั้นมีเนื้อหาที่มากเกินไปจนจำเป็นเน้นสอนให้จำเนื้อหามากเกินไป ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนสังคม และยังมีปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำหรับครูอีกมากมาย เช่น งานเอกสาร งานอื่นของครูที่ล้นมือทำให้ครูไม่มีเวลาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวนนักเรียนที่มีมากเกินไปยากต่อการควบคุมและจัดกิจกรรม ครูที่มาสอนสังคมจบไม่ตรงเอก ไม่มีความรู้ในเรื่องที่สอนอย่างแท้จริง จึงเน้นไปที่การสอนบรรยายตามหนังสือ และให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ขาดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายหรือเหมาะสมกับบทเรียน ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่สอดคล้องและนำไปใช้ในการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย คือ ครูต้องลดการสอนแบบบรรยายลง ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ แล้วเน้นการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือคิด ปฏิบัติ ให้เขาได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนมีฐานะเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำหรือชี้แนะแนวทางที่เหมาะสม เพื่อให้เขาได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวผ่านเพลงฉ่อย เพื่อผลิตชิ้นงานที่ต่อยอดองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่เขาได้เรียนรู้ ออกมานำเสนอได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งครูเปิดโอกาสให้นำเสนอได้อย่างอิสระ โดยเป้าหมายที่ผู้วิจัยคาดหวังคือ 1) นักเรียนรู้อะไรและเข้าใจเนื้อหาสาระเรื่องประชาธิปไตย 2) นักเรียนได้ทักษะการบูรณาการและตกตะกอนความรู้ที่ได้เรียนมา 3) นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันและออกแบบชิ้นงานอย่างสร้างสรรค์ผ่านเพลงฉ่อย 4) นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน จากการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของ

กระบวนการจัดการเรียนรู้อาชีวศึกษา เรื่องประชาธิปไตย โดยมีการสรุปรายละเอียดของแต่ละประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

1) ด้านผู้สอน จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้อาชีวศึกษา เรื่องประชาธิปไตยด้านครูผู้สอน พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังเน้นวิธีการสอนแบบบรรยาย เน้นการเล่าเรื่อง การตั้งคำถาม ครูผู้สอนอาชีวศึกษาส่วนมากมีสถานะเป็นผู้ชี้แนะ เพื่อให้ผู้เรียนคล้อยตาม เน้นการพูดฝ่ายเดียวไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนมากนัก ยังขาดความสนใจในการสอนเนื้อหาเรื่องประชาธิปไตย จุดศูนย์กลางการสอนอยู่ที่ตัวครูผู้สอนเป็นหลัก ยังขาดเทคนิคใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอน และนักเรียนที่เรียนอาชีวศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นั้น พบประเด็นสำคัญ คือ 1) ครูคือผู้ชี้แนะในการจัดการเรียนการสอน 2) ครูขาดเทคนิคในการสอน 3) ครูยังเน้นการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก 4) ครูเป็นนักเล่าเรื่อง นักตั้งคำถาม

2) ด้านผู้เรียน จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้อาชีวศึกษา เรื่องประชาธิปไตยด้านผู้เรียน พบว่า นักเรียนมีสถานะเป็นผู้ตามในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนมักถูกสอนให้เชื่อฟังมากกว่าให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ผู้เรียนอยู่ในฐานะผู้ฟังที่ดี ไม่สามารถเห็นต่างได้ถ้าทำถือเป็นสิ่งที่ผิดแปลกไปจากสังคมเป็นเรื่องที่ไม่ดีไม่ควรทำ เป็นต้นเหตุของการปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ผู้เรียนไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ ต้องทำตามแนวทางที่ครูวางไว้ แต่ยังสามารถมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนอยู่บ้าง เช่น เล่นเกม ตอบคำถาม และยังพบว่าผู้เรียนบางส่วนมีความยากจนทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเรียนรู้ เช่น ความสามารถในการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต มือถือสมาร์ทโฟน เป็นต้น ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอน และนักเรียนที่เรียนอาชีวศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นั้น พบประเด็นสำคัญ คือ 1) นักเรียนมีสถานะเป็นผู้ตามในการจัดการเรียนการสอน 2) นักเรียนมีฐานะเป็นผู้ฟังที่ดี 3) นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน

3) ด้านเนื้อหาสาระ จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้อาชีวศึกษา เรื่องประชาธิปไตยด้านเนื้อหาสาระ พบว่า เนื้อหาของวิชาสังคมเป็นวิชาที่สำคัญสำหรับผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข อาชีวศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้เรียนให้รู้จักบทบาทหน้าที่ที่ควรทำและไม่ควรทำ รู้จักดีชั่ว เคารพซึ่งกันและกัน ไม่สร้างความเดือดร้อนให้สังคมส่วนรวม โดยเฉพาะเนื้อหาในส่วนของประชาธิปไตยซึ่งเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของนักเรียนในทุกๆ ด้านอีกทั้งยังสามารถบูรณาการได้กับหลากหลายเรื่อง เพราะหลักการของประชาธิปไตยเป็นหลักการขั้นพื้นฐานที่แทรกซึมอยู่ในชีวิตมนุษย์ทุกคน นโยบายสาธารณะต่างๆที่เกิดขึ้นจากภาครัฐมีผลต่อความเป็นอยู่ต่อประชาชน

ทุกคนตั้งแต่เกิดไปจนเสียชีวิต เพราะฉะนั้นเรื่องประชาธิปไตยนั้นถือว่ามีความสำคัญมากในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้เรียนนั้นรู้และเข้าใจในเรื่องของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอน และนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมเรื่อง ประชาธิปไตยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นั้น พบประเด็นสำคัญ คือ 1) วิชาสังคมเป็นวิชาหนึ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากสำหรับผู้เรียน 2) ประชาธิปไตยมีความสำคัญและสามารถบูรณาการได้กับทุกเรื่อง 3) ประชาธิปไตยเป็นเรื่องใกล้ตัวและสำคัญในชีวิต

4) ด้านสื่อการเรียนรู้ จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตยด้านสื่อการเรียนรู้ พบว่า การใช้สื่อการเรียนรู้ของครูส่วนใหญ่ก็จะมี ใบงาน ใบความรู้ สไลด์นำเสนอประกอบการสอน สื่อวีดีโอจาก Youtube ที่ใช้ในการสอนเด็ก และก็มีให้เล่นเกมจากโปรแกรม Kahoot บ้าง และในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 บางโรงเรียนก็ต้องสอนออนไลน์โดยใช้โปรแกรมของ Google Classroom ใช้สื่อประกอบการสอนจาก DLTV เป็นต้น

5) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตยด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้สอนเน้นการจัดการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่มผ่านวิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น วิธีการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน วิธีการสอนโดยใช้กรณีศึกษา วิธีการสอนโดยใช้บทเพลงเป็นสื่อ วิธีการสอนโดยการตั้งคำถาม วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติ ก็จะทำให้เด็กได้คิดและเรียนรู้ร่วมกัน แต่ก็ยังเป็นส่วนน้อยที่จะนำวิธีการเหล่านี้มาใช้จัดการเรียนการสอน ส่วนมากก็ยังใช้วิธีการสอนโดยการบรรยายเป็นหลักเน้นไปที่เนื้อหาสาระเยอะๆ เน้นสอนตามหนังสือให้ครบทุกบทที่มีซึ่งเนื้อหาบางอย่างก็มากเกินไปทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่ายกับการเรียนวิชาสังคมศึกษา

6) ด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอน จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตยด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอน พบว่า บรรยากาศของการจัดการเรียนการสอนเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ห้องเรียนไม่พร้อม สื่อเทคโนโลยีไม่มี จำนวนเรียนต่อห้องเรียนมีมากเกินไป สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อครูผู้สอนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีครูที่ไม่ได้จบวิชาเอกสังคมศึกษามาสอนสังคม ทำให้ไม่เข้าใจเนื้อหาของบทเรียนที่สอนอย่างแท้จริงจริงเน้นไปที่การสอนตามหนังสือแบบเรียนของโรงเรียนการสอนจึงเน้นไปที่การบรรยายและทำแบบฝึกหัดส่งผลให้นักเรียนเบื่อหน่ายกับการเรียน เสียงสะท้อนของผู้เรียนที่มีต่อครูผู้สอนก็มีหลากหลายปัญหาที่นักเรียนหลายคนเจอมาเหมือนๆ กัน คือ ครูสั่งการบ้านเยอะเกินไปครูบางคนสั่งทุกชั่วโมงที่เข้าสอน แต่อย่าลืมนักเรียนต้องเรียนหลายวิชางานไม่ใช่แค่วิชาเดียว พอทำส่งไม่ทันก็ลองมาส่งได้แต่ปริมาณ ไม่ได้คุณภาพ ครูเองก็ต้องคำนึงถึงเรื่อง

นี้และออกแบบการสั่งงานใหม่เพื่อให้ผู้เรียนสร้างชิ้นงานที่ไม่มากเกินไปแต่ทำให้มีคุณภาพ อีกประเด็นที่น่าสนใจคือ ครูสอนตามหนังสือมากเกินไป ทำให้นักเรียนต้องเรียนหนักแบกรับเนื้อหาบางอย่างที่ไม่จำเป็น เพราะฉะนั้นครูต้องเลือกเนื้อหาที่เหมาะสม และเสริมด้วยข้อมูลใหม่ๆ ที่ทันสมัย ทันโลกทันเหตุการณ์เพื่อนำเสนอให้นักเรียนได้ร่วมคิดร่วมเรียนรู้ไปด้วยกัน เน้นไปที่ทักษะการปฏิบัติให้มากกว่า การท่องจำเนื้อหา เพราะการสอนสังคมในปัจจุบันทำให้ผู้เรียนนั้น ขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อและภูมิคุ้มกันในตัวเอง ผู้เรียนขาดวิจารณญาณในการคิดวิเคราะห์ ผู้สอนขาดทักษะการบูรณาการ เนื่องจากครูเน้นไปที่เนื้อหาไม่ได้เน้นไปที่ตัวผู้เรียน หรือไม่เปิดโอกาสให้เขาได้คิดสร้างสรรค์บ้าง

7) ด้านบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตยด้านบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ครูในหลายโรงเรียนมีงานเอกสารที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนมากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย จำเป็นต้องสอนตามหนังสือ มีผลทำให้ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้เนื้อหาหรือกิจกรรมที่หลากหลาย ประเด็นต่อมาคือต้องปรับหลักสูตรของวิชาสังคมศึกษาเพราะหลักสูตรวิชาสังคมในปัจจุบันไม่เน้นการบูรณาการในสาระการเรียนรู้ต่างๆ แต่เน้นการสอนแยกสาระต่างๆ ออกไปเป็นรายวิชา ไม่ทำให้วิชาสังคมเป็นเนื้อเดียวกันทำให้ผู้สอนต้องรับภาระการสอนที่มากเมื่อเทียบกับครูวิชาอื่นๆ และหลักสูตรของสังคมศึกษาในปัจจุบันมีตัวชี้วัดที่มากมายซึ่งบางอย่างก็ไม่จำเป็นมากนัก ซึ่งกระทรวงควรทบทวนและปรับหลักสูตรสังคมโดยเฉพาะในเรื่องของประชาธิปไตยซึ่งเน้นให้จำเนื้อหาต่างๆ มากเกินไปควรเน้นในเรื่องการนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงให้ได้มากกว่า และในปัจจุบันการระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลกระทบเป็นอย่างมากต่อการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เพราะต้องเว้นระยะห่างในการเรียน หรือต้องจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เพราะฉะนั้นครูต้องออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ จะไปเน้นการสอนบรรยายอย่างเดียวไม่ได้แล้ว ต้องเน้นไปที่การบูรณาการให้มากหรือคิดกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ เพื่อมาสอนนักเรียนให้เขารู้สึกว่ามีส่วนร่วมในการเรียนและสนุกกับการเรียนด้วย

ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย และสอบถามถึงความเป็นไปได้ของแนวทางนี้กับผู้ที่สัมภาษณ์คือ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอน และนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมเรื่อง ประชาธิปไตยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของทั้ง 3 โรงเรียน โดยมีข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้องคือ 1) เห็นด้วยและมีความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการในหลากหลายศาสตร์ 2) นักเรียนหลายคนรู้จักเพลงฉ่อยผ่านทีวีและรายการต่างๆ 3) เพลงฉ่อยสามารถบูรณาการได้กับเนื้อหาทุกเรื่องเป็นเพลงที่เข้าใจได้ง่ายเหมาะแก่การนำมาเป็นสื่อในการเรียน 4) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิด แสดงความคิดเห็น และสร้างชิ้นงานผ่านเพลงฉ่อยในเนื้อหาประชาธิปไตยได้ 5) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ไม่น่าเบื่อ

จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชา สังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่สอดคล้องและนำไปใช้ในการสร้าง กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลง ฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย คือ ครูต้องลดการสอนแบบบรรยายลง ไม่ยึดตนเองเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ แล้วเน้นการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือคิด ปฏิบัติ ให้เขาได้มีส่วนร่วมในการ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนมีฐานะเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำหรือชี้แนะแนวทางที่เหมาะสม เพื่อให้เขาได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวผ่านเพลงฉ่อย เพื่อผลิตชิ้นงานที่ต่อยอดองค์ความรู้ที่ สอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่เขาได้เรียนรู้ออกมานำเสนอได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งครูเปิดโอกาสให้ นำเสนอได้อย่างอิสระ โดยเป้าหมายที่ผู้วิจัยคาดหวังคือ 1) นักเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาสาระเรื่อง ประชาธิปไตย 2) นักเรียนได้ทักษะการบูรณาการและตกตะกอนความรู้ที่ได้เรียนมา 3) นักเรียนได้ แสดงความคิดเห็นร่วมกันและออกแบบชิ้นงานอย่างสร้างสรรค์ผ่านเพลงฉ่อย 4) นักเรียนเห็น ความสำคัญของประชาธิปไตยและนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

2) ผลการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย สามารถสรุป ประเด็นจากการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องซึ่งนำมาเป็นแนวทางในการสร้าง กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มี 7 ประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) ด้านผู้สอนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิง สร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตยด้านครูผู้สอน พบว่า ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้ ผู้สอนต้องมีใจรักใน เพลงพื้นบ้าน และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเพลงฉ่อยมาพอสมควรเนื่องจากผู้สอนต้องสอน พื้นฐานเพลงพื้นบ้านให้นักเรียนมีความเข้าใจในฉันทลักษณ์การแต่งเพลงฉ่อย ว่าสัมผัสอย่างไร ลง ทำ้อย่างไร เล่นวิธีเพลงมีรูปแบบอย่างไร เพื่อให้ให้นักเรียนได้เอาไปต่อยอดในกิจกรรมการเรียนรู้ และ ทำตัวเป็นเพื่อนกับนักเรียนเพื่อลดช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียนให้มากที่สุดจะช่วยให้บรรยากาศของ การเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี ซึ่งสิ่งสำคัญที่ครูต้องคำนึงถึงให้มากอีกประการหนึ่งก็คือ ยึดเนื้อหา สาระเรื่องประชาธิปไตยเป็นสำคัญ ครูต้องใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียน เข้าใจเรื่องประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ นักเรียนจึงจะสามารถนำเนื้อหาประชาธิปไตยที่ตกตะกอน ความรู้เข้าใจไปบูรณาการกับเพลงฉ่อยได้ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น พบประเด็นสำคัญ คือ 1) ครูต้องทำตัวเป็นเพื่อนกับนักเรียน 2) ครูต้องยึด เนื้อหาของประชาธิปไตยให้แน่น 3) ครูสังคมต้องบูรณาการเป็น 4) ครูผู้สอนต้องช่วยออกแบบการบูร

ณาการ 5) ครูต้องเป็นผู้แนะแนวทาง 6) ครูผู้สอนต้องมีใจรักในเพลงพื้นบ้านจึงจะสำเร็จ 7) ครูผู้สอนต้องดึงดูดนักเรียนให้สนใจ 8) ครูต้องทำให้นักเรียนเข้าใจว่าทำไมต้องใช้เพลงพื้นบ้าน

2) ด้านผู้เรียนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตยด้านผู้เรียน พบว่า สิ่งที่ผู้สอนต้องสร้างให้เกิดกับผู้เรียนคือ การสร้างความเข้าใจ รับรู้ และตระหนักถึงความสำคัญถึงของประชาธิปไตย ต้องรู้ถึงความสำคัญและพื้นฐานหลักการของประชาธิปไตย ต่อมาคือศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเพลงฉ่อย ทำให้เขาเห็นว่า เพลงฉ่อยถึงจะเก่าแต่บูรณาการให้เข้ากับยุคสมัยได้ ต่อยอดได้ เป็นเครื่องมือให้นักเรียนได้คิดสร้างสรรค์ได้ จะแปลงเป็นแร็ปก็ได้ จะใส่จังหวะสามช่าเพิ่มเติมก็ได้ หรือจะแต่งเนื้อเพลงให้เป็นภาษาวัยรุ่นก็ทำได้ จะช่วยทำให้เขาเห็นภาพและอยากจะทำมากยิ่งขึ้น โดยในการเลือกกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในการสอนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นั้น ถือว่ามีความเหมาะสมเป็นช่วงวัยรุ่นที่อยากรู้ อยากลองทำอะไรใหม่ๆ ที่ท้าทาย อีกทั้งอยู่ในระดับที่สามารถคิดวิเคราะห์ได้ มีความรู้พื้นฐานในการแต่งกลอนสุภาพหรือกลอนแปดจากวิชาภาษาไทย มีความเป็นไปได้สูงในการคิดชิ้นงานนำเสนอที่สร้างสรรค์ อีกทั้งเยาวชนไทยในปัจจุบันมีความตื่นตัวทางการเมืองมากยิ่งขึ้น มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นวัยที่สามารถเข้าถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้อย่างง่ายดาย และหลายคนรู้จักเพลงฉ่อยผ่านหน้าจอทีวี และสื่ออินเทอร์เน็ต Youtube มาพอสมควร ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น พบประเด็นสำคัญ คือ 1) ผู้เรียนมีโอกาสได้คิดสร้างสรรค์ 2) ผู้เรียนต้องเห็นคุณค่าของการบูรณาการเพลงพื้นบ้านกับประชาธิปไตย 3) เด็กสมัยนี้มีความตื่นตัวทางการเมืองสูง 4) ม.3 เป็นช่วงที่เหมาะสม

3) ด้านเนื้อหาสาระในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตยด้านเนื้อหาสาระ พบว่า เนื้อหาสาระในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้ สิ่งสำคัญที่สุดคือ เรื่อง ประชาธิปไตย สิ่งที่นักเรียนควรรู้คือ หลักการขั้นพื้นฐานของพลเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ได้แก่ หลักการเลือกตั้ง หลักสิทธิขั้นพื้นฐาน และสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และต้องเข้าใจว่าในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนี้มีประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอิสระสูงสุด ทุกคนเป็นเจ้าของอำนาจอิสระร่วมกัน ครูต้องสร้างความตื่นตัวทางการเมืองให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เมื่อเขามีความตื่นตัวแล้วเขาจะมองทุกๆ อย่างรอบตัวเป็นประชาธิปไตยหมด การใช้ชีวิตประจำวันก็จะยึดหลักการของประชาธิปไตย เอาแค่เรื่องง่ายๆ ในโรงเรียนหรือในครอบครัว เช่น เข้าแถวซื้ออาหารทุกคนต้องทำเหมือนกัน ครูอาจารย์ไม่มีสิทธิ์แทรกคิว การตัดผมหรือเครื่องแต่งกาย

เป็นสิทธิบนเนื้อตัวร่างกายเราต้องมีสิทธิเลือกบนพื้นฐานของความเหมาะสมและกาลเทศะโดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใคร ลูกสามารถกล่าวตักเตือนพ่อแม่ในการกระทำที่ไม่ถูกต้องได้ เช่น พ่อติดเหล้าจนไม่มีเงินจ่ำค่าเทอมให้ลูก แม่ติดพนันจนถูกยึดรถ เมื่อครูสร้างความเข้าใจในเนื้อหาประชาธิปไตยได้ครบถ้วนสมบูรณ์แล้วก็นำไปสู่ การบูรณาการกับเพลงฉ่อยเพื่อให้เขาได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปสร้างสรรค์ชิ้นงานเพื่อนำเสนอ และเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเพื่อนในห้องเรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้จะช่วยให้การเรียนการสอนในห้องเรียนไม่น่าเบื่อและช่วยสรุปบทเรียนให้กับนักเรียนได้ง่ายมากยิ่งขึ้นเพราะเพลงก็ช่วยให้จำได้ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น พบประเด็นสำคัญ คือ 1) สอนเนื้อหาพื้นฐานของเรื่องประชาธิปไตย 2) สร้างความตื่นตัวทางการเมืองให้กับผู้เรียนเป็นเรื่องสำคัญ 3) ต้องเน้นเนื้อหาประชาธิปไตยเป็นหลัก 4) การบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ยากแต่น่าสนใจ 5) การบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่เหมาะสมและทันสมัย 6) การบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตยจะช่วยให้เด็กเรียนไม่เบื่อ 7) ต้องสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจในการบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตย 8) ประชาธิปไตยเป็นเรื่องสำคัญและเป็นเรื่องพื้นฐานที่นักเรียนควรรู้ 9) การเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีอยู่ทุกที่ 10) การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญ 11) เพลงฉ่อยช่วยสรุปบทเรียนได้ 12) เพลงฉ่อยมีความยืดหยุ่นสูง

4) ด้านสื่อการเรียนรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตยด้านสื่อการเรียนรู้ พบว่า ในการสอนประชาธิปไตยให้นักเรียนครูสามารถใช้เหตุการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันที่เป็นข่าวหรือเป็นกระแสมาใช้เป็นสื่อการสอนได้ จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น นักเรียนสามารถใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงเหตุการณ์กับเนื้อหาที่เรียนได้ หรือครูจะใช้สื่อการสอนออนไลน์ เช่น Youtube Google มาช่วยสอนได้เช่นกัน เพราะการที่นักเรียนได้ดู ได้ฟัง ก็จะช่วยให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เช่น ดูข่าวการเมือง ข่าวการประชุมสภา ข่าวการประชุมม็อบเรียกร้องประชาธิปไตยของกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ หรืออย่างในการสอนเพลงฉ่อยครูก็สามารถเปิด Youtube การแสดงฉ่อยของรายการจำอวดหน้าจอ ให้เด็กได้ดูแล้วครูก็สอนร่วมไปด้วย

เพลงถูกใช้เป็นเครื่องมือหรือสื่อในการจัดการเรียนรู้มานานแล้ว ถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่ครูนิยมนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ เพลงทำให้เนื้อหาวิชาที่ยากกลับง่ายขึ้น โดยในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้ ผู้วิจัยก็เลือกใช้เพลงเข้ามาเป็นเครื่องมือ นั่นคือ “เพลงฉ่อย” เพื่อให้ให้นักเรียนได้สร้างสรรค์สรุปบทเรียนผ่านเพลงฉ่อยเพื่อนำเสนอได้อย่างอิสระและสร้างสรรค์นักเรียนสามารถแต่งเพลงฉ่อยเพื่อสะท้อนความรู้สึกนึกคิดตามโจทย์ที่ครูกำหนดให้ได้ บนพื้นฐานประสบการณ์และความรู้ของนักเรียน

ที่ได้เรียนมา จะทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ไปด้วยกัน เพลงฉ่อย เป็นเพลงที่มีฉันทลักษณ์ไม่ซับซ้อน เข้าใจได้ไม่ยาก จึงเหมาะกับการนำมาเป็นเครื่องมือใน กระบวนการนี้ อีกทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบันเพลงฉ่อยถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการแสดงออกทาง การเมืองหรือเรียกร้องประชาธิปไตยทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระ สนุกสนานไม่เบื่อหน่าย และสนใจในเรื่องของประชาธิปไตยหรือการเมืองมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญ “เพลงฉ่อย” เป็นเพลงพื้นบ้าน ภาคกลางใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารกับคนคุณฟัง จึงมีความได้เปรียบทางภาษาในการสื่อสาร กับคนได้ทุกคน ทุกภาค ก็จะเกิดความเข้าใจตรงกัน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญใน ศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น พบประเด็นสำคัญ คือ 1) Youtube เป็นสื่อการเรียนรู้ได้ 2) ใช้ข่าวสาร เหตุการณ์ปัจจุบันมาเป็นสื่อสร้างประเด็นถกเถียงในชั้นเรียน 3) เพลงพื้นบ้านสามารถใช้เป็นสื่อการ เรียนรู้ที่ดีได้ 4) เพลงพื้นบ้านแต่งเองได้ไม่ใช่เรื่องยาก 5) เพลงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแสดงออก ทางการเมือง 6) คนรุ่นใหม่ใช้เพลงฉ่อยเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องประชาธิปไตย 7) เพลงฉ่อยเป็น สื่อที่ได้เปรียบเพราะเป็นภาษาไทยภาคกลาง

5) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิง สร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตยด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ พบว่า ในส่วนแรกเราต้องให้เด็กได้เรียนรู้ทำความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องประชาธิปไตยก่อน ครูต้องเน้นการสอนให้นักเรียนสามารถ ถกเถียง วิพากษ์ วิวิจารณ์ ประเด็นทางสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ อย่าไปสอนตามหนังสือเรียนหรือแบบเรียนทุกอย่าง ให้ครูดูเป็น แนวทางแล้วคิดหาวิธีการ หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องมานำเสนอให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกันคิด แสดงความ คิดเห็นได้เต็มที่ เช่น ครูตั้งประเด็นการชุมนุมของเยาวชนคนรุ่นใหม่ แล้วให้ดูคลิปการชุมนุม ดูบท สัมภาษณ์ของฝ่ายการเมือง ฝ่ายประชาชนทั่วไป ฝ่ายอดีต กบปส. ยกตัวอย่างข่าวจากหลายสำนัก แล้วถามความเห็นว่าคุณคิดว่าคิดอย่างไร ทำให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบ แล้วตัดสินใจจากข้อมูลที่มีและประสบการณ์ ของตัวเอง วิธีนี้จะช่วยให้เขาเป็นพลเมืองประชาธิปไตยแบบมีวิจารณญาณและเข้าใจ concept ของ ประชาธิปไตยมากขึ้น ครูต้องช่วยวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์ เนื้อหาเรื่องประชาธิปไตย เพื่อให้เขา จับประเด็นที่เขาสนใจ แล้วเอาสิ่งเหล่านั้นมาถ่ายทอดอย่างสร้างสรรค์ผ่านเพลงพื้นบ้านให้ได้ เขาก็จะ สามารถสร้างสรรค์มันออกมาได้เอง เลือกประเด็นได้ ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดลงไปได้ ทุกอย่างจะ ง่ายมากเพราะขั้นตอนแรกเราทำให้เขาเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว

การสอนแบบบูรณาการทั้งสองเรื่องนี้ต้องอาศัยแนวทางที่ชัดเจนในแต่ละขั้นตอน ของกระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงจะทำให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ คือ ขั้นตอนที่ 1 เลือกเพลงพื้นบ้านที่เหมาะสมเพื่อจะนำมาบูรณาการ ขั้นตอนที่ 2 เลือกเนื้อหาที่สอนเข้ามาสอดแทรก ในเพลง ขั้นตอนที่ 3 นำเพลงและเนื้อหาที่เลือกมาบูรณาการกัน แล้วก็นำไปทดลองสอนในห้องเรียน

การสร้างกระบวนการบูรณาการเพลงฉ่อยกับประชาธิปไตยอย่างแรกเราต้องเลือกเนื้อหาที่จะสอน เรื่องประชาธิปไตยก่อนว่าอยากให้เขาารู้อะไร ตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ต่อมาในส่วนของจัดการเรียนรู้เรื่องเพลงฉ่อยก็ต้องค่อยเป็นค่อยไป อย่าไปบังคับ ทำให้เขาเห็นว่าเพลงฉ่อยมันสนุกสนาน มีสาระ เป็นประโยชน์และเขาสามารถมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมบูรณาการนั้นได้ ในส่วนของการสอนในเรื่องของเพลงฉ่อยนั้นพื้นฐานที่เด็กต้องเรียนรู้คือ พื้นฐานของการเล่นเพลงฉ่อย ร้องเพลงฉ่อย แต่งเพลงฉ่อย ให้เป็น เพื่อให้เขานำไปต่อยอดในแนวทางการคิดสร้างสรรค์ของตัวเองหรือกลุ่มเขาเอง แล้วสามารถถ่ายทอดออกมาในรูปแบบการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ พื้นฐานทั่วไปที่ควรรู้ได้แก่ ฉันทลักษณ์ของการแต่งเพลง สัมผัสต่างๆ การร้องขึ้นต้นลงท้าย แล้วฝึกให้เขาได้แต่งเอง คิดเอง แล้วครูเป็นผู้ให้คำแนะนำในทางที่เหมาะสม

ซึ่งการใช้เพลงฉ่อยมาเป็นเครื่องมือที่ต้องใช้เพลงฉ่อยในการบูรณาการแบบร่วมสมัย เนื่องจากในปัจจุบันโลกไปเปลี่ยนแปลงไปมากทุกอย่างมีวิวัฒนาการก้าวไกลมากยิ่งขึ้น อย่างเรื่องเพลงพื้นบ้านก็เช่นกัน ในสมัยก่อนมีรูปแบบขั้นตอนการเล่นเพลงจะต้องร้องไหว้ครู จะต้องร้องเกริ่นนำ ถึงจะร้องเข้าบทเข้าตอนได้ ดนตรีก็จะมี ตะโพน ฉิ่ง ฉาบ กรับ ปรบมือประกอบจังหวะ แต่ในปัจจุบันมีการนำมาร้องโดยตัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นออก ร้องเข้าเรื่องเลย หรือร้องเพลงฉ่อยในรูปแบบจำพวกเน้นสื่อสารกับคนดูด้วยอารมณ์ขบขัน หรือบางครั้งก็ร้องแบบทำนองเพลงแร็ป ทำให้เกิดความทันสมัยผู้คนในปัจจุบันก็นิยมชมชอบเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน โดยยังคงพื้นฐานรูปแบบฉันทลักษณ์ของการแต่งเพลงฉ่อย แต่ประยุกต์ใช้ดนตรีสมัยใหม่ หรือการร้องที่ไม่อ้างอิงต้นฉบับ แต่สามารถร้องสื่อสารได้อย่างเข้าใจ ให้เป็นแนวทางสำหรับผู้เรียนในการทำกิจกรรมต่อไป อีกประการที่สำคัญคือ เราต้องเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ๆ ที่เข้ามาแล้วนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ อย่างเราจะบูรณาการเพลงฉ่อยในการสอน เด็กรุ่นใหม่อาจจะมีข้อคิดเห็นใหม่ๆ คำศัพท์ใหม่ๆ เราก็ต้องเปิดใจยอมรับแล้วนำมาใช้ บางครั้งผู้ใหญ่ก็ต้องเปิดใจ รับฟังเด็กให้มากๆ โดยเฉพาะคนเป็นครูให้เลิกคิดได้แล้วว่าถูกเสมอ เป็นครูก็ผิดพลาดได้ เป็นครูไม่ได้เก่งอยู่คนเดียว แต่เราต้องเรียนรู้ไปพร้อมๆ เด็ก ถ้าความคิดของเขาดีเราก็นำมาใช้ได้ เขาก็รู้สึกว่าเขามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม มีความภูมิใจ รู้สึกมีกำลังใจมากขึ้น

วิธีการจัดการเรียนรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นั้น ผู้สอนต้องอย่าลืมหัวใจสำคัญและเป้าหมายของการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ คือ ให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของประชาธิปไตย เรื่องอื่นๆ ที่เป็นผลลัพธ์ที่ต่างออกไปถือเป็นผลพลอยได้จากกระบวนการจัดการเรียนการสอนในครั้งนี้ ครูผู้สอนอย่าหลุดโฟกัสในเรื่องของเนื้อหาสาระของประชาธิปไตย เพราะเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ ครูผู้สอนควรคำนึงถึงเนื้อหาสาระหรือวิธีการสอนเรื่องประชาธิปไตยเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเป็นเบื้องต้น เพลงฉ่อยเป็นเพียงเครื่องมือหรือสื่อช่วยสอนเท่านั้น เป็นเครื่องมือในการต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน โดยใช้ฉันทลักษณ์ในการแต่งเพลง

ทำนองเพลงพื้นฐาน ที่เหลือก็ให้เขาไปคิดเอาว่าจะใส่อะไรลงไปเพื่อถ่ายทอดข้อมูลของตัวเอง และสุดท้ายแล้วเราจะวัดผลของความรู้ว่าเขาเข้าใจประชาธิปไตยมากน้อยแค่ไหนผ่านเนื้อหาที่เขาทำออกมาเป็นเพลงฉ่อย

ครูผู้สอนเองต้องเป็นควบคุม ดูแล และ แนะนำ วางแผน ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้อย่างเป็นระบบ การแบ่งกลุ่มในการจัดกิจกรรมของครูผู้สอน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงอย่างแรกคือความสามารถแต่นักเรียนรายบุคคล เพื่อให้ครูผู้สอนจัดกลุ่มนักเรียนที่มีความหลากหลายให้มารวมตัวกัน จะทำให้งานของกลุ่มมีประสิทธิภาพ ถ้าครูจัดกลุ่มหรือวางตัวนักเรียนที่ไม่ตรงความสามารถความถนัดก็จะทำให้งานนั้นขาดประสิทธิภาพไปได้ เพราะฉะนั้นการวางตัวบุคคลให้เหมาะสมกับความสามารถเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน ครูต้องจำลองสถานการณ์ระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในห้องเรียนให้ได้ เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เช่น ในการสอนเรื่องหลักความเท่าเทียมในระบอบประชาธิปไตยครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องสอนให้เด็กท่องจำ แต่เปลี่ยนห้องเรียนให้มีบรรยากาศแห่งความเท่าเทียม โดยการลดชั้นตอนพิธีรีตองที่ไม่จำเป็น การคลานมาส่งงาน กานทำความเคารพหน้าชั้นเรียน ถ้าละทิ้งพฤติกรรมเหล่านี้ได้จะช่วยลดช่องว่างนักเรียนกับครูได้เป็นอย่างดี ทำให้เข้าถึงและใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังต้องใช้การเสริมแรงเข้ามามีส่วนช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย เช่น การให้รางวัลกับเด็กเมื่อทำกิจกรรมได้ดี กล่าวชื่นชม นำสิ่งที่ผู้เรียนคิดเอามาใช้เขาจะรู้สึกว่าเขามีส่วนร่วม ก็จะช่วยให้เขามีกำลังใจ อยากที่จะทำกิจกรรมต่อไป ถือเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งช่วยให้อาจารย์จัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น อีกหนึ่งประการที่สำคัญของกระบวนการนี้คือ ต้องมีเวทีในการแสดงออกและมีผู้สนับสนุนความคิดหรือชิ้นงานของนักเรียน การจะสร้างผลงานหรือนวัตกรรมให้เกิดขึ้นได้และผู้คนยอมรับ เราต้องมีช่องทางในการแสดงออกผลงานนั้นๆ ให้กับผู้เรียน เช่น เวทีการแสดง การจัดกิจกรรมชิงรางวัล เป็นต้น เพราะความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ข้อหนึ่งคือ ต้องการได้รับการยอมรับจากคนในสังคม ต้องการมีตัวตน ต้องการได้รับการชื่นชมจากคนรอบข้าง สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือตัวครูเองต้องเป็นผู้สนับสนุนหลักในการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ต้องคอยผลักดัน คอยให้กำลังใจผู้เรียนอยู่เสมอ

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้ เมื่อสิ้นสุดกระบวนการจะต้องมีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้ทราบคร่าวๆ ว่า ผู้เรียนมีความรู้มากแค่ไหน แต่การวัดผลประเมินผลที่มีประสิทธิภาพไม่ใช่เพียงแค่การสอบเท่านั้น ต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเข้ามาประเมินร่วมกัน เช่น การสังเกตระหว่างการจัดกิจกรรม การสัมภาษณ์ การตั้งคำถามการตอบคำถาม เป็นต้น

6) ด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตยด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนบางคนอาจจะไม่ได้สนใจในเรื่องเพลง หรือไม่ได้ชื่นชอบการฟังเพลงร้องเพลงมากนัก การที่ครูนำเองเพลงมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนก็อาจจะทำให้นักเรียนเกิดการต่อต้านหรือไม่อยากเรียนก็เป็นได้ อีกทั้งเพลงที่ใช้ใน กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์เป็นเพลงพื้นบ้าน เพลงฉ่อย ซึ่งเป็นเพลงเก่า เพลงโบราณ เป็นเพลงที่สวนกระแสกับเพลงในปัจจุบันอย่างเพลงสตริง ป๊อป ร็อค เพลงสากล เพลงเกาหลี อย่างที่วัยรุ่นชื่นชอบ ก็อาจจะเป็นอุปสรรคของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ได้ หรือนักเรียนบางคนอาจจะไม่ชอบการแต่งกลอน หรือไม่เข้าใจฉันทลักษณ์ในการแต่งเพลงฉ่อยก็ยิ่งเป็นอุปสรรคในการคิด และถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจผ่านเพลงได้ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ครูควรคำนึงถึงมากที่สุดคือ ความสามารถของนักเรียนแต่ละคนมีไม่เท่ากัน ครูต้องจัดวางตำแหน่งแบ่งกลุ่ม ให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้มีความเป็นไปได้มากที่สุด และเกิดผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน หรืออีกเรื่องที่สำคัญที่ครูผู้สอนอยากจะควบคุมได้คือ ประการแรกคือ ไม่มีผู้สนับสนุนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบนี้ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูในกลุ่มสาระเดียวกัน หรือแม้แต่ผู้ปกครองของนักเรียนเอง จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะอธิบายให้นักเรียนเข้าใจและอยากมีส่วนร่วมกับการเรียนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้ ด้วยความสนุกสนานอย่างมีสาระและได้รับความรู้ไปพร้อมกันด้วย ก็จะสามารถช่วยการันตีได้อีกทางหนึ่ง ประการที่สองคือ ปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบการศึกษาไทย และบรรยากาศของโรงเรียนที่ไม่อาจเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ โรงเรียนมันไม่ใช่พื้นที่สำหรับประชาธิปไตยตั้งแต่แรกในเชิงโครงสร้างของการศึกษามันมีกรอบอำนาจนิยมทางการศึกษาแบบไทยๆ ครอบงำอยู่ โดยเป็นการสร้างวาทกรรมในเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อย การมีวินัยมากแล้วอ้าง ทำให้เห็นว่าใครทำตาม แปลว่าเป็นเด็กดี เช่น ทรงผมนักเรียน การแต่งกายของนักเรียน เป็นต้น ใครไม่ทำคือเด็กไม่ดี ซึ่งโครงสร้างที่ไม่เป็นประชาธิปไตยที่ถูกครอบไว้โรงเรียนมันคืออุปสรรคที่ขัดขวางการสร้างประชาธิปไตยในห้องเรียนเป็นอย่างมาก

7) ด้านบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตยด้านบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า การสอนในกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้ เพลงฉ่อยมาบูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตยนี้เราจะได้เห็นสมรรถนะที่เกิดจากผู้เรียน การสร้าง

ผลงานจากการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น เป็นกระบวนการที่มีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนทำให้การเรียนการสอนไม่น่าเบื่อและผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ได้เป็นอย่างมาก แต่อาจใช้เวลาในการคิดวางแผนมากกว่าการสอนปกติ ครูต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจมากในการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้ อีกทั้งในการสอนครูต้องพยายามโน้มน้าวใจนักเรียนให้เขาอยากเรียนให้ได้ พยายามทำให้เขาเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่เขาจะได้รับในกระบวนการนี้ อย่าไปบังคับเพราะจะทำให้เขาไม่ยอมทำ การสอนสังคมนั้นต้องเน้นการบูรณาการกับสหวิทยาการให้มากเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้ได้นี่คือเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ไม่ใช่ครูมาสอนตามหนังสือ สอนให้จำแต่เนื้อหา เพื่อเอาไปสอบอย่างนี้เด็กจะไม่ได้อะไรเลย และการสอนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา สิ่งที่ครูควรสอนคือการรู้เท่าทันทางการเมืองหรือเหตุการณ์บ้านเมือง เพราะสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของเรา เราจะปล่อยผ่านไปไม่ได้ ไม่ต้องไปลงลึกในเรื่องของทฤษฎีหลักการอะไรมากมาย เพราะหลักสูตรของวิชาสังคมมีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข เพราะฉะนั้นพื้นฐานที่นักเรียนควรมีคือข้อมูลองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อให้รู้เท่าทันสื่อเท่าทันการเมือง ครูต้องสร้างสิ่งเหล่านี้ให้เกิดขึ้นในชั้นเรียนให้ได้

แนวทางการสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในโรงเรียนคือ ความรู้ความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยของผู้เรียนไม่ได้เกิดขึ้นจากการสอนใช้ชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือกันทั้งโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนครู ผู้บริหารสถานศึกษา หรือตัวผู้เรียนเอง ให้ทุกฝ่ายช่วยกันสร้างแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย โดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของโรงเรียนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียนโดยตรง เช่น การเคารพในสิทธิเสรีภาพในเนื้อตัวร่างกาย การกำหนดนโยบายของผู้บริหารจะต้องผ่านความเห็นชอบของผู้เรียนซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของโรงเรียน ให้มีส่วนได้ตัดสินใจผ่านการทำประชาพิจารณ์ เป็นต้น เมื่อแนวทางนี้เกิดขึ้นในโรงเรียนจริง ความเป็นประชาธิปไตยก็จะถูกปลูกฝังไปในตัวผู้เรียนแบบไม่รู้ตัว ทำให้เขาเข้าใจสิทธิขั้นพื้นฐานภายใต้ระบอบประชาธิปไตยไปโดยไม่รู้ตัว และฝึกให้นักเรียนได้ถกเถียง ตั้งคำถาม อย่างมีเหตุผลเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะสร้างให้เขาเข้าใจในเนื้อหาสาระบนพื้นฐานข้อมูลที่อ้างอิงได้และเป็นจริง เขาจะโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีเหตุผลบนพื้นฐานความเป็นประชาธิปไตยซึ่งเป็นระบอบของการพึ่งพิงและผลของทุกเสียงอย่างเท่าเทียม จะทำให้เขาได้เรียนรู้อะไรใหม่ๆ จากการตั้งคำถามของตนเอง โดยครูผู้สอนสามารถหาประเด็นจากข่าวสารบ้านเมืองที่เป็นปัจจุบันและน่าสนใจมาถกเถียงกันเพื่อให้ได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเป็นนักวิพากษ์ วิเคราะห์ได้อย่างสร้างสรรค์จะช่วยให้เขาเป็นนักคิด นักอ่าน แสวงหาความรู้ใหม่ๆ เป็นสนับสนุนความคิดเห็นของตัวเองได้อย่างน่าเชื่อถือ ส่งผลให้เขาเป็นผู้รับสารได้อย่างมีวิจารณญาณไม่ใช่ฟังหรืออ่านอะไรมาก็เชื่อ

ง่าย ๆ สิ่งนี้ถือเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ประชาธิปไตยคือการแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและสร้างสรรค์

ผลการสร้างและทดลองใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย สามารถแบ่งได้ 2 ประเด็น คือ

1) **ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์** ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ผู้วิจัยได้เอามาวิเคราะห์แล้วนำไปสร้างเป็นร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

- **ขั้นที่ 1 เรียนวิชาการ** จัดการเรียนการสอนในเรื่อง ประชาธิปไตย เน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้ลงมือปฏิบัติ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น แสดงบทบาทสมมติในกิจกรรมการเลือกตั้ง ร่วมกิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้งท้องถิ่น เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในประเด็นทางการเมืองอย่างอิสระ เป็นต้น

- **ขั้นที่ 2 เรียนศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย)** สอนการแต่งเพลงฉ่อยเพื่อให้นักเรียนได้ใช้เป็นเครื่องมือในการสรุปบทเรียนและต่อยอดความคิดสร้างสรรค์

- **ขั้นที่ 3 บูรณาการการเรียนรู้** โดยบูรณาการระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย และศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) เน้นยกตัวอย่างการใช้เพลงฉ่อยจากสื่อออนไลน์ที่มีการบูรณาการกับเนื้อหาต่างๆ ที่หลากหลาย เช่น ฉ่อยการละคร ฉ่อยถามตอบ ฉ่อยนักการเมืองหาเสียง ฉ่อยกับเพลงแร็ป เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้นำเอาไปประยุกต์ใช้กับการสรุปบทเรียนเรื่องประชาธิปไตย

- **ขั้นที่ 4 การประยุกต์ใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์** นักเรียนใช้ความรู้และประสบการณ์ได้เรียนมาตกลึกความรู้เรื่องประชาธิปไตยแล้วนำมาประยุกต์และสร้างสรรค์แต่งเป็นเพลงฉ่อยที่สอดแทรกเนื้อหาประชาธิปไตย ขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดทักษะการคิดการวิเคราะห์ เพื่อนำความคิดสร้างสรรค์มาต่อยอดเพื่อสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรม

- **ขั้นที่ 5 นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้** จัดเป็นกิจกรรม "ฉ่อยประชันทันโลก" โดยใช้เพลงฉ่อยเป็นพื้นฐานของการนำเสนอ แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งการแสดงผลงานนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ที่ถ่ายทอดผ่านเพลงฉ่อย ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระประชาธิปไตยของผู้เรียน ความสุขสนุกสนาน และรอยยิ้มที่แสดงออกระหว่างการนำเสนอ

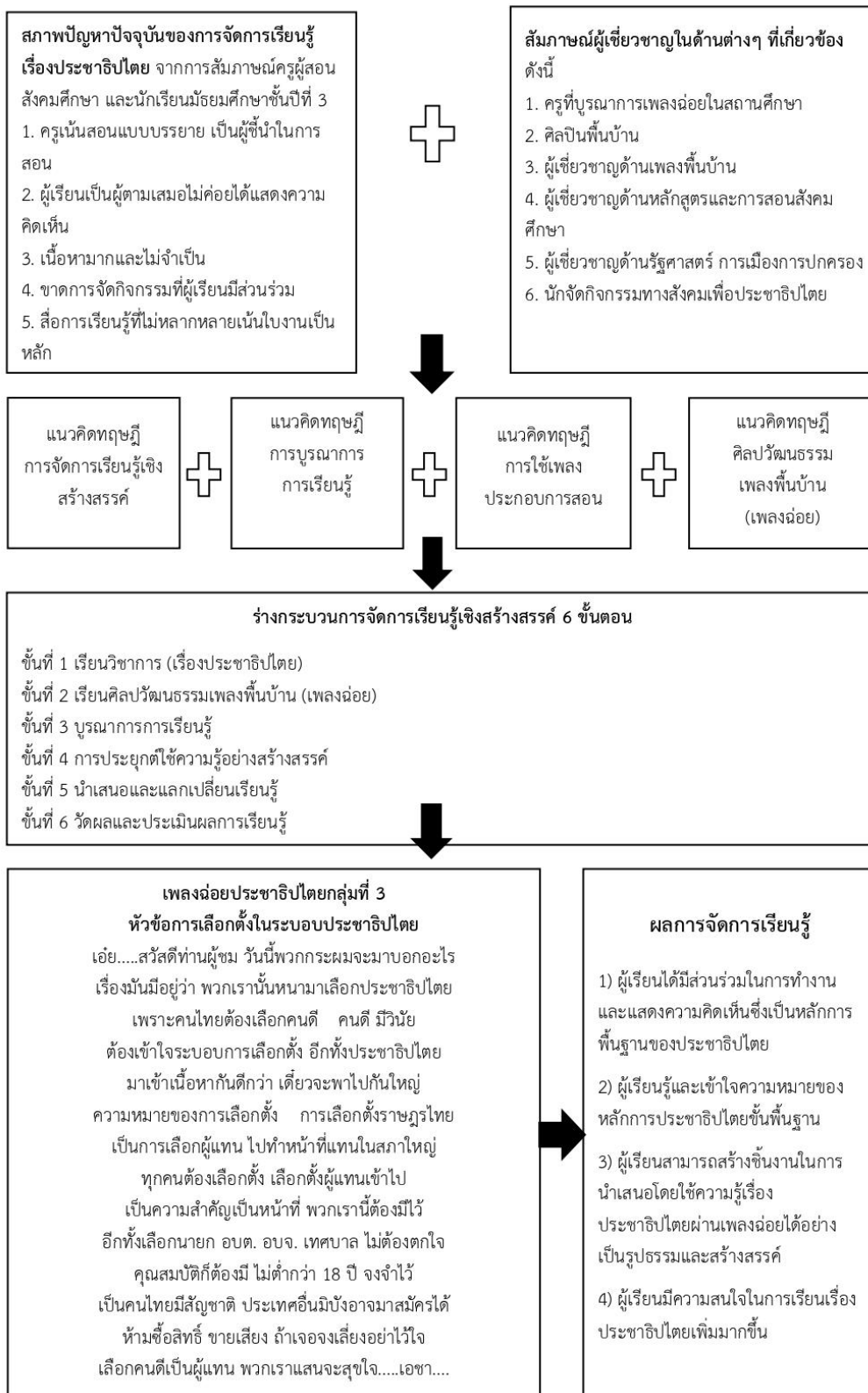
• **ขั้นที่ 6 วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้** โดยใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ด้วยแบบประเมินผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย ที่จะช่วยวัดทั้งความรู้ ทักษะ คุณลักษณะของผู้เรียนอย่างรอบด้าน เช่น วัดจากการสังเกตพฤติกรรม วัดจากการทำงานเป็นทีม วัดจากผลงานที่นำเสนอผลงาน วัดจากการตอบคำถาม เป็นต้น

2) ผลจากการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ด้วยแบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย พบว่า นักเรียนมีความรู้ความสามารถเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

• **ด้านความรู้ (Knowledge)** นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น เช่น ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ หน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การมีส่วนร่วมทางการเมือง การเลือกตั้ง เป็นต้น เข้าใจในพื้นฐานการแต่งเพลงฉ่อย ฉันทลักษณ์ในการแต่งเพลง และสามารถนำทั้งสองส่วนมาบูรณาการกันได้อย่างเป็นรูปธรรมและสร้างสรรค์

• **ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice)** นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ได้ลงมือทำ ได้ลองผิดลองถูก ร่วมกันกับเพื่อนๆ ในชั้นเรียน อีกทั้งยังได้ร่วมคิดวิเคราะห์ให้ประเด็นต่างๆ ของบทเรียนที่ได้รับมอบหมาย และช่วยกันสร้างองค์ความรู้ใหม่อย่างสร้างสรรค์และเป็นรูปธรรมผ่านเพลงฉ่อย ให้ผู้เรียนได้ต่อยอดความรู้ใหม่ๆ ได้ประยุกต์ใช้ประสบการณ์และความรู้ที่ได้เรียนมาสร้างชิ้นงานของตัวเองและถ่ายทอดผ่านการนำเสนอในรูปแบบของตนเองหน้าชั้นเรียน พร้อมทั้งได้เรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มอื่นๆ ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาประชาธิปไตยในสถานศึกษาให้กับเยาวชนได้เป็นอย่างดี

• **ด้านเจตคติหรือคุณลักษณะ (Attitude)** การเรียนในกระบวนการนี้ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ บรรยากาศของการเรียนสนุกสนาน ผ่อนคลาย ผู้เรียนกล้าแสดงออก ทำให้การรับรู้ทางวิชาการในเรื่องประชาธิปไตยดีขึ้น เป็นส่วนช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้เรื่องการเมืองให้กับผู้เรียนได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยสร้างพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยที่จะไปพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

ภาพ 107 แผนภาพสรุปผลการวิจัย

จากแผนภาพสรุปผลการวิจัยข้างต้นพบว่า ผลการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ของทั้ง 3 โรงเรียนถึงแม้จะอยู่ต่างพื้นที่ ต่างบริบท แต่ก็มีปัญหา และผลกระทบในด้านต่างๆ ที่สอดคล้องและคล้ายคลึงกัน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ 1. ครูเน้นสอนแบบบรรยาย เป็นผู้ชี้แนะในการสอน 2. ผู้เรียนเป็นผู้ตามเสมอไม่ค่อยได้แสดงความคิดเห็น 3. เนื้อหามากและไม่จำเป็น 4. ขาดการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม 5. สื่อการเรียนรู้ที่ไม่หลากหลายเน้นใบงานเป็นหลัก ซึ่งทั้ง 5 ข้อนี้ เป็นการสรุปประเด็นปัญหาสำคัญของการเรียนการสอนเรื่องประชาธิปไตยทำให้ผู้วิจัยอยากจะนำไปแก้ปัญหาคือการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น โดยสร้างเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้เพลงฉ่อยในเรื่องประชาธิปไตย เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอสรุปบทเรียนผ่านเพลงฉ่อย โดยผู้เรียนจะต้องใช้ฉันทลักษณ์ของเพลงฉ่อยเพื่อมาแต่งเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยในการนำเสนอ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้จะช่วยสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและแสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการประชาธิปไตยที่ถูกแทรกซึมอยู่ในการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้ อีกทั้งยังช่วยสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้สนุกสนานและน่าเรียนมากยิ่งขึ้น ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากเพลงฉ่อยจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปบทเรียน และเนื้อเพลงที่คล้องจองกันจะช่วยให้เกิดความจำความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยได้ง่ายขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูที่บูรณาการเพลงฉ่อยในสถานศึกษา ศิลปินพื้นบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง นักจัดกิจกรรมทางการเมือง เพื่อนำข้อเสนอแนะมาสร้างเป็นร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์เป็นขั้นตอนต่างๆ 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 เรียนวิชาการ (เรื่องประชาธิปไตย) ขั้นที่ 2 เรียนศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ขั้นที่ 3 บูรณาการการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 การประยุกต์ใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ ขั้นที่ 5 นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นที่ 6 วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ดังนี้ 1) แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 2) แนวคิดทฤษฎีการบูรณาการการเรียนรู้ 3) แนวคิดทฤษฎีการใช้เพลงประกอบการสอน 4) แนวคิดทฤษฎีศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) มาเป็นกรอบในการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล (ดำรงประชาสรรค์) จำนวน 42 คน ซึ่ง ผลการทดลองใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย พบว่า ผู้เรียนสามารถแต่งเพลงฉ่อยที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องประชาธิปไตยตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายอยู่ในระดับดี สะท้อนถึงความรู้ ทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียน ที่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพปัญหาปัจจุบันในการ

จัดการเรียนการสอนเรื่องประชาธิปไตยที่ได้เคยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์มา ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปเปรียบเทียบกับผู้เรียนที่ผ่านการเรียนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ทำให้เห็นว่าผู้เรียนมีทักษะที่พัฒนาขึ้นในทุกด้าน โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงานและแสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย 2) ผู้เรียนรู้และเข้าใจความหมายของหลักการประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน 3) ผู้เรียนสามารถสร้างชิ้นงานในการนำเสนอโดยใช้ความรู้เรื่องประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างเป็นรูปธรรมและสร้างสรรค์ 4) ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนเรื่องประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

ผลการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย พบว่า ยังมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นไปที่การบรรยายมากกว่าการจัดกิจกรรมอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ไม่ค่อยมีการบูรณาการกับสาระอื่นๆ มากนัก การใช้สื่อและเทคโนโลยีก็ยังไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน เช่น ชำรุด ไม่เพียงพอกับนักเรียน เป็นต้น ผู้เรียนยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ฟัง และทำตามที่ผู้สอนบอกเท่านั้น การวัดผลประเมินผลก็ไม่มีประสิทธิภาพเพราะเน้นการวัดผลจากแบบทดสอบเพียงอย่างเดียว ไม่วัดโดยรอบด้านและหลากหลาย อีกทั้งจำนวนนักเรียนที่มีปริมาณมากเกินไป ก็เป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ และเอกสารงานของครูเองที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากการสอนก็มีจำนวนมากอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร.ณิ จำปาทอง (2560, น. 6-7) เรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับการศึกษาภาคบังคับ กล่าวว่า แม้ว่าครูจะมีความเข้าใจหลักสูตรในระดับมาก แต่ครูและศึกษานิเทศก์เห็นสอดคล้องกันว่าครูมักจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหนังสือของสำนักพิมพ์เป็นหลัก โดยเน้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบบรรยาย และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการยังทำได้น้อย และมักวัดและประเมินผลด้านองค์ความรู้มากกว่าทักษะการคิด ซึ่งการปฏิบัติงานลักษณะดังกล่าวถือว่าไม่สอดคล้องกับแนวคิดของหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน อีกทั้งครูมีภาระงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนจำนวนมากเกินไป จนทำให้ครูจัดการเรียนการสอนได้ไม่เต็มที่ และจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาได้ไม่ครบถ้วนชัด รวมทั้งไม่มีเวลาเพียงพอในการเตรียมการเรียนการสอน จึงเน้นการใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็นหลัก และสอดคล้องกับ สิริวรรณ ศรีพหล (2560) ที่ระบุว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูสังคมศึกษานั้นมักจะใช้วิธีการบรรยายความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงของสาระการเรียนรู้ ทั้ง 5 สาระมากกว่าการให้นักเรียนได้สรุปองค์ความรู้เชิงมนิทัศน์และหลักการของแต่ละสาระการเรียนรู้ด้วยตนเอง และในการบรรยายเนื้อหา

ของครูผู้สอนส่วนใหญ่มักใช้แบบเรียนหรือหนังสือเรียนเป็นสื่อการสอน ซึ่งแบบเรียนก็มักจะเสนอความรู้ที่เป็นเนื้อหาเช่นกัน การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการบรรยายเนื้อหาสาระดังกล่าวจึงไม่ช่วย ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ยังมีครูที่ไม่ได้จบวิชาเอกสังคัมศึกษามาสอนสังคัม ทำให้ไม่เข้าใจเนื้อหาของบทเรียนที่สอนอย่างแท้จริงจึงเน้นไปที่การสอนตามหนังสือแบบเรียนของโรงเรียนการสอนจึงเน้นไปที่การบรรยายและทำแบบฝึกหัดส่งผลให้นักเรียนเพื่อหน่วยกับการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ดร.ณิ จำปาทอง (2560, น. 6-7) ที่กล่าวว่า ประกอบกับครูส่วนใหญ่ไม่ได้จบวิชาเอกการสอนสังคัมศึกษาและการพัฒนาครูเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการ จัดการเรียนการสอนมีน้อยหรือไม่เพียงพอ ตลอดจนการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายวิชาชีพครูเพื่อช่วยเหลือกันทางวิชาการยังไม่เข้มแข็ง จึงทำให้ครูผู้สอนสังคัมศึกษาส่วนใหญ่สอนตามหนังสือของสำนักพิมพ์มากกว่าออกแบบการสอนด้วยตนเองโดยไม่มีการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ ของสำนักพิมพ์ที่ใช้สอนอย่างจริงจังแม้ครูจะเชื่อมั่นว่าตนเองมีความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนแบบอิงมาตรฐานในระดับมากก็ตาม เพราะฉะนั้นต้องปรับหลักสูตรของวิชาสังคัมศึกษาเพราะหลักสูตรวิชาสังคัมในปัจจุบันไม่เน้นการบูรณาการในสาระการเรียนรู้ต่างๆ แต่เน้นการสอนแยกสาระต่างๆ ออกไปเป็นรายวิชา ไม่ทำให้วิชาสังคัมเป็นเนื้อเดียวกันทำให้ผู้สอนต้องรับภาระการสอนที่มากเมื่อเทียบกับครูวิชาอื่นๆ และหลักสูตรของสังคัมศึกษาในปัจจุบันมีตัวชี้วัดที่มากมายซึ่งบางอย่างก็ไม่จำเป็นมากนัก ซึ่งกระทรวงควรทบทวนและปรับหลักสูตรสังคัมโดยเฉพาะในเรื่องของประชาธิปไตยซึ่งเน้นให้จำเนื้อหาต่างๆ มากจนเกินไป ควรเน้นในเรื่องการนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงให้ได้มากกว่า สอดคล้องกับ ดร.ณิ จำปา-ทอง (2560, น. 7) ในส่วนของผลการศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนสังคัมศึกษา ที่พบว่าหลักสูตรยังมีจุดอ่อน โดยครูและศึกษานิเทศก์เห็นว่า หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคัมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีตัวชี้วัดจำนวนมาก และเนื้อหากว้าง ทั้งยังซ้ำซ้อน โดยครูส่วนใหญ่ยังสอนแบบเดิมคือ เน้นการบรรยายเนื้อหามากกว่ากระบวนการ ซึ่งอาจไม่บรรลุตัวชี้วัดที่กำหนดว่าผู้เรียนต้องรู้อะไรและทำอะไรได้ เช่น ต้องอาราธนาศีล อาราธนาธรรมได้ จึงควรให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เป็นต้น และตัวชี้วัดจำนวนหนึ่งที่ค่อนข้างเป็นนามธรรมซึ่งยากในการจัดการเรียนรู้และประเมินผล เช่น ตัวชี้วัดที่ระบุ “ตระหนักในคุณค่า” “เห็นคุณค่า” “ชื่นชม” เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ครูและศึกษานิเทศก์ก็ได้ตระหนักถึงจุดอ่อนของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคัมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมบางประการ เช่น จำนวนเนื้อหาและความกว้างของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคัมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่า ตัวชี้วัดของหลักสูตรมีจำนวนมาก เนื้อหาแน่น โดยเฉพาะสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ประวัติศาสตร์ และหน้าที่พลเมือง

ผลการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย พบว่า ในส่วนของกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยเลือกใช้ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) เพราะผู้เรียนในวัยนี้เป็นช่วงที่กำลังอยากรู้อยากลองสิ่งใหม่ๆ ที่ไม่เคยทำ สนใจในกิจกรรมที่สนุกสนาน อีกทั้งอายุช่วงวัยก็อยู่ในช่วงที่ไม่เด็กเกินไปและไม่โตเกินไป สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551 ที่คาดหวังให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งเป็นความมุ่งหวังในงานวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ซึ่งต้องอาศัยทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ จากการนำเอาศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) มาบูรณาการในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ซึ่งเนื้อหาของชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 นี้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ผู้วิจัยสนใจและตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ต้องใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างผลงานออกมาให้ได้เป็นนวัตกรรมทางการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งสามารถเผยแพร่ออกไปให้เป็นที่ประจักษ์บนกรอบของเพลงฉ่อย โดยการต่อยอดตามแนวคิดสร้างสรรค์ของแต่ละกลุ่ม แต่ละหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย และที่สำคัญผลงานที่ทำออกมาต้องจรรโลงสังคม เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อประชาชน ชุมชน และสังคมรอบตัว

และในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดกับผู้เรียนนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson (2001) และ Krathwont (2002) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ปรับปรุงใหม่ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Benjamin Samuel Bloom (1956) ที่ตีพิมพ์และเผยแพร่แนวคิดนี้ในหนังสือ “Taxonomy of Educational objective” ในด้านการพัฒนาการรู้คิดหรือพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถจากชั้นความรู้ความจำไปจนถึงจุดสูงสุดคือการสร้างสรรค์ ซึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้ ผู้สอนใช้แผนการสอนเป็นเครื่องมือในกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยครูผู้สอนจะต้องมีแผนการสอนของวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ประชาธิปไตย และแผนการสอนเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในการจัดการเรียนการสอนควบคู่กันไปเพื่อให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ทั้งสองด้านมาบูรณาการและสามารถสร้างชิ้นงานของตัวเองออกมา นักเรียนก็จะมีความรู้ความสามารถตั้งแต่ขั้นพื้นฐานคือความรู้ความจำไปจนถึงคิดสร้างสรรค์ผลงานได้ ดังนี้

1) **ขั้นความรู้ความจำ** ก็จะสอนในลักษณะของการบรรยายเนื้อหาให้เห็นภาพรวมของเนื้อเรื่องที่สอนวลีหรือประโยคไหนมีความสำคัญก็จะให้ขีดเส้นใต้และจดจำอยู่กับสิ่งนั้น มีการอธิบาย

ขยายความให้ความสำคัญกับสิ่งที่พูดเพื่อให้ผู้เรียนจดจำได้ดีและนาน เนื้อหาที่เกี่ยวกับความรู้ความจำ เช่น ความหมาย ความสำคัญของประชาธิปไตย จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โครงสร้างของเพลงฉ่อย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเรียนการสอนเน้นความจำ (Memory Model) ของ Joyce และ Weil (1996, 209-231 อ้างในทิศนา แคมมณี, 2560, หน้า 17-19) ที่เน้นสอนให้ผู้เรียนจดจำ เนื้อหาสาระได้ดีและนาน ได้เรียนรู้กลวิธีการจำ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้สาระอื่นๆ ได้อีกด้วย

2) ชั้นความเข้าใจ จะสอนโดยให้ผู้เรียนสรุปความรู้ลงฝังความคิดตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มนั้น ได้รับ โดยให้นักเรียนนั้นสรุปประเด็นสำคัญของหัวข้อแล้วแบ่งออกเป็นกลุ่มๆ เพื่อทำความเข้าใจและ เชื่อมโยงประเด็นต่างๆ ให้ได้ เนื้อหาที่ต้องอาศัยความเข้าใจ เช่น สิทธิหน้าที่ เสรีภาพของประชาชนชาวไทย เนื้อหาสาระในบทเพลงฉ่อย ความหมายของเพลงที่จะสื่อสารออกมา ซึ่งจะสอดคล้องกับ แนวทางการสอนมโนทัศน์ (Concept Attainment Model) Joyce และ Weil (1996, 161-178 อ้างในทิศนา แคมมณี, 2560, หน้า 8-12) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ของเนื้อหาสาระต่างๆ อย่างเข้าใจ และสามารถให้คำนิยามของมโนทัศน์นั้นด้วยตนเอง อีกทั้งยังได้เรียนรู้ทักษะการสร้างมโนทัศน์ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่นๆ ต่อไปได้ รวมทั้งช่วยพัฒนาทักษะการใช้เหตุผลโดยการอุปนัย (inductive reasoning) คือการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถสรุปหลักการหรือใจความสำคัญจากเนื้อหาจากที่เรียนได้ด้วยตัวเองอีกด้วย

3) ชั้นการประยุกต์ใช้ จะสอนโดยยกตัวอย่างเหตุการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน เชื่อมโยงให้เข้ากับเนื้อหาประชาธิปไตยและยกตัวอย่าง ตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนลองแก้สถานการณ์ ฝึกให้นักเรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้ไปแก้ปัญหา หรือยกตัวอย่างสถานการณ์ผ่านการแต่งเพลงฉ่อยเพื่อสะท้อนประสบการณ์และความรู้ของนักเรียน เนื้อหาที่ต้องนำไปประยุกต์ใช้ เช่น การดำรงตนในสังคมประชาธิปไตย สามารถนำเนื้อหาจากบทเรียนมาสรุปและแต่งเป็นเพลงฉ่อยเพื่อสื่อสารออกไปให้คนฟังเข้าใจได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด การสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving) (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2560, หน้า 94-96) เป็นวิธีการสอนที่ ดีวี่ (John Dewey) เป็นผู้คิดค้นขึ้นเป็นวิธีสอนที่เป็นไปตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น เป็นวิธีการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน โดยมีการประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมรวมกับความรู้ใหม่ และกระบวนการต่างๆ เพื่อใช้แก้ปัญหา สิ่งที่ผู้เรียนจะได้รับจากการสอนในขั้นนี้คือ 1) ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างมีระบบ มีการสังเกต การวิเคราะห์ การหาเหตุผล ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ นำไปสู่การแก้ปัญหาได้ตามเป้าหมายอย่างถูกต้อง เป็นการประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมาในการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ 2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง สร้างความมั่นใจ และความภูมิใจให้แก่ผู้เรียน 3) ผู้เรียนได้ทำงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4) **ขั้นการวิเคราะห์** ใช้กรณีศึกษาที่เกี่ยวกับเรื่องประชาธิปไตย นำมาให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์ แยกแยะประเด็นสำคัญของเนื้อหา สรุปออกมาว่ามีประเด็นที่น่าสนใจและเกี่ยวข้อง ในส่วนของเพลงฉ่อยก็ให้วิเคราะห์เนื้อหา ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ต้องนำเสนอ เพื่อถ่วงถ่วงเอาเฉพาะใจความสำคัญมาแต่งเป็นเพลงฉ่อยเพื่อถ่ายทอดในการนำเสนอหน้าชั้นเรียนต่อไป เนื้อหาที่ต้องวิเคราะห์ เช่น ข้อดี-ข้อเสียของการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย สามารถวิเคราะห์เนื้อหาที่เรียนเพื่อนำข้อมูลมาใช้แต่งเพลงฉ่อยได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิด การเรียนการสอนกระบวนการคิดเป็นเพื่อดำรงชีวิตในสังคมไทย โดย หน่วยศึกษานิตเทศก์ กรมสามัญศึกษา (ทศนา แหมมณี, 2560, หน้า 83-84) เป็นแนวคิดที่สอนให้ผู้เรียนคิดเป็น สามารถวิเคราะห์ข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูล เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ มีความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมากขึ้น เข้าใจระบบความสัมพันธ์ในสังคมและใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข

5) **ขั้นประเมินค่า** สอนโดยตั้งคำถามเชิงสร้างสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มได้เผชิญและร่วมกันคิดแก้ปัญหาจะช่วยให้เขาคิดและตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม เช่น เรื่องการใช้ดุลยพินิจในการเลือกตั้ง ทำไมต้องเลือกตั้ง ถ้าไม่เลือกตั้งจะเกิดอะไรขึ้น ควรมีการเลือกตั้งหรือไม่ และในส่วนของเพลงฉ่อย ผู้เรียนต้องสามารถปรับปรุงแก้ไขการแต่งเพลงได้ มีการประเมินค่าของเนื้อหาว่าเหมาะสมหรือเกี่ยวข้องกับหัวข้อหรือไม่อย่างไรแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนการสอนทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ โดย สุนน อมรวีวัฒน์ (ทศนา แหมมณี, 2560, หน้า 77- 80) แนวคิดนี้มุ่งพัฒนาทักษะกระบวนการประเมินค่าและการตัดสินใจ รวมทั้งพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในการแก้ปัญหาและการดำรงชีวิต ผู้เรียนจะได้พัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหา และสามารถคิดและตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม

6) **ขั้นการริเริ่มสร้างสรรค์** คือการที่ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้เรื่องเพลงฉ่อยและประชาธิปไตยมาบูรณาการและสร้างสรรค์ผลงานของตนเองออกมาได้เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน เป็นประโยชน์ต่อผู้ชมผู้ฟัง เป็นการใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมามาประยุกต์ใช้ในการสร้างชิ้นงานช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Synectics Instructional Model) Joyce และ Weil (1996, 239-253 อ้างในทศนา แหมมณี, 2560, หน้า 46-48) เป็นแนวคิดที่เน้นให้ผู้เรียนได้นำเสนออะไรใหม่ๆ โดยการระดมความคิดจากหลายคนที่ร่วมกันนำเสนอ มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดที่ใหม่แตกต่างไปจากเดิม และสามารถนำความคิดใหม่นั้นไปใช้เป็นประโยชน์ ทำให้งานของตนมีความแปลกใหม่ น่าสนใจมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้เรียนจะเกิดความตระหนักในคุณค่าของการคิด และความเห็นของผู้อื่นด้วย ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับหลักคิดของ ประจักษ์ ปญฺ์ทัศน์ (2562) ที่กล่าวว่า การคิดสร้างสรรค์ คือ พฤติกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างมีจุดหมาย

ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการหาความสัมพันธ์ทางความคิด เพื่อนำไปสู่ความคิดใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ เกิดผลงานใหม่ หรือมีแนวทางแก้ปัญหาแบบใหม่ที่ได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้น ลักษณะสำคัญของสิ่งที่จัดว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์จะต้องเป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ไม่ซ้ำของเดิมที่เคยมีอยู่ (Creative thinking) คิดในแง่บวก (Positive thinking) ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดที่ไม่มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำร้ายผู้ใด (Constructive thinking) แต่เป็นความคิดที่มีประโยชน์สามารถแก้ไขปัญหาได้ ดังนั้น บุคคลผู้คิดสร้างสรรค์จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเดิมหรือปัญหาที่มีอยู่แล้วเป็นอย่างดีจึงจะสามารถคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างสิ่งใหม่ที่ดีกว่าหรือแก้ปัญหานั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขั้นการริเริ่มสร้างสรรค์นี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2560) ที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการสร้างสรรค์และผลิตภาพหรือผลิตชิ้นงานของตนเองได้ ซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะผู้เรียนแบบ CCPR Model 4 ประการดังนี้ **1) คติวิเคราะห์** (Critical Mind) คือต้องไม่เชื่ออะไรง่ายๆ ต้องคิด พิจารณาดูให้ถี่ถ้วนหาข้อมูลให้มากๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจ **2) คิดสร้างสรรค์** (Creative Mind) คือฝึกและพัฒนาความสามารถในการคิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาอยู่เสมอ ใช้จินตนาการให้มาก ใช้แนวทางที่ไม่เหมือนใคร ไม่ซ้ำใคร กล้าลองผิดลองถูก และเชื่อว่าสิ่งที่คิดมันเป็นไปได้ **3) คิดผลิตภาพ** (Productive Mind) ข้อนี้นั้นไปที่สร้างงานให้เป็นรูปธรรม (Product-Oriented, Productive) เมื่อคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการแล้วควรจะทำให้ได้เห็นงานเป็นรูปธรรมขึ้นมา **4) คติรับผิดชอบ** (Responsible Mind) คนในปัจจุบันหรือในอนาคต จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวของคุณธรรม จริยธรรม ไปพร้อมกัน ทำอะไรแล้วต้องมีประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วย ต้องคำนึงอยู่เสมอว่าการสร้างชิ้นงานหรือผลิตผลใดๆ ออกมาต้องเป็นประโยชน์และสร้างสรรค์สังคมส่วนรวม ซึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตยนั้น ได้ใช้ CCPR Model นี้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้เขาได้สร้างสรรค์และผลิตผลงานที่ผ่านการคิดวิเคราะห์มาอย่างถี่ถ้วนจนได้ผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และชิ้นงานจากความคิดสร้างสรรค์นั้นคือ บทเพลงฉ่อยที่บูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตย เป็นเนื้อหาสาระประชาธิปไตยที่ผู้เรียนเป็นผู้ออกแบบ ได้คิด วิเคราะห์ อย่างสร้างสรรค์ผ่านเพลงฉ่อยซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านเก่าแก่แต่เป็นเพลงพื้นบ้านที่มีความยืดหยุ่นสูงกล่าวคือยังมีความทันสมัยสามารถปรับให้เข้ากับเหตุการณ์ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี แล้วนำมาเพลงฉ่อยนั้นมาเป็นฐานให้ผู้เรียนได้ต่อยอดความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ได้ประยุกต์ใช้ทักษะต่างๆ ของตนเองและกลุ่ม ลงไปในบทเพลงฉ่อยได้อย่างอิสระและสร้างสรรค์ทำให้ได้ชิ้นงานที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมที่ผู้เรียนได้ร่วมกันสร้างขึ้นจากการสรุปความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ประยุกต์ใช้

วิเคราะห์ ประเมินค่า และสร้างสรรค์ โดยใช้เพลงฉ่อยเป็นเครื่องมือในการบูรณาการกับเรื่อง ประชาธิปไตย ทำให้การเรียนรู้สนุกสนานไม่น่าเบื่อ เข้าใจในหลักการของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตยนั้น สอดคล้องกับแนวคิดสอนสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning : CBL) (วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์และวรวรรณ นิมิตพงษ์กุล, 2562, หน้า 71-87) ต้องการเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะมากกว่าจะเน้นที่เนื้อหาความรู้ เพราะความรู้เดี๋ยวนี้หาง่ายและยังเปลี่ยนแปลงได้เร็วอีกด้วย ผู้เรียนจะได้ความรู้และเน้นพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการค้นคว้า ทักษะการคิด ทักษะการทำงาน เป็นต้น โดยเน้นให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง สามารถใช้มือถือ แท็บเล็ต ค้นหาข้อมูลในห้องเรียนได้ เน้นการทำงานเป็นกลุ่มโดยมีครูเป็นผู้อำนวยการเรียน และใช้การประเมินแบบสมรรถนะ (Competency Assessment) คึ้นเน้นประเมินความสามารถด้านทักษะต่างๆ เช่น การค้นหา การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำมาออกแบบการสอนตามแนวทาง CBL ในเรื่องประชาธิปไตยโดยบูรณาการกับศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) สามารถจัดรูปแบบการสอนเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้ **1) ขั้นกระตุ้น** ให้เด็กดูระบอบการปกครองที่หลากหลายที่นอกเหนือจากระบอบประชาธิปไตย เช่น ระบอบคอมมิวนิสต์ ระบอบเผด็จการทหาร ระบอบเผด็จการนาซีของฮิตเลอร์ เป็นต้น **2) ขั้นตั้งปัญหา** ให้ผู้เรียนได้หาความรู้ ในเรื่องข้อดีข้อเสียแล้วเปรียบเทียบกับระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตย **3) ขั้นการค้นและคิด** ครูตั้งประเด็นเกี่ยวกับการนำเพลงฉ่อยมาผสมผสานหรือบูรณาการกับประชาธิปไตย ทำได้หรือไม่ อย่างไร ตอนนี้แหละที่ผู้สอนจะเดินแนะนำ บอกแหล่งค้นคว้าข้อมูลให้เด็ก บางครั้งก็ช่วยกันค้น ช่วยตอบคำถาม หรือเดินแนะนำเป็นรายกลุ่ม **4) ขั้นนำเสนอ** ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอเนื้อหาเพลงที่แต่งตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมายแบบใดก็ได้ตามความถนัด เช่น จะร้องเป็นฉ่อยละครเวที จะร้องเป็นทำนองแร็ป ทำนองสามช่า จะอ่านแล้วปรบมือประกอบจังหวะ เป็นต้น **5) ขั้นประเมินผล** เน้นการประเมินผลที่หลากหลายตามรูปแบบที่ผู้สอนออกแบบไว้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน

สิ่งที่สำคัญของการวิจัยในครั้งนี้คือการบูรณาการ มีทั้งบูรณาการในสาระต่างๆ ของวิชาสังคมเอง กล่าวคือในเรื่อง ประชาธิปไตยที่ผู้วิจัยเลือกมาสอน ก็จะมีเนื้อหาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับ สาระหน้าที่พลเมือง สาระประวัติศาสตร์ สาระเศรษฐศาสตร์ หรือไปบูรณาการข้ามวิชาที่แตกต่างออกไปอย่างในงานวิจัยในครั้งนี้ก็เลือกใช้เพลงฉ่อยในการบูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตย ซึ่งการบูรณาการเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของชรินทร์ มั่งคั่ง (2561) ที่กล่าวว่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาสังคมที่มีความเด่นชัดในเรื่องการบูรณาการและเชื่อมโยงสัมพันธ์กับหลายองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ศาสนา หน้าที่พลเมือง ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เป็นต้น โดยการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษามีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดี คิดเป็น

แก้ปัญหาได้ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีความสำคัญกับวิชาสังคมศึกษา เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถมองโลกและสังคมได้อย่างรอบด้าน มีจิตสำนึก มีคุณธรรมจริยธรรมในตนเอง และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน และแนวคิดของสิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2546) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ที่สัมพันธ์กันและต่อเนื่องกับประสบการณ์ตรง สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่งเสริมให้นักเรียนมีทั้งระเบียบวินัย และมีความรู้รับผิดชอบหน้าที่ด้วยตนเองรวมทั้งช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรบูรณาการ โดยสร้างหัวเรื่องขึ้นแทนการสอนเนื้อหาเป็นรายวิชา แบบเดิมได้รับความนิยมนักเรียนจะมีความลึกซึ้งและเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียน มีความเข้าใจในความหมายของเนื้อหาสาระโดยรวมหลักสูตรบูรณาการจะเป็นสิ่งที่สามารถกระตุ้นนักเรียนเกิดความคิดและตระหนักถึงการเชื่อมโยงระหว่างความคิด

เพลงที่ผู้วิจัยเลือกมาประกอบการสอนนั้นคือ “เพลงฉ่อย” เป็นเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่นิยมเล่นกันมากที่สุดจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังมีรายการโทรทัศน์นำเสนอในรูปแบบการแสดงที่ตลกขบขัน สนุกสนาน สอดแทรกสาระน่ารู้มากมาย อย่างเช่น รายการจำอวดหน้าม่าน หรือ จำอวดหน้าจอ ของสามน้ำ (โย่ง พวง นงค์ เชิญยิ้ม) ขอบริษัทเวิร์คพอยท์เอนเตอร์เทนเมนต์ เพลงฉ่อยนี้สามารถปรับเนื้อหาให้ทันสมัยทันยุคทันสมัย ทันข่าวสาร เหตุการณ์บ้านเมืองได้ตลอดเวลา เนื่องจากเนื้อร้องแต่งได้ง่าย เป็นกลอนหัวเดียว ลงสระเดียวกันไปทั้งเพลง อีกทั้งดนตรีประกอบจังหวะก็ง่ายเป็นทำนองเดียวกันไปทั้งเพลง ทำให้ผู้สอนสามารถนำเอาเพลงฉ่อยมาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดเพลง แต่งเนื้อร้อง หรือคิดค้นดนตรีใหม่ๆ เพื่อมาประกอบให้ตรงกับเนื้อหาสาระตามเรื่องที่จะสอนได้ และการนำเพลงฉ่อยซึ่งถือว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีคุณค่ามาสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มาจากของจริง เพลงไทย ไม่หลงลืมความเป็นไทย มีความภูมิใจในสมบัติของชาติที่สืบสานสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านให้คงอยู่สืบไป และการใช้เพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) มาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคม เรื่องประชาธิปไตยนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ในเนื้อหาประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีปฏิภาณในการคิดเนื้อหาเพื่อแต่งเพลงสรุปบทเรียนผ่านเพลงฉ่อย ช่วยให้ผู้เรียนตกตะกอนทางความรู้ ความคิด อีกทั้งยังช่วยให้กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนสนุกสนานไม่น่าเบื่อ สอดคล้องกับการใช้เพลงประกอบการสอนของ ศรีอัมพร ประทุมพันธ์ (2549) ได้กล่าวว่า การใช้เพลงประกอบการสอนเป็นวิธีสอนที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในวิชานั้นๆ เป็นสื่อที่สอดคล้องกับความสนใจ สร้างบรรยากาศในการเรียน ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว จดจำเนื้อหาได้แม่นยำ สนุกสนาน

เพลิดเพลินไม่เบื่อหน่าย อีกทั้งยังบูรณาการเชื่อมโยงไปยังนาฏกรรมการแสดงประเภทต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน สามารถนำมาเผยแพร่ถ่ายทอดจินตนาการส่งความสุขผ่านวรรณกรรม ตัวละคร และบทเพลง สู่ผู้ฟังและผู้ชมได้อย่างดียิ่ง

ผลจากการทดลองใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย พบว่า ผู้เรียนเกิด ความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย เข้าใจบริบท ความเป็นมาของหลักการประชาธิปไตย รู้และ เข้าใจสิทธิบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ต้องปฏิบัติต่อสังคม นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหัวข้อต่างๆ ที่ได้เรียน คือ **1.การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย 2.กฎหมายรัฐธรรมนูญเบื้องต้น 3.การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย 4.บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) 5. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน** โดยผู้เรียนสามารถแสดงความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ประสบการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งครูผู้สอนช่วยควบคุมดูแล ให้ คำแนะนำอย่างเหมาะสมในกิจกรรมการเรียนรู้ ถือว่าเป็นการใช้เพลงฉ่อยเป็นเครื่องมือในการบูรณา การการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิด เห็น ปรัชญาหรือกันกับกลุ่ม ได้เรียนรู้ทักษะการทำงานเป็นทีม ได้มีส่วนร่วมในการออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ สรุปเนื้อหาที่เรียน ได้ร่วมกันผลิตชิ้นงานออกมานำเสนอได้อย่างถูกต้องและตรง ประเด็นตามหัวข้อของแต่ละกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย เมื่อผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้ออกมานำเสนอการสรุป บทเรียนผ่านเพลงฉ่อยในแนวทางการคิดสร้างสรรค์หน้าชั้นเรียนแล้ว ผู้เรียนคนอื่นๆ ในชั้นเรียนก็ จะได้เรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยในแต่ละประเด็นร่วมกัน กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้ทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ มีความสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ นักเรียนส่วนใหญ่ชื่นชอบ สอดคล้องกับ พิทยา โพธิ์ทอง (2549, น. 62) ในงานวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ความพึงพอใจในการเรียน เรื่องมาสร้างโลกสีเขียวกันเถอะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียน โดยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอน ที่กล่าวว่า การใช้เกมและเพลงประกอบการสอนเป็น รูปแบบการสอนที่มีจุดมุ่งหมายเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้โอกาสผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ซึ่งนักเรียนในวัยนี้มีความพร้อมทางด้านสติปัญญา อยู่แล้ว เมื่อได้รับการกระตุ้นในสิ่งที่ชอบและพอใจ ก็สามารถตอบสนองได้เป็นอย่างดีเพราะในขณะที่ เล่นเกมที่สนุกสนาน นักเรียนมีใจจดจ่อในการเล่น และจะต้องทำกิจกรรมด้วยตนเองต้องคิดและ ตัดสินปัญหาต่างๆ อย่างรวดเร็ว เพื่อสื่อสารความคิดของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้เพื่อให้ได้ผลออกมาและ กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ก็มีส่วนช่วยเหลือส่งเสริมความคิดของผู้เรียนให้เกิดมากขึ้น และผู้เรียน รู้สึกว่าได้ทำอะไรใหม่ๆ ที่ไม่เคยทำ ทำทลายความสามารถ และครูมีส่วนช่วยกระตุ้นอยู่เสมอว่า นักเรียนทำได้ไม่ยาก จึงช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเนื้อหาสาระเรื่องประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดีมี

ความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น ทำให้เกิดความคงทนถาวรของความรู้ ตกตะกอนทางความรู้ ที่จะติดตัวผู้เรียนไปได้อย่างยาวนาน ซึ่งผลการประเมินผู้เรียนด้วยแบบวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยของผู้เรียนเป็นไปตามเกณฑ์การประเมิน 3 ด้านคือ การประเมินด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice) และด้านเจตคติหรือคุณลักษณะ (Attitude) ดังนี้

1. ด้านความรู้ (K) เพลงช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ทำให้การเรียนไม่เครียดและสนุกสนาน ผู้เรียนเกิดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ในเนื้อหาได้ดีขึ้น เนื่องจากจังหวะ และฉันทลักษณ์ของเพลงฉ่อย เป็นเครื่องมือช่วยให้นักเรียนสามารถตกตะกอนทางความรู้แล้วนำมาสรุปเป็นเพลงเพื่อสร้างความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งดีกว่าการอ่านหนังสือทั่วไปหรือการเรียนการสอนแบบบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีบังอร จุ้ยศิริ (2550, น. 68) เรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่เรียนวรรณคดีไทยโดยใช้เพลงประกอบการสอนกับการสอนแบบปกติ ที่พบว่า การสอนโดยใช้เพลงประกอบการสอนนั้นส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ เนื่องจากการเรียนโดยใช้เพลงประกอบการสอนนั้น บรรยากาศในการเรียนเป็นกันเอง สนุกสนานนักเรียนมีความสุข ผ่อนคลายอารมณ์ ไม่เครียดต่อการคิด และการจดจำเนื้อหา กล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าพูด และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่ม เกิดทักษะกระบวนการกลุ่ม นักเรียนกระตือรือร้น และสนใจที่จะเข้าเรียนและมีทัศนคติที่ดี ต่อการเรียนวิชาภาษาไทย นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน ครูเป็นที่ปรึกษา ให้แนวคิด ข้อเสนอแนะโดยใช้หลักจิตวิทยาในเรื่องการเสริมแรงทางบวกเป็นตัวกระตุ้น ด้วยการกล่าวชมเชยและให้รางวัล ดังนั้นจึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นตามไปด้วย

2. ด้านทักษะ (P) จากการสังเกตและบันทึกวีดิโอการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการวิชาประชาธิปไตยกับเพลงฉ่อยนั้น ผู้เรียนสามารถสรุปเนื้อหาผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างสร้างสรรค์ มีความสนใจการเมือง เมื่อครูเสนอข่าวหรือเหตุการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันนักเรียนก็ร่วมกันแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ นักเรียนสามารถนำเสนอโดยร้องเป็นจังหวะทำนองได้ ด้วยเครื่องมือเพลงฉ่อยที่ช่วยให้เข้าใจและจดจำเนื้อหาสาระได้ดี และเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้เรียนต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างเป็นรูปธรรมก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น และมีทักษะการคิดวิเคราะห์ ได้ทำงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันถือเป็นหนึ่งในการทำงานแบบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะศักดิ์ สินทรัพย์ (2530, น. 55) เรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอน ที่กล่าวว่า นักเรียนทุกคนมีความสุขกับการเรียน ไม่เบื่อหน่ายและเกียจคร้าน เป็นเพราะกิจกรรมในการเรียนโดยใช้เพลงประกอบนั้นเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจ บรรยากาศเป็นกันเอง สนุกสนาน เพลิดเพลิน

นักเรียนยิ้มแย้มแจ่มใส ผ่อนคลายความตึงเครียด สนใจการเรียนรู้และมีความกระตือรือร้นมาก ยิ่งขึ้น ทุกคนให้ความร่วมมือกันแสดงความคิดเห็น ช่วยกันคิดช่วยกันทำซึ่งเป็นกระบวนการกลุ่ม ครูคอยชี้แนะ ให้คำแนะนำ และอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้นักเรียนที่เรียนโดยใช้เพลงประกอบการสอนมีความสนใจในการเรียนมากกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ ก็คือ ในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาวิชาในบางส่วนจะถูกนำไปแต่งเป็นเพลงใส่ทำนองที่นักเรียนชื่นชอบ และได้ฝึกการร้องเพลงร่วมกัน จึงทำให้นักเรียนมีความสนใจในวิชาภาษาไทยมากขึ้น

3. ด้านคุณลักษณะ (A) จากการสังเกตและสัมภาษณ์ ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น นักเรียนทุกคนตั้งใจจดจ่อกับสิ่งที่ผู้สอนนำเสนอ เมื่อถามคำถามก็มีการยกมือเพื่อขอตอบคำถาม ทำให้บรรยากาศในการเรียนมีความตื่นตัวเป็นอย่างมาก มีความสนุกสนานในการเรียน เนื่องจากมีเพลงฉ่อยมาเป็นเครื่องมือในการบูรณาการกับวิชาประชาธิปไตย อีกทั้งนักเรียนยังมีความภูมิใจในชิ้นงานของตนที่ได้นำเสนอเพราะนักเรียนและเพื่อนในกลุ่มช่วยกันแต่งและสร้างขึ้นมากด้วยความสามารถของพวกเขาเอง สอดคล้องกับ พิทยา โพธิ์ทอง (2549, น. 63) ในงานวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียน เรื่องมาสร้างโลกสีเขียวกันเถอะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้เกมและเพลงประกอบการสอน ที่กล่าวว่า เมื่อนำวิธีการสอนโดยใช้เกมและเพลงประกอบการสอน มาใช้กับนักเรียนแล้ว ทั้งเสียงเพลงและเกมการแข่งขันที่เร้าใจ สร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนก่อนเป็นอันดับแรก เสียงเพลงกระตุ้นความสนใจของนักเรียนนี้เป็นการเร้าความสนใจ แล้วความสนใจนี้ทำให้นักเรียนมีใจจดจ่อในเรื่องที่เรียน นักเรียนมีความสุขกับการที่ได้ร้องเพลงที่ตนชอบ การได้ฝึกทักษะโดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้เสียงเพลง ต่อจากนั้นเมื่อได้ออกมาแสดงลีลา ท่าทางในการแข่งขันเกมแล้ว ยิ่งทำให้เกิดความตื่นเต้น น่าติดตาม กล้าแสดงออก มีไหวพริบ และในขณะเดียวกัน การได้ฝึกแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในบรรยากาศที่น่าเรียนแล้ว นักเรียนได้แสดงออกอย่างพึงพอใจ เกิดความสนุกสนาน และการสรุปทเรียนด้วยทำนองเพลงที่นักเรียนรู้จัก จึงสร้างความตื่นเต้นน่าสนใจให้กับผู้เรียนเป็นอย่างดี เพราะนักเรียนเห็นความแปลกใหม่ ทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะของกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1. ควรศึกษาบริบทของโรงเรียน นักเรียน ที่เราจะสอนว่าผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนแนวทางการสอนแบบนี้หรือไม่ และประเมินจากนักเรียนในชั้นเรียนของเรา ว่ามีความสนใจเรื่องเพลงมากน้อยแค่ไหน

1.2. ควรวางแผนก่อนการทำกิจกรรมเสมอ โดยเฉพาะในเรื่องของเวลาในการจัดกิจกรรม จัดวางให้เหมาะสมไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป

1.3. ควรประเมินตัวเองก่อนว่ามีความชอบ ความรู้ ความสามารถเรื่องเพลงพื้นบ้านมากน้อยแค่ไหน อยู่ในระดับที่จะสามารถถ่ายทอดเพื่อเป็นเครื่องมือในการบูรณาการได้หรือไม่ หรือมีแนวทางอื่นใดที่จะช่วยสอนในเรื่องของเพลงพื้นบ้านให้กับนักเรียนได้อย่างเข้าใจหรือไม่

1.4. ควรจัดให้มีการบูรณาการกับสาระวิชาอื่นๆ เพื่อให้ครูได้มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน ตามความถนัดของตนเอง หรืออาศัยความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เช่น ในส่วนของการสอนเรื่องประชาธิปไตยก็เชิญครูที่มีความรู้ความสามารถในด้านประวัติศาสตร์การเมือง หรือเศรษฐศาสตร์การเมือง มาช่วยสอนในหัวข้อที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในส่วนของการแต่งเพลงพื้นบ้านก็ขอความร่วมมือกับครูผู้สอนในรายวิชาภาษาไทย หรือผู้ที่มีความสามารถในด้านเพลงพื้นบ้านมาช่วยสอนให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในส่วนนี้ จากนั้นครูประจำวิชาที่ใช้เครื่องมือบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ ที่ได้เรียนรู้นำมาถ่ายทอดผ่านเพลงฉ่อยและนำเสนอต่อไป

1.5. ควรศึกษาเพลงให้หลากหลายซึ่งเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ช่วยบูรณาการในกิจกรรมการเรียนการสอน และเลือกใช้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียน ต้องประเมินผู้เรียนของเราเป็นหลักว่าเขามีความสามารถในแนวเพลงใด ชื่นชอบแนวเพลงแบบไหนมากที่สุด ก็จะช่วยให้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จลงได้

1.6. ควรนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้กับผู้เรียนในบริบทอื่นๆ หรือกลุ่มสาระต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

1.7. ควรหมั่นศึกษาแนวทางการสอนประชาธิปไตยจากบุคคล ตำรา แหล่งข้อมูล ที่หลากหลายและนำเสนอเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ และกิจกรรมที่น่าสนใจ ให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติ จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถประยุกต์ใช้หรือปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

1.8. ควรคัดเลือกเนื้อหาประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เน้นเลือกเหตุการณ์ปัจจุบันที่อยู่รอบตัวของผู้เรียนมาเป็นกรณีศึกษา ให้ได้ร่วมกันวิพากษ์ วิचारณ์ แสดงความคิดเห็น และร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1. ควรศึกษาเครื่องมือในการบูรณาการให้หลากหลายและเลือกใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะทำ

2.2. ควรสร้างและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบรรยากาศการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยในโรงเรียนของนักเรียน ซึ่งพื้นที่ของโรงเรียนถือเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตนักเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะช่วยปลูกฝัง

พลเมืองให้มีความเป็นประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้องแท้จริง สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพที่จะพัฒนาประเทศต่อไป

2.3. ควรเลือกเนื้อหาสาระวิชาที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตกับผู้เรียน เพราะการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ใดๆ ก็ตามต้องใช้เวลาคิด วางแผน ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนระยะหนึ่ง ซึ่งบางเนื้อหาสาระอาจไม่จำเป็นต้องบูรณาการ หรือใช้เทคนิคขั้นตอนอะไรมากมาย ผู้เรียนก็สามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นการเลือกเนื้อหาสาระที่จำเป็นกับผู้เรียนเป็นเรื่องสำคัญไม่อย่างนั้นจะทำให้เสียเวลาในการจัดการเรียนการสอนได้

2.4. ควรศึกษาสภาพปัญหาในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะสอนให้หลากหลายที่หลากหลายบริบท ว่ามีปัญหอะไรเกิดขึ้นกับ ครู นักเรียน เนื้อหาสาระของวิชานั้น วิธีการจัดการเรียนรู้ หรือบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องบ้าง แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน จะได้มีข้อมูลอ้างอิงเพื่อมาวิเคราะห์ในการสร้างกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุดต่อไป

2.5. ควรเลือกใช้แนวเพลงที่จะมาเป็นเครื่องมือในการบูรณาการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้มีตัวเลือกตามความถนัดของเขา

2.6. ควรมีการวิจัยและพัฒนาในเรื่องการเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย และผลสัมฤทธิ์ ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงในการบูรณาการกับเนื้อหาสาระวิชาการที่สนใจ

2.7. ควรมีการศึกษาและเก็บข้อมูลความคิดเห็นจากผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานเรื่องประชาธิปไตย หรือเก็บข้อมูลความคิดเห็นของผู้เรียนเรื่อง คิดเห็นอย่างไรกับการเมืองไทย ต้องการให้มีการปฏิรูปหรือเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง ซึ่งควรเก็บข้อมูลจากนักเรียนหลากหลายบริบทหลากหลายระดับชั้น

2.8. ควรมีการวิจัยและพัฒนาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการสอนให้นักเรียนเป็นผู้มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฝึกให้กล้าแสดงความคิดเห็น ฝึกให้สามารถวิพากษ์ วิจาร์ณด้วยหลักการและเหตุผล ฝึกให้คิดต่างคิดนอกกรอบ บนพื้นฐานพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของโลก

2.9. ควรมีการศึกษาและพัฒนาแบบการเรียนการสอนเรื่องประชาธิปไตยที่เน้นการลงมือปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ พบปะผู้คนในชุมชน ให้ได้สัมผัสถึงประหาต่างๆ ในพื้นที่แวดล้อมใกล้ตัว เช่น ปัญหาการจัดการขยะ ปัญหาการจัดการน้ำเสีย ปัญหาการจราจร เป็นต้น หรือให้ได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานจริงของเทศบาล อบต. อบจ. ซึ่งเป็นการเมืองการปกครองท้องถิ่นที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบอบการปกครองประชาธิปไตย เช่น การให้เข้าไปดูการประชุมสภาเทศบาล การลงไปดูวิธีการเลือกตั้งของท้องถิ่น เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมพลศึกษา, กองยูวกาชาด. (2537). *คู่มืออบรมผู้นำยูวกาชาด*. ม.ป.ท.: มีเดียเพลส.
- กรมวิชาการ. (2534). *ความคิดสร้างสรรค์หลักการทฤษฎี การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- กรมวิชาการ. (2539). *การประเมินผลจากสภาพจริง (Authentic assessment)*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมวิชาการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กรมวิชาการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลวรา ชูพงษ์ไพโรจน์. (2539, พ.ย. 2539 – เม.ย. 2540). สอนภาษาไทยอย่างไรให้สนุก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(2), 8 – 13.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *การคิดเชิงบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). *การคิดเชิงสร้างสรรค์ (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- เฉลิมพล คนตรง. (2552). *เพลงฉ่อยโบราณ: ภาพสะท้อนสังคม (ปริญาญานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต)*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). *องค์ความรู้และการสอนสังคมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยพร รูปน้อย. (2540). *การจัดนันทนาการสำหรับกิจกรรมยูวกาชาด*. ใน *เอกสารประกอบการอบรมศูนย์พลศึกษาและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี*. เพชรบุรี: ม.ป.พ.
- ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์. (2542). *บูรณาการ: วิธีการจัดการเรียนรู้ของครูยุค 2000*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- ชัยวัฒน์ เหล่าสีบสกุลไทย. (2546). *เพลงเพื่อการสอนและการจัดกิจกรรมนันทนาการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐกิตติ์ เขียวทอง. (2563). *เพลงฉ่อยประชาธิปไตย*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ดนุ จีระเดชากุล. (2541). *นันทนาการสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- ดรุณี จำปาทอง. (2560). สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับ การศึกษาภาคบังคับ. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 10(2), 121.
- ทรง จิตประสาท. (2534). *การเขียนผลงานที่เป็นเอกสาร*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญ การวิวัฒนาศิริกุล. (2528). *ตรวจกับชาวเชียงใหม่*. มติชน ฉบับพิเศษ (วงโยธวาทิตมง พอร์ต แคมป์โลก 85). กรุงเทพฯ.
- เนาวนิตย์ สงคราม. (2557). *การสร้างนวัตกรรม: เปลี่ยนผู้เรียนให้เป็นผู้สร้างนวัตกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัวพัน สุพรรณยศ. (2561). *กลอนเพลงพื้นบ้านภาคกลาง: ปฏิพากย์ ปฏิภาณ การสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- บุปผา บุญทิพย์. (2547). *คติชาวบ้าน FOLKLOKE* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ประจักษ์ ปฏิทัศน์. (2562). *การคิดเชิงระบบและความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราโมทย์ ไวยกุล. (2540). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาภาษาไทยของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สอนโดยใช้บทเพลงพื้นบ้านภาคกลางประกอบการสอนกับ การสอนตามคู่มือ (ปริญญาณิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยะศักดิ์ สิ้นทรัพย์. (2530). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจในวิชาภาษาไทย ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอน (ปริญญา นิพนธ์มหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผดุงชัย ภูพัฒน์. (2545). *การพัฒนาเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*. กรุงเทพฯ: สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

- เพชร สุวรรณภาชนัน. (2553). *วิจัยเรื่องการจัดการความรู้ในการด้นเพลงของหมอลำเพลง และผลกระทบ ที่มีต่อวัฒนธรรมเพลงโคราชแบบดั้งเดิม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรรณราย คำโสภา. (2540). *การวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านกันตรึมของหมู่บ้านดงมัน จังหวัดสุรินทร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระธรรมปก (ปอ.ปตฺตฺโต). (2540). *การศึกษาค้นคว้าหรือบูรณาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สหธรรมมิก.
- พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2515). *เวนิชวานิช*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- พิทยา โพธิ์ทอง. (2549). *การศึกษาค้นคว้าหรือบูรณาการการเรียนรู้และความพึงพอใจทางการเรียน เรื่องมาสร้างโลกสีเขียวกันเถอะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2529). *ดนตรีวิจักษ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สยามสมัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, นวลจิตต์ เขาวงกตพิงศ์, ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, ไสว พักขาว และศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ. (2559). *คิดผลิตภาพ: สอนและสร้างได้อย่างไร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, นวลจิตต์ เขาวงกตพิงศ์, ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, ไสว พักขาว และศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ. (2559). *คิดสร้างสรรค์: สอนและสร้างได้อย่างไร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2560). *การศึกษาไทย 4.0: ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรวดี ภูษฎาภิรมย์. (2552). *วัฒนธรรมดนตรีและเพลงพื้นเมืองภาคกลาง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรุท นามเมือง. (2557). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาการระบบบัญชีเดี่ยวและสินค้าโดยจัดกิจกรรมการสอนแบบ learning by doing ด้วยหลัก 5 ค* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- มงคล เปลี่ยนบางช้าง. (2548). *บทร้องเล่นและเพลงพื้นบ้านภาคเหนือ และบทวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: แม็ค.
- มนตรี ตราโมท. (2447). *การละเล่นของไทย*. พระนคร: โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์.

- มหาวิทยาลัยมหิดล คณะศิลปศาสตร์ ศูนย์สยามพารากอนศึกษา, มหาวิทยาลัยหอการค้า กongsongserim ศิลปะและวัฒนธรรม, ชมรมรักษ์เพลงพื้นบ้าน. (2558). *ก้านลครูก้านลครุณ*. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2528). *เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนประถมศึกษา หน่วยที่ 11-17* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- มัลลิกา คณานุรักษ์. (2550). *คติชนวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- ไยอนงค์ ทิมสุวรรณ. (2558, กรกฎาคม). ประชาธิปไตยกับบทบาทสถานศึกษาและชุมชนในการ พัฒนาส่งเสริมอัตลักษณ์วิถีไทย. ใน *เอกสารในการฝึกอบรมหลักสูตรหลักกนิตรธรรมเพื่อ ประชาธิปไตย รุ่นที่ 3, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- รณชัย โตสมภาค. (17 สิงหาคม 2560). *ประชาธิปไตย*. สืบค้น 15 มกราคม 2563, จาก <http://www.kpi.ac.th/>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2529). *พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). *พจนานุกรมศัพท์จิตวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: โอเดียน สแควร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เลอพงศ์ กัณหา. (2554). *เพลงพื้นบ้าน: กรณีศึกษาเพลงร่ำวงพื้นบ้านดอนคา ตำบลดอนคา อำเภอกำแพงท่า ตะโก จังหวัดนครสวรรค์* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิภาพรรณ พินลา, และวิภาดา พินลา. (2561). *การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิริยะ ฤกษ์พาณิชย์, และวรวรรณ นิमितพงษ์กุล. (2562). *สอนสร้างสรรค์ เรียนสนุกยุค 4.0+* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- วิเศษ ชินวงศ์. (2544). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ. *วารสารวิชาการ*, 4(10), 28.
- ศรีบงอร จุ้ยศิริ. (2550). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในวิชา ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวรรณคดีไทยโดยใช้เพลง ประกอบการสอนกับการสอนแบบปกติ* (สารนิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.

- ศรีอัมพร ประทุมรัตน์. (2549). *เพลงพื้นบ้านกับการสอนภาษาไทย พร้อมแผ่นซีดีประกอบการสอน*. กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์.
- ศิรินพรัตน์ พิธานสมบัติ. (2521). *ความคิดเห็นของครูประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการใช้บทเพลงประกอบการสอน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สกนธ์ ภู่งามดี. (2545). *จิตวิทยากับการออกแบบ*. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.
- สนอง อินละคร. (2544). *เทคนิควิธีการและนวัตกรรมที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง*. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซทการพิมพ์.
- สังเวียน สฤตดิกุล. (2525). *พฤติกรรมการสอนภาษาอังกฤษ 2*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการการบริหารลูกเสือแห่งชาติ. (2526). *เอกสารประกอบการสอนบทเรียนการฝึกอบรม ผู้กำกับลูกเสือวิสามัญขั้นความรู้ขั้นสูง*. กาญจนบุรี: สหાયการพิมพ์
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2547). *แนวทางพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2559). *คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียนตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). *โครงการประชุมปฏิบัติการปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้ Active Learning ในโครงการคัดเลือกและยกย่องครูผู้สร้างพลังการเรียนรู้ (Active Teacher Award)*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ลำอาง กล้าศรี. (2549). *บทร้องเล่นและเพลงพื้นบ้านภาคกลาง*. กรุงเทพฯ: แม็ค.
- สิรินทร์ ช่วงโชติ, และจตุพร ศิริสัมพันธ์. (2553). ใน *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*, (เล่มที่ 15, หน้า 140-188). กรุงเทพฯ: โครงการสารานุกรมสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. (2546). *การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: บิ๊ก พอยท์.
- สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. (2549). *การสอนแบบบูรณาการในระดับอุดมศึกษา*. *วารสารรามคำแหง*, 23(2) (เมษายน – มิถุนายน), 218 –224.
- สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. (2550). *การสอนระดับประถมศึกษา 2 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2560). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้นอมนิเทศในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 10(1), 75.
- สุกัญญา ภัทรชัย. (2540). *เพลงปฏิพากย์: บทเพลงแห่งปฏิภาณของชาวบ้านไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุกัญญา สุฉฉายา. (2543). *เพลงพื้นบ้านศึกษา*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา สุฉฉายา. (2556). *วรรณกรรมมุขปาฐะ*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2560). *ครูยุคใหม่กับการจัดการเรียนรู้สู่การศึกษา 4.0*. กรุงเทพฯ: จำกัด 9119 เทคนิควรรณคดี
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2532). *ร้องรำทำเพลง : ดนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยาม*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุชา จันทน์เอม. (2542). *จิตวิทยาพัฒนาการ (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุดใจ ทศพร; และโชคก เก่งเขตรกิจ. (2539). *หนังสือเรียนศิลปะศึกษา ศ. 101, ศิลปะกับชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนันทา สุนทรประเสริฐ. (ม.ป.ป). *ภาษาสุขสนุกกับเพลง*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- สุภักดิ์ อนุกุล, และวลัยพร นิยมสุจริต. (2546). *เพลงพื้นบ้านภาคกลางและภาคตะวันตก*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- สุภางค์ จันทวานิช. (2550). *การวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 15)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพร แพรรวนิต. (2544). การบูรณาการการเรียนการสอนภาษาไทยจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ใน *เอกสารประกอบการสัมมนา (น. 38)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2533). *สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2542). *การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์: ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์*. โครงการกิตติมศักดิ์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2551). *กลยุทธ์การสอนคิดบูรณาการ (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์ หน่วยศึกษานิเทศก์. กรมสามัญศึกษา. (2537). *รายงานการวิจัยการสร้างรายวิชาการคิดเป็น*. กรุงเทพฯ: กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อมรา กล้าเจริญ. (2553). *เพลงและการละเล่นพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- อรสา ภูมิรี ปุกหุด. (2521, เมษายน). *ครูช่วยคิด: การสอนเพลงแก่เด็ก*. *วิทยาสาร*, 29, 34 – 35.

- อารี พันธุ์มณี. (2543). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อารี พันธุ์มณี. (2543). *คิดอย่างสร้างสรรค์* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนด์ ลิฟเพรส.
- อุบลรัตน์ กิจไมตรี. (2544). *การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซว ภูมิปัญญาท้องถิ่น สุพรรณบุรี สำหรับ นักเรียนประถมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เอนก นาวิกมูล. (2528). *สารานุกรมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิชเนศ.
- เอนก นาวิกมูล. (2550). *เพลงนอกคตวรรษ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มติชน.
- เอนก นาวิกมูล. (2550). *เพลงพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: สำนักอุทยานการเรียนรู้.
- American Psychological Association, Coalition for Psychology in School and Education. (2015). *Top 20 principles from psychology for preK-12 teaching and learning*. Retrieved from <http://www.apa.org/ed/schools/cpse/top-twenty-principles.pdf>
- Anderson, Lorin W., & David R. Krathwohl. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing : A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York: Longman.
- Baer, J. (2012). *Domain Specificity and the Limits of Creativity Theory*. *The Journal of Creative Behavior*, 46(1), 16-19.
- Bate, M. (2012). The Measurement of Creativity: From Definitional Consensus to the Introduction of a New Heuristic Frameworks. *Creativity Research Journal*, 24(1), 55-65.
- Bloom, B. (1994). Reflection on the Development and Use of the Taxonomy. In Anderson, L. Sosniak, L (Eds.) *Bloom's Taxonomy: A Forty-Year Retrospective*. Chicago: The National Society for the Study of Education.
- Bloom, B.S. (1965). *Taxonomy of educational objective. Handbook II: Affective domain*. New York: Mackay
- Bonwell, C. C., & Eison, J. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom ASHE-Eric Higher Education and Human Development*. N.P.: n.p.
- Bower, H., & Hilgard, E. R. (1981). *Theories of learning* (5th ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice - Hall.

- Conbach, L. Joseph. (1984). *Essential of Psychology and Education*. New York: McGraw Hill.
- Dewey, John. (1959). *Experience and Education*. New York: Macmillan Publishing Company.
- Eragamreddy, N. (2013). Teaching creative thing skills. *International Journal of English Language & Translation Studies*, 1(2), 124-145.
- Felder, R. M. (1988). *Creativity in Engineering Education*. *Chemical Engineering Education*, 22(3), 10-32.
- Gordon, R. (1998). A curriculum for authentic learning. *The Education Digest*, 63, 4-8.
- Gordon, W. J. (1961). *Synectics: The development of creative capacity*. New York: Harper & Row.
- Guilford, J.P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill Book.
- Irene, S. Corromina. (1995). An Original Approach to the Teaching of Song in the Classroom. in *English Teaching Forum*, 12, 28.
- Jackso, M.C. (2003). *Systems Thinking: Creative Holism for Manager*. Wiley: Chichester.
- Joyce, B., & Weil, M & Showers, B. (1992). *Models of teaching*. Boston: Allyn and Bacon.
- Joyce, B., & Weil, M. (1996). *Models of teaching* (5th ed.). London: Allyn and Bacon.
- Kimble, G. A. (1964). Problems of Learning and The Problem of Definition: Comments on Professor Grant's paper. In A. W. Melron (Ed.), *Categories of hrdnzan learning* (pp. 32-45). New York: Academic Press
- Klijn, M., & Tomic, W. (2010). A Review of Creativity Within Organizations from a Psychological Perspective. *Journal of Management Development*, 29(4), 322-343.
- Krathowhl, D. R. (2002). A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview. *Theory into Practice*, 41(4), 212-218.
- Lapp, D; & Flood. J. (1986). *Teaching Students to Read*. New York: Macmillan.
- Mayer, R.E. (1999). *Fifty Years of Creativity Research*, in Sternberg, R.J. (Ed.), *Handbook of Creativity* (pp. 449-460). Cambridge: Cambridge University Press.

- McKinney, K. and B.S. Heyl. (2008). *Sociology through Active Learning: Student Exercises*. N.P.: Pine Forge Press.
- Osborn, A. (1957). *Applied imagination*. New York: Charles Scribners.
- Sternberg, R. J. (1985). *Beyond IQ: A Triarchic Theory of Human Intelligence*. New York: Cambridge University Press
- Sternberg, R. J. (2003). *Cognitive psychology*. CA: Thomson Learning.
- Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (2006). Creating a Vision of Creativity: The First 25 Years. The American Psychological Association. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 5(1), 2-12.
- Sternberg, R. J., & Sternberg, K. (2012). *Cognitive Psychology* (6th ed.). CA: Wadsworth, Cengage Learning.
- Sternberg, Robert, T., & Joan Baron. (1985). A Statewide Approach to Measuring Critical Thinking Skills. *Educational Leadership*, 43(2), 40-43.
- Tatarkiewicz, W. (1980). Creativity: History of the Concept. In: A History of Six Ideas, *Springer*, 244-265. https://doi.org/10.1007/978-94-009-8805-7_9
- Torrance, E. P., & R. E. Myers. (1964). *Education and the Creative Potential*. Minneapolis: The Lund Press.
- Torrance, E.P. and R.E. Myers. (1962). *Creative Learning and Teaching*. New York: Good, Mead and Company.
- Wallach, Michael A., & Kagan Nathan. (1965). *Model of Thinking in Young Children*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยนครพนม

ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มกับตัวแทนนักเรียน เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย
2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
3. แบบประเมินการสังเกต

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย
ด้านผู้สอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ..... วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน .....

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

กรอบแนวคิด : เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอน ด้านผู้สอน
เกี่ยวกับบทบาทของครูผู้สอนในวิชาสังคมศึกษาในภาพรวม ใน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนจ่านกร้อง
จังหวัดพิษณุโลก โรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์ กรุงเทพมหานคร โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรง
ประชาสรรค์) จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วยประเด็นคำถามดังนี้

ข้อที่ 1 กลวิธีในการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย เป็นอย่างไร

.....
.....

ข้อที่ 2 บทบาทของครูผู้สอนในการสอนวิชาสังคมศึกษามีลักษณะเป็นอย่างไร

.....
.....

ข้อที่ 3 ปัญหาที่พบจากการสอนวิชาสังคมศึกษาเรื่องประชาธิปไตยมีลักษณะเป็นอย่างไร

.....
.....
.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย
ด้านผู้เรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ..... วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน .....

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

กรอบแนวคิด : เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอน ด้านผู้เรียน
เกี่ยวกับบทบาทของผู้เรียนในชั้นเรียนภาพรวม ใน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัด
พิษณุโลก โรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์ กรุงเทพมหานคร โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชา
สรรค์) จังหวัดสุโขทัย ซึ่งประกอบด้วยประเด็นคำถามดังนี้

ข้อที่ 1 มีบทบาทอย่างไรในกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

.....

.....

.....

ข้อที่ 2 มีปัญหาอะไรที่เกิดขึ้นจากการเรียนในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย บ้าง

.....

.....

.....

ข้อที่ 3 มีความรู้ความเข้าใจถึงหลักการประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานหรือไม่อย่างไร และได้นำหลักการนั้น
ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันบ้างหรือไม่

.....

.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย
ด้านเนื้อหาสาระ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ..... วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน .....

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

กรอบแนวคิด : เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนด้วยเนื้อหาสาระของวิชาสังคม เรื่อง ประชาธิปไตย ที่เกี่ยวข้องกับ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และครูผู้สอนในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย ใน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัดพิษณุโลก โรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์ กรุงเทพมหานคร โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์) จังหวัดสุโขทัย ซึ่งประกอบด้วยประเด็นคำถามดังนี้

ข้อที่ 1 เนื้อหาที่ได้เรียนในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตยในปัจจุบันมีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับเนื้อหาที่เรียนในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตยในปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย
ด้านสื่อการเรียนรู้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ..... วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน .....

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

กรอบแนวคิด : เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ด้านสื่อการเรียนรู้ ใน
กระบวนการจัดการเรียนรู้นั้นมีการนำสื่อมาใช้ร่วมได้มาน้อยเพียงใด ใน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนจำ
นกร้อง จังหวัดพิษณุโลก โรงเรียนศิลาจารึกพัฒนา กรุงเทพมหานคร โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล
(ดำรงประชาสรรค์) จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วยประเด็นคำถามดังนี้

ข้อที่ 1 มีการใช้สื่อการเรียนรู้อะไรบ้างในการบูรณาการกับการสอนเรื่องประชาธิปไตย

.....
.....
.....

ข้อที่ 2 สื่อการเรียนรู้ที่นำมาใช้มีความสำคัญอย่างไรกับการสอนเรื่องประชาธิปไตย

.....
.....
.....

ข้อที่ 3 มีปัญหาเกี่ยวกับใช้สื่อการเรียนรู้หรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย
ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ..... วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน .....

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

กรอบแนวคิด : เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอน ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ ว่าใช้รูปแบบการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนรู้ใดบ้างในการจัดการเรียนการสอน ใน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัดพิษณุโลก โรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์ กรุงเทพมหานคร โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล(ดำรงประชาสรรค์) จังหวัดสุโขทัย ซึ่งประกอบด้วยประเด็นคำถามดังนี้

ข้อที่ 1 ใช้รูปแบบการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนรู้ใดบ้างในการจัดการเรียนการสอน และมีขั้นตอนอย่างไรอย่างไร

.....

.....

.....

ข้อที่ 2 เหตุผลที่เลือกรูปแบบการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนรู้มาใช้ในการสอน และมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอนอย่างไร

.....

.....

.....

ข้อที่ 3 ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

.....

.....

.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง การสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องประชาธิปไตย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ..... วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน .....

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

กรอบแนวคิด : เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้แก่ 1) ครูผู้สอนที่ใช้เพลงพื้นบ้านเป็นสื่อบูรณาการในโรงเรียน 2) ศิลปินพื้นบ้าน 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา 5) ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาสังคมศาสตร์/รัฐศาสตร์/ การเมืองการปกครอง/หลักการประชาธิปไตย 6) นักจัดกิจกรรมทางการ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้ ตามความเชี่ยวชาญของผู้ให้ข้อมูลในแต่ละด้าน แล้วนำไปสร้างเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ต่อไป ซึ่งประกอบด้วยประเด็นคำถามดังนี้

- 1) ด้านผู้สอน ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
  - ครูผู้สอนควรมีบทบาทอย่างไรในการจัดการเรียนการสอน
  - ครูผู้สอนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้ควรเน้นเรื่องใดเป็น

สำคัญ

- ครูผู้สอนควรมีวิธีการสอนอย่างไรให้นักเรียนเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตย

- 2) ด้านผู้เรียน ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
  - ผู้เรียนควรมีบทบาทอย่างไรในการจัดการเรียนการสอน
  - จะทำอย่างไรให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการต่อยอดองค์ความรู้ที่เรียนรู้ได้

- 3) ด้านเนื้อหาสาระในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
  - ควรสอนเนื้อหาใดบ้างเพื่อให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงฉ่อยมาบูรณาการ

กับเรื่องประชาธิปไตย ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

- ผู้เรียนควรรู้เนื้อหาพื้นฐานของประชาธิปไตยในเรื่องใดบ้าง
- ผู้เรียนควรรู้เนื้อหาสาระเพลงพื้นบ้านเรื่องใดบ้าง และการสอนให้นักเรียนมี

ความรู้พื้นฐานในด้านเพลงต้องทำอะไรบ้าง

4) ด้านสื่อการเรียนรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

- เราควรใช้สื่อการเรียนรู้ใดบ้างในการประกอบการสอน

5) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

- เทคนิควิธีการใดที่ควรนำมาใช้สอนในเรื่อง ประชาธิปไตยเพื่อให้เด็กเข้าใจ

และสามารถนำไปต่อยอดได้

• ท่านคิดว่ามีแนวทางใดในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการบูรณาการเพลงฉ่อยกับเรื่องประชาธิปไตย

- เราควรมีลำดับชั้นการสอนเนื้อหาอย่างไร

- การเชื่อมโยงเนื้อหาประชาธิปไตยกับความคิดสร้างสรรค์ผ่านเพลงฉ่อยนั้นมีความเป็นไปได้อย่างไรบ้าง

และจะส่งผลอย่างไรต่อผู้เรียน

6) ด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

- ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

7) ด้านบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

- ข้อดีข้อเสียของกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้เพลงฉ่อยมา

บูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตย

- ความเห็นอย่างไรกับการใช้เพลงฉ่อยในการบูรณาการกับวิชาสังคม เรื่อง

ประชาธิปไตย

- การจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาประชาธิปไตยในปัจจุบันควรไปในทิศทาง

ไหน

ภาคผนวก ข

1. ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
2. หนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. หนังสือเพื่อขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) รองศาสตราจารย์ ดร.สุขแก้ว คำสอน
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
คุณวุฒิสูงสุด ปริญญาเอก สาขาวิชา การทดสอบและการวัดผล
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สลักจิต ตรีธรรโสภาส
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
คุณวุฒิสูงสุด ปริญญาเอก สาขาวิชา การวิจัยและพัฒนาการศึกษา
- 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ จันทะคุณ
คุณวุฒิสูงสุด ปริญญาเอก สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน

ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย มีดังนี้

- 1) นายสุรชัย คุตช่วง ตำแหน่ง ครูชำนาญการ
ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัด
พิษณุโลก
- 2) นางจรรยา บัวสำเริง ตำแหน่ง ครูชำนาญการ
ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนศิลาจารย์พัฒนา
จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- 3) นายณัฐพล จันทร์อิม ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เทศบาลวัดไทยชุมพล
(ดำรงประชาสรรค์) จังหวัดสุโขทัย

ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย มีดังนี้

- 1) ครูผู้สอนที่ใช้เพลงพื้นบ้านเป็นสื่อบูรณาการในโรงเรียน จำนวน 2 ท่าน
  - ครูศรีอัมพร ประทุมรัตน์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลวัดป่า
เลไลยก์ อ.เมืองสุพรรณบุรี จ.สุพรรณบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1
  - ครูชำเลื่อง มณีนวษ์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบรหารแจ่มใสวิทยา
1 อ.ดอนเจดีย์ จ.สุพรรณบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

2) ศิลปินพื้นบ้าน จำนวน 2 ท่าน

- แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน-อีสาน) ปี 2539
- พ่อโกมินทร์ พูลเขตรกิจ ศิลปินเพลงพื้นบ้าน จังหวัดนครสวรรค์

3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน จำนวน 1 ท่าน

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โอฬาร รัตนภักดิ์ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสหวิทยาการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์ลำปาง จังหวัดลำปาง

4) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา จำนวน 1 ท่าน

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรรถพล อนันตวรสกุล หัวหน้าภาควิชาการการสอนสังคม ศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5) ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาสังคมศาสตร์/ รัฐศาสตร์/ การเมืองการปกครอง/ หลักการประชาธิปไตย จำนวน 3 ท่าน

- ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง อาจารย์ประจำภาควิชา รัฐศาสตร์การเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อาจารย์ศิวพล ชมภูพันธ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- อาจารย์ณิษภัทร์ กิจเจริญ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

6) นักจัดกิจกรรมทางการเมือง จำนวน 1 ท่าน

- นายสิริวิษณุ เสรีวิวัฒน์ (จำนิว) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างสันติเพื่อต่อต้าน ประท้วง การทำงานที่ไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาลและไปเป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย งานวิชาการ โทร. ๘๘๒๘

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๐๗๗

วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ จันทะคุณ

ด้วย นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้
ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังที่แนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับ
ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ดร.คณิตา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๐๗๗๗

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สุขแก้ว คำสอน

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์	จำนวน	๑ ฉบับ
	๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	จำนวน	๑ ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๒๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่าน
เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิดา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง

โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๐๗๗

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุมัติครุภัณฑ์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สลักจิต ตรีธรมโสภาส

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์	จำนวน ๑ ฉบับ
	๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๒๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฮ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่าน
เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิดา นรต์ธรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง

โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๐๙๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา ศรีพันธ์ ราชภัฏ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะ
ดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คนิตา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง

โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๐๙๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน *นายณัฐกิตติ เขียวทอง* *ผู้ดูแลวิชา*

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะ
ดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ณัฐกิตติ นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นายณัฐกิตติ เขียวทอง

โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๐๙๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นางเก็จขวัญ เขียวทอง (นางณัฐกิตติ ศรีวณิชชากร)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะ
ดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิดา นรต์ธรรักษ์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นายณัฐกิตติ เขียวทอง

โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๐๙๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน *สมาชิกเลี้ยง* *มหาวิทยาลัย*

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....?.....ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะ
ดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิดา นรตลรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง

โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ ๖ ๐๐๙๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน *นางสาววิมลพร ประทุมไข*

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปะวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะ
ดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิตา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง

โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ ว ๐๐๙๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง จิณห์กรวิชัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปะวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะ
ดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิดา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง

โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๐๙๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน *นางจวิฬา ขำเกษิธิ์ธัญ*
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะ
ดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คนิดา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย
โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘
โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖
๒. นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง
โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๐๙๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายสุวิทย์ คุชฌา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....๑.....ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะ
ดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิดา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง

โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๐๙๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บรรณิทธิพล อำนวยวรสถกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะ
ดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ณัดดา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง

โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๐๙๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน **อาจารย์ศิวพล ชุ่มภูพันธ์**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....๑.....ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปะวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะ
ดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิดา นัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง

โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๐๙๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คุณสิริวิษณุ เจริญวัฒน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....๑.....ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปะวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่นำไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะ
ดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิตา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง

โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ ๖ ๐๐๙๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน **นางงษ์ นิชภัทท์ กิจเจริญ**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะ
ดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิตา นร็ดรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง

โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๐๙๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ศ.ดร. ชเนศวรรค์ เจริญเมือง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๐๖๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชา
สังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยบูรณาการการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน
(เพลงฉ่อย) ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะ
ดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คมิตา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายณัฐกิตติ์ เขียวทอง

โทร ๐๘-๓๖๒๓-๗๑๒๔

ภาคผนวก ค

1. แผนการจัดการเรียนรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
2. แบบประเมินการวัดความตระรู้ทางการเมือง
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

แผนการจัดการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย)

บูรณาการการเรียนรู้ในเรื่องประชาธิปไตย

สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 18 ชั่วโมง

ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศ และเสนอแนวคิดในการลดความขัดแย้ง การดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลก เปรียบเทียบระบอบการปกครองประชาธิปไตย ที่ใช้ในปัจจุบันของไทยกับประเทศอื่น ๆ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ หน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นตัวแทนปวงชนชาวไทยในการขับเคลื่อนประเทศให้พัฒนา ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและแนวทางแก้ไข โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา และบูรณาการกับศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด ได้ลงมือปฏิบัติ จนสามารถสร้างชิ้นงานที่เป็นองค์ความรู้เรื่องประชาธิปไตยได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านการรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

โครงสร้างแผนการสอนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย)
 บูรณาการการเรียนรู้ในเรื่องประชาธิปไตย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	มโนทัศน์สำคัญ	เวลา (ชม.)
1	การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	ส 2.2 ม.3/1 ม.3/2 ม.3/3 ม.3/4	<ul style="list-style-type: none"> • ความหมายและความเป็นมาของการเมืองการปกครอง • ความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตย • ลักษณะของอำนาจอธิปไตย • สถาบันการปกครองในระบอบประชาธิปไตย 	2
2	กฎหมายรัฐธรรมนูญเบื้องต้น	ส 2.1 ม.3/2	<ul style="list-style-type: none"> • ความหมายและความสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญ • เนื้อหาของกฎหมายรัฐธรรมนูญ • สิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย • หน้าที่ของประชาชนชาวไทย 	2
3	การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย	ส 2.2 ม.3/3	<ul style="list-style-type: none"> • ความหมายและความสำคัญของการเลือกตั้ง • การเลือกผู้แทนในระดับต่าง ๆ • คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง • การใช้ดุลยพินิจในการเลือกตั้ง • ผลเสียของการซื้อขายเสียง • การป้องกันการซื้อขายเสียง • ประชาชนควรทำอย่างไรเมื่อมีการเลือกตั้ง • หากไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะทำให้เสียสิทธิอะไรบ้าง 	2
4	บทบาทของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร	ส 2.2 ม.3/3	<ul style="list-style-type: none"> • ความหมายของคำว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร • ความสำคัญของสมาชิกสภาผู้แทน 	2

แผนการจัดการ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	มโนทัศน์สำคัญ	เวลา (ชม.)
			<p>ราษฎร</p> <ul style="list-style-type: none"> • การได้มาและพ้นจาก ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร • บทบาทอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร • ลักษณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดีและไม่ดี • หน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนต่อการเลือกตั้ง ส.ส. • การปฏิบัติตนภายหลังการเลือกตั้ง ส.ส. 	
5	การมีส่วนร่วม ทางการเมืองของ ประชาชน	ส 2.2 ม.3/3	<ul style="list-style-type: none"> • การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน • ประเภทของการมีส่วนร่วมทางการเมือง • การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับชาติ • การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 	2
6	ประวัติความเป็นมาของเพลง ฉ่อย	ศ 2.2 ม.3/1 ม.3/2	<ul style="list-style-type: none"> • ที่มาของเพลงฉ่อย • ความสำคัญของเพลงฉ่อย 	1
7	ลักษณะของเพลง ฉ่อย	ศ 2.1 ม.3/1 ม.3/6	<ul style="list-style-type: none"> • เปรียบเทียบเพลงฉ่อยกับเพลงพื้นบ้านชนิดอื่นๆ • การนำเพลงฉ่อยไปบูรณาการกับเรื่องอื่นๆ 	1
8	องค์ประกอบของ การแต่งเพลงฉ่อย	ศ 2.1 ม.3/3	<ul style="list-style-type: none"> • ลักษณะการแต่งเนื้อเพลง • ลักษณะโครงสร้างคำประพันธ์/ฉันทลักษณ์ของเพลงฉ่อย 	1
แผนการจัดการ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	มโนทัศน์สำคัญ	เวลา (ชม.)
9	องค์ประกอบของ การเล่นเพลงฉ่อย	ศ 2.1 ม.3/2	<ul style="list-style-type: none"> • รูปแบบการร้อง • เทคนิคการร้อง 	1

แผนการจัดการ จัดการ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	มโนทัศน์สำคัญ	เวลา (ชม.)
		ม.3/4	<ul style="list-style-type: none"> ทำนองเพลง/เครื่องดนตรีประกอบ จังหวะ การแต่งกาย 	
10	การจัดการเรียนรู้ เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ ศิลปวัฒนธรรม เพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) ใน วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย	ศ 2.1 ม.3/1 ม.3/2 ม.3/3 ม.3/4 ม.3/7	<ul style="list-style-type: none"> บูรณาการระหว่างการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย และศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย) เน้นให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้เรื่อง ประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อยอย่างสร้างสรรค์ การประยุกต์ใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ นักเรียนใช้ความรู้และประสบการณ์เดิม ร่วมกับความรู้และประสบการณ์ใหม่ที่ได้ เรียนมา ตกผลึกความรู้จากวิชาที่เรียน ทั้งหมดแล้วนำมาประยุกต์และสร้างสรรค์ เป็นเพลงฉ่อยที่สอดแทรกเนื้อหา ประชาธิปไตย นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดเป็น กิจกรรม "ฉ่อยประชันทันโลก" โดยใช้เพลง ฉ่อยเป็นพื้นฐานของการนำเสนอ ผู้เรียน สามารถนำเสนอผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ ของตนเอง ตามความชอบ ความถนัดของแต่ละ กลุ่มหรือแต่ละคน 	4
รวม				18

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (เพลงฉ่อย)

บูรณาการการเรียนรู้ในเรื่องประชาธิปไตย

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชา สังคมศึกษา

รวมเวลา 18 ชั่วโมง

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ภาคเรียนที่ 2

ปีการศึกษา 2563

1. มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

- ส 2.1 ม.3/2 มีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน
- ส 2.2 ม.3/1 อธิบายระบอบการปกครองแบบต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน
- ม.3/2 วิเคราะห์ เปรียบเทียบระบอบการปกครองของไทยกับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- ม.3/3 วิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบใช้อำนาจอธิปไตย
- ม.3/4 วิเคราะห์ประเด็น ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย และเสนอแนวทางแก้ไข
- ศ 2.1 ม.3/1 เปรียบเทียบองค์ประกอบที่ใช้ในงานดนตรีและงานศิลปะอื่น
- ม.3/2 ร้องเพลง เล่นดนตรีเดี่ยว และรวมวง โดยเน้นเทคนิคการร้อง การเล่น การแสดงออก และคุณภาพเสียง
- ม.3/3 แต่งเพลงสั้น ๆ จังหวะง่าย ๆ
- ม.3/4 อธิบายเหตุผลในการเลือกใช้อุปกรณ์ดนตรีในการสร้างสรรค์งานดนตรีของตนเอง
- ม.3/6 อธิบายเกี่ยวกับอิทธิพลของดนตรีที่มีต่อบุคคลและสังคม
- ศ 2.2 ม.3/1 บรรยายวิวัฒนาการของดนตรีแต่ละยุคสมัย
- ม.3/2 อภิปรายลักษณะเด่นที่ทำให้งานดนตรีนั้นได้รับการยอมรับ

2. สาระสำคัญและความคิดรวบยอด

การศึกษาในเรื่องการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความสำคัญอย่างมากต่อการใช้ชีวิตประจำวัน กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการออกแบบชิ้นงานที่เป็นองค์ความรู้เรื่องประชาธิปไตยได้อย่างสร้างสรรค์และเป็นรูปธรรม

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1) นักเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาสาระเรื่องประชาธิปไตย (K)
- 2) นักเรียนได้ทักษะการบูรณาการ และตกตะกอนความรู้ที่ได้เรียนมา (P)
- 3) นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันและออกแบบชิ้นงานอย่างสร้างสรรค์ผ่านเพลงฉ่อย (P)
- 4) นักเรียนเห็นความสำคัญของประชาธิปไตยและนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน (A)

4. สาระการเรียนรู้/สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- รูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
- ความแตกต่าง ความคล้ายคลึงของการปกครองของไทยกับประเทศอื่น ๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
- อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ประเด็น ปัญหา และผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย
- คุณค่าและความสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- การบูรณาการวิชาสังคมเรื่อง ประชาธิปไตย กับ สาระวิชาแขนงอื่นๆ

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

- ประวัติความเป็นมา ความสำคัญของเพลงฉ่อย
- การแต่งเพลงฉ่อย
- การเล่นเพลงฉ่อย
- คุณค่าและประโยชน์ของเพลงฉ่อย

5. สมรรถนะสำคัญ

5.1 ความสามารถในการคิด

- คิดอย่างสร้างสรรค์
- คิดวิเคราะห์
- คิดสังเคราะห์
- คิดอย่างเป็นระบบ

- คิดอย่างมีวิจารณญาณ

5.2 ความสามารถในการแก้ปัญหา

- กระบวนการสืบค้นข้อมูล
- คิดแก้ปัญหามีกระบวนการ
- ประยุกต์ความรู้มาใช้

5.3 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

- กระบวนการทำงานกลุ่ม

5.4 ความสามารถในการสื่อสาร

- วางแผนและอภิปรายร่วมกันในกลุ่ม
- การนำเสนอผลงาน

5.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

- สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต
- กระบวนการทางเทคโนโลยี

6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	ยึดมั่นบนหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ซื่อสัตย์สุจริต	มีการกลั่นกรอง วิเคราะห์ข้อมูล ไม่คัดลอกข้อมูล
มีวินัย	ทำงานที่ได้รับมอบหมายส่งตรงเวลา
ใฝ่เรียนรู้	ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ในอินเทอร์เน็ต
มุ่งมั่นในการทำงาน	มีการช่วยเหลือกันทำงานภายในกลุ่ม
รักความเป็นไทย	ใช้เพลงพื้นบ้านของไทยในการบูรณาการเรียนรู้อ
มีจิตสาธารณะ	อาสาทำงาน รวบรวมชิ้นงาน ประสานงานให้เพื่อนๆ

7. ภาระงาน/ชิ้นงาน

ภาระงาน

- กระบวนการนำเสนอข้อสรุปจากหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับเรื่องประชาธิปไตยที่ได้รับมอบหมาย
- การนำเสนอข้อสรุปในหัวข้อต่างๆ ที่แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมาย
- การออกแบบเพลงฉ่อยประชาธิปไตย

ชิ้นงาน

- ผลงานการสรุปผังมโนทัศน์
- ฉ่อยประชันทันโลก

8. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1-2 การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ครูสนทนากับนักเรียนในประเด็นที่เกี่ยวกับรูปแบบการปกครองในปัจจุบันและการเปรียบเทียบการปกครองของไทย แล้วตอบคำถามกระตุ้นความคิด

ขั้นการจัดการเรียนรู้

- ครูตั้งคำถามถามนักเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองในปัจจุบันและการเปรียบเทียบการปกครองของไทย

- ครูแบ่งกลุ่มนักเรียน จำนวนกลุ่มละ 6 คน และให้สมาชิกแต่ละคนจับคู่กันภายในกลุ่ม

- สมาชิกแต่ละคู่ร่วมกันศึกษาความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการปกครองในปัจจุบันและการเปรียบเทียบการปกครองของไทย ตามประเด็นที่กำหนด

- สมาชิกผลัดกันอธิบายความรู้ที่ได้ศึกษาโดยครูดูแลให้คำแนะนำนักเรียนเพิ่มเติม

ขั้นสรุป

- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ ความสำคัญของรูปแบบการปกครองในระบบประชาธิปไตยตลอดจนความสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชากร

ชั่วโมงที่ 3-4 กฎหมายรัฐธรรมนูญเบื้องต้น

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ครูนำข่าวเกี่ยวกับข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น หน้าที่พลเมือง สิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน มาเล่าให้นักเรียนฟัง แล้วให้นักเรียนวิเคราะห์และตอบคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ

ขั้นการจัดการเรียนรู้

- ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันค้นหาประเด็นที่ใกล้ตัว และนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันจากหนังสือเรียนสังคมศึกษา ม.3 ใบความรู้เรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือจากแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น หนังสือในห้องสมุด เว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ต

- ครูแนะนำแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่น่าเชื่อถือให้กับนักเรียนเพิ่มเติม

- นักเรียนแต่ละกลุ่มผลัดกันอธิบายความรู้ที่ได้จากการศึกษามาเล่าสู่กันฟัง แล้วสรุปสาระสำคัญตามมติของกลุ่ม

- ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน และอภิปรายความรู้ร่วมกัน

ขั้นสรุป

- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ ความสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญเบื้องต้น ตลอดจนความสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชากร

ชั่วโมงที่ 5-6 การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ครูนำข่าวเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบอำนาจรัฐมาแล้วให้นักเรียนฟัง แล้วให้นักเรียนวิเคราะห์และตอบคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ

ขั้นการจัดการเรียนรู้

- ให้นักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่อง การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย
- จัดกิจกรรมจำลองสถานการณ์การเลือกตั้งโดยให้ในห้องจับฉลากว่าใครได้ตำแหน่งอะไรดังนี้ 1)เป็นตัวแทน ส.ส. จำนวน 3 คน 2) เป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง 5 คน 3) นักเรียนที่เหลือให้เป็นประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง
- ให้ผู้แทนทั้ง 3 คนนำเสนอนโยบายที่น่าสนใจและสร้างสรรค์
- คณะกรรมการจัดสถานที่ค้นหาเลือกตั้ง ทำบัตรเลือกตั้ง ตรวจสอบผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งตามบัตรประชาชน อธิบายวิธีการลงคะแนนเสียงให้ถูกต้องโดยอ้างอิงจากข้อมูลจริงที่ไปค้นหา
- จัดกิจกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
- นับคะแนนและประกาศผล

ขั้นสรุป

- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความสำคัญของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย ข้อดีข้อเสียของการเลือกตั้ง

ชั่วโมงที่ 7-8 บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ครูตั้งคำถาม ส.ส. คืออะไร ? มีหน้าที่ทำอะไร ? ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น

ขั้นการจัดการเรียนรู้

- ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร จากแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น หนังสือในท้องสมุด เว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ต
- ครูเปิดตัวอย่างการประชุมสภาผู้แทนราษฎรจาก Youtube ให้นักเรียนดู แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าประเด็นใดที่ ส.ส.อภิปรายมีความน่าสนใจ เกี่ยวข้องกับประชาชนอย่างไร
- แบ่งกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 6-8 คน แล้วให้อ่านกรณีศึกษาปัญหาสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย แล้วถามว่าถ้านักเรียนเป็น ส.ส. จะแก้ปัญหาอย่างไร
- ให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดและนำเสนอหน้าชั้นเรียน

ขั้นสรุป

- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญของบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ชั่วโมงที่ 9-10 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ครูถามคำถาม “นักเรียนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างไร ?” ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น

ขั้นการจัดการเรียนรู้

- ครูให้นักเรียนยกตัวอย่างปัญหาทางสังคมมาคนละ 1 ปัญหา
- ให้นักเรียนจับคู่กันแล้วให้คู่ของนักเรียนช่วยแก้ปัญหาที่เราเสนอไป
- ให้แต่ละคู่เชื่อมโยงว่าปัญหาที่นำเสนอมันเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคม อย่างไร
- ให้แต่ละคู่ออกมาแนะนำเสนอปัญหา ความเชื่อมโยงของปัญหากับเศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคม พร้อมวิธีแก้ปัญหานั้นๆ
- ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการรณรงค์ให้ประชาชนไปสิทธิเลือกตั้งท้องถิ่น นักเรียนได้ลงพื้นที่พบปะชุมชน ได้เห็นถึงกิจกรรมที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง

ขั้นสรุป

- ครูเชื่อมโยงว่าทุกปัญหาของประชาชนเกี่ยวข้องกับการเมือง ส่งผลต่อความอยู่ดีกินดีของพลเมือง

ชั่วโมงที่ 11 ประวัติความเป็นมาของเพลงฉ่อย

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ครูถามนักเรียน เพลงพื้นบ้านคืออะไร

- รู้จักเพลงฉ่อยหรือไม่

ขั้นการจัดการเรียนรู้

- เปิดสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเพลงพื้นบ้านภาคกลางและเพลงฉ่อยให้นักเรียนดูพอสังเขป
- ครูอธิบายถึงความสำคัญของเพลงฉ่อย เพลงฉ่อยเป็นเครื่องมือการสื่อสารอย่างหนึ่งที่ยังได้รับความนิยมมาถึงปัจจุบัน ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทย เป็นการละเล่นที่มีความยืดหยุ่นเข้าได้กับทุกยุคสมัย
- ให้นักเรียนเขียนสรุปความสำคัญของเพลงฉ่อยแล้วครูสุ่มเรียกตัวแทนนักเรียนเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเพลงฉ่อย

ขั้นสรุป

- ครูสรุปใจความสำคัญของเพลงฉ่อย

ชั่วโมงที่ 12 ลักษณะของเพลงฉ่อย

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ครูร้องเกริ่นเพลงฉ่อยแล้วให้นักเรียนร้องรับลงท้ายว่า เอ ซา.....นอยแม่..... เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจให้กับนักเรียน

ขั้นการจัดการเรียนรู้

- ครูอธิบายถึงลักษณะของเพลงฉ่อย เปิดวิดีโอการร้องเพลงฉ่อยสมัยโบราณเปรียบเทียบกับสมัยใหม่ให้นักเรียนดู
- เปิดวิดีโอเพลงพื้นบ้านชนิดอื่นๆ เามาเทียบกับเพลงฉ่อยให้นักเรียนดู
- แบ่งกลุ่มนักเรียน 6-8 คน แล้วให้เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของเพลงฉ่อยกับเพลงพื้นบ้านชนิดอื่นๆ
- ให้สรุปเหตุผลว่าทำไมถึงต้องเลือกเพลงฉ่อย
- ให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอ

ขั้นสรุป

- ครูสรุปข้อดีและเหตุผลที่ต้องเลือกเพลงฉ่อยเข้าเป็นเครื่องมือในการบูรณาการกับเรื่องประชาธิปไตย

ชั่วโมงที่ 13 องค์ประกอบของการแต่งเพลงฉ่อย

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ครูถามนักเรียน ใครเคยแต่งกลอนบ้าง ยกตัวอย่างให้ฟังหน่อย

ชั้นการจัดการเรียนรู้

- วาดผังโครงสร้างฉันทลักษณ์ของเพลงฉ่อยให้นักเรียนดู
- ยกตัวอย่างประโยค โยงเส้นสัมผัสคำระหว่างวรรค
- ให้นักเรียนร่วมเสนอคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องและเหมาะสมกับเนื้อหาให้สัมผัสกัน
- เปิดเพลงกับข้าวเพชรฆาตของขวัญจิต ศรีประจันต์ ศิลปินแห่งชาติด้านเพลงพื้นบ้านให้นักเรียนฟัง ซึ่งเพลงนี้แต่งโดยใช้กลอนฉ่อยแต่งเนื้อหามีการเล่นคำ เล่นความหมาย สร้างความสนุกสนานแก่ผู้ฟัง ใช้คำง่าย ๆ แต่สามารถสื่อสารออกมาได้ใจความและเข้าถึงผู้ฟัง
- ให้นักเรียนแต่ละคนลองแต่งเพลงฉ่อยคนละ 5 บท แล้วครูสุ่มเรียกมานำเสนอ

ขั้นสรุป

- ครูสรุปวิธีการแต่งเพลงฉ่อยให้นักเรียนฟังอีกครั้ง

ชั่วโมงที่ 14 องค์ประกอบของการเล่นเพลงฉ่อย

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ครูถามคำถาม ให้เคยดูรายการจำอวดหน้าม่านหรือจำอวดหน้าจอของ 3 น้า บ้าง

ชั้นการจัดการเรียนรู้

- ครูเปิดวิดีโอขั้นตอนการเล่นเพลงฉ่อยโบราณให้นักเรียนดู
- ครูเปิดวิดีโอการเล่นเพลงฉ่อยในปัจจุบันให้นักเรียนดู
- ให้เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียระหว่างการเล่นเพลงฉ่อยแบบเก่ากับแบบใหม่
- ครูยกตัวอย่างการเล่นเพลงฉ่อยสามารถต่อยอดได้หลากหลาย เช่น ฉ่อยการละคร แสดงเป็นเรื่อง ฉ่อยถามตอบ ฉ่อยกับเพลงเรื่ป ฉ่อยกับดนตรีร่วมสมัย เป็นต้น พร้อมเปิดวิดีโอให้ดู
- แบ่งกลุ่มนักเรียน 6-8 คน ให้ได้ลองเล่นเพลงฉ่อยแบบง่ายๆ

ขั้นสรุป

- ครูแนะแนวทางให้นักเรียนนำเพลงฉ่อยไปต่อยอดตามความถนัดอย่างสร้างสรรค์

ชั่วโมงที่ 15-18 การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน(เพลงฉ่อย)

ใน วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ประชาธิปไตย

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ของการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
- ให้นักเรียนจับฉลากแบ่งกลุ่มตามหัวข้อประชาธิปไตย 5 กลุ่ม

ชั้นการจัดการเรียนรู้

- ให้แต่ละกลุ่มสรุปประเด็นที่สำคัญตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย ในขั้นนี้ให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น หาข้อมูลเพิ่มเติม ปรึกษาหารือกันในกลุ่ม
- ให้แต่ละกลุ่มนำประเด็นสำคัญที่ได้ข้อสรุปจากกลุ่มมาถ่ายทอดผ่านเพลงฉ่อยอย่างสร้างสรรค์ นักเรียนจะได้ใช้ความรู้และประสบการณ์เดิม ร่วมกับความรู้และประสบการณ์ใหม่ที่ได้เรียนมา ตกลึกความรู้จากวิชาที่เรียนทั้งหมดแล้วนำมาประยุกต์และสร้างสรรค์เป็นเพลงฉ่อยที่สอดแทรกเนื้อหาประชาธิปไตย ขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดทักษะการคิด การวิเคราะห์ เพื่อนำความคิดสร้างสรรค์มาต่อยอดเพื่อสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรม
- ครูให้อิสระในการคิดคำ ออกแบบการนำเสนอ
- ครูช่วยปรับปรุงแก้ไขในส่วนของเนื้อหา และฉันทลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้น
- ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานเรื่องประชาธิปไตยผ่านเพลงฉ่อย
- ให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มกลุ่มละ 2 คน ตั้งคำถามที่สงสัย แล้วถามหลังจากการนำเสนอเสร็จ เพื่อให้แต่ละกลุ่มได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
- ครูช่วยอธิบายประเด็นของแต่ละกลุ่มเพิ่มเติมเพื่อให้เนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์
- ประเมินผลการจัดกิจกรรมด้วยแบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย ที่เน้นวัดทักษะของนักเรียนอย่างรอบด้านทั้ง ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ

ขั้นสรุป

- ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ถึงข้อดีข้อเสียของการจัดกิจกรรมในครั้งนี้เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

สื่อ

- หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
- ใบความรู้เรื่องรัฐธรรมนูญ
- ใบความรู้เรื่องการจัดตั้งในระบอบประชาธิปไตย
- คลิปวิดีโอ
  - https://youtu.be/OuG00cOWA_o
  - <https://youtu.be/Z-2nYWlx1BE>
  - <https://youtu.be/mO6OiE2hJ2Y>
  - <https://youtu.be/0wdhzyYc26w>

- <https://youtu.be/2SILNnN3tcA>
- https://youtu.be/yWEh1s_AOtg
- <https://youtu.be/U4S2djixq0O>
- <https://youtu.be/oFI5Xb1FMas>
- <https://youtu.be/C7AOFjEb3D0>
- <https://youtu.be/OL-oPwEupEg>
- <https://youtu.be/S6jVH5BgbpA>
- https://youtu.be/x_D47Z1BICY
- <https://youtu.be/XDrEJRoXHE8>
- https://youtu.be/m_DjakWd_9w
- <https://youtu.be/yoTfc8g8mKs>
- <https://youtu.be/ZoSBGCSKHuw>
- <https://youtu.be/fgkTx5qM9Xw>
- <https://youtu.be/EFYrhSCHdyl>

แหล่งเรียนรู้

- ห้องสมุด
- Youtube
- Google
- ชุมชน

10. การวัดผลประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

- ประเมินการนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยตามที่กลุ่มได้รับมอบหมาย
- ประเมินการนำเสนอผลงานฉ่อยประชาธิปไตยในกิจกรรมฉ่อยประชันทันโลก

เครื่องมือวัดและประเมินผล

- แบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย
- แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียน

เกณฑ์การวัดผลและประเมินผล

- ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
- 20 คะแนนขึ้นไปผ่านเกณฑ์

แบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย

แบบประเมินวัดผลการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย				
ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
ความรู้	เข้าใจและนำเสนอเนื้อหาในผลงานได้อย่างถูกต้อง			
	สอดแทรกเนื้อหาสาระผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างเข้าใจ			
	เข้าใจและสรุปบทเรียนตามหลักฉันทลักษณ์ของเพลงฉ่อยได้อย่างถูกต้อง			
	เข้าใจเนื้อหาตามที่กลุ่มได้รับมอบหมาย			
รวม				
ทักษะ	มีส่วนร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม			
	สามารถสรุปเนื้อหาผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างสร้างสรรค์			
	นำเสนอผลงานผ่านเพลงฉ่อยได้อย่างสร้างสรรค์			
	ใช้ภาษาในการแต่งเพลงฉ่อยได้อย่างสร้างสรรค์			
รวม				
คุณลักษณะ	มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมในห้องเรียน			
	มีความสนุกสนานระหว่างทำกิจกรรมในห้องเรียน			
	มีความสนใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น			
	มีความจดจ่อกับสิ่งที่ผู้สอนนำเสนอ			
รวม				

เกณฑ์การให้คะแนน

ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินสมบูรณ์ชัดเจน	ให้	3	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินเป็นส่วนใหญ่	ให้	2	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินบางส่วน	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
25 - 36	ดี
12 - 24	พอใช้
ต่ำกว่า 12	ปรับปรุง

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	ชื่อ กลุ่ม	ความร่วมมือกัน ทำกิจกรรม			การแสดงความคิดเห็น			การรับฟังความคิดเห็น			ความตั้งใจทำงาน			การแก้ไขปัญหา/ หรือปรับปรุง ผลงานกลุ่ม			รวม 15 คะแนน	
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1		

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
12 - 15	ดี
8 - 11	พอใช้
ต่ำกว่า 8	ปรับปรุง

ประวัติผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยสุรินทร์